

SUD BOSNE I HERCEGOVINE

СУД БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Predmet br.: S1 1 K 003485 12 Kžk

Datum: 18.12.2013. godine

Pred Apelacionim vijećem u sastavu: sudija Hilmo Vučinić, predsjednik vijeća
sudija Redžib Begić
sudija Mirko Božović

PREDMET TUŽILAŠTVA BOSNE I HERCEGOVINE
protiv
Nisveta Gasala, Musajba Kukavice i Senada Dautovića

DRUGOSTEPENA PRESUDA

Tužilac Tužilaštva Bosne i Hercegovine:

Slavica Terzić

Branilac optuženog Nisveta Gasala: Senad Kreho

Branilac optuženog Musajba Kukavice: Fadil Abaz

Branilac optuženog Senada Dautovića: Refik Serdarević

SADRŽAJ

I. TOK POSTUPKA	39
A. OPTUŽNICE.....	41
B. IZVEDENI DOKAZI NA PRETRESU PRED APELACIONIM VIJEĆEM	42
(a) DOKAZI ODBRANE.....	42
(i) Odbrana optuženih Nisveta Gasala i Musajba Kukavice	43
(ii) Odbrana optuženog Senada Dautovića.....	43
C. PROCESNA RJEŠENJA.....	44
1. Rješenje o razriješenju dodatnih branilaca	44
2. Utvrđene činjenice	45
3. Odluka o izmjenjenoj optužnici – Tužilaštvo odustalo od nekih tačaka i inkriminacija u podtačkama.....	48
4. Odgađanje pretresa duže od 30 dana.....	49
II. OPŠTI ELEMENTI KRIVIČNIH DJELA OPTUŽENJA.....	49
1. Kršenje pravila međunarodnog prava	50
2. Standardi za utvrđenje mučenja i nečovječnog postupanja.....	53
(a) mučenje	53
(b) Nečovječno postupanje.....	54
3. Karakter i pozadina sukoba.....	56
(i) Pomoć u organizaciji, logistici i obuci.....	61
(ii) Planiranje i postavljanje ciljeva	62
4. Status žrtava.....	64
5. Povezanost radnji počinioca sa oružanim sukobom	68
6. Počinilac mora narediti ili počiniti neku od radnji propisanih čl. 144. KZ SFRJ	73
7. Način izvršenja krivičnog djela	73
III. OSUĐUJUĆI DIO PRESUDE.....	75
A. ČINJENIČNO UTVRĐENJE.....	75
1. Tačka 1. izreke presude	75
2. Zatvaranje u SJB Bugojno i zgradi Gimnazije – tačke 2 i 4 izreke	77
(a) SJB Bugojno	77
(b) Zatvaranje u Gimnaziji u Bugojnu	79
(c) Elementi nečovječnog postupanja.....	81
(d) Odgovornost optuženog Dautovića.....	83

3. Nečovječno postupanje – uzimanje krvi u SJB Bugojno i Gimnaziji Bugojno tačka 3 i 10 izreke	85
(i) Odgovornost optuženog Senada Dautovića – nečovječno postupanje	88
4. Mučenje - tačke 5, 6, 7, 8,9, i 11 izreke	90
(a) Tačka 5 izreke – mučenje Gordana Raića	91
(b) Tačka 6 izreke – mučenje Gordana Raića	92
(c) Tačka 7 izreke – Mučenje svjedoka B	93
(d) Tačka 8 izreke – mučenje Stjepana Cvijanovića	93
(e) Tačka 9 izreke – mučenje zarobljenika u Gimnaziji	94
(f) Tačka 11 izreke –mučenje u Gimnaziji	95
(g) Elementi mučenja i odgovornost optuženog Dautovića	96
5. Tačka 12 i 13 izreke – Logor Stadion NK „iskra“- optuženi Gasal i Kukavica.....	99
(a) Uopšteno o logoru	99
(b) Prisilni radovi – nečovječno postupanje-	106
(i) Elementi nečovječnog postupanje i odgovornost optuženih	113
(c) Mučenja u logoru – premlaćivanje zarobljenika	118
(i) Elementi mučenja i odgovornost optuženih	125
B. PRIMJENA MATERIJALNOG PRAVA	129
C. ISPUŠTENI DIO ČINJENIČNOG OPISA	131
IV. KAZNA.....	135
V. OSLOBAĐAJUĆI DIO	138
A. UDRUŽENI ZLOČINAČKI PODUH VAT.....	138
1. Naselje Donjići u Bugojnu	142
2. Marksistički centar	145
3. O.Š Stipo Đerek u Bugojnu	147
4. U zgradi Općine Bugojno.....	149
5. U salonu namještaja „Slavonija DI“ u Bugojnu.....	150
6. U kulturno-sportskom centru - KSC Bugojno	156
7. U Gimnaziji i Domu zdravlja	158
8. Logor stadion NK Iskra	159
(a) optuženi Senad Dautović.....	159
(b) Optuženi Nisvet Gasal i Musajb Kukavica	162
VI. ODLUKA O TROŠKOVIMA POSTUPKA.....	164

VII. ANEX I – DOKAZI IZ PRVOSTEPENOG POSTUPKA	165
A. LISTA MATERIJALNIH DOKAZA TUŽILAŠTVA BIH	165
B. LISTA MATERIJALNIH DOKAZA ODBRANE OPTUŽENIH GASAL NISVETA I KUKAVICA MUSAJBA	195
C. LISTA DOKAZA ODBRANE OPTUŽENOG HANDŽIĆ ENESA	196
D. LISTA DOKAZA ODBRANE OPTUŽENOG DAUTOVIĆ SENADA.....	197
VIII. ANEX II – UTVRĐENE ČINJENICE	215

Broj: S1 1 K 003485 12 Kžk

Sarajevo, 18.12.2013. godine

U IME BOSNE I HERCEGOVINE!

Sud Bosne i Hercegovine, u vijeću Apelacionog odjeljenja sastavljenom od sudije Hilme Vučinića, kao predsjednika vijeća, te sudija Redžiba Begića i Mirka Božovića, kao članova vijeća, u krivičnom predmetu protiv optuženih Nisveta Gasala, Musajba Kukavice i Senada Dautovića, zbog krivičnog djela Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. stav 1. tačka a) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) i e) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine te krivičnog djela Ratni zločin protiv ranjenika i zarobljenika iz člana 174. stav 1. tačka a) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, nakon održanog javnog pretresa pred vijećem Apelacionog odjeljenja, u prisustvu tužioca Tužilaštva Bosne i Hercegovine Slavice Terzić, optuženih i njihovih branilaca i to advokata Senada Krehe, u svojstvu branioca optuženog Nisveta Gasala, advokata Fadila Abaza u svojstvu branioca optuženog Musajba Kukavice te advokata Refika Serdarevića u svojstvu branioca optuženog Senada Dautovića, dana 18.12.2013. godine donio je i javno objavio sljedeću

P R E S U D U

Optuženi:

- 1. Nisvet Gasal**, zv. „Nisko“, sin Fazle i majke Tenzile rođeno Terzić, rođen 25.05.1964. godine u selu Oborci, općina Donji Vakuf, nastanjen u ..., JMBG ..., po zanimanju kriminalista, VŠS, pismen, po nacionalnosti ..., državljanin ..., oženjen, neosuđivan, trenutno se nalazi na slobodi uz određene mjere zabrane po rješenju Suda Bosne i Hercegovine,
- 2. Musajb Kukavica**, sin Fuada i majke Habibe rođeno Bećar, rođen 10.03.1970. godine u Jajcu, nastanjen u ..., na adresi ..., JMBG ..., po zanimanju metalostrugar, SSS, pismen, po nacionalnosti ..., državljanin ..., oženjen, neosuđivan, trenutno se nalazi na slobodi uz određene mjere zabrane po rješenju Suda Bosne i Hercegovine,

3. **Senad Dautović**, sin Saliha i majke Hadžije rođeno Mustajbašić, rođen 23.07.1963. godine u Pruscu, općina Donji Vakuf, stalno nastanjen u ..., JMBG ..., po nacionalnosti ..., državljanin ..., pismen, po zanimanju profesor ONO i DSZ, VSS, oženjen, otac dvoje djece, vojsku služio 1981. godine u Negotinu, vodi se u vojnoj evidenciji Ministarstvo obrane-Odjel obrane Bugojno, neosuđivan, trenutno se nalazi na slobodi uz određene mjere zabrane po rješenju Suda Bosne i Hercegovine,

I

KRIVI SU

Što su:

Tijekom rata u Bosni i Hercegovini, i u vrijeme međunarodnog oružanog sukoba u Bosni i Hercegovini odnosno oružanog sukoba međunarodnog karaktera zbog djelovanja Hrvatskog vijeća obrane za račun Republike Hrvatske pod koji je potpadao i oružani sukob između Hrvatskog vijeća obrane i Armije Republike Bosne i Hercegovine u Bugojnu, u periodu od 18.07.1993. godine do 19.03.1994. godine, prvooptuženi **Gasal Nisvet** i drugooptuženi **Kukavica Musajb** u logoru stadion NK "Iskra" u Bugojnu, a trećeoptuženi **Dautović Senad** u Salonu namještaja "Slavonija Drvena Industrija" u Bugojnu, prostorijama Gimnazije u Bugojnu, Domu zdravlja - Ratnoj bolnici Bugojno i prostorijama Stanice javne bezbjednosti Bugojno, i to prvooptuženi **Gasal Nisvet** u svojstvu upravnika logora stadion NK "Iskra" od 22.09.1993. godine do 19.03.1994. godine, drugooptuženi **Kukavica Musajb** u svojstvu komandira obezbjeđenja logora stadion NK "Iskra" od osnivanja logora stadion NK "Iskra" do otprilike kraja prve polovine 9. mjeseca 1993. godine, i od 22.09.1993. godine do prve polovine 3. mjeseca 1994. godine, i trećeoptuženi **Dautović Senad** u periodu od 18.07.1993. godine do 13.11.1993. godine u svojstvu načelnika Stanice javne bezbjednosti Bugojno po osnovu koje funkcije je istvremeno bio i član Ratnog predsjedništva općine Bugojno, postupali protivno pravilima međunarodnog humanitarnog prava, pri tome kršeći odredbe zajedničkog člana 3. stav 1. tačka a) i c) Ženevskih konvencija od 12.08.1949. godine te članova 23., 25. do 32., 49. do 52. i 130. Ženevske konvencije o postupanju sa ratnim zarobljenicima od 12. augusta 1949. godine i člana 75. Dopunskog protokola broj I uz Ženevske konvencije od 12. augusta 1949. godine o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba, tako što su

Gasal Nisvet i Kukavica Musajb učestvovali i pomagali u učinjenju kaznenih djela prema ratnim zarobljenicima hrvatske nacionalnosti u logoru „Stadion NK Iskra“, izabirajući i odobrivši izabiranje ratnih zarobljenika koji će ići na prinudne radove, te u skladu sa dobijenim odobrenjem da se ratni zarobljenici odvedu na radove, odobravali i dozvoljavali da se zarobljene osobe hrvatske nacionalnosti odvedu na obavljanje prinudnih radova na prve borbene linije, iako su znali i bili svjesni da je takvo postupanje nedozvoljeno i nezakonito jer je opasno po odvedena lica obzirom da im je život bio ugrožen, te na taj način nečovječno postupali prema istim, te propustili da poduzmu nužne i razumne mjere da spriječe mučenje ratnih zarobljenika u logoru pod njihovom upravom, a **Dautović Senad** dozvolio da se pripadnici HVO-a zatvaraju i drže zarobljenim u neadekvatnom smještaju, bez adekvatne hrane, odjeće i higijenske i ljekarske njege odnosno u neuvjetnim prostorijama, muče, da se od zarobljenika prisilno vadi krv odnosno da se prema njima nečovječno postupa te kao nadređena i odgovorna osoba po funkcijama i dužnostima koje je obnašao u navedenom periodu propustio da poduzme nužne i razumne mjere da spriječi mučenje i nečovječno postupanje prema ratnim zarobljenicima, **pa su tako** Gasal Nisvet, Kukavica Musajb i Dautović Senad u navedenom periodu i to:

Dautović Senad

- U salonu namještaja “Slavonija DI” u Bugojnu (tačka V/5. a) Optužnice)

1. U periodu od 24.07.1993. godine do otprilike polovine 8-og mjeseca 1993. godine godine **optuženi Dautović Senad** kao načelnik SJB Bugojno po kojoj funkciji je bio i član Ratnog predsjedništva općine Bugojno naredio prelaćivanje Zelić Stipice samo zato što je hrvatske nacionalnosti pa je Zelić Stipica od strane pripadnika civilne policije skinut u gaćice i udaran po raznim dijelovima tijela nanoseći mu jaku fizičku bol, pa je od zadobijenih povreda gubio svijest

- U SJB Bugojno (tačka VII/7a i 7b optužnice)

2. U periodu od 19.07.1993. godine pa do 25.08.1993. godine **Dautović Senad** je dozvolio pripadnicima SJB Bugojno da u prostorije SJB Bugojno i to prostorije za zadržavanje-pritvor koji se nalazi u podrumu SJB Bugojno zatvaraju i drže zatvorene zarobljene pripadnike civilne policije Hrvatske zajednice Herceg Bosna, ali i zarobljene

pripadnike HVO-a koji su položili oružje u Pošti u Bugojnu i predali se pripadnicim SJB Bugojno među kojim zatočenicima i zarobljenicima su bili i Kaić Kazimir, Sušilović Zlatko, Turalija Tomislav, Ivica Pavlović i drugi zarobljenici koji su bili zatvoreni u premalim prostorima, da bi ih zatim sproveli u prostorije Gimnazije u Bugojnu u kojima je bila smještene Policijska stanica Centar Stanice javne bezbjednosti Bugojno i zatvorili u podrumске prostorije Gimnazije gdje je već bio zatočen veći broj zarobljenika hrvatske nacionalnosti, a **Dautović Senad** kao načelnik SJB Bugojno nečovječno postupio dozvolivši zatvaranje ovih osoba u prostorije SJB Bugojno iako je znao da se radi o neuvjetnim prostorima za toliki broj zarobljenika.

3. U istom periodu kao u prethodnoj tački, a nakon što se na sjednici Ratnog predsjedništva općine Bugojno kojima je prisustvovao ili o kojima je bio obaviješten i **Dautović Senad**, razmatran nedostatak krvi u Ratnoj bolnici u Bugojnu i odlučeno da se potrebna krv pribavi, naoružani pripadnici Armije R BiH, Štaba odbrane Bugojno i SJB Bugojno, su iz neuvjetnih podrumskih prostorija SJB Bugojno izvodili zarobljene pripadnike civilne policije Hrvatske zajednice Herceg Bosna među kojim osobama su bili i Kaić Kazimir, Sušilović Zlatko, Turalija Tomislav, Ivicu Pavlović ali i druge zarobljenike i odvodili ih u prostorije Doma zdravlja Bugojno u kojima je bila smještena i Ratna bolnica Bugojno, a koje se nalaze odmah preko puta SJB Bugojno i za čije obezbjeđenje je bilo odgovorna SJB Bugojno, gdje su nečovječno postupali prema zarobljenicima koje su doveli prisiljavajući ih da daju krv za potrebe ranjenih pripadnika ARBiH Bugojno, SJB Bugojno i Štaba odbrane Bugojno, a medicinske sestre protiv volje dovedenih zarobljenika su i izvadile krv istima, nakon čega su zarobljenici ponovno vraćeni u iste prostorije SJB Bugojno i zatvoreni, a **optuženi Dautović Senad** kao načelnik SJB Bugojno znajući da se od zarobljenika zatvorenih u SJB Bugojno uzima krv na navedeni način, svojim ne činjenjem odnosno ne poduzimanjem mjera koje bi spriječile nečovječno postupanje prema zatvorenim osobama koje su se predale uzimanjem krvi od njih, što je zbog pozicija koju je obnašao bio i dužan učiniti značajno doprinosio nečovječnom postupanju prema ovim osobama,

- U Gimnaziji u Bugojnu i Domu zdravlja- Ratnoj bolnici Bugojno (tačka 8a, 8b, 8c, 8d, 8f, 8h, 8i optužnice)

4. U periodu od 19.07.1993. godine do otprilike 08.10.1993. godine **Dautović Senad** dozvolio pripadnicima Policijske stanice Centar Stanice javne bezbjednosti Bugojno koja

je bila smještena u zgradi Gimnazije u Bugojnu i SJB Bugojno da u neuvjetne i male podrumске prostorije, fiskulturnoj dvorani zgrade Gimnazije i drugim prostorijama Gimnazije zatvaraju i drže zarobljene pripadnike HVO koji su položili oružje i predali se, uključujući i pripadnike civilne policije Hrvatske zajednice Herceg Bosna, ukupno do 100 zatvorenika, koji nisu imali dovoljno hrane, vode, svjetla, ventilacije, slobodnog pristupa nužnicima i bili lišeni mogućnosti obavljanja osnovnih higijenskih potreba, da bi otprilike 08.10.1993. godine zarobljenici iz ovih prostora bili prebačeni u logor Stadion "NK Iskra" u Bugojnu, a **Dautović Senad** kao načelnik SJB Bugojno nečovječno postupio dozvolivši zatvaranje ovih osoba u prostorije Policijske stanice Centar SJB Bugojno iako je znao da se radi o neuvjetnim prostorima za toliki broj zarobljenika i da istim nisu obezbjeđeni osnovni životni uvjeti za boravak u tim prostorijama.

5. U drugoj polovini sedmog mjeseca 1993. godine i to otprilike 23.07.1993. godine, pripadnici PS Centar-SJB Bugojno i drugi pripadnici SJB Bugojno među kojima i zamjenik komandira Policijske stanice Centar Hodžić Besim zv. "Besko", Bevrnja Nijaz, kojem je u tom momentu neposredno nadređeni bio **Dautović Senad**, su u auli-holu Gimnazije formirali špalir na način da su se postrojili sa dvije strane od ulaza u zgradu Gimnazije do ulaza u podrumске prostorije Gimnazije i između ostavili prolaz pa su naredili Raić Gordanu, jedinom zarobljenom preživjelim pripadniku civilne policije Hrvatske zajednice Herceg Bosna iz prostora Ljubljanske banke koji je položio oružje i predao se jedinicama Objedinjene komande Armije R BiH Bugojno, da krene kroz ostavljeni prolaz što je Raić Gordan i učinio a zatim su samo zato što je hrvatske nacionalnosti, znači na diskriminatornoj osnovi počeli udarati Raić Gordana nogama, rukama, kundacima i raznim predmetima po raznim dijelovima tijela nanoseći mu na taj način namjerno snažan tjelesni i duševni bol i patnje, od kojih udaraca je Raić Gordan padao na tle, pa su naređivali Raić Gordanu da ustane i krene dalje prema podrumskim prostorijama pri tome nastavljajući udarati Raić Gordana što je Raić Gordan i učinio i od velikog broja zadobijenih udaraca u jednom momentu izgubio i svijest, ali su Raić Gordana osvijestili i gurnuli niz stepenice u podrumске prostorije Gimnazije i na taj način zatvorili Raić Gordana sa vidnim povredama po cijelom tijelu među ostale zatvorenike hrvatske nacionalnosti koji su tu već bili zatočeni, a **Dautović Senad**, načelnik SJB Bugojno znajući da se zarobljenici prilikom privođenja u Policijsku stanicu centar Bugojno u Gimnaziji u Bugojnu muče, svojim ne činjenjem odnosno ne poduzimanjem mjera koje bi spriječile mogućnost mučenja zarobljenika prilikom privođenja, što je zbog

pozicija koje je obnašao bio i dužan učiniti, značajno doprinosio mučenju Gordana Raića prilikom privođenja i zatvaranja u podrumске prostorije Policijske stanice Centar Bugojno,

6. U istom periodu i na istom mjestu kao u prethodnim tačkama pripadnici Policijske stanice Centar-SJB Bugojno i drugi pripadnici SJB Bugojno, kojima je u tom momentu neposredno nadređeni bio **Dautović Senad**, su izveli Raić Gordana, jedinog zarobljenog preživjelog pripadnika civilne policije Hrvatske zajednice Herceg Bosna iz prostora Ljubljanske banke koji je položio oružje i predao se jedinicama Objedinjene komande Armije R BiH Bugojno, iz podrumskih prostorija u kojima je bio zatočen u fiskulturnu dvoranu Gimnazije gdje su Raić Gordana, samo zato što je hrvatske nacionalnosti, znači na diskriminatornoj osnovi i to više pripadnika Policijske stanice Centar, udarali nogama, rukama i bilijarskim štapovima, po raznim dijelovima tijela od kojih udaraca je Raić Gordan padao na tle, i na koji način su Raić Gordanu namjerno nanosili snažan tjelesni i duševni bol i patnje, da bi zatim Raić Gordana polili benzinom i htjeli ga zapaliti na koji način su Raić Gordanu namjerno nanosili snažan duševni bol i patnje, nakon čega su Raić Gordana sa vidnim povredama po cijelom tijelu ponovo zatvorili u podrumске prostorije Gimnazije, a **Dautović Senad**, kao načelnik SJB Bugojno znajući da se zatočenici zatvoreni u Policijskoj stanici centar Bugojno u Gimnaziji u Bugojnu muče, svojim ne činjenjem odnosno ne poduzimanjem mjera koje bi spriječile mogućnost mučenja zarobljenika, što je zbog pozicije koje je obnašao bio i dužan učiniti, značajno doprinosio mučenju Gordana Raića u toku zatočenja u prostorijama Policijske stanice Centar Bugojno,

7. Dana 23.07.1993. godine pripadnici Policijske stanice Centar-SJB Bugojno i drugi pripadnici SJB Bugojno su u auli-holu Gimnazije formirali špalir na način da su se postrojili sa dvije strane od ulaza u zgradu Gimnazije do ulaza u podrumске prostorije Gimnazije i između ostavili prolaz pa su naredili zarobljeniku Svjedoku "B" da krene kroz ostavljeni prolaz što je svjedok "B" i učinio a zatim su samo zato što je hrvatske nacionalnosti, znači na diskriminatornoj osnovi počeli udarati svjedoka "B" nogama, rukama, kundacima i raznim predmetima po raznim dijelovima tijela, od kojih udaraca je svjedoku "B" pukla desna ključna kost i oštećen desni bubreg, na koji način su Svjedoku "B" namjerno nanosili snažan duševni i tjelesni bol i patnje, nakon čega su svjedoka "B" gurnuli niz stepenice u podrumске prostorije Gimnazije i na taj način zatvorili svjedoka

“B” među ostale zarobljenike hrvatske nacionalnosti koji su tu već bili zatvoreni, a **Dautović Senad**, kao načelnik SJB Bugojno znajući da se zarobljenici prilikom privođenja u Policijsku stanicu centar Bugojno u Gimnaziji u Bugojnu muče, svojim ne činjenjem odnosno ne poduzimanjem mjera koje bi spriječile mogućnost mučenja zarobljenika prilikom privođenja, što je zbog pozicije koje je obnašao bio i dužan učiniti značajno doprinosio mučenju Svjedoka “B” prilikom privođenja i zatvaranja u podrumске prostorije Policijske stanice Centar Bugojno,

8. U drugoj polovini 7.og mjeseca 1993. Godine, a nakon 18.07.1993. godine pripadnici Policijske stanice Centar-SJB Bugojno i drugi pripadnici SJB Bugojno su zatvorili Stjepana Cvijanovića u podrumске prostorije Policijske stanice Centar u Gimnaziji u Bugojnu da bi pripadnici SJB Bugojno istog dana sišli sa kapama na glavama u podrumске prostorije gdje je bio zatočen Stjepan Cvijanović, i pretukli Stjepana Cvijenovića od kojih udaraca se Stjepan Cvijanović onesvijestio pa je sebi došao tek narednog dana u bolničkom krevetu Doma zdravlja Bugojno koji se nalazi preko puta SJB, a **Dautović Senad**, kao načelnik SJB Bugojno znajući da se zarobljenici zatvoreni u Policijskoj stanici centar Bugojno u Gimnaziji u Bugojnu muče, svojim ne činjenjem odnosno ne poduzimanjem mjera koje bi spriječile mogućnost mučenja zarobljenika, što je zbog pozicije koje je obnašao bio i dužan, značajno doprinosio mučenju Stjepana Cvijenovića u toku zatočenja u prostorijama Policijske stanice Centar Bugojno u Gimnaziji

9. U periodu od 18.07.1993. godine do 08.10.1993. pripadnici Policijske stanice Centar-SJB Bugojno i drugi pripadnici SJB Bugojno su zarobljenike hrvatske nacionalnosti koji su u skladu odobrenjem **Dautović Senada** bili zatočeni u prostorijama Policijske stanice centar u Gimnaziji u Bugojnu, izvodili u prizemlje ili druge prostore Gimnazije pa su ih samo zato što su hrvatske nacionalnosti, znači na diskriminatornoj osnovi udarali rukama, nogama, palicama, i drugim predmetima po raznim dijelovima tijela od kojih udaraca su zarobljenici zadobili vidne povrede i na koji način je zarobljenicima namjerno nanošen snažan tjelesni i duševni bol i patnje, pa su tako udarani: Škaro Josip, Mario Subašić, Vinko Ivković, Mijo Marijanović i drugi zarobljenici, a **Dautović Senad**, kao načelnik SJB Bugojno znajući da se zarobljenici zatvoreni u Policijskoj stanici centar Bugojno u Gimnaziji u Bugojnu muče, svojim ne činjenjem odnosno ne poduzimanjem mjera koje bi spriječile mogućnost mučenja zarobljenika, što je zbog pozicije koje je

obnašao bio i dužan učiniti, značajno doprinosio mučenju zarobljenika u toku zatočenja u prostorijama Policijske stanice Centar Bugojno,

10. U periodu od 18.07.1993. godine do otprilike polovine 9. mjeseca a nakon što se na sjednici Ratnog predsjedništva općine Bugojno kojima je prisustvovao ili o kojima je bio obaviješten i **Dautović Senad**, razmatran nedostatak krvi u Ratnoj bolnici u Bugojnu i odlučeno da se potrebna krv pribavi, naoružani pripadnici Armije R BiH, Štaba odbrane Bugojno i SJB Bugojno, su iz neuvjetnih podrumskih prostorija SJB Bugojno izvodili zarobljena lica hrvatske nacionalnosti među kojim osobama je bio i Zoran Gvozden, ali i drugi zarobljenici, i odvodili ih u prostorije Doma zdravlja Bugojno u kojima je bila smještena i Ratna bolnica Bugojno, a koje se nalaze odmah preko puta SJB Bugojno, gdje su nečovječno postupali prema ratnim zarobljenicima koje su doveli prisiljavajući ih da daju krv za potrebe ranjenih pripadnika ARBiH Bugojno, SJB Bugojno i Štaba odbrane Bugojno, a medicinske sestre protiv volje dovedenih zarobljenika su i izvadile krv istima nakon čega su zarobljenici ponovno vraćeni u iste prostorije Policijske stanice Centar Bugojno u Gimnaziji u Bugojnu i zatvoreni, a **optuženi Dautović Senad** kao načelnik SJB Bugojno znajući da se od zarobljenika zatvorenih u Policijskoj stanici centar Bugojno u Gimnaziji u Bugojnu uzima krv, svojim ne činjenjem odnosno ne poduzimanjem mjera koje bi spriječile mogućnost nečovječnog postupanja prema zatvorenim osobama uzimanjem krvi od njih, što je zbog pozicije koje je obnašao bio i dužan učiniti značajno doprinosio nečovječnom postupanju prema ovim zarobljenim osobama,

11. Početkom 8.og mjeseca 1993. godine, pripadnici Policijske stanice Centar-SJB Bugojno su zarobljenike Čubela Josipa, Andžić Jozu, Dragu Hrnkaša i Đikić Ivicu izveli iz podrumskih prostorija Gimnazije, koji su u podrumskim prostorijama bili zatočeni u skladu sa dozvolom **Dautović Senada**, i sproveli ih u jednu prostoriju Gimnazije gdje su navedene zarobljenike samo zato što su hrvatske nacionalnosti, znači na diskriminatornoj osnovi povezali policijskim lisicama za klupe i radijatore i tako svezane lisicama ih držali oko tri dana bez hrane i u tom periodu ih svakodnevno i u više navrata psihički i fizički zlostavljali, tjerali da pjevaju pjesme, prijetili da će ih ubiti, tukli rukama, nogama i palicama po raznim djelovima tijela nanoseći im na taj način namjerno snažan tjelesni i duševni bol i patnje, da bi nakon tri dana Čubela Josip i Andžić Jozo uspjeli skinuti lisice sa ruku i pobjeći dok Hrnkaš Drago i Đikić Ivica nisu smjeli i mogli pobjeći,

da bi nakon izvjesnog vremena Hrnkaš Drago i Đikić Ivica obavijestili pripadnike Policijske stanice Centar-SJB Bugojno da su Čubela Josip i Jozo Andžić pobjegli, pa su izrevoltirani bijegom Čubele Josipa i Joze Andžića i uz uvjerenje da im je neko pomogao u bijegu, pripadnici PS Centar-SJB Bugojno namjerno pretukli Hrnkaš Dragu i Đikić Ivicu na isti način tražeći od Hrnkaš Drage i Đikić Ivice da im otkriju ko je od pripadnika Policijske stanice Centar pomogao Čubela Josipu i Jozi Andžiću da pobjegnu, što oni nikako nisu mogli reći, a **Dautović Senad**, kao načelnik SJB Bugojno znajući da se zarobljenici zatvoreni u Policijskoj stanici centar Bugojno u Gimnaziji u Bugojnu muče, i znajući da su Čubela Josip i Jozo Andžić pobjegli iz prostorija Gimnazije gdje su bili zatvoreni u skladu sa njegovom dozvolom, i o čijem bjekstvu je Dautović Senad izvjestio Ratno predsjedništvo općine Bugojno, svojim ne činjenjem odnosno ne poduzimanjem mjera koje bi spriječile mogućnost mučenja zatvorenika, što je zbog pozicije koju je obnašao bio i dužan učiniti značajno doprinosio mučenju Čubela Josipa, Andžić Joze, Drage Hrnkaša i Đikić Ivice u toku zarobljavanja u prostorijama Policijske stanice Centar Bugojno,

Gasal Nisvet i Kukavica Musajb

- U logoru Stadion NK Iskra (tačka 9b i 9c optužnice)

12. Gasal Nisvet u svojstvu upravnika logora stadion NK "Iskra" od 22.09.1993. godine do 19.03.1994. godine, drugooptuženi **Kukavica Musajb** u svojstvu komandira obezbjeđenja logora stadion NK "Iskra" od osnivanja logora stadion NK "Iskra" do otprilike kraja prve polovine 9. mjeseca 1993. godine i od 22.09.1993. godine do prve polovine 3. mjeseca 1994. godine, nakon što je Ratno predsjedništvo općine Bugojno i vojne starješine jedinica Armije RBiH koje su učestovovale u radu Ratnog predsjedništva, odlučilo da se zarobljenici hrvatske nacionalnosti koriste za prinudne radove, gdje je veliki broj zarobljenika bio izložen nečovječnom postupanju u vidu odvođenja iz logora stadion NK "Iskra" na obavljanje prinudnih radova kojom prilikom je **Kukavica Musajb**, u naprijed navedenom svojstvu, iako je znao i bio svjestan da se radi o nedozvoljenim radnjama prema zarobljenicima jer se radovi obavljaju na prvim borbenim linijama i sami kao takvi predstavljaju nečovječno postupanje, obzirom da su vrlo često bila vatrena dejstva i da prilikom obavljanja ovakvih radova može doći do pogibije ili ranjavanja zatočenika, vrlo često bio prisutan prilikom odabira zarobljenika za rad, a ponekad je i sam određivao koji zarobljenici će ići na rad, pa su zarobljenici odvođeni na prinudne

radove na prve crte bojišnice koje je Armija RBiH držala prema Vojski Republike Srpske i HVO prema Donjem Vakufu, Gornjem Vakufu/Uskoplju i prema Kupresu, gdje im je život bio ugrožen, gdje su kopali rovove i tranšeje prilikom kojih radova je jedan broj zarobljenika tjelesno ozlijeđen među kojima i Đapić Stipica, Svjedok „A“, Božo Dominik, Dejan Bilušić, Stipo Strinić ili ubijeni kao Željko Tabaković i Davor Jezidžić, da bi se ista praksa nečovječnog postupanja prema zarobljenicima i odvođenja zarobljenika na prinudne radove nastavila i nakon dolaska **Gasal Nisveta**, za upravnika logora od 22.09.1993. godine i dalje, te su zarobljenici, uz znanje i odobrenje Gasal Nisveta prema Kukavica Musajbu i stražarima u logoru u vezi izbora zarobljenika koji trebaju ići na radove, iako je znao i bio svjestan da se radi o nedozvoljenim radnjama prema zarobljenicima i da prilikom obavljanja ovakvih radova može doći do pogibije ili ranjavanja zarobljenika jer su se radovi obavljali na prvim borbenim linijama gdje su vrlo često bila vatrena dejstava i uz iste radnje **Kukavice Musajba** kao u prethodnom periodu, veliki broj zarobljenika bio izložen nečovječnom postupanju u vidu odvođenja iz logora na obavljanje prinudnih radova na prve crte bojišnice koje je Armija RBiH držala prema Vojski Republike Srpske i HVO prema Donjem Vakufu, Gornjem Vakufu/Uskoplju i prema Kupresu gdje im je život bio ugrožen, gdje su kopali rovove, tranšeje i zemunice gdje su vrlo često bila vatrena dejstva prilikom kojih radova je jedan broj zarobljenika tjelesno ozlijeđen među kojima i Miroslav Zelić, a kada su vraćeni u logor zarobljenici nisu imali dovoljno adekvatne medicinske pomoći na koji način su Gasal Nisvet i Kukavica Musajb učestvovali u nečovječnom postupanju prema zarobljenicima.

13. U istom periodu kao u tački 12. ove izreke veliki broj zarobljenika u logoru je bio mučen od strane stražara u logoru stadion NK "Iskra" koji su bili podređeni Kukavica Musajbu ili drugih pripadnika Armije RBiH kojima su stražari dozvoljavali da uđu u navedeni logor samo da bi mučili zarobljenike hrvatske nacionalnosti za što je **Kukavica Musajb** znao ali je dozvoljavao ulazak drugih pripadnika Armije RBiH u navedeni logor i saglašavao se sa istim propuštajući da poduzme nužne i razumne mjere da spriječi mučenje zarobljenika u logoru za čiji rad je i on bio odgovoran što je mogao učiniti stavljanjem pod kontrolu ključeva od prostorija u kojima su zarobljenici bili zatvoreni, ili naređivanjem stražarima da ne puštaju druge pripadnike Armije RBiH da ulaze u logor radi mučenja zarobljenika ili prijavi podređene i druge počinitelje, koji zarobljenici su mučeni na način da su ih stražari a ponekad i Kukavica Musajb osobno ili uz njegovo znanje i saglasnost izvodili iz prostorije u kojoj su bili zatočeni u hodnik stadiona, na

tribine stadiona ili na travnati dio stadiona gdje su zatim od strane stražara i pripadnika Armije RBiH samo zato što su hrvatske nacionalnosti, znači na diskriminatornoj osnovi, udarani rukama, nogama i tupim predmetima po raznim dijelovima tijela na koji način je zarobljenicima namjerno nanošen snažan tjelesni i duševni bol i patnje pa su tako mučeni: Dragan Erkapić, Milenko Kasalo Milenko Begić, Zdravko Kezić, Nikica Miloš, i drugi zarobljenici, da bi se identična praksa mučenja zatvorenika nastavila i nakon dolaska **Gasal Nisveta** za upravnika logora od 22.09.1993. godine i dalje, te su u tom periodu od strane stražara koji su bili podređeni i Gasal Nisvetu ili drugih pripadnika Armije kojima su stražari dozvoljavali da uđu u logor samo da bi mučili zarobljenike, za što su **Gasal Nisvet i Kukavica Musajb** znali, ali nisu ništa učinili da to mučenje spriječe što su mogli učiniti stavljanjem pod kontrolu ključeva od prostorija u kojima su zarobljenici bili zatvoreni ili naređivanjem stražarima da ne puštaju druge pripadnike Armije RBiH da ulaze u logor radi mučenja zarobljenika ili na neki drugi adekvatni način, ili prijavljivanjem podređenih i drugih počinitelja iako su bili svjesni da će zbog njihovog nečinjenja zarobljenici biti mučeni, te su u tom periodu mučeni: Niko Visković zv. Koni, Lovrić Fabijan, Kaić Kazimir, Udovičić Ilija, Željko Spremo, Mario Miloš, Zdravko Kezić, Milenko Begić, Ivica Lozančić, Dujmović Ilija kojeg su stražari izveli iz prostorije u kojoj je bio u krug logora, svezali ga lisicama, nakon čega je jedan stražar držao pušku uperenu u njega a drugi ga je nekoliko puta udario u predjelu stomaka na koji način su mu namjerno nanijeli snažan tjelesni i duševni bol i patnje, kao i drugim zarobljenicima, a **Gasal Nisvet**, kao i **Kukavica Musajb** nisu činili ništa da spriječe mučenje zarobljenika.

Čime su:

- **Optuženi Dautović Senad**,

pod tačkom 1. izreke presude počinio krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika-mučenje iz člana 144. Krivičnog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (KZ SFRJ),

pod tačkama 2. i 4. izreke presude počinio krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika-nečovječno postupanje iz člana 144. KZ SFRJ,

pod tačkama 3. i 10. izreke presude počinio krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika-nečovječno postupanje, nečinjenjem iz člana 144. u vezi sa članom 22. i 30. stav 2. KZ SFRJ,

pod tačkama 5.,6.,7.,8.,9. i 11. izreke presude počinio krivično djelo Ratni zločin protiv

ratnih zarobljenika-mučenje, nečinjenjem iz člana 144. u vezi sa članom 22. i 30. stav 2. KZ SFRJ.

- Optuženi Gasal Nisvet i Kukavica Musajb:

pod tačkom 12. izreke presude počinili krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika-nečovječno postupanje iz člana 144. u vezi sa članovima 22. i 24. KZ SFRJ, pod tačkom 13. izreke presude počinili krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika-mučenje, nečinjem iz člana 144. u vezi sa članovima 22. i 30. stav 2. KZ SFRJ.

Pa ih sud po istom pravnom osnovu uz primjenu članova 38. i 41. KZ SFRJ, a u odnosu na optužene Gasal Nisveta i Kukavica Musajba i uz primjenu članova 42. i 43. KZ SFRJ

O S U Ć U J E

Optuženog Dautović Senada na kaznu zatvora u trajanju od 7 (sedam) godina.

Optužene Gasal Nisveta i Kukavicu Musajba na kaznu zatvora u trajanju od po 4 (četiri) godine.

Na osnovu člana 50. KZ SFRJ optuženima se u izrečenu kaznu ima uračunati vrijeme provedeno u pritvoru i to optuženom Dautović Senadu vrijeme od 16.04.2007. godine do 20.02.2009. godine i od 22.11.2011. godine do 07.12.2012. godine, optuženom Gasal Nisvetu vrijeme od 21.03.2007. godine do 13.05.2008. godine zatim od 31.05.2008. godine do 04.07.2008. godine, od 27.08.2008. godine do 19.02.2009. godine i od 12.12.2011. godine do 07.12.2012. godine, a optuženom Kukavica Musajbu vrijeme od 21.03.2007. godine do 14.05.2008. godine, od 29.05.2008. godine do 04.07.2008. godine, od 27.08.2008. godine do 19.02.2009. godine.

Na osnovu člana 188. stav (4) ZKP BiH optuženi Dautović Senad, Gasal Nisvet i Kukavica Musajb se u cjelosti oslobađaju obaveze naknade troškova krivičnog postupka i isti padaju na teret budžetskih sredstava Suda.

II

Na osnovu člana 284. tačka c) Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine

Optuženi

- 1. Gasal Nisvet ,**
- 2. Kukavica Musajb i**
- 3. Dautović Senad**

OSLOBAĐAJU SE OD OPTUŽBE

Da su:

tijekom rata u Bosni i Hercegovini, i u vrijeme međunarodnog oružanog sukoba u Bosni i Hercegovini odnosno oružanog sukoba međunarodnog karaktera zbog djelovanja Hrvatskog vijeća obrane za račun Republike Hrvatske pod koji je potpadao i oružani sukob između Hrvatskog vijeća obrane i Armije Republike Bosne i Hercegovine u Bugojnu prvooptuženi Gasal Nisvet u svojstvu upravnika logora stadiona NK „Iskra“ od 21.09.1993.godine do 19.03. 1994. godine, drugooptuženi Kukavica Musajb u svojstvu komandira obezbjeđenja logora stadion NK „Iskra“ od osnivanja logora stadion NK „Iskra“ do otprilike kraja prve polovine 9. Mjeseca 1993. godine, i od 21.09. 1993. godine do prve polovine 3. mjeseca 1994.godine i trećeoptuženi Dautović Senad u periodu od 18.07.1993. godine do 27.07.1993. godine u svojstvu komandanta Objedinjene komande armije Republike Bosne i Hercegovine(RBiH) Bugojno-Komande odbrane grada Bugojna formirane mimo pravila vojne organizacije armije RBiH koju su činile 307. Br. Armije RBiH, stanica javne bezbjednosti Bugojno i Štab odbrane Bugojno i istovremeno u svojstvu načelnika stanice Javne bezbjednosti Bugojno po osnovu koje funkcije je istovremeno bio i član Ratnog predsjedništva općine Bugojno, zatim od 27.07.1993. godine do 13.11.1993. godine u svojstvu načelnika Stanice javne bezbjednosti Bugojno po osnovu koje funkcije je istovremeno bio i član Ratnog predsjedništva općine Bugojno, a od 13.11.1993. godine do 19.03.1994. godine u svojstvu pomoćnika komandanta za bezbjednost Operativne grupe „Zapad“ Armije RBiH postupali protivno pravilima međunarodnog humanitarnog prava, pri tome kršeći odredbe zajedničkog člana 3. Stav 1. Tačka a) i c) Ženevskih konvencija od 12.08.1994. godine, te člana 147. Ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba za vrijeme rata od 12.08.1949. godine, te člana 23., 25.

– 32., 37., 49.-52., 130. Ženevske konvencije o postupanju sa ratnim zarobljenicima od 12.08.1949. godine i člana 75. Dopunskog protokola broj I uz Ženevske konvencije od 12.08.1949. godine o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba tako što su Gasal Nisvet i Kukavica Musaib imali informacije da se zatočenici i ratni zarobljenici koji se izvedu iz logora Stadion „NK Iskra“ na saslušanje u BH Banku muče, te i dalje dozvoljavali i saglašavali se sa odvođenjem zatočenika i zarobljenika na saslušanje gdje su odvedeni zatočenici i ratni zarobljenici mučeni, a neki nakon mučenja i vraćeni sa vidnim povredama u logor, a Dautović Senad svjesno i voljno učestvovao u udruženom zločinačkom pothvatu Ratnog predsjedništva općine Bugojno u čijem radu su učestvovali i vojne starješine jedinica Armije R BiH i to: Štaba odbrane Bugojno, 307. br. ARBiH, i Operativne grupe “Zapad” Armije R BiH čiji je cilj i plan bio da se muškarci hrvatske nacionalnosti među kojima su prvenstveno bili ratni zarobljenici pripadnici HVO-a Bugojno koji su položili oružje i predali se nakon što im je Dautović Senad namjerno ulivao povjerenje da vjeruju da imaju pravo na zaštitu po pravilima međunarodnog prava koja se primenjuju u oružanom sukobu i da prihvate tu zaštitu, garantujući im bezbjednost i postupanje u skladu sa pravilima međunarodnog humanitarnog prava iako je znao da neće biti tako, pripadnicima Armije R BiH, Štaba odbrane Bugojno i SJB Bugojno, koje su sve u to vrijeme pripadale mimo pravila vojne organizacije Armije R BiH formiranoj Objedinjenoj komandi Armije Republike Bosne i Hercegovine Bugojno - Komandi grada Bugojna, ali i civili, među kojima i žene i djeca, starije osobe, muškarci, hrvatske nacionalnosti koji su se predali zajedno sa pripadnicima HVO-a ili muškarci od kojih su neki bili pripadnici HVO-a ali su lišeni slobode u toku sukoba kod svojih kuća ili na drugim mjestima, zatvaraju i drže zatočenim i zarobljenim u neadekvatnom smještaju, bez adekvatne ishrane, odjeće i higijenske i ljekarske njege odnosno u neuvjetnim prostorijama muče, da se od zatočenika prisilno vadi krv odnosno da im se nanose velike patnje ili ozljede tijela ili povrede zdravlja te da se prema njima okrutno i nečovječno postupa, da se prisiljavaju na prinudne radove, i prema njima nečovječno i okrutno postupa, **Dautović Senad** svjesno i sa namjerom značajno doprinosio izvršenju opisanog zajedničkog cilja i plana udruženog zločinačkog poduhvata prema navedenim osobama, za koji je znao jer je svojim činjenjem, ne činjenjem, saglašavanjem, i odobravanjem planirao, naređivao, učinio, učestvovao, podstrekavao i pomagao u pripremanju i učinjenju kaznenih djela, protupravnog odvođenja u logore i drugih protuzakonitih zatvaranja u neuvjetnim prostorijama i nečovječnog i okrutnog postupanja u vezi sa uslovima zatvaranja, prisiljavanja na prinudni rad i nečovječnog postupanja

prisiljavanjem na prinudne radove, mučenja, prisilnom vađenju krvi i okrutnom postupanju u vezi s vađenjem krvi i nečovječnog postupanja, te kao nadređena i odgovorna osoba po funkcijama i dužnostima koje je obnašao u navedenim periodima propustio da poduzme nužne i razumne mjere da spriječi činjenje navedenih kaznenih djela prema zatočenicima i ratnim zarobljenicima u Bugojnu i kazni njemu podređene počinitelje kaznenih djela, iako je znao ili mogao znati za činjenje tih djela, pa su tako:

DAUTOVIĆ SENAD

I U naselju Donjići u Bugojnu

1. a) U periodu od 23.07.1993. godine do otprilike 26.07.1993. godine a nakon što je na sjednicama Ratnog predsjedništva općine Bugojno ili drugim sastancima kojima su prisustvovali i članovi Ratnog predsjedništva ali i vojne starješine jedinica Armije RBiH kojima je prisustvovao ili o kojima je bio obaviješten i **Dautović Senad**, razmatrano i mučenje zatočenika i zarobljenika a što je bila opće poznata činjenica u Bugojnu, a nakon što su se osobe hrvatske nacionalnosti među kojima su bili civili hrvatske nacionalnosti ali zarobljenici pripadnici HVO-a brigade "Eugen Kvaternik" Bugojno i to većinom pripadnici I bojne HVO-a koji su položili oružje nakon što im je **Dautović Senad** namjerno garantirao bezbjednost i postupanje u skladu sa pravilima međunarodnog humanitarnog prava iako je znao da neće biti postupljeno u skladu sa garancijama, predale **Dautović Senadu** i pripadnicima Armije R BiH, Štaba odbrane Bugojno i SJB Bugojno, koje su sve u to vrijeme pripadale mimo pravila vojne organizacije Armije RBiH formiranoj Objedinjenoj komandi Armije Republike Bosne i Hercegovine Bugojno - Komandi grada Bugojna, i nakon što je u prisustvu i saglasnost **Dautović Senada** izvršeno razdvajanje osoba koje se se predale na dvije grupe naoružani pripadnici Armije RBiH Bugojno, SJB Bugojno i Štaba odbrane Bugojno su, u skladu sa odobrenjem i saglasnošću **Dautović Senada** sproveli grupu od oko 50 osoba, većinom zarobljenih pripadnika I Bojne HVO-a, koje su se predale i zatvorile i zarobile u garažu privatne kuće u naselju Donjići i držali zatvorene i zarobljene u toj garaži, te su jedan broj zatočenika i zarobljenika u toku navedenog perioda pripadnici Armije RBiH Bugojno, SJB Bugojno i Štaba odbrane Bugojno u cilju dobijanja informacija ili zastrašivanja ili samo zato što su hrvatske nacionalnosti, znači na diskriminatornoj osnovi, tukli u garaži i ispred garaže rukama, nogama, policijskim palicama-pendrecima, tupim predmetima, kundacima od

pušaka, i dopuštajući civilima bošnjačke nacionalnosti i drugim pripadnicima Armije RBiH Bugojno da ih tuku na isti način i to po raznim dijelovima tijela, a Marija Glišića i Ivicu Keškića čak i čeličnom felgom od automobilske gume, pa su tako, neki i u više navrata, pretučeni **Glišić Mario, Vlatka Kapetanović** koji je jedini bio vezan policijskim lisicama i koji je poljevan i vodom po glavi i tijelu, **Svjedok "A", Ivica Keškić, Križanac Zdravko, Ivan Kapetanović, Ivica Lozančić, Miroslav Fabulić, Ivo Kujundžić, Darko Jurić**, i drugi, na koji način su zatočenicima i zarobljenicima namjerno nanosili snažan tjelesni i duševni bol i patnje i vidne povrede po tijelu, **Dautović Senad**, kao komandant Objedinjene komande Armije R BiH Bugojno - Odbrane grada Bugojna i načelnik SJB Bugojno po kojoj funkciji je bio i član Ratnog predsjedništva općine Bugojno, na čijim sjednicama je prisustvovao i učestvovao u donošenju odluka ili bio izvješten o onome o čemu se raspravljalo uključujući i mučenja zatočenika i zarobljenika a koja činjenica mučenja zarobljenika je bila opće poznata u Bugojnu i odlukama koje su se donijele i saglasio sa takvim postupanjem, svjesno i sa namjerom izvršenja zajedničkog cilja i plana udruženog zločinačkog poduhvata, a obzirom da je namjerno ulivao povjerenje osobama koje je pozivao na predaju da vjeruju da imaju pravo na zaštitu po pravilima međunarodnog prava koja se primenjuju u oružanom sukobu i da prihvate tu zaštitu, garantujući im bezbjednost i postupanje u skladu sa pravilima međunarodnog humanitarnog prava iako je znao da neće biti tako čime je postupao na perfidan zabranjen način, te da je prilikom predaje bio u naselju Donjići i da je odobrio i saglasio se sa razdvajanjem osoba koje su se predale na dvije grupe i odobrio i saglasio se sa zatvaranjem grupe od oko 50 muškaraca većinom zarobljenih pripadnika I bojne HVO-a u garažu, te da je znao i mogao znati da se ti zarobljenici na navedeni način muče, svojim ne činjenjem odnosno ne poduzimanjem mjera koje bi riješile status osoba koje su se predale i ne donošenjem bilo kakve odluke ili rješenja o pritvoru za navedene osobe protiv kojih nije vođen postupak u skladu sa važećim krivično-procesnim zakonom ili bilo kojim drugim zakonom i pravilima postupanja prema takvim osobama, te saglašavanjem i ne poduzimanjem mjera koje bi spriječile mogućnost mučenja osoba koje su se predale što je sve zbog pozicija koje je obnašao bio i dužan učiniti, i propuštajući da poduzme nužne i razumne mjere da spriječi mučenje osoba koje su se predale i da kazni počinitelje mučenja kojima je u tom momentu bio nadređeni, značajno doprinosio mučenju nad navedenim osobama,

1. b) Dana 23.07.1993. godine, a nakon što je na sjednicama Ratnog predsjedništva

općine Bugojno ili drugim sastancima kojima su prisustvovala i članovi Ratnog predsjedništva ali i vojne starješine jedinica Armije RBiH kojima je prisustvovao ili o kojima je bio obaviješten i **Dautović Senad**, razmatrano i mučenje zatočenika i zarobljenika a što je bila opće poznata činjenica u Bugojnu, a nakon što su se osobe hrvatske nacionalnosti među kojima su bili civili hrvatske nacionalnosti ali i zarobljeni pripadnici HVO-a brigade "Eugen Kvaternik" Bugojno i to većinom pripadnici I bojne HVO-a ali i jedan pripadnik civilne policije Hrvatske zajednice Herceg Bosna Bugojno, koji su položili oružje nakon što im je **Dautović Senad** namjerno garantirao bezbjednost i postupanje u skladu sa pravilima međunarodnog humanitarnog prava iako je znao da neće biti postupljeno u skladu sa garancijama i predali se i pripadnicima Armije R BiH, Štaba odbrane Bugojno i SJB Bugojno, koje su sve u to vrijeme pripadale mimo pravila vojne organizacije Armije RBiH formiranoj Objedinjenoj komandi Armije Republike Bosne i Hercegovine Bugojno - Komandi grada Bugojna, naoružani pripadnici Armije RBiH Bugojno, SJB Bugojno i Štaba odbrane Bugojno su prilikom sprovođenja grupe od oko 11 osoba hrvatske nacionalnosti među kojima su bili i civili ali i navedeni zarobljeni pripadnici HVO-a i pripadnik civilne policije, a u kojoj grupi su bili i **Dragan Kasalo, Ivan Kapetanović, Miroslav Grlić, Piplica Zdravko i dr.**, do garaža u ovom naselju gdje su trebali biti zatvoreni, naredili osobama iz navedene grupe da se postroje uz zid jedne od kuću pa nakon što su oni to učinili jedan pripadnik ARBiH Bugojno je držeći mačetu u ruci prišao malodobnom Ivanu Kapetanoviću u cilju zastrašivanja ili samo zato što je hrvatske nacionalnosti, znači na diskriminatornoj osnovi, prijeteci da će mu odsjeći ruku na kojoj je imao istetoviranu "krunicu", na taj način mu namjerno nanoseći snažan psihički bol i patnje, da bi im zatim naredili da krenu dalje pa kada su došli ispred jedne privatne kuće koja je služila kao dislocirana bolnica, naredili osobama iz navedne grupe da legnu potrbuške sa rukama na vratu, što su oni i učinili, a zatim ih u istom cilju počeli udarati nogama, kundacima po raznim dijelovima tijela kojom prilikom su im namjerno nanosili snažan tjelesni i duševni bol i patnje, nakon čega je cijela grupa osoba koje su se predale sprovedena do jedne garaže u ovom naselju gdje je i zatvorena zajedno sa ostalim pripadnicima HVO i civilima hrvatske nacionalnosti koji su se na isti način predali, **Dautović Senad**, kao komandant Objedinjene komande Armije R BiH Bugojno - Odbrane grada Bugojna i načelnik SJB Bugojno po kojoj funkciji je bio i član Ratnog predsjedništva općine Bugojno na čijim sjednicama je prisustvovao i učestvovao u donošenju odluka ili bio izvješten o onome o čemu se raspravljalo uključujući i mučenja zatočenika i zarobljenika a koja činjenica mučenja zarobljenika je bila opće poznata u

Bugojnu i odlukama koje su se donijele i saglasio sa takvim postupanjem, svjesno i sa namjerom izvršenja zajedničkog cilja i plana udruženog zločinačkog poduhvata, a obzirom da je tog dana bio u naselju Donjići i da je namjerno ulivao povjerenje osobama koje je pozivao na predaju da vjeruju da imaju pravo na zaštitu po pravilima međunarodnog prava koja se primenjuju u oružanom sukobu i da prihvate tu zaštitu, garantujući im bezbjednost i postupanje u skladu sa pravilima međunarodnog humanitarnog prava iako je znao da neće biti tako čime je postupao na perfidan zabranjen način, te da je znao i mogao znati da se osobe hrvatske nacionalnosti koje su se predale na navedeni način muče, svojim saglašavanjem, ne činjenjem odnosno ne poduzimanjem mjera koje bi spriječile mogućnost mučenja osoba koje su se predale što je zbog pozicija koje je obnašao bio i dužan učiniti, i propuštajući da poduzme nužne i razumne mjere da spriječi mučenje osoba koje su se predale i da kazni počinitelje mučenja kojima je u tom momentu bio nadređeni, značajno doprinosio počinjenju mučenja nad navedenim osobama,

1. c) U periodu od 23.07.1993. godine pa do otprilike kraja 7-og mjeseca 1993. godine a nakon što su se osobe hrvatske nacionalnosti među kojima su bili civili hrvatske nacionalnosti ali i zarobljeni pripadnici HVO-a brigade "Eugen Kvaternik" Bugojno i to većinom pripadnici I bojne HVO-a koji su položili oružje nakon što im je **Dautović Senad** namjerno garantirao bezbjednost i postupanje u skladu sa pravilima međunarodnog humanitarnog prava iako je znao da neće bit postupljeno u skladu sa garancijama, predale **Dautović Senadu** i pripadnicima Armije R BiH, Štaba odbrane Bugojno i SJB Bugojno, koje su sve u to vrijeme pripadale mimo pravila vojne organizacije Armije RBiH formiranoj Objedinjenoj komandi Armije Republike Bosne i Hercegovine Bugojno - Komandi grada Bugojna, i nakon što je u prisustvu i uz saglasnost **Dautović Senada** izvršeno razdvajanje osoba koje su se predale na dvije grupe naoružani pripadnici Armije RBiH Bugojno, SJB Bugojno i Štaba odbrane Bugojno a u skladu sa odobrenjem i saglasnošću **Dautović Senada** su u privatnim kućama u ovom naselju, nezakonito zatvarali i držali zatočene žene, djecu i starce hrvatske nacionalnosti i među kojima i Bosiljku Kasalo, a **Dautović Senad**, kao komandant Objedinjene komande Armije R BiH Bugojno - Komande grada Bugojna i načelnik SJB Bugojno po kojoj funkciji je bio i član Ratnog predsjedništva općine Bugojno na čijim sjednicama je prisustvovao i učestvovao u donošenju odluka ili bio izvješten o onome o čemu se raspravljalo uključujući i zatvaranje civila a koja činjenica zatvaranja je bila opće poznata u Bugojnu i odlukama

koje su se donijele u vezi sa zatvaranjem civila gdje je bio zauzet stav da se “zvanično ne smije imati zarobljenih civila” i saglasio sa takvim postupanjem, svjesno i sa namjerom izvršenja zajedničkog cilja i plana udruženog zločinačkog poduhvata za koji je znao, a obzirom da je tog dana bio u naselju Donjići i da je namjerno ulivao povjerenje osobama koje je pozivao na predaju da vjeruju da imaju pravo na zaštitu po pravilima međunarodnog prava koja se primenjuju u oružanom sukobu i da prihvate tu zaštitu, garantujući im bezbjednost i postupanje u skladu sa pravilima međunarodnog humanitarnog prava iako je znao da neće biti tako čime je postupao na perfidan zabranjen način, zbog čega je znao da se žene, djeca i starije osobe ne smiju zatvarati bez donošenja rješenja o pritvoru, svojim odobrenjem i saglasnošću da se navedene osobe zatvore, te propuštajući da donese rješenje o pritvoru navedenih osoba za koje je znao da je obavezno u takvim slučajevima, i saglasnošću i ne činjenjem odnosno ne poduzimanjem mjera koje bi spriječile zatvaranje navedenih osoba što je zbog pozicija koje je obnašao bio i dužan učiniti, i propuštajući da poduzme nužne i razumne mjere da spriječi nezakonito zatvaranje navedenih osoba koje su se predale i da kazni počinitelje nezakonitog zatvaranja kojima je u tom momentu bio nadređeni, značajno doprinosio nezakonitom zatvaranju navedenih osoba,

II. U Marksističkom centru – klosteru časnih sestara u Bugojnu

2. a) U periodu od 25.07.1993. godine pa do otprilike početka 8-og mjeseca iste godine a nakon što je na sjednicama Ratnog predsjedništva općine Bugojno ili drugim sastancima kojima su prisustvovali i članovi Ratnog predsjedništva ali i vojne starješine jedinica Armije RBiH kojima je prisustvovao ili o kojima je bio obaviješten i **Dautović Senad**, razmatrano i zatvaranje zatočenika i zarobljenika u neuvjetnim prostorima a što je bila opće poznata činjenica u Bugojnu, inakon što su se osobe hrvatske nacionalnosti među kojima su bili civili hrvatske nacionalnosti ali i zarobljeni pripadnici HVO-a brigade “Eugen Kvaternik” Bugojno i to većinom pripadnici I bojne HVO-a koji su položili oružje nakon što im je **Dautović Senad** namjerno garantirao bezbjednost i postupanje u skladu sa pravilima međunarodnog humanitarnog prava iako je znao da neće biti postupljeno u skladu sa garancijama, predale **Dautović Senadu** i pripadnicima Armije R BiH, Štaba odbrane Bugojno i SJB Bugojno, koje su sve u to vrijeme pripadale mimo pravila vojne organizacije Armije RBiH formiranoj Objedinjenoj komandi Armije Republike Bosne i Hercegovine Bugojno - Komandi grada Bugojna, i nakon što su zatočenici i zarobljenici

hrvatske nacionalnosti izmješteni iz garaže privatne kuće iz naselja Donjići u prostorije Marksističkog centra-Klostera časnih sestara u Bugojnu, pripadnici Armije RBiH su u nehumanim uvjetima bez hrane i vode u neuvjetnim podrumskim prostorijama jer su bile premale za zatvaranje većeg broja osoba u njih i jer nisu imale obezbjeđene krevete i u kojima nije bilo svjetla, i učionici Marksističkog centra-klostera časnih sestara u Bugojnu zatvorili i držali zatvorene i zarobljene oko 70 pripadnika I bojne HVO-a i civila hrvatske nacionalnosti kojima nisu dozvolili da koriste toalet koji se nalazio u zgradi Marksističkog centra već su im za vršenje nuždi dali jednu kantu, a **Dautović Senad** kao komandant Objedinjene komande Armije R BiH Bugojno - Odbrane grada Bugojna i načelnik SJB Bugojno po kojoj funkciji je bio i član Ratnog predsjedništva općine Bugojno koje je imalo mogućnost da prema potrebi pronađe, obezbjedi i izuzme odgovarajuće objekte za smještaj zatočenih i zarobljenih osoba hrvatske nacionalnosti i na čijim sjednicama je prisustvovao i učestvovao u donošenju odluka o zatvaranju zatvorenika i zarobljenika ili bio izvješten o onome o čemu se raspravljalo i odlukama koje su se donijele i saglasio sa takvim postupanjem, svjesno i sa namjerom izvršenja zajedničkog cilja i plana udruženog zločinačkog poduhvata za koji je znao, znajući da su osobe koje su se njemu predale i kojima je pozivajući ih na predaju namjerno ulivao povjerenje da vjeruju da imaju pravo na zaštitu po pravilima međunarodnog prava koja se primenjuju u oružanom sukobu i da prihvate tu zaštitu, garantujući im bezbjednost i postupanje u skladu sa pravilima međunarodnog humanitarnog prava iako je znao da neće biti tako čime je postupao na perfidan zabranjen način, zatvorene u prostorije Marksističkog centra - Klostera časnih sestara u neuvjetnim prostorima i uslovima, svojim saglašavanjem i ne činjenjem odnosno ne poduzimanjem mjera koje bi riješile status osoba koje su se predale i ne donošenjem bilo kakave odluke ili rješenja o pritvoru za navedene osobe protiv kojih nije vođen postupak u skladu sa važećim krivično-procesnim zakonom ili bilo kojim drugim zakonom i pravilima postupanja prema takvim osobama, i ne poduzimanjem mjera da se uvjeti u Marksističkom centru poboljšaju, iako je znao da se radi o neuvjetnim prostorima, premalim za toliki broj zatvorenika i zarobljenika, kojima nisu bili obezbjeđeni kreveti na kojima bi spavali i kojima nije bila obezbjeđena ishrana i piće, značajno doprinosio nezakonitom zatvaranju u neuvjetnim prostorima i ovih osoba i nečovječnom postupanju prema istim,

2. b) Na istom mjestu i u istom periodu kao i u prethodnoj tački a nakon što je na sjednicama Ratnog predsjedništva općine Bugojno ili drugim sastancima kojima su

prisustvovala i članovi Ratnog predsjedništva ali i vojne starješine jedinica Armije RBiH kojima je prisustvovao ili o kojima je bio obaviješten i **Dautović Senad**, razmatrano i mučenje zatočenika i zarobljenika a što je bila opće poznata činjenica u Bugojnu, i nakon što su se osobe hrvatske nacionalnosti, među kojima su bili civili hrvatske nacionalnosti ali i zarobljeni pripadnici HVO-a brigade "Eugen Kvaternik" Bugojno i to većinom pripadnici I bojne HVO-a koji su položili oružje nakon što im je **Dautović Senad** namjerno garantirao bezbjednost i postupanje u skladu sa pravilima međunarodnog humanitarnog prava iako je znao da neće biti postupljeno u skladu sa garancijama, predale **Dautović Senadu** i pripadnicima Armije R BiH, Štaba odbrane Bugojno i SJB Bugojno, koje su sve u to vrijeme pripadale mimo pravila vojne organizacije Armije RBiH formiranoj Objedinjenoj komandi Armije Republike Bosne i Hercegovine Bugojno - Komandi grada Bugojna, naoružani pripadnici vojne policije 307. brigade Armije RBiH, među kojim je bio i vojni policajac Alija Osmić ali i drugi, su u cilju zastrašivanja ili samo zato što je hrvatske nacionalnosti, znači na diskriminatornoj osnovi u prostorijama Marksističkog centra pretukli **Ivicu Keškića i Vlatka Kapetanovića** na način da su ih udarali rukama, nogama, i tupim predmetima po raznim dijelovima tijela namjerno im nanoseći snažan tjelesni i duševni bol i patnje i vidne povrede po tijelu, pa su tako pretučenog Vlatka Kapetanovića vojni policajci ubacili u gepek parkiranog crnog putničkog vozila „Mercedes“, i odvezli ovim vozilom u blizini naselja Guvna, gdje su vojni policajci lišili života Kapetanović Vlatka, a **optuženi Dautović Senad** kao komandant Objedinjene komande Armije R BiH Bugojno - Odbrane grada Bugojna i načelnik SJB Bugojno po kojoj funkciji je bio i član Ratnog predsjedništva općine Bugojno na čijim sjednicama je prisustvovao i učestvovao u donošenju odluka ili bio izvješten o onome o čemu se raspravljalo uključujući i mučenja zatočenika i zarobljenika a koja činjenica mučenja zatočenika i zarobljenika je bila opće poznata u Bugojnu, i odlukama koje su se donijele i saglasio sa takvim postupanjem, svjesno i sa namjerom izvršenja zajedničkog cilja i plana udruženog zločinačkog poduhvata za koji je znao, a obzirom da je bio prisutan prilikom predaje ovih osoba i kojima je pozivajući ih na predaju namjerno ulivao povjerenje da vjeruju da imaju pravo na zaštitu po pravilima međunarodnog prava koja se primenjuju u oružanom sukobu i da prihvate tu zaštitu, garantujući im bezbjednost i postupanje u skladu sa pravilima međunarodnog humanitarnog prava iako je znao da neće biti tako čime je postupao na perfidan zabranjen način, znao i mogao znati da se zatočenici i zarobljenici u Marksističkom centru muče i znao i mogao znati da je Kapetanović Vlatko mučen svojim ne činjenjem odnosno ne poduzimanjem mjera koje bi

spriječile mogućnost mučenja osoba koje su se predale što je sve zbog pozicija koje je obnašao bio i dužan učiniti, i propuštajući da poduzme nužne i razumne mjere da spriječi mučenje osoba koje su se predale i da kazni počinitelje mučenja kojima je u tom momentu bio nadređeni jer su se mučenja desila u vrijeme kada je on bio komandant, značajno dopriniosio počinjenju mučenja nad navedenim osobama,

2. c) U periodu od 25.07.1993. godine pa do otprilike početka 8-og mjeseca iste godine a nakon što su se osobe hrvatske nacionalnosti, među kojima su bili civili hrvatske nacionalnosti ali i zarobljeni pripadnici HVO-a brigade "Eugen Kvaternik" Bugojno i to većinom pripadnici I bojne HVO-a koji su položili oružje nakon što im je **Dautović Senad** namjerno garantirao bezbjednost i postupanje u skladu sa pravilima međunarodnog humanitarnog prava iako je znao da neće bit postupljeno u skladu sa garancijama, predale **Dautović Senadu** i pripadnicima Armije R BiH, Štaba odbrane Bugojno i SJB Bugojno, koje su sve u to vrijeme pripadale mimo pravila vojne organizacije Armije RBiH formiranoj Objedinjenoj komandi Armije Republike Bosne i Hercegovine Bugojno - Komandi grada Bugojna, i nakon što je Ratno predsjedništvo općine Bugojno i vojne starješine jedinica Armije RBiH koje su učestovovale u radu Ratnog predsjedništva odlučilo da se zatvorenici i zarobljenici koriste za prinudne radove sa čime se usaglasio i **Dautović Senad**, naoružani pripadnici Armije R BiH Bugojno uključujući i vojne policajce 307. brigade Armije R BiH Bugojno među kojima je bio i vojni policajac Osmić Alija, su iz Marksističkog centra gdje su bili zatvoreni odvodili zatvorenike i zarobljenike, među kojima je bio Kujundžić Ivo, Josip Lukić i drugi zatočenici, na obavljanje prinudnih radova u naselju Vrbanja, groblje Sultanovići i naselje Čaušlije, koji su se sastojali od kupljenja leševa stradalih pripadnika ARBiH i civila bošnjačke nacionalnosti u naselju Vrbanja i kopanja grobnih mjesta i ukopa pokupljenih leševa u groblju Sultanovići, a u naselju Čaušlije skidanje građevinskog materijala sa napuštenih hrvatskih kuća, na koji način su zatočenicima i zarobljenicima nanošene patnje i prema njima se okrutno i nečovječno postupalo, da bi prilikom odvođenja grupe zatočenika i zarobljenika, u kojoj je bio i Mario Zrno, na obavljanje prinudnih radova u naselje Vrbanja, koji radovi su se sastojali od kopanja grobnih mjesta i ukopa stradalih pripadnika ARBiH, SJB Bugojno i Štaba odbrane Bugojna i civila bošnjačke nacionalnosti pripadnici ARBiH Bugojno i civili bošnjačke nacionalnosti fizički i psihički zlostavljali Maria Zrnu na način da su ga pripadnici ARBiH Bugojno među kojima i Velagić Muhko i Velagić Safet i civili bošnjačke nacionalnosti u cilju zastrašivanja ili samo zato što je hrvatske nacionalnosti, znači na

diskriminatornoj osnovi udarali rukama, nogama, krampama, lopatama i drugim tupim predmetima po raznim dijelovima tijela nanoseći mu namjerno na taj način snažan tjelesni i duševni bol i patnje da bi Mario Zrno i podlegao-preminuo od nanasenih povreda, **a optuženi Dautović Senad** kao komandant Objedinjene komande Armije R BiH Bugojno - Odbrane grada Bugojna i načelnik SJB Bugojno po kojoj funkciji je bio i član Ratnog predsjedništva općine Bugojno na čijim sjednicama je prisustvovao i učestvovao u donošenju odluka ili bio izvješten o onome o čemu se raspravljalo uključujući i prinudne radove, mučenja zatočenika i zarobljenika i nečovječna postupanja prema njima a koje činjenice su bila opće poznate u Bugojnu, i odlukama koje su se donijele i saglasio sa takvim postupanjem, svjesno i sa namjerom izvršenja zajedničkog cilja i plana udruženog zločinačkog poduhvata za koji je znao, iako je znao i mogao znati da se zatvorenici i zatočenici koriste za prinudne radove i da se na taj način prema njima nečovječno postupa i usaglasio se sa tim, te znao i mogao znati da su zatvorenici i zarobljenici na tim radovima mučeni od strane civila i pripadnika Armije R BiH i da je na tim radovima premlaćen Mario Zrno, svojom saglasnošću za korištenje zatvorenika i zarobljenika za prinudne radove i svojim saglašavanjem i ne činjenjem odnosno ne poduzimanjem mjera koje bi spriječile mogućnost prinudnih radova zatvorenika i zarobljenika, i mučenja zatvorenika i zarobljenika na tim radovima a što je zbog pozicija koje je obnašao bio i dužan učiniti, i propuštajući da poduzme nužne i razumne mjere da spriječi prinudne radove, nečovječno postupanje i mučenje zatočenika i zarobljenika na navedeni način prema tim osobama i da istraži počinjenje tih kaznenih djela od strane civila i pripadnika Armije R BiH i protiv civila koji su učestvovali u izvršenju mučenja nad zatočenicima i zarobljenicima podnese krivične prijave nadležnom tužilaštvu, značajno doprinosio prinudnim radovima i nečovječnom postupanju i mučenju prema ovim osobama,

III. U O.Š. "Stipo Đerek" u Bugojnu

3. Dana 25.07.1993. godine, a nakon što je na sjednicama Ratnog predsjedništva općine Bugojno ili drugim sastancima kojima su prisustvovali i članovi Ratnog predsjedništva ali i vojne starješine jedinica Armije R BiH kojima je prisustvovao ili o kojima je bio obaviješten i **Dautović Senad**, razmatrano i mučenje zatočenika i zarobljenika a što je bila opće poznata činjenica u Bugojnu, i nakon što su se osobe hrvatske nacionalnosti među kojima su bili civili hrvatske nacionalnosti ali i zarobljeni pripadnici HVO-a brigade "Eugen Kvaternik" Bugojno i to većinom pripadnici II i III bojne HVO-a, koji su položili oružje

nakon što im je Objedinjena komanda Armije Republike Bosne i Hercegovine Bugojno - Komanda grada Bugojna, čiji komandant je tada bio **Dautović Senad**, garantirala bezbjednost i postupanje u skladu sa pravilima međunarodnog humanitarnog prava i predali se pripadnicima Armije R BiH, Štaba odbrane Bugojno i SJB Bugojno, koje su sve u to vrijeme pripadale mimo pravila vojne organizacije Armije RBiH formiranoj Objedinjenoj komandi Armije Republike Bosne i Hercegovine Bugojno - Komandi grada Bugojna, naoružani pripadnici Armije RBiH Bugojno, SJB Bugojno i Štaba odbrane Bugojno su, u skladu sa odobrenjem i znanjem i saglasnošću **Dautović Senada** sprovedi navedene osobe pripadnike II i III bojne hrvatske nacionalnosti do osnovne škole "Stipo Đerek" u Bugojnu i prilikom sprovođenja ih udarali, vrijeđali i zlostavljali na razne načine a kada su ih doveli do škole, naredili im da uđu u fiskulturnu dvoranu škole da bi ih prilikom ulaska, ali poslije i izlaska iz dvorane, udarali kundacima, rukama i nogama po raznim dijelovima tijela, a po ulasku u dvoranu im naredili da legnu potrbuške na patos fiskulturne dvorane pa kada su zarobljenici to uradili pripadnici navedene Objedinjene komande Armije Republike Bosne i Hercegovine Bugojno su ih u cilju zastrašivanja ili samo zato što je hrvatske nacionalnosti, znači na diskriminatornoj osnovi nastavili udarati po raznim dijelovima tijela i psihički zlostavljati pa su tako udarani i zlostavljani: Boškić Dragan, Klarić Ivica, Ante Akrap, Dejan Bilušić, Vjekoslav Bilušić, Ribić Frano, Tomas Zvonimir, i drugi te im tako namjerno nanosili snažan fizički i psihički bol i patnje, da bi im u tijeku i nakon zlostavljanja oduzeli dragocjenosti, osobne dokumente a nekim odjeću i obuću a potom im naredili da se postroje i upute u pravcu zgrade Gimnazije u Bugojnu, što su zarobljenici i učinili, a pripadnici navedene Objedinjene komande Armije Republike Bosne i Hercegovine Bugojno su ih prilikom sprovođenja udarali rukama, nogama, kundacima, i tjerali zarobljenike da glasno izgovaraju riječi "Tegkbir" i "Allahu egber" što su zarobljenici i učinili, da bi ih prilikom dolaska pred zgradu Gimnazije u samom centru Bugojno, u kojoj je tada bila smještena Policijska stanica Centar SJB Bugojno kojoj je neposredno nadređeni bio **Dautović Senad**, dočekali pripadnici Policijske stanice Centar-SJB Bugojno i drugi pripadnici SJB Bugojno ali i civili koji su ispred zgrade Gimnazije formirali špalir na način da su se postrojili sa dvije strane ulaza u zgradu Gimnazije i između ostavili prolaz pa su naredili dovedenim zatočenicima i zarobljenicima da prolaze kroz špalir da bi ih zatim u cilju zastrašivanja ili samo zato što je hrvatske nacionalnosti, znači na diskriminatornoj osnovi počeli udarati zarobljenike rukama, nogama, kundacima i drugim predmetima po raznim dijelovima tijela na koji način su zatočenicima i zarobljenicima namjerno nanosili snažan tjelesni i duševni bol i patnje,

nakon čega su pripadnici Policijske stanice Centar dovedene zatočenike i zarobljenike zatvorili u fiskulturnu dvoranu Gimnazije, a **Dautović Senad**, kao komandant Objedinjene komande Armije R BiH Bugojno - Odbrane grada Bugojna i načelnik SJB Bugojno po kojoj funkciji je bio i član Ratnog predsjedništva općine Bugojno, svjesno i sa namjerom izvršenja zajedničkog cilja i plana udruženog zločinačkog poduhvata za koji je znao, a obzirom da je tog dana imao saznanja da su se navedene osobe predale, ali i da se na sjednicama Ratnog predsjedništva općine Bugojno i drugim navedenim sastancima kojim je prisustvovao ili o kojim je bio obaviješten raspravljalo o zatočenicima i zarobljenicima i da je bio upoznat da se zatočenici i zarobljenici muče, te da je znao i mogao znati da se osobe hrvatske nacionalnosti koje su se predale na navedeni način muče, svojim saglašavanjem i ne činjenjem odnosno ne poduzimanjem mjera koje bi spriječile mogućnost mučenja osoba koje su se predale što je zbog pozicija koje je obnašao bio i dužan učiniti, i propuštajući da poduzme nužne i razumne mjere da spriječi mučenje osoba koje su se predale i da kazni počinitelje mučenja kojima je u tom momentu bio nadređeni, značajno doprinosio počinjenju mučenja nad navedenim osobama,

IV. U zgradi Općine Bugojno

4. U drugoj polovini 7.og mjeseca 1993. godine a nakon 18.07.1993. godine pripadnici Armije R BiH, Štaba odbrane Bugojno i SJB Bugojno, koji su sve u to vrijeme pripadale mimo pravila vojne organizacije Armije R BiH formiranoj Objedinjenoj komandi Armije Republike Bosne i Hercegovine Bugojno - Komandi grada Bugojna, čiji komandant je tada bio **Dautović Senad**, naoružani pripadnici Armije R BiH Bugojno, SJB Bugojno i Štaba odbrane Bugojno su, u skladu sa odobrenjem i znanjem i saglasnošću **Dautović Senada** u prostorijama u zgradi Općine Bugojno u kojem je bilo smješteno i Ratno predsjedništvo općine Bugojno a čiji član je kao načelnik SJB Bugojno bio i **Dautović Senad** i na čijim sjednicama je prisustvovao i učestvovao u donošenju odluka ili bio izvješten o onome o čemu se raspravljalo uključujući i zatvaranje civila a koja činjenica zatvaranja je bila opće poznata u Bugojnu i odlukama koje su se donijele u vezi sa zatvaranjem civila gdje je bio zauzet stav da se "zvanično ne smije imati zarobljenih civila" i sagalasio sa takvim postupanjem, nezakonito zatvarali i više dana držali zatvorene civile hrvatske narodnosti i zarobljene pripadnike HVO među kojima i one koji nisu učestvovali u sukobu i lišeni su slobode kod svojih kuća kao Viktor Maros, a **optuženi Dautović Senad** kao komandant Objedinjene komande Armije R BiH Bugojno

- Odbrane grada Bugojna i načelnik SJB Bugojno po kojoj funkciji je bio i član Ratnog predsjedništva općine Bugojno, svjesno i sa namjerom izvršenja zajedničkog cilja i plana udruženog zločinačkog poduhvata za koji je znao, a obzirom da je bio prisutan u prostorijama zgrade općine Bugojno u to vrijeme jer je prisustvovao sjednicama Ratnog predsjedništva općine Bugojno, i da je odobrio i usaglasio se sa zatvaranjem ovih osoba u prostorijama zgrade općine Bugojno iako je znao da nema osnova za njihovo zatvaranje ili da je osnov prestao, svojom znanjem i odobrenjem i saglasnošću da se ove osobe zatvaraju u prostorije zgrade općine Bugojno i svojim ne činjenjem odnosno ne poduzimanjem mjera koje bi spriječile mogućnost nezakonitog zatvaranja, i propuštajući da poduzme nužne i razumne mjere da spriječi nezakonito zatvaranje ovih osoba u zgradi općine Bugojno, značajno doprinosio nezakonitom zatvaranju ovih osoba,

V. U salonu namještaja „Slavonija DI“ u Bugojnu

5. a) Dautović Senad, nakon što je na sjednicama Ratnog predsjedništva općine Bugojno ili drugim sastancima kojima su prisustvovali i članovi Ratnog predsjedništva ali i vojne starješine jedinica Armije RBiH kojima je prisustvovao ili o kojima je bio obaviješten i **Dautović Senad**, razmatrano i zatvaranje zatočenika i zarobljenika u neuvjetnim prostorima a što je bila opće poznata činjenica u Bugojnu, i nakon što su se osobe hrvatske nacionalnosti među kojima su bili civili hrvatske nacionalnosti ali i zarobljeni pripadnici HVO-a brigade “Eugen Kvaternik” Bugojno i to većinom pripadnici vojne policije HVO-a i pripadnici civilne policije Hrvatske zajednice Herceg Bosna, koji su položili oružje nakon što im je **Dautović Senad** namjerno garantirao bezbjednost i postupanje u skladu sa pravilima međunarodnog humanitarnog prava iako je znao da neće biti postupljeno u skladu sa garancijama, i predali se **Dautović Senadu** i pripadnicima Armije R BiH, Štaba odbrane Bugojno i SJB Bugojno, koje su sve u to vrijeme pripadale mimo pravila vojne organizacije Armije RBiH formiranoj Objedinjenoj komandi Armije Republike Bosne i Hercegovine Bugojno - Komandi grada Bugojna, naoružani pripadnici Armije RBiH Bugojno, SJB Bugojno i Štaba odbrane Bugojno su, u skladu sa odobrenjem i saglasnošću **Dautović Senada** sprovedi oko 150 zarobljenika hrvatske nacionalnosti i zatvorili ih u podrumске prostorije Salona namještaja “Slavonija DI” koje se nalaze u neposrednoj blizini SJB Bugojno, a koje podrumске prostorije su bile neuvjetne i gdje zatvorene osobe nisu imale dovoljno hrane, vode, adekvatne i potrebite medicinske pomoći, higijenskih uvjeta jer je u tim prostorijama voda na podu, koja je bila pomiješana sa fekalijama, bila do članaka zatvorenim i zarobljenim osobama a za što je

Dautović Senad znao i mogao znati, pa su pripadnici Armije RBiH Bugojno, SJB Bugojno i Štaba odbrane Bugojno, među kojima i Duraković Šaćir i Ened Vrbani, iz navedenih podrumskih prostorija izvodili ili prozivali zatočenike i zarobljenike da izađu u prizemlje ovog salona a zatim ih u cilju zastrašivanja ili samo zato što je hrvatske nacionalnosti, znači na diskriminatornoj osnovi fizički i psihički zlostavljali na način što su ih rukama, nogama, metalnim predmetima, policijskim palicama i drugim tupim predmetima udarali po raznim dijelovima tijela nanoseći im namjerno jaku fizičku i psihičku bol i vidne povrede po tijelu, pa su tako, neki i u više navrata, izvođeni ili prozivani a potom zlostavljani: Zrinko Alvir, Miroslav Marijanović, Dragan Brečić, Franjo Košak, Jadranko Gvozden, Ilija Dujmović, Niko Džaja, Jozo Andžić, Milenko Behara, Ilija Udovičić, Stipo Udovičić, Josip Čubela, čije premlaćivanje je naredio i odobrio Dautović Senad na koji način je i podsrekavao sebi podređene pripadnike SJB, pripadnike Armije R BiH Bugojno i Štaba odbrane Bugojno da muče zatočenike, Stjepko Maros, Ozren Gvozdenović, Perica Jarčević, Ivica Vukadin, Ante Vukadin, Svjedok "D", i Mladen Havranek koji je od povreda zadobijenih prilikom zlostavljanja i podlegao, **a optuženi Dautović Senad** kao komandant Objedinjene komande Armije RBiH Bugojno-Odbrane grada Bugojna i načelnik SJB Bugojno po kojoj funkciji je bio i član Ratnog predsjedništva općine Bugojno koje je imalo mogućnost da prema potrebi pronađe, obezbjedi i izuzme odgovarajuće objekte za smještaj zatočenih i zarobljenih osoba hrvatske nacionalnosti i na čijim sjednicama je prisustvovao i učestvovao u donošenju odluka ili bio izvješten o onome o čemu se raspravljalo uključujući neuvjetne prostore zatvaranje zarobljenika i mučenja zatočenika i zarobljenika a koje činjenice neuvjetnih prostora i mučenja zatočenika i zarobljenika je bila opće poznata u Bugojnu, i odlukama koje su se donijele i saglasio sa takvim postupanjem, svjesno i sa namjerom izvršenja zajedničkog cilja i plana udruženog zločinačkog poduhvata za koji je znao, a obzirom da je bio prisutan prilikom predaje ovih osoba kojima je pozivajući ih na predaju namjerno ulivao povjerenje da vjeruju da imaju pravo na zaštitu po pravilima međunarodnog prava koja se primenjuju u oružanom sukobu i da prihvate tu zaštitu, garantujući im bezbjednost i postupanje u skladu sa pravilima međunarodnog humanitarnog prava iako je znao da neće biti tako čime je postupao na perfidan zabranjen način, i da je naredio ili odobrio i usaglasio se sa zatvaranjem ovih zarobljenih osoba u podrumске prostorije salona namještaja iako je znao da se radi o neuvjetnim prostorima, te podstrekavao sebi podređene pripadnike SJB Bugojno i druge pripadnike Armije R BiH Bugojno i Štaba odbrane Bugojno da muče zatvorenike i zarobljenike, i znao i mogao znati da se zarobljene osobe hrvatske

nacionalnosti koje su se predale i zatvorene i zarobljene u podrumskim prostorijama Salona namještaja u neposrednoj blizini SJB Bugojno na navedeni način muče i znajući da je Mladen Havranek toliko mučen da je od zadobijenih povreda i podlegao, svojom naredbom ili odobrenjem ili saglasnošću da se osobe koje su se predale zatvore u podrumске prostorije Salon namještaja za koje je znao da su neuvjetne, svojom saglasnošću i ne činjenjem odnosno ne poduzimanjem mjera koje bi riješile status osoba koje su se predale i ne donošenjem bilo kakave odluke ili rješenja o pritvoru za navedene osobe protiv kojih nije vođen postupak u skladu sa važećim krivično-procesnim zakonom ili bilo kojim drugim zakonom i pravilima postupanja prema takvim osobama, i svojom saglasnošću i ne poduzimanjem mjera da se uvjeti u Salonu namještaja poboljšaju, iako je znao da se radi o neuvjetnim prostorima, premalim za toliki broj zatvorenika, kojima nisu bili obezbjeđeni kreveti na kojima bi spavali i kojima nije bila obezbjeđena ishrana i piće, svojom saglasnošću i ne činjenjem odnosno ne poduzimanjem mjera koje bi spriječile mogućnost mučenja osoba koje su se predale što je sve zbog pozicija koje je obnašao bio i dužan učiniti, i propuštajući da poduzme nužne i razumne mjere da spriječi mučenje osoba koje su se predale i da kazni počinitelje mučenja kojima je u tom momentu bio nadređeni, značajno doprinosio zatvaranju i nečovječnom postupanju držanjem zatvorenim ovih zarobljenih osoba u neuvjetnom prostoru, i počinjenju mučenja nad navedenim zarobljenim osobama.

5. b) U istom periodu i na istom mjestu kao u prethodnoj tački godine a nakon što je na sjednicama Ratnog predsjedništva općine Bugojno ili drugim sastancima kojima su prisustvovali i članovi Ratnog predsjedništva ali i vojne starješine jedinica Armije RBiH kojima je prisustvovao ili o kojima je bio obaviješten i **Dautović Senad**, razmatrano i mučenje zatočenika i zarobljenika a što je bila opće poznata činjenica u Bugojnu, naoružani pripadnici Armije R BiH, Štaba odbrane Bugojno i SJB Bugojno, među kojima i pripadnik SJB Bugojno Bevrnja Nijaz, su iz neuvjetnih podrumskih prostorija Salona namještaja "Slavonija DI" koji se nalazi u neposrednoj blizini SJB Bugojno izvodili zatvorene i zarobljene pripadnike vojne policije HVO-a i civilne policije Hrvatske zajednice Herceg Bosna, koji su položili oružje nakon što im je **Dautović Senad** namjerno garantirao bezbjednost i postupanje u skladu sa pravilima međunarodnog humanitarnog prava iako je znao da neće biti postupljeno u skladu sa garancijama, i predali se **Dautović Senadu**, i prema njima nečovječno postupali i psihički zlostavljali Čubela Josipa, Iliju Dujmovića i druge na način što su ih izvodili iz podruma ovog salona

u prizemlje salona ili van zgrade ovog salona, a zatim ih u cilju zastrašivanja ili samo zato što je hrvatske nacionalnosti, znači na diskriminatornoj osnovi postrojili i iz pušaka koje su bile usmjerenu u pravcu zatočenika i zarobljenika i okidali na prazno i na taj način vršili fiktivno streljanje zatočenika i zarobljenika čime su prema izvedenim osobama, koji su bili u strahu za vlastiti život, nečovječno postupali i nanosili im namjerno snažan psihički bol i patnje, **a optuženi Dautović Senad** kao komandant Objedinjene komande Armije R BiH Bugojno - Odbrane grada Bugojna i načelnik SJB Bugojno po kojoj funkciji je bio i član Ratnog predsjedništva općine Bugojno na čijim sjednicama je prisustvovao i učestvovao u donošenju odluka ili bio izvješten o onome o čemu se raspravljalo uključujući i nečovječno postupanje i mučenja zatočenika i zarobljenika a koja činjenica nečovječnog postupanja i mučenja zatočenika i zarobljenika je bila opće poznata u Bugojnu, i odlukama koje su se donijele i saglasio sa takvim postupanjem, svjesno i sa namjerom izvršenja zajedničkog cilja i plana udruženog zločinačkog poduhvata za koji je znao, znajući i mogavši znati da se prema zatvorenicima i zarobljenicima u podrumskim prostorijama Salona namještaja u neposrednoj blizini SJB Bugojno nečovječno postupuje i da se zatočenici i zarobljenici muče kroz fiktivno streljanje, svojim ne činjenjem odnosno ne poduzimanjem mjera koje bi spriječile mogućnost nečovječnog postupanja prema zatvorenim i zarobljenim osobama koje su se predale fiktivnim streljanjem što je zbog pozicija koje je obnašao bio i dužan učiniti, i propuštajući da poduzme nužne i razumne mjere da spriječi nečovječno postupanje i mučenje zatočenika i zarobljenika na navedeni način prema tim osobama i da kazni počinitelje tog nečovječnog postupanja i mučenja kojima je u tom momentu bio nadređen, značajno doprinosio nečovječnom postupanju i mučenju prema ovim zarobljenim osobama,

5. c) U istom periodu kao u prethodno točki, a nakon što je na sjednicama Ratnog predsjedništva općine Bugojno kojima je prisustvovao ili o kojima je bio obaviješten i **Dautović Senad**, razmatran nedostatak krvi u Ratnoj bolnici u Bugojnu i odlučeno da se potrebna krv pribavi, naoružani pripadnici Armije R BiH, Štaba odbrane Bugojno i SJB Bugojno, su iz neuvjetnih podrumskih prostorija Salona namještaja "Slavonija DI" koji se nalazi u neposrednoj blizini SJB Bugojno izvodili zatvorene i zarobljene pripadnike vojne policije HVO-a i civilne policije Hrvatske zajednice Herceg Bosna, koji su položili oružje nakon što im je **Dautović Senad** namjerno garantirao bezbjednost i postupanje u skladu sa pravilima međunarodnog humanitarnog prava iako je znao da neće biti postupljeno u

skladu sa garancijama i predali se **Dautović Senadu**, i odvodili ih u prostorije Doma zdravlja Bugojno u kojima je bila smještena i Ratna bolnica Bugojno a koje se nalaze odmah preko puta SJB Bugojno i za čije obezbjeđenje je bilo odgovorna SJB Bugojno, gdje su nanosili velike patnje ili ozljede tijela ili povrede zdravlja odnosno okrutno postupali, te i nečovječno postupali prema zatočenicima i zarobljenicima koje su doveli prisiljavajući ih da daju krv za potrebe ranjenih pripadnika ARBiH Bugojno, SJB Bugojno i Štaba odbrane Bugojno, a medicinske sestre protiv volje dovedenih zatočenika i zarobljenika su i izvadile krv istima, nakon čega su zatočenici i zarobljenici ponovno vraćeni u Salon namještaja i zatvoreni, **a optuženi Dautović Senad** kao komandant Objedinjene komande Armije R BiH Bugojno - Odbrane grada Bugojna i načelnik SJB Bugojno po kojoj funkciji je bio i član Ratnog predsjedništva općine Bugojno, svjesno i sa namjerom izvršenja zajedničkog cilja i plana udruženog zločinačkog poduhvata za koji je znao, i znajući i mogavši znati da se od zatočenika zatvorenih u Salonu namještaja uzima krv na navedeni način, svojom saglasnošću za pribavljanjem krvi i svojim ne činjenjem odnosno ne poduzimanjem mjera koje bi spriječile mogućnost nanošenja velikih patnji ili ozljeda tijela ili povreda zdravlja odnosno okrutnog postupanje, te i nečovječnog postupanja prema zatvorenim i zarobljenim osobama koje su se predale uzimanjem krvi od njih što je zbog pozicija koje je obnašao bio i dužan učiniti jer je SJB Bugojno i on kao načelnik bila odgovorna za obezbjeđenje Doma zdravlja - Ratne bolnice Bugojno, i propuštajući da poduzme nužne i razumne mjere da spriječi nanošenje velikih patnji ili ozljeda tijela ili povreda zdravlja odnosno okrutnog postupanje, i nečovječno postupanje na navedeni način prema tim osobama i da kazni počinitelje tog okrutnog i nečovječnog postupanja kojima je u tom momentu bio nadređeni, značajno doprinosio nanošenju velikih patnji ili ozljeda tijela ili povreda zdravlja odnosno okrutnom postupanju i nečovječnom postupanju prema ovim zarobljenim osobama,

5. d) U periodu od 24.07.1993. godine do otprilike polovine 8-og mjeseca 1993. godine a nakon što su se osobe hrvatske nacionalnosti među kojima su bili civili hrvatske nacionalnosti ali i zarobljeni pripadnici HVO-a brigade "Eugen Kvaternik" Bugojno i to većinom pripadnici vojne policije HVO-a i pripadnici civilne policije Hrvatske zajednice Herceg Bosna, koji su položili oružje nakon što im je **Dautović Senad** namjerno garantirao bezbjednost i postupanje u skladu sa pravilima međunarodnog humanitarnog prava iako je znao da neće biti postupljeno u skladu sa garancijama i predali se **Dautović Senadu** i pripadnicima Armije R BiH, Štaba odbrane Bugojno i SJB Bugojno,

koje su sve u to vrijeme pripadale mimo pravila vojne organizacije Armije RBiH formiranoj Objedinjenoj komandi Armije Republike Bosne i Hercegovine Bugojno - Komandi grada Bugojna, i nakon što su ih naoružani pripadnici Armije RBiH Bugojno, SJB Bugojno i Štaba odbrane Bugojno, u skladu sa odobrenjem i saglasnošću **Dautović Senada** zatvorili u podrumске prostorije Salona namještaja "Slavonija DI" koje se nalaze u neposrednoj blizini SJB Bugojno, i nakon što je Ratno predsjedništvo općine Bugojno i vojne starješine jedinica Armije RBiH koje su učestovovale u radu Ratnog predsjedništva odlučilo da se zatvorenici i zarobljenici koriste za prinudne radove sa čime se usaglasio i **Dautović Senad**, pripadnici ARBiH Bugojno, SJB Bugojno i Štaba odbrane Bugojno iz ovog salona odvodili zatočenike i zarobljenike, među kojima i Drago Žulj, Zdravko Juričić, Svjedok "D" i Vinka Zrnu na obavljanje prinudnih radova u naselje Vrbanja, koji su se sastojali od kopanja grobnih mjesta i ukopa stradalih pripadnika ARBiH i civila bošnjačke nacionalnosti, na koji način su zatočenicima i zarobljenicima namjerno nanošene velike patnje i prema njima se okrutno i nečovječno postupalo, kojom prilikom su zatočenici i zarobljenici fizički i psihički zlostavljani na način da su od prisutnih pripadnika ARBiH Bugojno i civila bošnjačke nacionalnosti u cilju zastrašivanja ili samo zato što je hrvatske nacionalnosti, znači na diskriminatornoj osnovi vrijeđani, udarani rukama, nogama, kundacima, i drugim tupim predmetima, po raznim dijelovima tijela, na koji način je zatočenicima i zarobljenicima namjerno nanošen snažan tjelesni i duševni bol i patnje, nakon čega su sa tako zadobijenim povredama vraćani u podrum navedenog salona i zatvarani, a Vinko Zrno zbog zadobijenih povreda odveden u Dom zdravlja Bugojno, a **optuženi Dautović Senad** kao komandant Objedinjene komande Armije R BiH Bugojno - Odbrane grada Bugojna i načelnik SJB Bugojno po kojoj funkciji je bio i član Ratnog predsjedništva općine Bugojno, svjesno i sa namjerom izvršenja zajedničkog cilja i plana udruženog zločinačkog poduhvata za koji je znao, znajući i mogavši znati da se zatvorenici i zarobljenici koriste za prinudne radove i da se na taj način prema njima okrutno i nečovječno postupa i usaglašivši se sa tim, te znajući i mogavši znati da su zatvorenici i zarobljenici na tim radovima mučeni od strane civila i pripadnika Armije R BiH, svojom saglasnošću za korištenje zatvorenika i zarobljenika za prinudne radove i svojim ne činjenjem odnosno ne poduzimanjem mjera koje bi spriječile mogućnost prinudnih radova zatvorenika i zarobljenika, i mučenja zatvorenika i zarobljenika na tim radovima a što je zbog pozicija koje je obnašao bio i dužan učiniti, i propuštajući da poduzme nužne i razumne mjere da spriječi prinudne radove, okrutno i nečovječno postupanje i mučenje zatočenika i zarobljenika na navedeni način prema tim osobama i

da istraži počinjenje tih kaznenih djela od strane civila i pripadnika Armije RBiH i protiv civila koji su učestvovali u izvršenju mučenja nad zatočenicima i zarobljenicima podnese krivične prijave nadležnom tužilaštvu, značajno doprinosio prinudnim radovima i okrutnom i nečovječnom postupanju i mučenju prema ovim zarobljenim osobama,

VI. U Kulturno sportskom centru - KSC u Bugojnu

6. U periodu od 24.07.1993. godine do otprilike početka 8-og mjeseca 1993. godine a nakon što su se osobe hrvatske nacionalnosti među kojima su bili civili hrvatske nacionalnosti ali i zarobljeni pripadnici HVO-a brigade "Eugen Kvaternik" Bugojno i to većinom pripadnici vojne policije HVO-a i pripadnici civilne policije Hrvatske zajednice Herceg Bosna, koji su položili oružje nakon što im je **Dautović Senad** namjerno garantirao bezbjednost i postupanje u skladu sa pravilima međunarodnog humanitarnog prava iako je znao da neće biti postupljeno u skladu sa garancijama i predali se **Dautović Senadu** i pripadnicima Armije R BiH, Štaba odbrane Bugojno i SJB Bugojno, koje su sve u to vrijeme pripadale mimo pravila vojne organizacije Armije RBiH formiranoj Objedinjenoj komandi Armije Republike Bosne i Hercegovine Bugojno - Komandi grada Bugojna, naoružani pripadnici Armije RBiH Bugojno, SJB Bugojno i Štaba odbrane Bugojno su, u skladu sa odobrenjem i saglasnošću **Dautović Senada** sprovedi preko 100 civila hrvatske nacionalnosti i to žene, djecu i starije osobe gdje su ih vojni policajci 307. brigade ARBiH, u nehumanim uvjetima bez hrane i vode zatvorili i držali zatvorene, a **Dautović Senad** kao komandant Objedinjene komande Armije R BiH Bugojno - Odbrane grada Bugojna i načelnik SJB Bugojno po kojoj funkciji je bio i član Ratnog predsjedništva općine Bugojno koje je imalo mogućnost da prema potrebi pronađe, obezbjedi i izuzme odgovarajuće objekte za smještaj zatočenih i zarobljenih osoba hrvatske nacionalnosti i na čijim sjednicama je prisustvovao i učestvovao u donošenju odluka ili bio izvješten o onome o čemu se raspravljalo uključujući i zatvaranje civila a koja činjenica zatvaranja je bila opće poznata u Bugojnu i odlukama koje su se donijele u vezi sa zatvaranjem civila gdje je bio zauzet stav da se "zvanično ne smije imati zarobljenih civila" i saglasio sa takvim postupanjem, svjesno i sa namjerom izvršenja zajedničkog cilja i plana udruženog zločinačkog poduhvata za koji je znao, a obzirom da su je bio prisutan prilikom predaje ovih osoba i da je naredio ili odobrio i usaglasio se sa zatvaranjem ovih osoba u prostorije Kulturno sportskog centra iako je znao da se radi o neuvjetnim prostorima u kojima nije obezbjeđena ishrana za zatvorene i zarobljene osobe, te propuštajući da donese rješenje o pritvoru navedenih osoba za koje je znao da

je obavezno u takvim slučajevima, značajno doprinio nezakonitom zatvaranju ovih osoba i nečovječnom postupanju prema istim,

VIII. U Gimnaziji u Bugojnu i Domu zdravlja – Ratnoj bolnici Bugojno

8. e) U drugoj polovini 7.og mjeseca 1993. godine a nakon 18.07.1993. godine u toku liječenja Stjepana Cvijanovića i drugih povrijeđenih zatočenika hrvatske nacionalnosti među kojima i Milenka Kasala, i to 08.09.1993. godine, pripadnici Armije RBiH Bugojno upadali u bolesničku sobu gdje su bili smješteni povrijeđeni zatočenici i iste fizički i psihički zlostavljali, udarali rukama, nogama, šipkama, pištoljem, i tupim predmetima po raznim dijelovima tijela a Stjepanu Cvijanoviću izvadili dren iz rane i natjerali ga da pije tečnost iz drena, na koji način je zatočenicima nanošen snažan tjelesni i duševni bol i patnje, **a Dautović Senad**, kao komandant Objedinjene komande Armije R BiH Bugojno - Odbrane grada Bugojna i načelnik SJB Bugojno po kojoj funkciji je bio i član Ratnog predsjedništva općine Bugojno na čijim sjednicama je prisustvovao i učestvovao u donošenju odluka ili bio izvješten o onome o čemu se raspravljalo uključujući i mučenja zatočenika i zarobljenika a koja činjenica mučenja zatočenika i zarobljenika je bila opće poznata u Bugojnu i odlukama koje su se donijele i saglasio sa takvim postupanjem, svjesno i sa namjerom izvršenja zajedničkog cilja i plana udruženog zločinačkog poduhvata za koji je znao, i znajući i mogavši znati da se zatočenici zatvoreni u Policijskoj stanici centar Bugojno u Gimnaziji u Bugojnu muče, te znajući da se zatočenici koji su bili na liječenju u Domu zdravlja - Ratnoj bolnici Bugojno za čije obezbjeđenje je bio odgovoran SJB Bugojno, muče, svojim saglašavanjem i ne činjenjem odnosno ne poduzimanjem mjera koje bi spriječile mogućnost mučenja zatvorenika i zarobljenika, što je zbog pozicija koje je obnašao bio i dužan učiniti jer je SJB Bugojno i on kao načelnik bila odgovorna za obezbjeđenje Doma zdravlja - Ratne bolnice Bugojno, i propuštajući da poduzme nužne i razumne mjere da spriječi mučenje zatvorenika i zarobljenika na navedeni način u Domu zdravlja - Ratnoj bolnici Bugojno za čije obezbjeđenje je bio odgovoran i da kazni pripadnike SJB Bugojno koji su bili na obezbjeđenju Doma zdravlja - Ratne bolnice Bugojno i koji su omogućili mučenje zatočenika i zarobljenika, značajno doprinio mučenju zatočenika i zarobljenika u prostorijama Doma Zdravlja - Ratne bolnice Bugojno,

8. g) U istom periodu kao u prethodnoj točki i nakon što je Ratno predsjedništvo općine Bugojno i vojne starješine jedinica Armije RBiH koje su učestvovala u radu Ratnog

predsjedništva odlučilo da se zatvorenici i zarobljenici hrvatske nacionalnosti koriste za prinudne radove sa čime se usaglasio i **Dautović Senad** koji je u skladu sa navedenom odlukom i naređivao i odobravao pripadnicima SJB Bugojno među kojima je bio i Balihodžić Asim, da iz podrumskih prostorija Policijske stanice Centar Bugojno smještene u Gimnaziji izvode zatočenike i zarobljenike hrvatske nacionalnosti koji su u tim prostorijama bili zatvoreni u skladu sa naredbom i odobrenjem i dozvolom Dautović Senada, i odvođe na obavljanje prinudnih radova po Bugojnu i naseljima oko Bugojnu koji radovi su se sastojali od prikupljanja leševa ubijenih pripadnika Armije RBiH, civila bošnjačke nacionalnosti, pripadnika HVO i civila hrvatske nacionalnosti, kopanja grobnih mjesta za pronađene leševe i ukopa pronađenih leševa, te obavljanja raznih drugih fizičkih poslova za potrebe Armije RBiH i civilnih vlasti Bugojna na koji način su zatočenicima namjerno nanošene velike patnje i prema njima se okrutno i nečovječno postupalo, pa su tako na prinudne radove odvođeni: Džalto Berislav, Boškić Dragan, Brajković Slaven, Tomislav Mikulić, Dujmović Ilija, Rade Marijanović, Dragan Nevjestić, Kasalo Dragan, i drugi zatočenici i zarobljenici, **a optuženi Dautović Senad** kao komandant Objedinjene komande Armije R BiH Bugojno - Odbrane grada Bugojna i načelnik SJB Bugojno po kojoj funkciji je bio i član Ratnog predsjedništva općine Bugojno, svjesno i sa namjerom izvršenja zajedničkog cilja i plana udruženog zločinačkog poduhvata za koji je znao, naredivši i odobrivši i dozvolivši da se zatvorenici i zarobljenici koriste za prinudne radove i saglasivši se sa tim postupanjem i sa znanjem da se na taj način prema njima okrutno i nečovječno postupa, značajno doprinosio prinudnim radovima i okrutnom i nečovječnom postupanje prema zatočenicima i zarobljenicima,

IX. U logoru stadion NK „Iskra“ u Bugojnu

9. a) U periodu od osnivanja logora Stadion NK „Iskra“ u 8. mjesecu 1993. godine, koji je osnovan u skladu sa Odlukom Ratnog predsjedništva općine Bugojno i vojnih starješina Armije R BiH u čijem donošenju je kao načelnik SJB Bugojno po kojoj funkciji je bio član Ratnog predsjedništva učestvovao i **Dautović Senad** ali i komandant 307. brigade Armije R BiH a o čemu je bio upoznat i komandant “OG Zapad”, da se u cilju ispunjenja plana udruženog zločinačkog poduhvata zarobljenici i zatočenici zatvaraju u prostorije koje nisu bile uvjetne a što je bila opće poznata činjenica u Bugojnu, pa do 19.03.1994. godine pripadnici Armije RBiH Bugojno, uključujući pripadnike 307. brigade i pripadnike “OG Zapad” i civilnih vlasti općine Bugojno, Štaba odbrane Bugojno i SJB Bugojno, među

kojima i **Gasal Nisvet** i **Kukavica Musajb**, koje je kao i druge pripadnike SJB Bugojno, **Dautović Senad**, u cilju izvršenja plana udruženog zločinačkog poduhvata i kao njegov značajan doprinos izvršenju plana, a prilikom planiranja rada logora, iz SJB Bugojno kao načelnik SJB Bugojno u momentu osnivanja logora do otprilike polovine 11. mjeseca 1993. godine poslao i postavio u logor i to: **Gasal Nisveta** u svojstvu upravnika logora Stadion NK "Iskra" od 21.09.1993. godine do 19.03.1994. godine, i **Kukavica Musajba** u svojstvu Komandira obezbjeđenja logora „Stadion NK Iskra“ od osnivanja logora Stadion NK "Iskra" do otprilike kraja prve polovine 9. mjeseca 1993. godine, i od 21.09.1993. godine do prve polovine 3. mjeseca 1994. godine, su u logoru Stadion NK "Iskra" u Bugojnu a u skladu sa Odlukom Ratnog predsjedništva općine Bugojno i "OG Zapad" zatvorili i držali zatočene preko 300 muškaraca hrvatske nacionalnosti među kojima su bili muškarci civili hrvatske nacionalnosti ali i zarobljeni pripadnici HVO-a brigade "Eugen Kvaternik" Bugojno koji su položili oružje nakon što im je **Dautović Senad** namjerno garantirao bezbjednost i postupanje u skladu sa pravilima međunarodnog humanitarnog prava iako je znao da neće bit postupljeno u skladu sa garancijama i predali se **Dautović Senadu** i pripadnicima Armije R BiH, Štaba odbrane Bugojno i SJB Bugojno, koje su sve u to vrijeme pripadale mimo pravila vojne organizacije Armije RBiH formiranoj Objedinjenoj komandi Armije Republike Bosne i Hercegovine Bugojno - Komandi grada Bugojna, koje osobe su bile zatvoreni u neuvjetnim premalim prostorijama za toliki broj zatočenika i zarobljenika, u kojim prostorijama su higijenski uvjeti bili ispod dostojanstva svakog čovjeka jer zatvorenima i zarobljenicima nije obezbjeđeno redovno kupanje tako da se većina zatvorenika i zarobljenika u toku cijelog perioda zatočenja okupala dva ili tri puta, niti je bio obezbjeđen dovoljan broj mokrih čvorova - WC u kojima bi vršili nužde već već samo jedan koji je većinom bio zapušten fekalijama, a u kasnije periodu i par vanjskih WC-ova koje su mogli koristiti samo kada bi bili puštani u kratke šetnje u toku dana što nikako nije zadovoljavalo potrebe zatvorenih osoba, u kojim neuvjetnim prostorijama nije bilo dovoljno grijanja i u kojima zatvorene osobe nisu imali dovoljno hrane, niti potrebne medicinske pomoći, **Dautović Senad** kao načelnik SJB Bugojno po kojoj funkciji je bio i član Ratnog predsjedništva općine Bugojno koje je imalo mogućnost da prema potrebi pronade, obezbjedi i izuzme odgovarajuće objekte za smještaj zatočenih i zarobljenih osoba hrvatske nacionalnosti i na čijim sjednicama je prisustvovao i učestvovao u donošenju odluka ili bio izvješten o onome o čemu se raspravljalo i odlukama koje su se donijele i saglasio sa takvim postupanjem, svjesno i sa namjerom izvršenja zajedničkog cilja i plana udruženog zločinačkog poduhvata za koji je znao,

učestvujući u donošenju odluke o osnivanju logora i planiranjem i podstrekavanjem rada logora ustupajući pripadnike SJB Bugojno na rad u logoru, te znajući da se radi o neuvjetnim prostorima za toliki broj zatvorenika i da zatvorenicima nisu obezbjeđeni osnovni životni uvjeti za boravak u tim prostorijama, svojim saglašavanjem i ne činjenjem odnosno ne poduzimanjem mjera da se poboljšaju uvjeti u logoru i ne poduzimanjem mjera koje bi riješile status osoba koje su se predale i ne donošenjem i ne insistiranjem na donošenju bilo kakave odluke ili rješenja o pritvoru za navedene osobe protiv kojih nije vođen postupak u skladu sa važećim krivično-procesnim zakonom ili bilo kojim drugim zakonom i pravilima postupanja prema takvim osobama, a što je kao načelnik SJB Bugojno bio dužan učiniti, značajno dopriniosio nezakonitom zatvaranju ovih osoba u neuvjetnim prostorima i nečovječnom postupanju prema istim,

9.b) Dok je u istom periodu a nakon što je Ratno predsjedništvo općine Bugojno i vojne starješine jedinice Armije RBiH koje su učestvovala u radu Ratnog predsjedništva odlučilo da se zatvorenici i zarobljenici hrvatske nacionalnosti koriste za prinudne radove sa čime se saglasio i **Dautović Senad**, kao član Ratnog predsjedništva a od 13.11.1993. godine u svojstvu pomoćnika komandata za bezbjednost "OG Zapad" od kada je upravo Dautović Senad davao naredbe i odobrenja i dozvolu i saglasnost za korištenje zatočenika i zarobljenika za obavljanje navedenih radova, svjesno i sa namjerom izvršenja zajedničkog cilja i plana udruženog zločinačkog poduhvata za koji je znao, i znajući i mogavši znati da se zatočenici i zatočenici, koji su se njemu predali i kojima je garantirao bezbjednost i postupanje u skladu sa pravilima međunarodnog humanitarnog prava koriste za obavljanje radova uređenja borbenih položaja Armije R BiH na prvim borbenim linijama i da su im životi zbog mjesta na kojem su obavljani radovi i zbog izloženosti borbenim dejstvima ugroženi, i da su neki zatočenici povrijeđeni i ubijeni na radovima i znajući da se radi o nedozvoljenom odvođenju zatočenika na obavljanje radova, svojim usaglašavanjem sa odvođenjem zatočenika i zarobljenika na prinudne radove i ne činjenjem odnosno ne protivljenjem slanju zatočenika i zarobljenika na prinudne radove iz logora u čijem osnivanju je učestvovao i ne poduzimanjem mjera da se prekine praksa odvođenja zatočenika i zarobljenika na prinudne radove, a od otprilike 11. mjeseca i naređivanjem i odobravanjem i dozvoljavanjem i usaglašavanjem sa ovim radovima, učinio, pomogao i podstrekavao odnosno značajno dopriniosio prisiljavanju ovih osoba na prinudne radove i nečovječnom postupanju, prema istim,

Gasal Nisvet, Kukavica Musajb i Dautović Senad

9.c) U periodu od osnivanja logora stadion NK „Iskra“ u 8.mjesecu 1993.godine pa do 19.03.1994. godine mnogi zatočenici i zarobljenici iz prostorija logora u kojima su bili zatočeni izvođeni od strane stražara a neki i od **Kukavice Musajba** ali u svakom slučaju uz njegovu saglasnost kao i saglasnost i znanje **Gasal Nisveta**, a zatim od strane stražara u logoru i pripadnika vojne policije odvođeni iz logora pod njihovom kontrolom na saslušanje u prostorije BH banke u Bugojnu gdje je bila smještena Vojna policija 307. brigade a od 11. mjeseca 1993. godine Četa vojne policije OG “Zapad” Armije RBiH, gdje su mučeni na način da su ih vojni policajci u cilju dobijanja informacija ili zastrašivanja ili samo zato što su hrvatske nacionalnosti, znači na diskriminatornoj osnovi, udarali rukama, nogama i tupim predmetima po raznim dijelovima tijela a zatim u logor vraćeni sa vidnim povredama po cijelom tijelu među kojima: Krajinović Marko, Ivo Juričić zv. “Taran”, Kajić Ivica, Ivica Bartulović, Erkapić Dragan, Miloš Ivo i drugi zatočenici i zarobljenici dok nakon odvođenja na saslušanje u BH banku gdje su na isti način namjerno mučeni Dilber Miroslav, Markulj Ante, Erkapić Dragan nakon drugog odvođenja, Miličević Dragan, Miloš Ivo nakon drugog odvođenja, Perica Kovačević, Zoro Galić, Zdravko Juričić, Niko Zlatunić, Miloš (Joze) Nikica, Miloš (Dragutin) Nikica, Crnjak Perica i Crnjak Branko nisu uopće vraćeni u logor, za koja mučenja odvedenih zatvorenika i zarobljenika u BH banku su **Gasal Nisvet i Kukavica Musajb**, kao i zatvorenici i zarobljenici koji su bili zatvoreni u logoru, znali i da se zatvorenici i zarobljenici koji se odvedu na saslušanje u BH Banku muče ali su **Gasal Nisvet i Kukavica Musajb** ipak dozvoljavali i saglašavali se sa odvođenjem zatočenika i zarobljenika na saslušanja i mučenja kojem odvođenju se niti jednom nisu usprotivili niti su prijavili mučenja zatočenika i zarobljenika koji su bili odvedeni, na koji način su pomogli u mučenju ovih zatočenika i zarobljenika, a **Dautović Senad**, kao načelnik SJB Bugojno po kojoj funkciji je bio i član Ratnog predsjedništva općine Bugojno na čijim sjednicama je prisustvovao i učestvovao u donošenju odluka ili bio izvješten o onome o čemu se raspravljalo uključujući i mučenja zatočenika i zarobljenika a koja činjenica mučenja zatočenika i zarobljenika je bila opće poznata u Bugojnu i odlukama koje su se donijele i saglasio sa takvim postupanjem, do 13.11.1993. godine a od tog perioda u svojstvu pomoćnika komandata za bezbjednost “OG Zapad”, svjesno i sa namjerom izvršenja zajedničkog cilja i plana udruženog zločinačkog poduhvata za koji je znao, i znajući i mogavši znati da se zatočenici i zarobljenici, koji su se njemu predali i kojima je garantirao bezbjednost i postupanje u skladu sa pravilima međunarodnog humanitarnog

muče u logoru na navedeni način svojim usaglašavanjem sa mučenjem zatočenika i zarobljenika i ne činjenjem odnosno ne protivljenjem mučenju zatočenika i zarobljenika u logoru u čijem osnivanju je učestvovao i ne poduzimanjem mjera da se prekine praksa mučenja zatočenika i zarobljenika u logoru, te propuštajući da poduzme nužne i razumne mjere da spriječi mučenje zatočenika i zarobljenika u logoru i kazni i prijavi podređene počinitelje mučenja u logoru koji su sami mučili zatočenike i zarobljenike ili su dozvoljavali drugima da ih muče, značajno doprinosio mučenju zatočenika i zarobljenika u logoru,

Čime bi

optuženi Dautović Senad počinio krivično djelo radnjama označenim kao pod tačkama 1. a) i 1. b) krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. tačka a) – mučenje; pod tačkom 1. c) krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka e) - protuzakonito zatvaranje; pod tačkom 2a) krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. tačka a) – nečovječno postupanje zatvaranjem u neuvjetnim prostorima; pod tačkom 2. b) krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. tačka a) – mučenje; pod tačkom 2. c) krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. tačka a) - nečovječno postupanje prisiljavanjem na prinudne radove; pod tačkom 3. u odnosu na civilne osobe krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) – mučenje a u odnosu na ratne zarobljenike krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. tačka a) – mučenje; pod tačkom 4. krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka e), - protuzakonito zatvaranje; pod tačkama 5a) i b) krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. tačka a) – mučenje i nečovječno postupanje zatvaranjem u neuvjetnim prostorima; pod tačkom 5. c) krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. tačka a) i b) – nečovječno postupanje i nanošenje velikih patnji ili ozljeda tijela ili povreda zdravlja prisilnim vađenjem krvi; pod tačkom 5. d) krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. tačka a) i b) – nečovječno postupanje i nanošenje velikih patnji ili ozljeda tijela ili povreda zdravlja prisiljavanjem na prinudne radove; pod tačkom 6. krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) – nečovječno postupanje zatvaranjem u neuvjetnim prostorima i lošim uvjetima i tačka e) – protuzakonito zatvaranje; pod tačkom 8. e) u odnosu na mučenje Stjepana Cvijanovića i Milenka Kasala u prostorima Doma zdravlja krivično djelo Ratni zločin protiv ranjenika i

zarobljenika iz člana 174. tačka a) – mučenje; pod tačkom 8. g) krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. tačka a) i b) – nečovječno postupanje i nanošenje velikih patnji ili ozljeda tijela ili povreda zdravlja prisiljavanjem na prinudne radove; pod tačkom 9. a) u odnosu na civilne osobe krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) – nečovječno postupanje zatvaranjem u neuvjetnim prostorima i lošim uvjetima i tačka e) – protuzakonito zatvaranje, a u odnosu na ratne zarobljenike Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. tačka a) – nečovječno postupanje zatvaranjem u neuvjetnim prostorima i lošim uvjetima; pod tačkom 9. b) odnosu na zatvorene civilne osobe u logoru krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. i to: - tačka c) - nečovječno postupanje i tačka f) - prisiljavanje na prinudne radove a u odnosu na ratne zarobljenike krivično djelo iz člana 175. tačka a) - nečovječno postupanje prisiljavanjem na prinudne radove; pod tačkom 9. c) u odnosu na civilne osobe krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva člana 173. stav 1. tačka c) – mučenje a u odnosu na ratne zarobljenike krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. tačka a) – mučenje, Krivičnog zakona BiH a sve u svezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH,

optuženi Gasal Nisvet i Kukavica Musajb

u odnosu na zatvorene civilne osobe u logoru počinili krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c)- mučenje Krivičnog zakona BiH, a u odnosu na ratne zarobljenike zatvorene u logoru počinili krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. tačka a) Krivičnog zakona BiH i to u pogledu mučenja u BH banci, u vezi sa članom 180. stav 1. i članom 31. KZ BiH,

Na osnovu člana 189. stav 1. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, troškovi krivičnog postupka u oslobađajućem dijelu izreke presude padaju na teret budžetskih sredstava ovog Suda.

OBRAZLOŽENJE

I. TOK POSTUPKA

1. Presudom Suda Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Sud BiH) broj: S1 1 K 003485 07 Kri (X-KR-07/341) od 22.11.2011. godine, optuženi Nisvet Gasal i Senad Dautović oglašeni su krivim i to optuženi Dautović što je radnjama opisanim u tačkama 1, 2, 3 i 4 a) izreke prvostepene presude počinio krivično djelo Ratni zločin protiv

civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH, te radnjama opisanim u tačkama 4 b), c), d), e), f) i g) izreke prvostepene presude počinio krivično djelo iz člana 173. stav 1. tačka c), u vezi sa članom 180. stav 2. KZ BiH, a optuženi Gasal radnjama opisanim u tački 5 a) izreke prvostepene presude počinio krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka f) u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH, te radnjama opisanim u tački 5 b) izreke prvostepene presude krivično djelo iz čl. 173. stav 1. tačka c) u vezi sa članom 180. stav 2. KZ BiH.

2. Za navedena krivična djela optuženom Dautoviću je izrečena kazna zatvora u trajanju od 13 (trinaest) godina, a optuženom Gasalu kazna zatvora u trajanju od 6 (šest) godina. Optuženima je u kaznu uračunato i vrijeme provedeno u pritvoru i to za optuženog Dautovića u periodu od 16.04.2007. godine pa do 20.02.2009. godine, a za optuženog Gasala u periodu od 21.3.2007. godine do 13.5.2008. godine, zatim od 31.5.2008. godine do 4.7.2008. godine, i od 27.8.2008. godine do 19.2.2009. godine.

3. Istom presudom na osnovu odredbe člana 284. tačka c) ZKP BiH, optuženi Musajb Kukavica, Senad Dautović i Nisvet Gasal oslobođeni su optužbe i to: optuženi Musajb Kukavica da je radnjama opisanim u tački 6. izreke prvostepene presude počinio krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke c) i e) u vezi sa članom 180. stav 1. i članom 29. KZ BiH, radnjama opisanim u tački 15 a) izreke prvostepene presude počinio krivično djelo iz člana 173. stav 1. tačka c) i f), u vezi sa članom 180. stav 1. i članom 29. KZ BiH, te radnjama opisanim u tački 15 b) izreke prvostepene presude počinio krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) u vezi sa članom 180. stav 1. i 2., i članom 29. KZ BiH, a u pogledu mučenja u BH banci u vezi sa članom 180. stav 1 i članom 31. KZ BiH, optuženi Nisvet Gasal da je radnjama opisanim u tački 6. izreke prvostepene presude počinio krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) i e), u vezi sa članom 180. stav 1. i članom 29. KZ BiH i optuženi Senad Dautović da je radnjama opisanim u oslobađajućem dijelu izreke prvostepene presude počinio krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke a), c), e) i f), Ratni zločin protiv ranjenika i bolesnika iz člana 174. stav tačke a) i b) i Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. stav 1. tačke a) i b), a sve u vezi sa članom 180. stav 1. i članom 29. KZ BiH.

4. Postupajući po izjavljenim žalbama Tužilaštva Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Tužilaštvo BiH) vijeće Apelacionog odjeljenja (u daljem tekstu: Apelaciono vijeće/Vijeće) je drugostepenom presudom, broj S1 1 K 003485 12 KRŽ 3 od 12.10.2012. godine, djelimično uvažilo žalbu Tužilaštva BiH, žalbu branioca optuženog Senada Dautovića uvažilo u cjelosti, a povodom žalbe branioca optuženog Senada Dautovića i u odnosu na optuženog Nisveta Gasala primjenom člana 309. ZKP BiH, pa je presuda Suda Bosne i Hercegovine broj: S1 1 K 003485 07 Kri od 22.11.2011. godine ukinuta i određeno je održavanje pretresa pred vijećem Apelacionog odjeljenja Suda BiH, osim u tački 6. izreke u odnosu na optužene Nisveta Gasala i Musajba Kukavicu, te u tačkama 13. i 14b) izreke prema optuženom Senadu Dautoviću u kojim djelovima je žalba Tužilaštva BiH odbijena kao neosnovana i prvostepena presuda potvrđena.

A. OPTUŽNICE

5. Tužilaštvo BiH je dana 17.09.2007. godine podiglo optužnicu broj KT-RZ-125/07 protiv Gasal Nisveta i Kukavica Musajba, koja je potvrđena dana 19.9.2007. godine, a kojom se optuženi Gasal Nisvet i Kukavica Musajb terete da su počinili krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1 tačka c) i f) u vezi sa članom 180. stav 1. i 2. i članom 29. Krivičnog zakona BiH.

6. Dana 07.12.2007. godine Tužilaštvo je podiglo optužnicu broj KT-RZ-162/05 protiv Enesa Handžića i Senada Dautovića, koja je potvrđena dana 11.12.2007. godine. Navedenom optužnicom optuženi Handžić i Dautović terete se da su počinili krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1 tačka a), c), e) i f), Ratni zločin protiv ranjenika i bolesnika iz člana 174. stav 1. tačka a) i b), Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. stav 1. tačka a) i b), a sve u vezi sa članom 180. stav 1 i 2. i članom 29. Krivičnog zakona BiH.

7. Dana 29.6.2011. godine Tužilaštvo BiH je dostavilo izmijenjenu optužnicu u odnosu na optužene Nisveta Gasala, Musajba Kukavicu i Senada Dautovića. Izmjene optužnice su se odnosile na činjenični supstrat optužnice i pravnu kvalifikaciju u pogledu odgovornosti optuženih.

8. Tužilaštvo je dana 24.04.2013. godine dostavilo novu izmijenjenu optužnicu, a koja se odnosila na izmjene u činjeničnom supstratu u odnosu na prethodnu optužnicu. U izmijenjenoj optužnici, Tužilaštvo je odustalo od tačke VII (dešavanja ispred

Ljubljanske banke) i 9i (dešavanja u prostorijama Poljoprivredne zadruge Bugojno).

9. Dana 02.10.2013. godine Tužilaštvo je podnijelo Drugu izmijenjenu optužnicu, a koje izmjene su se odnosile na preciziranje pravnih kvalifikacija u pojedinim tačkama i podtačkama optuženja, karakterizaciju oružanog sukoba i dopunu općih elemenata krivičnog djela - povrede međunarodnog prava.

B. IZVEDENI DOKAZI NA PRETRESU PRED APELACIONIM VIJEĆEM

10. Apelaciono vijeće je odlučilo da prihvati sve dokaze koji su prihvaćeni u toku prvostepenog postupka (koji su navedeni u Aneksu I ove presude i čine njen sastavni dio), a tokom pretresa pred apelacionim vijećem, u smislu člana 317. stav 2. ZKP-a BiH, reproducirani su iskazi svjedoka iz prvostepenog postupka: Dževada Mlaće, Selme Cikotića, Enesa Handžića, Abdulaha Jeleća, vještaka Fikreta Muslimovića i Mileta Matijevića, te optuženog Nisveta Gasala u svojstvu svjedoka.

11. Tužilaštvo BiH je u svojstvu novih svjedoka optužbe saslušalo svjedoke Slavku Buljana, Besima Učambarlića i Miloš Stipu.

12. Tužilaštvo je također prezentiralo i uvelo u spis nove materijalne dokaze: TA-1 - Odluka o izuzimanju brašna br. 01-116-84/93 od 16.08.1993. godine, TA-2 - Odluka o izuzimanju brašna br. 01-127-86/93 od 24.08.1993. godine, TA-3 - Dokaz uloženi u predmetu Handžić Enes pod broj T-10, TA-4 - Odluka o utvrđivanju uslova za izlazak roba sa područja općine Bugojno br. 01-109-84/93 od 15.08.1993. godine, TA-5 - Odluka o stvaranju općinskih robnih rezervi, sanitetskog materijala, medicinske opreme i lijekova br. 01-138-87/93 od 06.09.1993. godine, TA-6 - Odluka o formiranju ratnih robnih rezervi br. 01-156-90/93 od 14.10.1993. godine, TA-7 - Odluka o formiranju ratnih rezervi prehrambenih proizvoda i sredstava higijene br. 01-157-90/93 od 14.10.1993. godine, TA-8 - Zahtjev za izuzimanje vozila br. 01-580/93 od 06.08.1993. godine, TA-9 - Odluka o stavljanje objekta „Lovački dom“ Bugojno na raspolaganje općini Bugojno br. 01-142-23/93 od 17.09.1993. godine, TA-10 - Odluka br. 01-160-90/93 od 14.10.1993. godine, TA-11 - Izvod iz zapisnika sastanka Kadrovkse komisije SDA Bugojno br. S-41-9/93 od 11.10.1993. godine, TA-12 - Dopis MUP-a R BiH od 15.10.1993. godine, TA-13 - Dopis MUP-a R BiH od 20.10.1994. godine, TA-14 - Ovlaštenje od Komande 307. MTBR od 30.05.1993. godine, TA-15 - Izvještaj od Komande OG „ZAPAD“ od 26.08.1993. godine.

(a) DOKAZI ODBRANE

(i) Odbrana optuženih Nisveta Gasala i Musajba Kukavice

13. Odbrana optuženog Nisveta Gasala i Musjaba Kukavice je u toku pretresa pred apelacionim vijećem, u svojstvu svjedoka saslušala svjedoka Midhata Karadžu.

14. Odbrana optuženog Gasala je uvela u spis sljedeći materijalni dokaz: OA1-1 - Uvjerenje Federalnog ministarstva zapitanje boraca i invalida odbrambeno oslobodilačkog rata za lice Karadža Enes, br. 07/31-01-03-1-783/13 od 13.08.2013. godine.

(ii) Odbrana optuženog Senada Dautovića

15. Odbrana optuženog Dautovića je u svojstvu svjedoka saslušala Kemala Sejfića, Nermina Kukića, Hidajeta Ivkovića i Asima Fazlića, a od materijalnih dokaza uvela je u spis sljedeće dokaze: AO3-1 Knjižica darovaoca krvi - Kemal Sejfić, OA3-2 - Rješenje Kantonalnog tužilaštva SKB Travnik od 12.05.2011. godine, OA3-2a - Žalba, na obustavu istrage od Senada Dautovića upućena Kantonalnom tužilaštvu u Travniku, OA3-3 - Izvještaj zajedničkog zapovjedništva HVO I OS BiH, Bugojno i Gornji Vakuf od 10.12.1992. godine, OA3-4 - Redovni borbeni izvještaj Armije BiH, 307.Mot. Brigada od 16.07.1993. godine, OA3-5 - Borbeni izvještaj Komanda 307. Motorizovane brigade, Operativna grupa „Zapad“ od 21.07.1993. godine, OA3-6 - Izvještaj Armije BiH, Štab odbrane opštine Bugojno od 18.07.2013. godine, OA3-7 - Redovni borbeni izvještaj Armije BiH, OK Bugojno od 20.07.1993. godine, OA3-8 - Izvještaj Armije BiH, Štab odbrane opštine Bugojno od 22.07.1993. godine, OA3-9 - Redovni borbeni izvještaj Armije BiH, Štab odbrane opštine Bugojno od 23.07.1993. godine, OA3-10 - Redovni borbeni izvještaj Armije BiH, Štab odbrane opštine Bugojno od 25.07.1993. godine, OA3-11 - Redovni borbeni izvještaj Armije BiH, Štab odbrane opštine Bugojno od 27.07.1993. godine, OA3-12 - Vanredni operativni izvještaj Komande OG „Zapad“, Bugojno od 19.07.1993. godine, OA3-13 - Vanredni operativni izvještaj Komande OG „Zapad“, Bugojno od 25.07.1993. godine, OA3-14 - Redovni operativni izvještaj Komande OG „Zapad“, Bugojno od 29.07.1993. godine, OA3-15 - Dopuna saopštenja Armije BiH, OK Armija Bugojno od 18.07.1993. godine, OA3-16 - Saopštenje Armije BiH, OK Armija Bugojno informativna služba od 19.07.1993. godine, OA3-17 - Popodnevno saopštenje, informativna služba Armije BiH, Bugojno od 20.07.1993. godine, OA3-18 - Saopštenje OK Armija Bugojno, informativna služba Bugojno od 20.07.1993. godine, OA3-19 - Jutarnje saopštenje informativne službe Armije BiH, Bugojno od 23.07.1993. godine, OA3-20 - Prijepodnevno saopštenje informativne

službe Armije BiH, Bugojno od 24.07.1993. godine, OA3-21 - Jutarnje saopštenje informativne službe Armije BiH, Bugojno od 25.07.1993. godine, OA3-22 - Naređenje Ministarstva unutrašnjih poslova, centar službe bezbjednosti Zenica, stanica javne bezbjednosti Bugojno od 25.07.1993. godine, OA3-23 - Pregled poginulih pripadnika HVO, Ministarstvo unutrašnjih poslova, centar službi bezbjednosti Zenica, stanica javne bezbjednosti Bugojno od 25.07.1993. godine, OA3-24 - Instrukcije u vezi zarobljenika Armija BiH, Komanda OG „Zapad“, Služba bezbjednosti, Bugojno od 24.12.1993. godine, OA3-25 - Dokumenta i informacije advokata Serdarević Refika, od 01.09.2011. godine, OA3-26 - Obavijest opštinskog štaba odbrane Bugojno, od 02.07.1993. godine, OA3-27 - Službeni list Socijalističke Republike BiH, od 07.02.1984. godine, OA3-27-B - Uredba sa zakonskom snagom o okružnim vojim sudovima, od 13.08.1992. godine, OA3-28 - Certificate Bugojno, od 19.03.1994. godine, OA3-29 - Podaci iz evidencije Odsjeka krivične odbrane, od 28.05.2010. godine, OA3-30 - Dostava podataka advokat Senad Dupovac, od 21.03.2011. godine, OA3-31-A - Izvod iz zapisnika općina Bugojno, od 06.08.1993. godine, OA3-31-B - Izvod iz zapisnika općina Bugojno, od 06.08.1993. godine, OA3-32 - Osvrt na sjednice u MUP-u i Općini od fra Janka Ljubosa od 20.08.1993. godine

C. PROCESNA RJEŠENJA

1. Rješenje o razrješenju dodatnih branilaca

16. Apelaciono vijeće je 31.01.2013. godine, donijelo rješenje o razrješenju dodatnih branilaca advokata Mirze Kovača iz Sarajeva branioca optuženog Nisveta Gasala, advokata Idriza Kamenice branioca optuženog Musajba Kukavice i advokata Senada Dupovca branioca optuženog Senada Dautovića.

17. Rješenje je doneseno u skladu sa članom 49. stav 3. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine i Poslovnika o izmjenama i dopunama Poslovnika Suda BiH (Sl. Glasnik BiH 61/11) koji je propisao u članu 41.i) stav (2), da Sud prilikom donošenja odluke o određivanju dodatnih branilaca, može uzeti u obzir kriterije kao što su *inter alia* složenost predmeta, količina dokaznog materijala optužbe, te procjena trajanja pretresa.

18. Apelaciono vijeće smatrajući da priroda i intenzitet pretresa pred Apelacionim vijećem, te obim dokaza koji su planirani da se izvedu, kao i broj planiranih ročišta pretresa, ne opravdavaju dalju angažovanost odbrane optuženih u istom obimu kao u prvostepenom postupku. Ovo naročito stoji jer neće biti potrebe za provođenjem

istrage od strane branilaca, prikupljanju materijalnih dokaza, pronalaženju svjedoka, a koje relevantne okolnosti prvostepenog postupka je prvostepeno vijeće zasigurno cijenilo prilikom imenovanja advokata Mirze Kovača, advokata Idriza Kamenice i advokata Senada Dupovca kao dodatnih branilaca po službenoj dužnosti optuženima.

19. Vijeće je cijenilo da će odbrane optuženih Gasala, Kukavice i Dautovića u postupku pred Apelacionim vijećem biti adekvatno obezbijeđene i uz učešće samo jednog branioca po službenoj dužnosti, a sve iz razloga što Vijeće treba voditi računa o stvarnim potrebama optuženih s jedne, i nužnim i neophodnim finansijskim izdacima, s druge strane.

2. Utvrđene činjenice

20. Apelaciono vijeće je rješenjem od 31.05. 2013. godine, shodno članu 4. Zakona o ustupanju, djelimično usvojilo prijedlog branioca optuženog Senada Dautovića od 15.01.2013. godine, za prihvatanje kao dokazanih činjenica utvrđenih pravosnažnim presudama Pretresnog vijeća MKSJ od 15. 01. 2013. godine u predmetu *Tužilac protiv Hadžihasanovića i Kubure*¹ (u daljem tekstu predmet Hadžihasanović i dr) i Tužilac protiv Kordića i Čerkeza² (u daljem tekstu: Kordić i dr.) Činjenice koje su prihvaćene kao dokazane, navedene su u Aneksu II presude (koji čini sastavni dio ove presude) prema rednim brojevima iz prijedloga, dok je u preostalom dijelu prijedlog odbijen.

21. Tužilaštvo BiH se na pretpretresnom ročištu u postupku pred apelacionim vijećem od 22.01.2013. godine izjasnilo da se ne protivi prijedlogu i tužilac je predložio da vijeće donese odluku u skladu sa kriterijima prihvatljivosti koji su utvrđeni u ranijim odlukama ovog Suda.

22. Najprije, vijeće je utvrdilo da su predložene činjenice u relevantnim dijelovima presuda MKSJ u žalbenom postupku potvrđene i u neizmjenjenom obliku.

23. Član 4. Zakona o ustupanju omogućava Sudu da na zahtjev stranke ili proprio motu i nakon saslušanja stranaka "prihvati kao dokazane činjenice koje su utvrđene pravomoćnom odlukom u drugom postupku pred MKSJ, ili da prihvati pismeni dokazni materijal iz postupaka pred MKSJ ukoliko se odnosi na pitanja od značaja u tekućem postupku."

¹ MKSJ Pretresno vijeće br. (IT-01-47);

² MKSJ Pretresno vijeće br. (IT-95-14/2);

24. Analizirajući citirani član Zakona o ustupanju, Vijeće konstatuje da je prva formalna pretpostavka iz pomenute odredbe, a koja se odnosi na saslušanje stranaka i njihovih branilaca, ispoštovana. Apelaciono vijeće je saslušalo stranke i njihove braniocce na pretpretresnom ročištu održanom dana 22.01.2013.godine

25. Nadalje, iz navedene odredbe proizilazi da prihvatanje činjenica iz prijedloga prema članu 4. Zakona o ustupanju, predstavlja diskreciono pravo Suda. Međutim, niti Zakon o ustupanju, ni ZKP BiH ne propisuju kriterije na osnovu kojih bi se moglo razmotriti ovo pitanje, niti propisuje pravne pretpostavke na osnovu kojih bi ovakve činjenice bilo moguće prihvatiti kao dokazane. Cilj zakonodavca prilikom davanja diskrecionog prava sudu da prihvati 'kao dokazane' presuđene činjenice, obuhvata ekonomičnost postupka, kao i zagovaranje prava optuženog na suđenje u razumnom roku, ali i uvažavanje svjedoka kako bi se smanjio broj sudova pred kojima oni moraju da ponove svoja svjedočenja koja često predstavljaju traumu za njih.

26. Sud mora imati na umu da se moraju osigurati prava optuženih u ovom predmetu prema propisima BiH i Evropskoj konvenciji. Pri tome, Vijeće je imalo na umu član 6. Evropske konvencije, te član 13. i 15. ZKP-a prilikom korištenja svog diskrecionog prava iz člana 4. Zakona o ustupanju u ovom predmetu. Vijeće pazi da ne umani prava optuženih na pretpostavku nevinosti i pravično suđenje koje garantuje i ZKP BiH prilikom uspostavljanja ravnoteže između ciljeva Zakona o ustupanju. U protivnom ne bi se mogla izbjeći situacija da se dokazni postupak *de facto* okonča na štetu optuženog i prije nego se neposredno provedu svi dokazi u predmetu.

27. Vijeće dalje naglašava da nije vezano praksom i shvatanjem MKSJ-a, ali je u razmatranju ovog problema uzimalo u obzir shvatanja kojima se MKSJ služio u svojoj dosadašnjoj praksi, kao i dosadašnju praksu Suda BiH po ovom pitanju. Tumačeći sam tekst člana 4. Zakona o ustupanju i odlučujući o prijedlogu, Sud je imao u vidu slijedeće kriterije:

- Činjenica stvarno mora biti „činjenica“ koja je: a) dovoljno jasna, konkretna i prepoznatljiva; b) nije zaključak, mišljenje, usmeno svjedočanstvo; c) nije karakterizacija koja je pravne prirode.
- Činjenica mora sadržavati esencijalne pronalaskes MKSJ-a i ne smije se značajno mijenjati.
- Činjenica ne smije direktno ili indirektno potvrđivati krivičnu odgovornost

optuženog.

- Činjenica koja je do mjere prihvaćena kao istinita da je postala općepoznata i koja nije podložna razumnom pobijanju se može prihvatiti kao presuđena činjenica čak i ako se odnosi na elemenat krivične odgovornosti.
- Činjenica mora biti 'utvrđena pravosnažnom odlukom' MKSJ-a, što znači da je ista ili potvrđena ili utvrđena u postupku po žalbi, ili ista nije pobijana u žalbi, a daljnja žalba više nije moguća.
- Činjenica mora biti utvrđena u postupcima pred MKSJ-om gdje optuženi protiv koga je činjenica utvrđena i optuženi pred Sudom BiH imaju istovjetan interes u pobijanju konkretne činjenice. Shodno tome, činjenice koje su navedene u dokumentima koji su predmet sporazuma o krivici ili dobrovoljnog priznanja u postupku pred MKSJ-om se ne prihvataju jer optuženi u takvim predmetima imaju interese koji su drugačiji, a često i suprotni, od interesa onih optuženih koji su iskoristili svoje pravo na suđenje.
- Činjenica mora biti utvrđena u postupku pred MKSJ-om gdje je optuženi protiv koga je činjenica utvrđena imao pravno zastupništvo i pravo i mogućnost da se brani. Dakle, jasno je da prihvatanje činjenice koja je proizašla iz postupka u kojem optuženi, činjenicu svojim dokaznim instrumentima nije testirao, nije prihvatljiva za ovo Vijeće. Tim prije što je tačnost takve činjenice upitna, jer optuženi nije imao priliku (ili je bila nedovoljna) da se izjasni o njoj i da je pokuša osporiti.

28. Općenito govoreći, Sud se mora uvjeriti da se prihvatanjem tih činjenica postiže ekonomičnost postupka zadržavajući pravo optuženog na pravično, javno i ekspeditivno suđenje. Stoga Sud ima diskreciono pravo da odbije prihvatanje činjenica koje neće omogućiti da postupak bude ekspeditivniji i koje nisu u interesu pravde. Sud takođe može odbiti prihvatanje onih činjenica koje, iako zadovoljavaju sve kriterije, u svojoj suštini su kumulativne ili krše pravo na pravično suđenje. Sud je prilikom donošenja ovog rješenja uzeo u obzir sva ova pitanja.

29. Činjenice koje su navedene u Annexu ovog rješenja, prema mišljenju Apelacionog vijeća ispunjavaju gore navedene kriterije selekcije.

30. Kada su u pitanju činjenice u preostalom dijelu prijedloga Tužilaštva BiH, Vijeće ih ne prihvata. Činjenica br. 17 koja se odnosi na dio prijedloga kojim se predlaže prihvatanje činjenica iz predmeta Hadžihasanović i dr., vijeće primjećuje da je

kumulativna i ne doprinosi suštinski činjeničnim utvrđenjima u postupku, jer činjenica br. 18. koju je vijeće prihvatilo, u suštini govori o istom utvrđenju kao i činjenica br. 17. Kada su u pitanju činjenice br. 10 i 11., utvrđene presudom Pretresnog vijeća MKSJ u predmetu Kordić i Dr., Vijeće je također odlučilo da ni ove činjenice ne prihvati, obzirom da su iste po svom sadržaju narativne i nemaju karakter činjeničnog utvrđenja, dok je činjenice br. 12. i 13. radi jasnijeg značenja konteksta utvrđenja, prihvatilo kao jednu činjenicu pod rednim brojem 12.

3. Odluka o izmijenjenoj optužnici – Tužilaštvo odustalo od nekih tačaka i inkriminacija u podtačkama

31. Tužilaštvo je dana 02.10.2013. godine podnijelo drugu izmijenjenu optužnicu, u kojoj je drugačije definisan katakter oružanog sukoba, unešena su određena dodatna pojašnjenja u činjenični opis u odnosu na optužene, a naročito u odnosu na optuženog Dautovića.

32. Odbrane su osporavale zakonitost izmijene optužnice, navodeći da su istom optuženima dodate nove inkriminacije, odnosno da je optužnica proširena na štetu optuženih. S obzirom na navedeno, odbrane su smatrale i da je na ovaj način povrijeđeno pravo na odbranu, jer se optuženi nisu mogli niti odbraniti od onoga što im se drugom izmijenjenom optužnicom stavlja na teret.

33. Vijeće podsjeća na odredbe člana 275. ZKP BiH, koji daje mogućnost tužiocu, da na temelju provedenih dokaza, odnosno na rezultatima dokaznog postupka, izmijeni optužnicu. U tom slučaju potvrđivanje optužnice se ne vrši.

34. U konkretnom slučaju, vijeće cijeni, da izmijenama optužnice nije povrijeđeno pravo odbrane niti je ista proširena na štetu optuženih. Radi se o izmijenama koje samo preciziraju ono za što se optuženi već terete, bez uvođenja novih činjenica, radnji ili načina izvršenja. Suštinski, izmijenom optužnice nije došlo ni do kakve značajnije izmijene, osim u onom dijelu koji se odnosi na karakter sukoba. Najveći dio izmijenjena optužnice odnosio se na preciziranje činjeničnog opisa oko navodnog postupanja optuženog Dautovića, u okviru udruženog zločinačkog poduhvata.

35. U odnosu na konačno definiranje sukoba kao međunarodnog, vijeće podsjeća da je upravo odbrana insistirala na tome da se oružani sukob između Armije BiH i HVO-a okarakteriše kao međunarodni, te su u toku postupka upravo od odbrane optuženog Dautovića uvedeni brojni dokazi na tu okolnost. S druge strane, i ranijim optužnicama

optuženom je stavljano na teret da je bio član udruženog zločinačkog poduhvata i da je postupao u namjeri izvršenja zajedničkog plana i cilja.

36. Međutim, iako nije postojala zakonska prepreka da se optužnica izmijeni na način kako je to tužilaštvo učinilo, Apelaciono vijeće nije našlo dokazanim da je optuženi Dautović postupao kao član udruženog zločinačkog poduhvata, pa je iz činjeničnog opisa radnji za koje se optuženi oglašava krivim, ispustilo sve ono što je izmijenom optužnice bilo obuhvaćeno.

4. Odgađanje pretresa duže od 30 dana

37. Dana 10.07. 2013. godine, apelaciono vijeće je zbog perioda korištenja godišnjih odmora, donijelo odluku o nastavku pretresa pred istim vijećem izuzetno i nakon proteka roka od 30 dana, bez počinjanja pretresa iznova a nakon što je pribavilo saglasnost stranaka i branilaca optuženih da se pretres može nastaviti bez počinjanja pretresa iznova. Pretres pred apelacionim vijećem je nastavljen 18.08. 2013. godine.

II. OPŠTI ELEMENTI KRIVIČNIH DJELA OPTUŽENJA

38. Optuženi se terete da su svojim radnjama i propustima počinili, između ostalih, krivično djelo koje pripada u grupu tzv. ratnih zločina i to krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. KZ BiH. Budući da su optuženi oglašeni krivim zbog krivičnog djela Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika, primjenjujući pri tome odredbe člana 144. KZ SFRJ, to će Vijeće u daljem tekstu za navedeno krivično djelo koristiti tu pravnu kvalifikaciju. Navedeni člana 144. KZ SFRJ, glasi:

Ko kršeći pravila međunarodnog prava naredi da se prema ratnim zarobljenicima vrše ubistva, mučenja, nečovječna postupanja, biološki, medicinski ili drugi naučni eksperimenti, uzimanje tkiva ili organa radi transplatacije, nanošenje velikih patnji ili povreda tjelesnog integriteta ili zdravlja, prisiljavanja na vršenje službe u oružanim snagama neprijatelja ili lišavanje prava na pravilno i nepristrano suđenje, ili ko izvrši neko od navedenih djela, kazniće se zatvorom najmanje pet godina ili smrtnom kaznom.

39. Iz sadržaja zakonske definicije proizilazi, da ovo djelo po svom karakteru pripada kategoriji djela sa blanketnim karakterom. Dakle, kao i kod svih krivičnih djela sa blanketnom dispozicijom, da bi se utvrdilo da li su se u određenim radnjama optuženih ostvarila bitna obilježja krivičnog djela, potrebno je konsultovati blanketni propis, odnosno propis na koji se blanketna dispozicija odnosi. Blanketni propisi kod krivičnih djela propisanih odredbom člana 144. KZ SFRJ jesu pravila međunarodnog prava, međutim, da bi se uopšte moglo govoriti o krivičnom djelu koje propisuju ove tri

odredbe, potrebno je dokazati i da je:

- Djelo počinioca učinjeno kršenjem međunarodnog prava;
- Da počinjenje mora biti usmjereno protiv zaštićene kategorije lica i
- Da počinilac mora narediti ili počiniti neku od radnji propisanu navedenim članom.

40. Apelaciono vijeće primjećuje da odredba člana 144. KZ SFRJ, ne predviđa kao poseban elemenat bića djela postojanje rata ili oružanog sukoba, kao ni da djelo mora biti u vezi sa ratom, oružanim sukobom ili okupacijom. Međutim, u svijetlu međunarodne jurisprudencije, kod krivičnih djela ratnog zločina neophodno je utvrditi vezu optuženog sa ratom, odnosno oružanim sukobom, odnosno najmanje je potrebno utvrditi da je postojanje oružanog sukoba u znatnoj mjeri utjecalo na sposobnost počinioca da počinio zločin.³

41. Osim toga, krivično djelo iz člana 144. KZ SFRJ se može počiniti samo prema ratnim zarobljenicima, te se time podrazumjeva da takva kategorija zaštićenih lica, a uzevši definiciju ratnog zarobljenika shodno članu 4. III Ženevske konvencije o postupanju sa ratnim zarobljenicima, može postojati samo u okolnostima rata, oružanog sukoba i sl.

42. Iz ovih razloga vijeće je i kada je u pitanju krivično djelo iz ove odredbe, odlučilo razmotriti dokaze o postojanju rata i oružanog sukoba, te povezanosti radnji počinilaca sa ratom i oružanim sukobom.

1. Kršenje pravila međunarodnog prava

43. Izmjenjenom optužnicom Tužilaštva BiH, optuženima je stavljeno na teret da su tokom rata u Bosni i Hercegovini i u vrijeme oružanog sukoba između Hrvatskog vijeća obrane (HVO) i Armije Republike Bosne i Hercegovine (ARBiH) u Bugojnu, u periodu od 18.07.1993. godine do 19.03.1994. godine, postupali protivno pravilima međunarodnog humanitarnog prava, pri tome kršeći odredbe zajedničkog članka 3. stavak 1. tačka a) i c) Ženevskih konvencija o zaštiti civilnih osoba za vrijeme rata i o postupanju sa ratnim

³ Presuda Žalbenog vijeća MKSJ u predmetu Kunarac, p. 58

zarobljenicima od 12. augusta 1949. godine, te odredbe te članova 23., 25. do 32., 49. do 52. i 130. Ženevske konvencije o postupanju sa ratnim zarobljenicima od 12. augusta 1949. godine i člana 75. Dopunskog protokola broj I uz Ženevske konvencije od 12. augusta 1949. godine o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba.

44. Pravila sadržana u zajedničkom članu 3. svih Ženevskih konvencija iz 1949. godine smatraju se običajnim pravom i predstavljaju minimalni standard od kojeg zaraćene strane nikada ne smiju odstupati i koji su dužne poštovati. Zajednički član 3. Ženevskih konvencija propisuje:

"U slučaju oružanog sukoba koji nema karakter međunarodnog sukoba, a koji izbije na teritoriji jedne od visokih strana ugovornica, svaka od strana u sukobu biće dužna da primjenjuje bar sljedeće odredbe:

(1) Prema licima koja ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima, podrazumijevajući tu i pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i lica onesposobljena za borbu usljed bolesti, rana, lišenja slobode ili bilo kojeg drugog razloga, postupat će se, u svakoj prilici, čovječno bez ikakvog nepovoljnog razlikovanja utemeljenog na rasi, boji kože, vjeroispovijesti ili uvjerenju, spolu, rođenju ili imovinskom stanju ili bilo kojem drugom sličnom mjerilu.

U tu svrhu zabranjeni su i ostaju zabranjeni, u svako doba i na svakom mjestu, sljedeći postupci prema gore navedenim osobama:

a) ugrožavanje života i fizičkog integriteta, posebno sve vrste ubistava, sakaćenja, okrutnih postupaka i mučenja;

b) uzimanje talaca;

c) povrede ličnog dostojanstva, naročito uvredljivi i ponižavajući postupci;

d) izricanje kazni i izvršavanje pogubljenja bez prethodne presude izrečene pred redovno ustanovljenim sudom i popraćenog svim sudskim garantijama koje civilizovani narodi priznaju za neophodne.

(2) Ranjenici i bolesnici biće prihvaćeni i negovani.

Svaka nepristrasna humanitarna organizacija, kao što je Međunarodni komitet Crvenog križa, može zaraćenim stranama ponuditi svoje usluge.

Zaraćene će strane nastojati da posebnim sporazumima osnaže sve odredbe ili dio ostalih odredaba ove Konvencije.

Primjena prethodnih odredaba ne utječe na pravni položaj zaraćenih strana."

45. Kako iz sadržaja citirane odredbe zajedničkog člana 3. Ženevskih konvencija proizilazi, zadatak vijeća, u cilju utvrđivanja postojanja ovog prvog *opšteg elementa*, kao preduslova za postojanje samog krivičnog djela koje se optuženima stavlja na teret, bio

je na prvom mjestu utvrditi najprije utvrditi primjenu međunarodnih pravila u inkriminiranom periodu. U predmetu MKSJ Tužilac protiv Tadića broj IT-94-1 (Žalbeno vijeće) navodi se: „*Međunarodno humanitarno pravo primjenjuje se od početka (takvih) oružanih sukoba sve do poslije prestanka neprijateljstava...*“

46. Nadalje, optuženima se na teret stavlja i kršenje članova 23., 25. do 32., 49. do 52. i 130. Ženevske konvencije o postupanju sa ratnim zarobljenicima od 12. augusta 1949. godine i člana 75. Dopunskog protokola broj I uz Ženevske konvencije od 12. augusta 1949. godine o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba. Primjena ovih odrebi, moguća je samo u slučajevima kada je utvrđeno postojanje međunarodnog oružanog sukoba, a što je jasno vidljivo već iz samog člana 2. III Ženevske konvencije⁴, ali i iz dosadašne prakse ovog suda izraženog u predmetu protiv optuženog Ante Kovaća, gdje se konstatuje „*Vijeće smatra da tužilaštvo nije ustanovilo primjenjivost člana 147. Ženevske konvencije IV i člana 75. i 76. Dodatnog protokola i na ovaj postupak, iz razloga što se ove odredbe primjenjuju samo u kontekstu oružanog sukoba međunarodnog karaktera. Pored toga, vijeće smatra da tužilaštvo nije ustanovilo da se te odredbe inače primjenjuju na sukob koji nije međunarodnog karaktera kao dio običajnog prava ili na druge nacine (npr.eventualnim sporazumom zaracenih strana)*“⁵.

47. Nadalje, u pogledu svijesti optuženog, već iz samih odredbi jasno je da nije neophodno da počinitelj zna ili ima namjeru da krši međunarodnu normu, već je dovoljno da je samo učinjenje protivno pravilima međunarodnog prava.

48. Da bi se utvrdilo kršenje pravila međunarodnog prava, neophodno je utvrditi protiv koga je radnja izvršenja djela bila usmjerena, odnosno da li je radnja usmjerena na posebnu kategoriju stanovništva zaštićenu članom 3. stav 1. Ženevske konvencije o postupanju s ratnim zarobljenicima, koja konvencija se primjenjuje u BiH temeljem Anexa 6. Dejtonskog mirovnog sporazuma za BiH, a koji se prema i praksi MKSJ-a smatra djelom

⁴ Član 2. III Ženevske konvencije: Pored odredaba koje treba da stupe na snagu još za vreme mira, ova Konvencija će se primjenjivati u slučaju objavljenog rata ili svakog drugog oružanog sukoba koji izbije između dveju ili više Visokih strana ugovornica, čak i ako jedna od njih nije priznala ratno stanje. Konvencija će se isto tako primjenjivati u svim slučajevima okupacije cele teritorije jedne Visoke strane ugovornice ili njenog dela, čak i ako ta okupacija na naiđe ni na kakav vojni otpor. Ako jedna od Sila u sukobu nije učesnik u ovoj Konvenciji, Sile učesnice u Konvenciji ipak će ostati vezane njome u svojim međusobnim odnosima. One će pored toga biti vezane Konvencijom prema toj Sili, ako ta Sila prihvata i primenjuje njene odredbe.

⁵ Presuda Suda BiH broj X.-KR-09/847 od 21.05.2010.godine, str.20

međunarodnog običajnog prava (Kunarac, Kovač i Vuković -Žalbeno vijeće, presuda od 12.06.2002. godine, paragraf 68) i članom 4. III Ženevske konvencije.

2. Standardi za utvrđenje mučenja i nečovječnog postupanja

(a) mučenje

49. „Mučenje“ tokom oružanog sukoba posebno je zabranjeno međunarodnim ugovornim pravom, naročito Ženevskim konvencijama iz 1949. i Dopunskim protokolima iz 1977. godine.

50. Mučenje kao ratni zločin bilo je zabranjeno i u vrijeme izvršenja ovog krivičnog djela, članom 144. Krivičnog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (KZ SFRJ) i na osnovu Uredbe sa zakonskom snagom od 11. aprila 1992. godine to kršenje postalo je kažnjivo u Republici Bosni i Hercegovini.

51. Definiciju „mučenja“, koju je u svojoj presudi, od 10.12.1998. godine, prihvatilo pretresno vijeće Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ), u predmetu *Tužilac protiv Ante Furundžije*, a koja je potvrđena presudom Žalbenog vijeća MKSJ, od 21.7.2000. godine, prihvata i ovo Vijeće.

52. U pomenutoj presudi se navodi da:

„Međunarodno humanitarno pravo, iako stavlja mučenje u oružanom sukobu van zakona, ne daje definiciju zabrane. Umjesto toga, takva se definicija može naći u članu 1(1) Konvencije Ujedinjenih nacija o mučenju iz 1984., gdje se kaže:

Za potrebe ove Konvencije, izraz "mučenje" označava bilo koju radnju kojom se težak bol ili patnja, bilo tjelesni ili duševni, namjerno nanose određenom licu u cilju dobijanja od tog ili trećeg lica informacija ili priznanja, kažnjavanja tog lica zbog djela koje je počinilo ono ili treće lice, ili se sumnja da su ga počinili, ili zastrašivanja ili prinude tog lica ili drugih lica, ili iz bilo kojeg drugog razloga zasnovanog na diskriminaciji bilo koje vrste, kada se takav bol ili patnja nanose od strane ili na poticaj ili uz saglasnost ili pristanak službene osobe ili neke druge osobe koja djeluje u službenom svojstvu. Ovo ne uključuje bol ili patnju koja nastaje samo usljed zakonskih kazni, koja im je inherentna ili koju one za sobom povlače.“

53. Iz navedene definicije „mučenja“, koje se odvija u vrijeme oružanog sukoba, proizilaze slijedeći elementi:

1) mučenje se mora sastojati u nanošenju, djelom ili propustom, teškog bola ili patnje, tjelesne ili duševne;

- 2) djelo ili propust mora biti namjerno;
- 3) mora biti usmjereno na to da se dobiju informacije ili priznanje, da se kazni, zastraši ili prisili žrtva ili treće lice, ili da se vrši diskriminacija protiv žrtve ili trećeg lica na bilo kojoj osnovi;
- 4) mora biti u vezi s oružanim sukobom i
- 5) barem jedno od lica koja učestvuju u procesu mučenja mora biti javni službenik odnosno barem mora djelovati u ne-privatnom svojstvu, npr. kao de facto organ države ili bilo koji drugi entitet koji vrši vlast.

(b) Nečovječno postupanje

54. KZ SFRJ ne definira „nečovječno postupanje“ iz člana 144. Međutim, praksa MKSJ nudi mnogobrojne primjere tih konkretnih krivičnih djela i to: sakaćenje ili nanošenje teških tjelesnih povreda⁶; premlaćivanje i druge nasilne radnje⁷; nanošenje teških ili ozbiljnih povreda⁸; teške povrede tjelesnog ili duševnog integriteta⁹; ozbiljan napad na ljudsko dostojanstvo¹⁰; prisilni rad koji je izazvao tešku duševnu ili tjelesnu patnju ili povredu, ili je radnja predstavljala ozbiljan nasrtaj na ljudsko dostojanstvo¹¹; deportacija i prisilno premještanje grupa civila¹²; prisiljavanje na prostituciju¹³ i nestajanje ljudi pod prisilom¹⁴.

55. Prvostepeno vijeće Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju u predmetu Delalić i dr. ponudilo je, takođe, prihvatljivu definiciju pojma „nečovječno postupanje“, u kojoj se kaže:

„... namjerna radnja ili propust, tj. radnja koja nanosi tešku duševnu ili tjelesnu patnju ili povredu ili predstavlja ozbiljan nasrtaj na ljudsko dostojanstvo“, što dakle, podrazumijeva slijedeća bitna obilježja ovog krivičnog djela:

- a) da su ta radnja ili propust prouzročili tešku duševnu ili tjelesnu patnju ili ozljedu, odnosno da predstavljaju težak napad na ljudsko dostojanstvo;
- b) da su radnju ili propust namjerno izvršili optuženi ili lice odnosno lica za čije radnje i propuste optuženi snosi krivičnu odgovornost.

⁶ Vidjeti predmet *Kvočka i dr.*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, broj IT-98-30/1, paragraf 208.

⁷ Ibid, paragraf 208.

⁸ Vidjeti predmet *Kordić i Čerkez*, presuda Žalbenog vijeća MKSJ, broj IT-95-14/2, paragraf 117.

⁹ Vidjeti predmet *Blaškić*, presuda žalbenog vijeća MKSJ, broj IT-95-14/paragraf 239. predmet *Krstić*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, broj IT-98-33 paragraf 523.

¹⁰ Vidjeti predmet *Vasiljević*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, paragraf 239-240.

¹¹ Vidjeti predmet *Naletilić i Martinović*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, paragrafi 271, 289, 303.

¹² Vidjeti predmet *Kupreškić i dr.*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, paragraf 566.

¹³ Ibid, paragraf 566.

¹⁴ Ibid, paragraf 566.

56. Kako bi se procijenila težina nekog djela, nužno je razmotriti sve činjenične okolnosti. Neke od tih okolnosti mogu na primjer biti: karakter radnje ili propusta, kontekst u kojem su se oni dogodili, lične prilike žrtve uključujući starost, pol i zdravstveno stanje, kao i fizičke, psihičke i moralne posljedice tog čina za žrtvu. Činjenica da djelo ima dugoročne posljedice može da bude od važnosti prilikom utvrđivanja težine djela¹⁵.

57. Član 3. Evropske konvencije o ljudskim pravima ("EKLJP") utvrđuje da „Niko ne smije biti podvrgnut mučenju, ili nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju“. U predmetu *Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva* da bi zlostavljanje potpadalo pod ovaj član „ono mora dosegnuti minimalan nivo težine. Ocjena ovog minimuma je po prirodi stvari relativna i zavisi od svih okolnosti predmeta, kao što su trajanje takvog postupanja, njegove fizičke i duševne posljedice i, u nekim slučajevima, pol, godine starosti i zdravstveno stanje žrtve”.¹⁶

58. Evropski sud i Evropska komisija za ljudska prava razvili su opsežnu sudsku praksu koja se tiče raznih oblika zlostavljanja, kao što su mučenje, nečovječno i ponižavajuće postupanje, zabranjenih članom 3. EKLJP.¹⁷ Na primjer, u predmetu *Tomasi protiv Francuske*, Evropski sud je utvrdio da se radi o očigledno nečovječnom postupanju kojim se krši član 3. u slučaju kada je podnosilac žalbe bio podvrgnut šamaranju, udaran nogama i rukama, udaran po podlaktici, prisiljavan da stoji duži vremenski period bez potpore, sa rukama vezanim lisicama na leđima, kada su pljuvali na njega i prisiljavali ga da gol stoji ispred otvorenog prozora, kada je lišen hrane i kada mu je prijećeno vatrenim oružjem. Evropski sud je smatrao da veliki broj udaraca koje je zadobio g. Tomasi i njihov intenzitet predstavljaju dva elementa koja su dovoljno ozbiljna da se takvo postupanje smatra nečovječnim i ponižavajućim.¹⁸ Sud je također smatrao da je postupanje „nečovječno“ ako je unaprijed planirano, ako se primjenjuje satima bez prekida i ako prouzrokuje stvarne tjelesne povrede ili intenzivnu fizičku i duševnu patnju.¹⁹

¹⁵ Vidjeti predmet *Vasiljević*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, paragraf 235. Zatim vidjeti predmet *Blaškić*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, paragraf 243.

¹⁶ *Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, Presuda, Žalba br. 5310/71, 18.01.1978. godine, paragraf 162.

¹⁷ *A protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, Presuda 23.09.1998. godine, ESLJP, paragraf 20 (citira se *Costello-Roberts protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, Presuda od 25.03.1993. godine, 247-C ESLJP (Ser.A) 1993).

¹⁸ *Tomasi protiv Francuske*, 13 EHRR 1, 1993, paragraf 115.

¹⁹ *Lorse i drugi protiv Holandije*, Presuda, Žalba br. 52750/99, 04.05.2003. godine, paragraf 60.

59. Pored toga, Komisija za ljudska prava („Komisija”) je utvrdila da prisiljavanje da stoji zavezanih očiju i vezan 35 sati dok je slušao jauke drugih pritvorenika koji su mučeni, prijetnje da će biti kažnjen, i prisiljavanje da sjedi zavezanih očiju i nepokretan na madracu tokom više dana predstavljaju nečovječno postupanje.²⁰ Takođe, kada je osoba tokom zatočenja podvrgnuta zlostavljanju kao što su udarci pendrekom u koljena, prijetnje noževima, udaranje nogama dok leži na zemlji, uzastopno udaranje palicama, željeznim cijevima i pendrecima, a zatim ostavljena bez ikakve ljekarske pomoći bez obzira na povrede glave i tijela, to predstavlja okrutno i nečovječno postupanje.²¹

60. Jasno je da su razna međunarodna sudska tijela koja su razmatrala primjenu krivičnog djela nečovječnog postupanja isto definisala na relativan način uzimajući u obzir sve činjenične okolnosti, uključujući prirodu radnje ili propust, kontekst u kojem je djelo počinjeno, njegovo trajanje odnosno ponavljanje, fizičke, duševne i moralne posljedice djela na žrtvu i lične okolnosti žrtve, uključujući godine, pol i zdravlje. U skladu s ovim, ovo vijeće razmatra sve okolnosti navodnih situacija, uključujući lične okolnosti žrtve.

61. Razmotrivši značenje nečovječnog postupanja u kontekstu međunarodne prakse, vijeće nalazi da je nečovječno postupanje namjerna radnja ili propust, to jest, radnja koja je, objektivno sudeći, namjerna a ne slučajna, koja uzrokuje tešku duševnu ili fizičku patnju ili predstavlja ozbiljan nasrtaj na ljudsko dostojanstvo ili povrede tjelesnog integriteta.

62. Svi navedeni elementi su, u konkretnom slučaju, utvrđeni od strane suda, te će isti biti analizirani kroz obrazloženje svake tačke izreke presude.

3. Karakter i pozadina sukoba

63. Nadalje, s obzirom da je u konkretnom slučaju drugom izmijenjenom optužnicom oružani sukob između Armije BiH i HVO-a okarakterisan kao međunarodni, od prihvatanja ili neprihvatanja te teze ovisila je primjena pojedinih odredbi Ženevske konvencije. Naime, optužnicom se optuženima na teret stavlja kršenje odredaba Ženevske konvencije, kako zajedničkog člana 3. koji ima primjenu i u oružanim

²⁰ *Soriano de Bouton protiv Urugvaja*, br. 37/1978. Pomenut ranije u fusnoti 12, str. 163.

²¹ *Leslie protiv Jamajke*, br. 564/1993, paragraf 9.2.; *Bailey protiv Jamajke*, br. 759/1997, paragraf 9.3.

sukobima koji nemaju karakter međunarodnog, ali i odredaba konvencije koje se mogu primijeniti samo u slučajevima propisanim članom 2. Konvencije²².

64. Tužilaštvo je u Drugoj izmijenjenoj optužnici od 02.10.2013. godine, kod izmjena činjeničnog opisa radnji koje se optuženima stavljaju na teret, definisalo i sam karakter sukoba, navodeći da se radi o oružanom sukobu međunarodnog karaktera zbog djelovanja Hrvatskog vijeća obrane za račun Republike Hrvatske, a pod koji je potpadao i sukob između Armije RBiH sa jedne strane i snaga HVO-a u periodu od 18.07.1993. godine do 19.03.1994. godine.

65. Odbrana je već u prvostepenom postupku, pa i u pretresu pred Apelacionim vijećem stajala na stavu da se na području Bugojna radilo o međunarodnom sukobu i to između Armije RBiH sa jedne strane te HVO i HV sa druge strane. U tom smislu uveden je cijeli niz dokaza odbrane, kojima se nastojalo potvrditi postojanje međunarodnog sukoba, kao uslova za primjenu Ženevskih konvencija.

66. Apelaciono vijeće je stoga, najprije ispitalo i utvrdilo da su predmetna krivična djela počinjena u okviru međunarodnog oružanog sukoba i drugo, da se žrtve u konkretnom predmetu mogu okvalifikovati kao „zaštićene osobe“ prema odredbama Ženevske konvencije.

67. Prema ranije zauzetom stavu Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju u predmetu *Tužilac protiv Dragoljuba Kunarca et al „oružani sukob postoji u slučajevima kada se pribjegava oružanoj sili između država ili produženom oružanom nasilju između vlasti i organizovanih naoružanih grupa, ili pak između takvih grupa unutar jedne države“*.²³ Kada je u pitanju karakter oružanog sukoba Žalbeno vijeće MKSJ je u predmetu *Tužilac protiv Duška Tadića* dalo ekstenzivno tumačenje kriterija koji moraju biti ispunjeni da bi se neki oružani sukob mogao smatrati međunarodnim. Ovi su kriteriji dalje primijenjivani u mnogim predmetima pred MKSJ, među ostalim i u

²² Član 2: Pored odredaba koje treba da stupe na snagu još za vreme mira, ova Konvencija će se primjenjivati u slučaju objavljenog rata ili svakog drugog oružanog sukoba koji izbije između dveju ili više Visokih strana ugovornica, čak i ako jedna od njih nije priznala ratno stanje.; Konvencija će se isto tako primjenjivati u svim slučajevima okupacije cele teritorije jedne Visoke strane ugovornice ili njenog dela, čak i ako ta okupacija na naiđe ni na kakav vojni otpor. ;Ako jedna od Sila u sukobu nije učesnik u ovoj Konvenciji, Sile učesnice u Konvenciji ipak će ostati vezane njome u svojim međusobnim odnosima. One će pored toga biti vezane Konvencijom prema toj Sili, ako ta Sila prihvata i primenjuje njene odredbe.

²³ Predmet br. IT-96-23, presuda od 12.06.2002. godine. t. 56

predmetu *Tužilac protiv Darija Kordića i Marija Čerkeza*, u kojima je utvrđeno kada jedan sukob koji je internog karaktera prerasta u međunarodni sukob.

68. U predmetu *Tadić* žalbeno vijeće je utvrdilo da neki unutrašnji sukob postaje međunarodni, odnosno može biti istovremeno i unutrašnji i međunarodni „...ako (i) druga država sopstvenim trupama intervenira u sukobu ili alternativno ako (ii) neki od učesnika u unutrašnjem oružanom sukobu djeluje u ime te druge države“. Ujedno, u predmetu *Kordić i Čerkez* pretresno vijeće je, utvrdilo dva kriterija koja se primjenjuju pri ispitivanju da li se radi o međunarodnom oružanom sukobu, i to da li je Hrvatska intervenisala u sukobu i da li je HVO djelovao u ime Hrvatske²⁴, odnosno utvrđivalo „...da li je Hrvatska vršila sveukupnu kontrolu nad HVO i to kroz obezbjeđivanje podrške u finansijama i obuci, vojne opreme i operativne podrške te učestvovanju u organizaciji, koordiniranju ili planiranju vojnih operacija“²⁵, a koje kriterije je prihvatilo i žalbeno vijeće.

69. Prema Drugoj izmijenjenoj optužnici od 02.10.2013. godine, opisana krivična djela dogodila su se tokom rata u BiH i u vrijeme međunarodnog oružanog sukoba između Hrvatskog vijeća obrane (HVO) i Armije Republike BiH (ARBiH) u Bugojnu, u periodu od 18.07.1993. godine do 19.03. 1994. godine. Odbrane nisu sporile činjenicu da je u tom periodu u BiH trajalo ratno stanje, te da je oko 18.07.1993. godine izbio oružani sukob između snaga HVO-a i Armije R BiH u gradu Bugojnu.

70. Iz materijalnih dokaza Tužilaštva BiH²⁶ proizilazi da je 20. juna 1992. godine Predsjedništvo R BiH donijelo Odluku o proglašenju ratnog stanja. Ratno stanje na teritoriji cijele R BiH trajalo je do 22. decembra 1995. godine kada je Predsjedništvo donijelo odluku o ukidanju ratnog stanja²⁷. Također, 23. juna 1992. godine, odlukom Predsjedništva R BiH, osnovana je Armija R BiH.²⁸

71. S druge strane, na sastanku Hercegovačke regionalne zajednice i Travničke regionalne zajednice održane 12.11.1991. godine, doneseni su zaključci²⁹, gdje između ostalog stoji da su isti doneseni „...u dogovorima sa predsjednikom dr Franjom

²⁴ Paragraf 79. prvostepene presude u predmetu Kordić i Čerkez

²⁵ Prvostepena presuda, paragraf 115

²⁶ T 464

²⁷ T-135

²⁸ Prihvaćene utvrđene činjenice Annex I.A - Činjenica br. 1;

²⁹ Dokaz O215/4

Tuđmanom...“. Istoga dana donesena je i Odluka o uspostavi Hrvatske zajednice Herceg – Bosna³⁰, u čiji sastav prema članu 3. pripada i opština Bugojno. Nadalje, 10.04.1992. godine Hrvatska zajednica Herceg - Bosna donijela je Zapovijed³¹, prema kojoj je HVO jedino legalno tijelo i da jedino HVO ima zapovijedništvo nad hrvatskim snagama.

72. Do sukoba između Armije RBiH i HVO u Bugojnu dolazi sredinom jula 1993. godine. O početku oružanog sukoba govorili su uglavnom svi ispitani svjedoci, a na tu okolnost izvedeno je više materijalnih dokaza. Svjedok Dževad Mlaćo, predsjednik Ratnog Predsjedništva Opštine Bugojno, zatim optuženi Niset Gasal, Abdulah Jeleč, Josip Ćubela, Slaven Brajković kao i drugi svjedoci koji su svjedočili tokom prvostepenog postupka naveli su da je sukob između HVO i ARBiH u Bugojnu izbio oko 18.07. 1993. godine i trajao je tokom narednih desetak dana. Navedeni svjedoci su potvrdili da se na području Bugojna mogla osjetiti izvjesna napetost između pripadnika ARBiH i HVO-a, te dolazi najprije do izolovanih međusobnih incidenata, a onda i sukoba jedinica Armije RBiH i jedinica HVO. Nakon što se desilo paljenje Vrbanje, muslimanskog sela, kada je stradao veliki broj ljudi, te nakon ubistva dva hrvatska policajca, pripadnika zajedničkih, mješovitih patrola MUP-a, izbio je sukob između ARBiH i HVO-a.³²

73. Svjedok Abdulah Jeleč koji je u to vrijeme bio načelnik štaba TO Bugojno, a čiji je iskaz iz prvostepenog postupka saslušan na pretresu pred apelacionim vijećem, navodi da su napetosti između snaga HVO-a i jedinica ARBiH kulminirale nakon što su se počeli dešavati incidenti na punktovima koje je kontrolisao HVO. Oduzimana je imovina, oružje, ljudi nestajali, oko 10 ljudi je odvedeno. Sukob je počeo nakon što su ubijena tri policajca RBiH od strane HVO-a, koji su bili dio mješovitih patrola, a što je dokumentovano u Dnevnom operativnom izvještaju Komande OG „Zapad“ od 18.07.1993. godine³³ i Borbenom izvještaju Vojne policije od 10.08.1993. godine³⁴. Ovaj incident, kada je na punktu HVO-a zarobljen određeni broj muslimanskih civila i tri policajca iz mješovite patrole, desio se 18.07.1993. godine. Kao odgovor na postupke HVO-a na udaljenosti od oko 200 metara je formiran punkt muslimanskih snaga, nakon

³⁰ Dokaz O216/4

³¹ Dokaz O218/4

³² Josip Ćubela (15.10.2008).

³³ Dokaz T - 481

³⁴ T - 477

čega je došlo do pucnjave kojom prilikom su poginula dva pripadnika HVO-a, te zarobljena šestorica. Nakon ovog incidenta, sukob počinje 18.07.1993. godine, a što potvrđuje i vanredni izvještaj od 18.07.1993. godine, u kojem se navodi da su snage HVO-a, otpočele borbena dejstva na grad Bugojno³⁵, a da je sukob nastavljen i nakon 18.07.1993. godine vidljivo je iz redovnih i vanrednih izvještaja snaga Armije RBiH, Komande OG „Zapad“³⁶, sve do okončanja sukoba Armije RBiH i HVO-a potpisivanjem Washington-skog sporazuma.

74. Pri ocjeni ovog pitanja vijeće je moralo razmotriti pozadinu sukoba ARBiH i HVO-a u Bugojnu, te zaključuje da je sukob ARBiH i HVO, koji je dijelom i predmet inkriminacije u ovom predmetu imao karakter međunarodnog sukoba, odnosno da su snage HVO-a na teritoriji RBiH, uključujući i područje Bugojna i Gornjeg Vakufa, bile potpomognute snagama Hrvatske vojske.

75. Na temelju uložених materijalnih dokaza u spis, te utvrđenih činjenica koje su prihvaćene rješenjem ovog vijeća, dovodeći iste u vezu sa kriterijima uspostavljenim u odlukama MKSJ-a u ocijeni da li je neki unutrašnji sukob i međunarodni, ovo je vijeće zaključilo da su inkriminisane radnje poduzete u toku međunarodnog oružanog sukoba između Armije RBiH sa jedne strane i HVO i HV sa druge strane.

76. Pored toga, MKSJ je u spomenutoj presudi u predmetu Tužilac protiv *Kordića i Čerkeza* (p. 108 – 146) zaključio da su „*relevantna pitanja: a) da li je Hrvatska intervenisala u oružanom sukobu između Bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata u BiH preko svojih trupa i alternativno, b) da li je HVO djelovalo u ime Hrvatske, te je zaključeno da dokazi u predmetu zadovoljavaju oba alternativna kriterija ...za internacionalizaciju unutrašnjeg sukoba.*“

77. Također, u predmetu MKSJ Tužilac protiv Blaškića (p.83- 123) navedeno je :

„[p]retresno vijeće je zaključilo da na osnovu direktne intervencije Hrvatske u BiH, postoje dovoljni dokazi da se sukob okvalificira kao međunarodni i da indirektna kontrola nad HVO-om i indirektna intervencija, dozvoljavaju zaključak da je sukob bio međunarodni. Pretresno vijeće ocjenjuje da je Hrvatska, naročito u osobi bivšeg predsjednika Tuđmana, gajila nadu o podjeli Bosne i nad Hrvatima u Bosni, a naročito nad HVO-om, ostvarivala takvu kontrolu da se može govoriti o globalnoj kontroli. Bliske veze između Hrvatske i Hrvata u Bosni, nisu prekinute osnovanjem HVO-a“.

³⁵ Dokaz T - 482

³⁶ Dokaz T – 480-497

78. Naime, u spis je uložen cijeli niz dokaza koji potvrđuju da je Hrvatska pružala organizacionu i logističku podršku snagama HVO-a, kao i da je državni vrh Hrvatske bio involviran u ovaj sukob, na način da je imao značajnu ulogu u planiranju i postavljanju ciljeva.

(i) Pomoć u organizaciji, logistici i obuci

79. U spis je uložen Dopis predsjednika Općinskog odoba HDZ Bugojno, u kojem se daje saglasnost da se na ime isporuke opreme za potrebe odbrane Bugojna, koristi novac u iznosu od 540.000 DEM, koji je ranije dotiran od strane Ministarstva odbrane Hrvatske³⁷. U spis su uložena i Ovlaštenja, izdata od strane predsjednika HVO Bugojno, kojima se ovlašćuju pojedini pripadnici HVO Bugojno da vrše prevoz materijalno-tehničkih sredstava iz Bugojna u Zagreb, odnosno u Ministarstvo odbrane Republike Hrvatske, a od snaga HVO i HV zatražena pomoć u prevozu³⁸. Nadalje, u spisu se nalaze i potvrda i nalog, kojima se potvrđuje da su jedinice Hrvatske vojske izdavale opremu i oružje³⁹ za potrebe HVO Bugojno.

80. Da je HV bila uključena u sukobe sa Armijom RBiH i na području Bugojna potvrđuje i traženje HV da se dostave podaci o svim časnicima HV koji su uključeni u HVO Bugojno, po kojim zahtjevima je postupio i Zapovjednik brigade Eugen Kvaternik Ivica Lučić⁴⁰.

81. Nadalje, zapovjednik GS HVO Slobodan Praljak uputio je molbu za pomoć u djelovanju na pravcu G Vakuf/Bugojno. Kao dokaz u spis je uložena molba zapovjenika Slobodana Praljka upućena Predsjedniku RH, Ministru odbrane, Načelniku GS HV i Generalu Janku Bobetku⁴¹. Da su jedinice i pripadnici Hrvatske vojske učestvovali u borbama na području Bugojna vidljivo je i iz Izvanrednog izvješća iz 11 mjeseca 1993. godine, gdje se navodi učešće jedinice iz Vinkovaca u zoni odgovornosti brigade Ante Starčević⁴². U spis je uložena i Zapovijed Zapovijednika južnog vojišta Generala zbora Janka Bobetka, o formiranju IZM „Srednja Bosna“ u Gornjem Vakufu, imenovanje Tola Žarka za zapovijedanje snaga i utvrđenje broja časnika – dočasnika, kao i zapovijed za

³⁷ Dokaz O217/4

³⁸ Dokazi O224/4 i 225/4

³⁹ Dokaz O231/4, O235/4, O237/4, O238/4, O239/4

⁴⁰ Dokaz O233/4 i O234/4

⁴¹ O287/4

⁴² O307/4

prebacivanje bojne Frankopan u Srednju Bosnu, odnosno u Bugojno, za što je zadužen zapovjednik Ivan Zorić – Zulu⁴³.

(ii) Planiranje i postavljanje ciljeva

82. Iz činjenica utvrđenih u presudi MKSJ-a u predmetu protiv Kordića i Čerkeza koje je vijeće prihvatilo po prijedlogu odbrane optuženog Dautovića, proizilazi da je u vrijeme koje je prethodilo sukobu, politički i vojni vrh Republike Hrvatske podržavao politički i vojni vrh Hrvata u BiH na način da je imenovao komadante u postrojbe Hrvatske zajednice Herceg Bosna. Između ostalog i za područje Gornjeg Vakufa, koje je područje uključivalo i Bugojno između ostalog.⁴⁴

83. Zapisnik razgovora Predsjednika Republike Hrvatske dr. Franje Tuđmana sa Ministrom odbrane od 22.10.1993. godine⁴⁵, u kojem predsjednik navodi da je dao zadaću ministru odbrane Šušku i generalu Bobetku vezano za angažovanje u Herceg – Bosni jer se „...*tamo rješava pitanje budućih granica Hrvatske države...*“, a „...*to je crta ...Novi Travnik, Vitez, Busovača, Mostar,- i da bi trebalo po mogućnosti riješiti, što prije problem Gornjeg Vakufa i Bugojna.*“, a da je „...*Gornji Vakuf i Bugojno ostalo u njihovim rukama.*“. Prema istom tom zapisniku, General Janko Bobetko potvrđuje da je na područje Bugojna upućena „*kompletna peta brigada sa svojim sastavom...to je oko 2500 tisuće ljudi, plus svo topništvo, oklop i kompletno zapovjedništvo, osim dva, tri časnika. Njihov glavni zadatak je bio na toj liniji gore kod Gornjeg Vakufa.*“ Bobetko navodi i da je „...*sugerirano ljudima u HVO, da postepeno idu na ustroj jedinice, koje će barem pokrivati dio teritorija, koji je zauzet.*“.

84. Da je rukovodstvo Republike Hrvatske bilo involvirano u sukob u RBiH, a i sukob koji se vodio na teritoriji RBiH, vidljivo je i iz Zapisnika razgovora između Tuđmana i Bobetka od 6.11.1993.godine⁴⁶, u kojem se konstatuje da se „...*u Bosni i Hercegovini sada vodi rat za područje granice Hrvatske države*“ i da „...*treba sve učiniti, pomoći da se to područje održi.*“ Iz pomenutog Zapisnika jasno je vidljivo da se cilj, tok i planiranje vojne akcije na području Bugojna i susjednih mjesta, uspostavljao i usaglašavao u samom vrhu rukovodstva Hrvatske, gdje je planirano uspostavljanje vojnih jedinica, imenovanje časnika, strategija borbi, što je vidljivo iz razgovora zabilježenog na

⁴³ O219/4 i O220/4

⁴⁴ Utvrđena činjenica br. 6. i 8. i 14. – Annex II. B;

⁴⁵ Dokaz O-305/4

⁴⁶ Dokaz O-308/4

stranicama označenim kao 2/5/HLJ do 4/2/HLJ. Razgovori između predsjednika Hrvatske i predstavnika Herceg – Bosne, koji čine sadržaj Zapisnika od 10.11.1993. godine⁴⁷, potvrđuju da je rukovodni kadar Herceg – Bosne bio postavljen od strane vrha Hrvatske, pa je tako na stranici 3/1/JG navedeno da predsjednik Hrvatske, obraćajući se predstavnicima Herceg – Bosne Jadranku Prliću i Mati Bobanu govori „[j]a sam vas tamo postavio i to je politika Hrvatske tamo“.

85. Na istom je sastanku rukovodstvu Hrvatske prezentirana situacija vezana za događanja u Stupnom dolu, gdje se pominje Ivica Rajić, iz Kiseljaka, kao pripadnik HVO i kao odgovorno lice za zločine u Stupnom dolu, te se razmatra metodologija njegove smjene, gdje upravo predsjednik Hrvatske govori „[s]ada ćeš narediti da je smijenjen i pošalji ga, ako se sada vodi borba za Gornji Vakuf, neka se ide tamo boriti“. Također, na stranici označenoj sa 4/2 lj predsjednik Hrvatske ponovno iznosi i podsjeća na zajedničke ciljeve.

86. Da je rukovodstvo Hrvatske utjecalo na vojnu strukturu i organizaciju vidljivo je i iz Zapisnika razgovora od 23.11.1993. godine, u kojem se govori o obezbjeđenju vojnika za potrebe HVO-a, a između ostalog se na stranici 11, 13 i 14 navodi i da „...ne da mi imenujemo, da dajemo dokaz da mi zapovijedamo tamo“, „...[t]o smo se dogovorili zadnji puta da damo ljude, ali ovo što si sam rekao sada, da ih damo kao dobrovoljce u sastav HVO-a“, „rekli smo zato što idu kao dobrovoljci da im tamo dati pogodnosti i u činu i u stanovima...ali ne ovakav dokument da Hrvatska imenuje svoje ljude tamo i to dužnosnike iz javnog stožera“ .

87. Involviranost Hrvatske u sukob u BiH naročito ilustriraju sljedeće utvrđene činjenice:

„Svojim pismom od 28. januara 1994. upućenom predsjedniku Savjeta bezbjednosti, stalni predstavnik Bosne i Hercegovine pri Ujedinjenim nacijama prosljedio je pismo predsjednika vlade Bosne i Hercegovine u kojem stoji zaključak da se u području Mostara, Prozora i Gornjeg Vakufa nalazi " 12 brigada regularne Hrvatske vojske sa ljudstvom procijenjenim na između 15.000 i 18.000 ljudi koji su direktno uključeni u vojne operacije". (par.93)“

„Stalni predstavnik Hrvatske pri Ujedinjenim nacijama odgovorio je na to pismo da Hrvatska ne negira prisustvo regularnih trupa Hrvatske vojske u graničnom području u skladu sa sporazumom između Bosne i Hercegovine i Republike

⁴⁷ Dokaz O-309/4

Hrvatske, i da su tetrupe nužne kako bi se sačuvao teritorijalni integritet i sigurnost Hrvatske. (par. 94)“

„Veze između predsjednika Tuđmana, vođe HDZ-a u Hrvatskoj, i vođstva HZ HB i HDZ HB bile su jake tokom cijelog sukoba.(par.139)“

„Tuđmanove tijesne veze sa vođstvom bosanskih Hrvata prepoznao je i Savjet bezbjednosti koji je u svojoj rezoluciji od 10. maja 1993. pozvao Republiku Hrvatsku "da iskoristi sav svoj utjecaj na vođstvo bosanskih Hrvata i paravojne jedinice kako bi se odmah zaustavili njihovi napadi, osobito u području Mostara, Jablanice i Drežnice)“

88. U prilog zaključku da se radi o sukobu međunarodnog karaktera ide i činjenica da je Vijeće sigurnosti UN-a imalo svijest o umješanosti vojnih vlasti u unutrašnja zbivanja u BiH, kada je donijelo Rezoluciju broj 752 od 15.05.1992. godine, kojom je od svih strana u Bosni i Hercegovini zatražena obustava borbe, a također je zahtijevano da se svi oblici miješanja, uključivši i vojne operacije koji dolaze izvan Bosne i Hercegovine, odmah obustave.

89. Na osnovu svega navedenog, utvrdivši da je Hrvatska pružala pomoć HVO-u u pogledu ljudstva i materijalno-tehničkih sredstava, da je naoružanje dopremalo iz Hrvatske, da je Hrvatski rukovodni kadar imenovao zapovijednike HVO-a, da je u Hrvatskoj planiran i uspostavljan plan i cilj borbi, ovo vijeće je zaključilo da je sukob između Armije BiH i HVO-a bio međunarodnog karaktera.

4. Status žrtava

90. U toku cjelokupnog prvostepenog postupka, pa tako i u postupku pred Apelacionim vijećem, odbrana je tvrdila da su svi oštećeni u ovom predmetu ratni zarobljenici, a ne i civili kako se to u optužnici tvrdi. Pitanje statusa žrtava izuzetno je važno s obzirom na radnje koje se optuženima stavljaju na teret, budući da od samog statusa oštećenih ovisi i postojanje krivičnog djela.

91. Temeljni princip međunarodnog humanitarnog prava je da civilno stanovništvo, kao takvo, ne smije biti cilj napada. Ovaj princip jasno je utemeljen u Rezolucijama Generalne Skupštine Ujedinjenih nacija br. 2444 i 2675, kao i u članovima 51. stav 2. i 3. Dopunskog protokola I. Dopunski protokol I daje i definiciju civilnog stanovništva, negativno formulisanu i glasi:

“[c]ivilom se smatra svaka osoba koja ne pripada ni jednoj od kategorija osoba navedenih u članu 4 (A)(1), (2), (3) i (6) Treće ženevske konvencije i u članu 43 ovog Protokola. U slučaju sumnje da li je neka osoba civil, smatraće se da je ta osoba civil.”

92. Ovdje je bitno podsjetiti na stav Žalbenog vijeća MKSJ u predmetu Kordić i Čerkez, koje zaključuje da je

“određenje “u slučaju sumnje” ograničeno na očekivano ponašanje pripadnika vojnih snaga...kada se radi o krivičnoj odgovornosti...teret dokazivanja da li je dotična osoba civil počiva na optužbi”⁴⁸

93. U konkretnom slučaju, tužilaštvo nije niti u samoj optužnici jasno naznačilo i napravilo razliku između civila i ratnih zarobljenika, niti je provedenim dokazima ta sumnja razjašnjena. Tužilaštvo nije ponudilo dokaze na osnovu kojih bi se na pouzdan način moglo utvrditi da je među licima obuhvaćenih predmetnim optuženjem bilo civila. Upravo suprotno, oštećeni su u iskazima danim na glavnom pretresu potvrdili ili da su u nekom momentu mobilisani, da su se dobrovoljno javili u vojne jedinice ili primili oružje u momentu trajanja sukoba i prije predaje vojnicima Armije BiH, na osnovu čega je ovo vijeće zaključilo da se radi o licima koja su imala status ratnih zarobljenika.

94. Naime, u pojam ratnog zarobljenika uključena su sljedeća lica, a shodno članu 4A tačka 1- 6 Ženevske konvencije III glasi kako slijedi:

1) pripadnici oružanih snaga jedne strane u sukobu, kao i pripadnici milicija i dobrovoljačkih jedinica koji ulaze u sastav tih oružanih snaga,

2) pripadnici ostalih milicija i pripadnici ostalih dobrovoljačkih jedinica, podrazumevajući tu i pripadnike organizovanih pokreta otpora , koji pripadaju jednoj strani u sukobu i koji djeluju izvan ili u okviru svoje sopstvene teritorije, čak i da je ta teritorija okupirana, pod uslovom da te milicije ili dobrovoljačke jedinice, podrazumevajući tu i ove organizovane pokrete otpora, ispunjavaju sledeće uslove:

a) da na čelu imaju lice odgovorno za svoje potčinjene;

b) da imaju određen znak za razlikovanje i koji se može uočiti na odstojanju;

c) da otvoreno nose oružje;

d) da se, pri svojim dejstvima, pridržavaju ratnih zakona i običaja;

3) pripadnici redovnih oružanih snaga koji izjavljuju da pripadaju jednoj vladi ili vlasti koju nije priznala Sila pod čijom se vlašću nalaze;

4) lica koja prate oružane snage iako neposredno ne ulaze u njihov sastav, kao što su civilni članovi posada vojnih vazduhoplova, ratni dopisnici, snabdevači, članovi radnih jedinica ili službi čija je dužnost da se staraju o udobnosti oružanih

⁴⁸ Paragraf 48; Identičan stav zauzelo je i Žalbeno vijeće MKSJ u presudi u predmetu protiv Tihomora Blaškića, paragraf 111

snaga, pod uslovom da su za to dobila dozvolu od oružanih snaga u čijoj se pratnji nalaze, dok su ove dužne da im u tu svrhu izdaju ličnu kartu sličnu priloženom obrascu;

5) članovi posada, podrazumevajući tu komandante, pilote i učenike trgovačke mornarice i posade civilnog vazduhoplovstva, strana u sukobu koji ne uživaju povoljniji postupak na osnovu drugih odredaba međunarodnog prava;

6) stanovništvo neokupirane teritorije koje se, usled približavanja neprijatelja, dobrovoljno diže na oružje da bi pružilo otpor neprijateljskoj najezdi, a koje nije imalo vremena da se organizuje kao redovna oružana sila, ako ono otvoreno nosi oružje i ako poštuje ratne zakone i običaje.

95. Nadalje, „*Civil koji je ušao u sastav oružane organizacije kao što je navedeno u stavu 1 ostaje pripadnik vojske i borac sve vrijeme trajanja neprijateljstava (ili, u svakom slučaju, dok ne bude trajno demobiliziran od strane nadležne komande navedene u stavu 1), bez obzira na to da li učestvuje u borbi, odnosno, sve vrijeme dok je pod oružjem. Ako je ranjen, bolestan ili brodolomac, on ima pravo na zaštitu Prve i Druge konvencije (član 44, stav 8), a ako bude zarobljen, ima pravo na zaštitu Treće konvencije (član 44, stav 1).*”⁴⁹

96. MKSJ je zauzeo i stav da se u slučaju kada postoji sumnja o tome da li se radi o određenoj zaštićenoj grupi mora se uzeti u obzir i percepcija optuženog, odnosno da li se u okviru svih okolnosti konkretnog slučaja od optuženog lica može očekivati da grupu percipira u određenom statusu. U konkretnom slučaju, u odnosu na optuženog Dautovića, koji je kako dokazi u predmetu ukazuju, prisustvovao je predaji muškaraca hrvatske nacionalnosti, kada su se predavali pripadnici HVO i civilne policije. S obzirom na sva ratna dejstva i dogovore o predaji, lokaciji na kojoj je predaja vršena i činjenici da su se predavali pripadnici oružanih snaga u širem smislu – policija i vojska, sasvim je jasno da je percepcija optuženog da se predaju vojno sposobni muškarci, koji su sudjelovali u neprijateljstvima i koji prema tome u tom trenutku imaju status boraca. Lica koja eventualno, prije otpočinjanja sukoba nisu bila vojno angažovana, a koja su za vrijeme trajanja neprijateljstava zadužila oružje i učestvovala u borbama, evidentno gube civilni status prilikom predaje i smatraju se ratnim zarobljenicima. O tome su govorili svjedoci Ante Kapetanović i Mario Franjić, koji je detaljno opisao kako su se civili u određenom momentu pridružili snagama HVO-a, te da su svi muškarci civili uzeli oružje.

⁴⁹ Komentar MKCK Dopunskih protokola, str. 515, paragraf 1677

97. Dovodeći u vezu sve navedeno sa dokazima provedenim u konkretnom postupku, a u odnosu na tačke 2., 4., 9. te 12 i 13. izreke presude, vijeće na temelju provedenih dokaza, nije moglo zaključiti da je među zarobljenim licima bilo civila.

98. Naime, u odnosu na tačku 2. izreke presude, odnosno tačku VII/7a optužnice, tužilaštvo je tvrdilo da je među zarobljenim u prostorijama SJB Bugojno bilo civila, pripadnika civilne policije Hrvatske zajednice Herceg Bosne i pripadnika HVO-a, a ujedno se navode i imena Kaić Kazimir, Sušilović Zlatko, Turalija Tomislav, Ivica Pavlović. Tužilaštvo pri tome nije napravilo distinkciju ko od navedenih ima status civila, ko je bio u sastavu policije, a ko HVO-a. Međutim, svjedok Sušilović⁵⁰ je potvrdio je da bio pripadnik HVO-a, od 20.05.1993. godine, kada se dobrovoljno javio u sastav HVO-a i da se predao, sa ostalim pripadnicima svoje jedinice u prostorijama Pošte. Svjedok Kaić je također potvrdio da je u određenom momentu bio evidentiran kao pripadnik HVO-a i da je imao raspored u Radio Bugojno, u tom svojstvu, iako ne u momentu lišenja slobode. Svjedok Ivica Pavlović također je potvrdio da je bio vojno angažovan za vrijeme trajanja sukoba, odnosno da je bio pripadnik HVO-a.⁵¹ Pored navedenog, u odnosu na oštećene Sušilovića i Pavlovića tužilaštvo nije predstavilo niti jedan dokaz koji bi ukazao da se radi o civilima. Svjedoci Ivica Džikić, Gordan Raić, Franjo Veić, Miroslav Zelić, Marko Gunjača, Dragan Boškić, Rade Marjanović, Stjepan Cvijanović, Damir Kolovrat, Džalto Berislav, Slaven Brajković, Dragan Kasalo, Željko Ištuk, Ivo Mršo, Stipica Džapić, Svjedok D, Borislav Jezidžić i Zoran Gvozden, koji su bili zatočeni u Gimnaziji i potvrdili su da bili vojno angažovani, da li pri pojedinim jedinicama HVO-a ili civilne policije MUP-a HZ HB.

99. U odnosu na tačku 4. i 9. izreke presude, odnosno 8a i 8h druge izmijenjene optužnice, tužilaštvo nije ponudilo niti jedan konkretan dokaz da su u Gimnaziji u Bugojnu i SJB Bugojno bili zatočeni civili. Budući da je tužilaštvo bilo u obavezi da konkretizuje svoje tvrdnje i dokaže da je među zarobljenima zaista bilo civila, a da takvo što iz provedenih dokaza nije moguće utvrditi van svake sumnje, vijeće stoga nije ni prihvatilo tvrdnju optužbe da je među zarobljenicima bilo i civila. Tužilaštvo je na identičan način postupilo i u slučaju tačke 12. i 13. izreke presude, odnosno IX. Druge izmijenjene optužnice, propustivši da konkretizira o kojim civilima se radi koji su bili zatvoreni u logoru stadiona NK „Iskra“, i izvede dokaze za svoju tvrdnju. Pogotovo kad

⁵⁰ Transkript od 25.02.2009. godine, str 4

⁵¹ Transkript od 03.11.2010. godine

se ima u vidu da se radi o zarobljenicima koji su prije dolaska u logor bili zatvoreni u prostorijama SJB i Gimnazije u Bugojnu.

100. Imajući u vidu da se prije svega radilo o pripadnicima oružanih formacija, odnosno HVO i policije odnosno MUP-a Herceg Bosne, ovo je Vijeće utvrdilo da se radi o skupini koja potpada pod član 4./A stav 1. III Ženevske konvencije, dok su oštećeni – svjedoci Ante Kapetanović, Mario Franjić i drugi su naveli da su nakon otpočinjanja sukoba priključili se snagama HVO-a odnosno policije, primili oružje i učestvovali u borbama. Na ovaj način ta lica gube status civila, za sve vrijeme dok sukob traje.

101. Do predaje oštećenih došlo je nakon direktnih oružanih sukoba, u situaciji u kojoj pripadnici HVO-a, MUP-a HB, kao i lica koja su im se pridružila u borbi nisu imala drugog izlaza do predati se vojnicima Armije R BiH. Stoga, ovo Vijeće je utvrdilo da se radi o kategoriji zaštićenih lica, u skladu sa odredbama člana 4./A stav 1. i stav 6. III Ženevske konvencije.

5. Povezanost radnji počinioca sa oružanim sukobom

102. Treći elemenat koji čini opšti dio krivičnih djela ratnog zločina zahtjeva da se utvrdi da mora postojati veza između djela optuženog i oružanog sukoba, odnosno „*u najmanju ruku neophodno je postojanje oružanog sukoba u znatnoj mjeri uticalo na sposobnost počinioca da počinio zločin, njegovu odluku da ga počinio, način počinjenja zločina ili cilj s kojim je počinjen*”.⁵²

103. Analizirajući nekoliko faktora može se utvrditi postojanje veze između djela optuženog i oružanog sukoba i to su⁵³: (i) da li je počinitelj vojnik; (ii) da li žrtva nije vojnik; (iii) da li je žrtva pripadnik druge strane; (iv) da li se za radnju može reći da služi krajnjem vojnom cilju; te (v) da li je zločin izvršen kao dio ili u kontekstu službenih dužnosti počinioca.

104. Optužnicom se sva trojica optuženih terete da su u opisanim inkriminacijama učestvovali u svojstvima i službenim dužnostima, u okviru kojih ovlaštenja su oštećeni bili u njihovoj ingerenciji, pa se može reći da je od nabrojanih faktora povezanosti djela optuženih sa sukobom, bilo ispunjeno nekoliko, na osnovu kojih se ta povezanost mogla nedvosmisleno utvrditi.

⁵² Predmet MKSJ Žalbeno vijeće - presuda *Kunarac i drugi*, para. 58 - 59.

⁵³ *Ibidem*

105. Optuženi Dautović se tereti da je opisana krivična djela počinio :

- od 18.07. 1993. do 27.07. 1993. godine u svojstvu načelnika Stanice javne bezbjednosti Bugojno do polovine novembra 1993. godine, a po kojem svojstvu je bio član Ratnog Predsjedništva Opštine Bugojno;

106. Vijeće nalazi dokazanim da je optuženi bio na **funkciji načelnika SJB Bugojno** na način opisan izmjenjenom optužnicom. Rješenjem Ministarstva unutrašnjih poslova CSB Zenica od 25.03. 1993. godine optuženi Dautović je raspoređen na mjesto načelnika SJB Bugojno⁵⁴, a za što je dao saglasnost i predsjednik Ratnog predsjedništva Opštine Bugojno Dževad Mlaćo.⁵⁵ Optuženi Dautović na ovoj funkciji ostaje do 13. 11. 1993. godine.⁵⁶

107. Koje su to obaveze i odgovornosti optuženog, kao načelnika SJB vijeće je utvrdilo na osnovu nalaza i mišljenja vještaka Mile Matijevića⁵⁷. Vještak navodi da su:

„...obaveze i nadležnosti načelnika SJB prema Zakonu o unutrašnjim poslovima RBiH i Pravilniku o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnim mjestima u MUP RBiH [da] usmjerava, rukovodi i kontroliše rad zaposlenih u SJB neposredno i preko rukovodilaca unutrašnjih organizacionih jedinica SJB (komandir policijske stanice, rukovodilac odjeljenja za suzbijanje kriminaliteta, rukovodilac opštih, upravno-pravnih i zajedničkih poslova), a u skladu sa važećim zakonskim i podzakonskim propisima, donesenim od strane ovlaštenih organa“.

108. Prema navodima vještaka:

„načelnik SJB ovlašćen [je] da lično ili preko rukovodilaca po linijama rada izdaje naređenja, uputstva, sugestije, kao i da lično rukovodi i učestvuje u izvršavanju poslova i zadataka iz djelokruga službe javne bezbjednosti. “

109. Utvrđenja vještaka ovo vijeće je imalo u vidu kada je utvrđivalo postojanje obaveze optuženog, da kao načelnik SJB, djeluje u određenom momentu i svojim radnjama spriječi nastupanje posljedice.

- od 13. 11. 1993. godine do 19. 03. 1994. godine – pomoćnik komadanta za bezbjednost Operativne grupe „Zapad“ ARBIH.

⁵⁴ Dokaz T 613;

⁵⁵ Dokaz T 615;

⁵⁶ Dokaz T 600 *Personalni karton optuženog Dautović Senada koji se odnosi na tok službe u ratu a iz kojeg proizilazi da je optuženi Dautović Senad bio u SJB Bugojno od 20.03.1993. godine do 13.11.1993. godine;*

⁵⁷ Dokaz O-35/4

110. Odbrana ne spori da se optuženi Dautović nalazio na poziciji pomoćnika komandanta za bezbjednost Operativne grupe „Zapad“ ARBiH, ali je na ovu dužnost stupio dana 7.12.1993.godine. Međutim, ovakva tvrdanja i predloženi dokazi odbrane obesnaženi su materijalnim dokazima Tužilaštva . Iz tih dokaza, proizilazi da je optuženi Dautović Naredbom o postavljenju koju je donijela Komanda Operativne grupe „Zapad“ imenovan na dužnost pomoćnika komandanta za bezbjednost od 13. 11. 1993. godine, a što je utvrđeno uvidom u dokaz T 600 - personalni karton gdje se navodi da je na navedenoj dužnosti od dana 13.11.1993. godine do 13.04.1994. godine. Optuženi Dautović je zaista i preuzeo dužnost od navedenog datuma, te je bio na dužnosti pomoćnika komandanta za bezbjednost kada je izdao Naredbu 16. 11. 1993. godine u svojstvu načelnika Službe bezbjednosti „OG Zapad“⁵⁸ i Naređenje o puštanju zatvorenika iz pritvora 30.11.1993. (dokaz odbrane optuženog Gasala O-1/10). Iz ovih dokaza Vijeće zaključuje da se optuženi Dautović počev od 13.11.1993.godine nalazi na navedenoj funkciji.

111. Na kraju, kada je u pitanju navod da je optuženi po gore navedenim svojstvima bio i član Ratnog predsjedništva, apelaciono vijeće također nalazi da je i ta činjenica nesumnjivo dokazana.

112. Ratno Predsjedništvo Općine Bugojno predstavljao je centar civilnog upravljanja odbranom Bugojna i bilo je glavni autoritet na lokalnom nivou, jer je na svojim sjednicama vrlo često razmatralo i vojno-bezbjedonosnu situaciju u gradu, pa su sjednicama prisustvovala kako lica iz civilnog, tako i lica iz vojnog sektora ARBiH. Predsjednik Ratnog predsjedništva općine Bugojno bio je Dževad Mlaćo što je on lično potvrdio u svom iskazu svjedočeći u predmetu⁵⁷

113. Na sjednicama Ratnog predsjedništva prisustvovali su stalni i članovi koji su se povremeno pojavljivali na zasjedanjima. Svjedok Dževad Mlaćo je svjedočio da je optuženi Dautović prisustvovao sjednicama i izvještavao, referisao o tekućim pitanjima i problemima sa kojima se susretao u svom kapacitetu načelnika SJB. Analizom Dnevnika Dževada Mlaće, može se ustanoviti da je prisustvo optuženog Dautovića evidentirano na većini održanih sjednica Ratnog Predsjedništva. Svjedok Dževad Mlaćo tokom svjedočenja u predmetu, potvrdio je autentičnost dnevnika koji je vodio i da su

⁵⁸ Dokaz T-187;

⁵⁷ Dževad Mlaćo (24.03.2010).

bilješke njegov rukopis. Osim optuženog Dautovića, svjedoci Mlaćo, Handžić i Cikotić, naveli su da su članstvo Ratnog predsjedništva činili Dževad Mlaćo, kao predsjednik, te Zeir Mlivo, predsjednik Izvršnog odbora općine Bugojno, Mesud Duvnjak javni tužilac u općini Bugojno, Selmo Cikotić, komandant OG „Zapad“, Ismet Duvnjak, referent bezbjednosti pri OG „Zapad“, Tahir Granić, komandant 307. m.b ARBiH, Abdulah Jeleč, komandant štaba odbrane općine Bugojno, Redžep Dolovac, komandant logističke baze 307. m.b. ARBiH i još nekoliko drugih lica.

114. Svjedok Enes Handžić (u inkriminiranom periodu pomoćnik komadanta za bezbjednost 307. br ARBiH) također je potvrdio da je optuženi Dautović bio član Ratnog predsjedništva, te navodi da je to bio još kad je bio na funkciji načelnika TO Bugojno, pa kasnije i kao načelnik SJB Bugojno.

- Optuženi Nisvet Gasal – od 22.09. 1993. godine do 19.03. 1994. godine u svojstvu upravnika logora Stadion NK „Iskra“:

115. Tužilaštvo BiH je tvrdilo da je optuženi Nisvet Gasal na dužnost upravnika logora stadiona NK „Iskra“ stupio dana 21.09.1993. godine. Odbrana optuženog isticala je da je optuženi stupio na dužnost dan ili dva prije prve posjete pripadnika Međunarodnog crvenog krsta logoru stadiona NK „Iskre“, dana 28.09.1993. godine.

116. Vijeće je, na osnovu dokumentacije o vojnoj angažovanosti optuženog Gasala utvrdilo je da je na dužnost upravnika logora Stadiona NK „Iskra“ imenovan zvanično 22.09.1993. godine⁵⁷ te da je optuženi do dana 21.09.1993. godine bio na dužnosti u MUP-u, a od tog dana pa do 01.04.1994. godine se vodio kao bio pripadnik vojske ARBiH. Isti period naveden je u u matičnom kartonu optuženog Gasal Nisveta.⁵⁸

117. Takođe, iz dokaza T-553 spiska SJB Bugojno dostavljenog opštinskom sekretarijatu odbrane Bugojno broj 19-2/01-501/93 od 30.09.1993. godine, vidljivo je da se od dana 22.09.1993. godine Gasal Nisvet, Kukavica Musajb i Cetin Besim nalaze u „otkomandi u zatvoru“.⁵⁹

⁵⁷ T-526 (Vojna knjižica izdata na ime Gasal Nisvet).

⁵⁸ T-535 (Matični karton izdat na ime Gasal Nisvet).

⁵⁹ Pojam koji se u tom periodu koristio za logor stadiona NK „Iskra“.

118. Dakle, može se zaključiti da se 22.09.1993. godine može računati kao početak otkomande optuženog Gasal Nisveta u logor stadiona NK „Iskre“, odnosno kao dan preuzimanja dužnosti upravnika logora stadiona NK „Iskre“.

119. A kada je u pitanju vremenska odrednica u pogledu prestanka dužnosti upravnika logora, sam optuženi Gasal je potvrdio u svom svjedočenju da je ovu dužnost obavljao i na dan 19.03.1994.

- c) Optuženi Musajb Kukavica – od osnivanja logora Stadion NK Iskra do kraja prve polovine 09. 1993. godine i od 21.09. 1993. godine do prve polovine 03. 1994. godine.

120. Kada je u pitanju status optuženog Kukavice, vijeće nalazi dokazanim da je optuženi Kukavica bio na poziciji komandira obezbjeđenja logora stadion NK „Iskra“ od osnivanja logora do otprilike kraja prve polovine septembra 1993. godine, te od 21.09.1993. godine do prve polovine marta 1994. godine.

121. Najprije, logor „Iskra“ zvanično je formiran je Odlukom Ratnog predsjedništva od 24.08.1993. godine⁵⁹, ali prema izvedenim dokazima funkcionisao je de facto od početka augusta 1993. godine. Iz materijalnog dokaza Tužilaštva - jedinični karton za optuženog Kukavicu⁶⁰ iz koje proizilazi da je iz SJB Bugojno poslan u vojnu jedinicu od 05.08.1993. godine do 21.09. 1993. godine, te od 21.09.1993. do 23.12.1993. godine i od 23.12.1993. do 11.03. 1994. godine, kao i da je u MUP-u ponovno od 28.03.1994. godine.

122. Iz dokaza Tužilaštva T 553 proizilazi da su optuženi Gasal i optuženi Kukavica, kao pripadnici MUP-a, u „otkomandi“ u zatvoru od 22.09.1993. godine.

123. Da je optuženi bio na poziciji upravo komandira obezbjeđenja, proizilazi iz iskaza svjedoka Gasala, koji je potvrdio da je on preuzeo funkciju upravnika zatvora, Besim Cetin funkciju njegovog zamjenika, a optuženi Kukavica funkciju komandira obezbjeđenja. Status naveden predmetnom optužnicom nije osporavala ni odbrana optuženog.

⁵⁹ T-178

⁶⁰ T-537

6. Počinilac mora narediti ili počiniti neku od radnji propisanih čl. 144. KZ SFRJ .

124. Kao posljednji elemenat grupe krivičnih djela ratnog zločina, koji Tužilaštvo mora dokazati je da počinilac naredio ili počinio neko od djela navedeno u članu 144. KZ SFRJ. Konkretno radnje počinjenja su pojedine radnje iz tačaka optuženja, koje će vijeće analizirati pojedinačno, te nakon analize dokaza koji dokazuju činjenicu da su se događaji opisani u tačkama optuženja zaista i desili, dati svoj konačan zaključak i u pogledu učešća i oblika odgovornosti optuženih u događajima za koje utvrdi da su se dogodili, a kako bi utvrdilo da li su počinio naredili ili počinili neke od radnji iz navedenog člana Zakona.

7. Način izvršenja krivičnog djela

125. Članom 30. KZ SFRJ propisano je:

- (1) Krivično djelo može se izvršiti činjenjem ili nečinjenjem.
- (2) Krivično djelo može biti izvršeno nečinjenjem samo kad je učinilac propustio činjenje koje je bio dužan da izvrši.

126. Iz sadržaja citirane odredbe vidljivo je da postoje dva načina izvršenja krivičnog djela i to činjenje i nečinjenje. Činjenje podrazumijeva neko aktivno djelovanje, preduzimanje određene aktivnosti, dok nečinjenje predstavlja pasivno držanje, odnosno propuštanje da se poduzme neka djelatnost⁶¹. Nadalje, nečinjenje „*pretpostavlja opću i individualnu sposobnost za radnju, tj. da se može preuzeti zahtjevana radnja*“⁶². Opšta sposobnost postoji onda kada bi i neko drugo lice, na mjestu učinitelja krivičnog djela, pod istim uslovima imalo jednaku mogućnost da određenu radnju poduzme ili nepoduzme. Individualna mogućnost, s druge strane, pretpostavlja postojane određenih svojstava, odnosno okolnosti na strani učinitelja, usljed kojih je u stanju da određenu radnju (ne)poduzme.

127. Određena krivična djela, koja se nazivaju nepravim djelima nečinjenjem ili komisivno-omisivna djela, prema opisu djela vrše se činjenjem, no mogu se izvršiti i propuštanjem dužnosti da se spriječi posljedica. Ovo zapravo znači da kod određenih krivičnih djela postoji obaveza, odnosno pravna dužnost da spriječi, odnosno otkloni

⁶¹ Komentar KZ SFRJ

⁶² Krivično pravo I, Prof. dr. Zvonimir Tomić, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, 2008. godine

štetnu posljedicu, jer ima takva svojstva, odnosno nosilac je obaveza i ovlaštenja, koja ga čine garantom nepovredivosti zaštićenog dobra.

128. Krivično djelo nečinjenja zapravo predstavlja nepoduzimanje radnje koja se navodi u opisu bića krivičnog djela, onda kada postoji obaveza na takvo djelovanje. Bitnu karakteristiku komisivno-omisivnih djela predstavlja obaveza, odnosno garantni položaj učinioca da će otkloniti nastupajuću povredu ili opasnost za zaštićeno dobro. Ova dužnost mora biti pravna, ali se ne mora zasnivati na konkretnom pravnom propisu, već može proisticati iz opštih pravnih principa⁶³. Garant može da bude samo ona osoba od koje se očekuje i zahtijeva određeno ponašanje u nekoj opasnoj situaciji, a u cilju otklanjanja posljedice po zaštićeno dobro. Dakle, od garanta se očekuje aktivno djelovanje i poduzimanje određene radnje, a u cilju nepovredivosti zaštićenog dobra. U situacijama kada garant propusti da djeluje i ne poduzme dužne radnje, onda odgovara za počinjenje krivičnog djela nečinjenjem.

129. Iz izrečenog proizilazi da je kod krivičnog djela Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 144. KZ SFRJ radnja izvršenja propisana kao aktivno djelovanje, gdje se od počinioca traži da je nešto naredio ili izvršio. Međutim, imajući u vidu nečinjenje kao jedan od načina izvršenja, gdje do izvršenja krivičnog djela iz člana 144. KZ SFRJ može doći i onda, kada lice koje ima određene pravne dužnosti i obaveze, odnosno koje je garant nepovredivosti zaštićenog dobra, propusti da djeluje onda kada je to neophodno i kada se to od njega zahtijeva.

130. Dovodeći navedeno u vezu sa konkretnim slučajem, bitno je istaći da su optuženi Nisvet Gasal, Musajb Kukavica i Senad Dautović, s obzirom na pozicije koje su u inkriminisano vrijeme zauzimali i to optuženi Gasal, kao upravnik logora, optuženi Kukavica kao zapovjednik straže i optuženi Dautović, kao načelnik SJB Bugojno i član Ratnog predsjedništva opštine Bugojno, imali određene obaveze, odnosno pravne dužnosti prema licima koja su bila pod njihovim nadzorom, kako nad licima koja su im podređena, tako i u odnosu na zarobljenike koji su im bili povjereni. Vijeće je detaljno ispitalo postojanje takve obaveze za svakog optuženog pojedinačno, a u odnosu na tačke osuđujućeg dijela ove presude, u kojima se navodi da su krivična djela počinili nečinjenjem, o čemu će se izjasniti u daljem toku presude.

⁶³ Komentar KZ SFRJ

III. OSUĐUJUĆI DIO PRESUDE

A. ČINJENIČNO UTVRĐENJE

1. Tačka 1. izreke presude

131. Vijeće nalazi da je Tužilaštvo dokazalo van razumne sumnje da je optuženi naredio premlaćivanje Stipice Zelića.

132. Vijeće je utvrdilo da je Tužilaštvo BiH van razumne sumnje dokazalo da je u periodu od 24.7.1993. godine u podrumskim prostorijama Salona namještaja Slavonija Di bio zatočen veliki broj lica hrvatske nacionalnosti. Naime, iz iskaza svjedoka Viktora Marosa⁶⁴, Nikice Markovića⁶⁵, Tomislava Turalije⁶⁶, Bože Križanca⁶⁷, Ozrena Gvozdenovića⁶⁸, Radeta Marjanovića⁶⁹, Damira Kolovrata⁷⁰, Damira Grgića⁷¹, Vlatka Brnasa⁷², Ilije Udovičića⁷³, Zrinka Alvira⁷⁴, Zorana Pocrnje⁷⁵, Mirka Tomljenovića⁷⁶, Željka Miloša⁷⁷, Marka Gunjače⁷⁸, Drage Žulja⁷⁹, Ivice Klarića⁸⁰, Franje Veića⁸¹, svjedoka D⁸², te Miroslava Marjanovića⁸³ proizilazi da su u periodu od 24.7.1993. godine, pa u narednih sedam do petnaest dana do otprilike sredine 8. mjeseca, dovedeni i zatočeni u Salon namještaja Slavonija DI.

133. Stipica Zelić je u inkriminisano vrijeme bio zapovjednik vojne policije HVO-a, te je prema navodima svjedoka, u tom svojstvu dogovarao predaju vojnika HVO-a koji su bili u hotelu Kalin, upravo sa optuženim Dautovićem. Zarobljen je zajedno sa ostalim vojnicima, pa je nešto kasnije doveden u salon namještaja, gdje su bili i drugi

⁶⁴ Viktor Maros (17.12.2008).

⁶⁵ Nikica Marković (16.4.2008).

⁶⁶ Tomislav Turalija (25.2.2009).

⁶⁷ Božo Križanac (25.2.2009).

⁶⁸ Ozren Gvozdenović (10.12.2008).

⁶⁹ Rade Marjanović (11.3.2009).

⁷⁰ Damir Kolovrat (4.3.2009).

⁷¹ Damir Grgić (4.3.2009).

⁷² Vlatko Brnas (1.10.2008).

⁷³ Ilija Udovičić (3.9. 2008).

⁷⁴ Zrinko Alvir (5.9.2008).

⁷⁵ Zoran Pocrnja (20.8.2008).

⁷⁶ Mirko Tomljenović (20.8.2008).

⁷⁷ Željko Miloš (7.5.2008).

⁷⁸ Marko Gunjača (20.2.2008).

⁷⁹ Drago Žulj (27.2.2008).

⁸⁰ Ivica Klarić (27.2.2008).

⁸¹ Franjo Veić (13.2.2008).

⁸² Svjedok D (21.1.2009).

⁸³ Miroslav Marjanović (9.7.2008).

zarobljenici, a što su potvrdili svjedoci Brajković Slaven, Miroslav Zelić i Drago Žulj, kojem je Stipica Zelić bio zapovjednik.

134. Svjedok Miroslav Zelić potvrdio da je Stipica Zelić pretučen, navodeći da je vraćen u Salon namještaja samo u gaćicama, da je bio pretučen, bez svijesti i da su mu vadili jezik da se ne uguši. Svjedok je naveo da je Stipica tada samo govorio „Dautović, Dautović“. Svjedok Drago Žulj je u svom svjedočenju naveo da je Zelić bio na ispitivanju nakon predaje kod Dautovića, nakon čega se vratio pretučen, sav modar, pa su mu ostali zarobljenici pritekli u pomoć i vadili mu jezik da se ne uguši. Stipica Zelić kada je vraćen pretučen nalazio se odmah do njega. Svjedok je potvrdio i da je pitao Stipicu ko mu je to učinio, a da je ovaj dva puta ponovio Dautović. Svjedok Žulj je potvrdio da ih je sve nakon toga uhvatila panika, kada su vidjeli da je Stipica Zelić pretučen i kada je spomenuto Dautovićevo ime, jer su upravo Dautoviću vjerovali da im se ništa neće desiti. Svjedok Zrinko Alvir također je naveo da je Stipica Zelić rekao da su ga tukle njegove kolege iz policije sa kojima je radio.

135. Odbrana je istakla da ovi svjedoci nisu dovoljni kako bi se van razmne sumnje utvrdilo da je optuženi Dautović naredio prelaćivanje Stipice Zelića. Odbrana ne spori da je ovaj oštećeni zaista i bio pretučen, ali nalazi da ono što je navodno Stipica Zelić rekao kad je vraćen u podrum Salona namještaja, samo pretpostavka, ne i čvrst dokaz da je to bilo tako.

136. Međutim, vijeće nalazi relevantnom upravo činjenicu da ovi svjedoci pominju Dautovića kao direktnog naredbodavca prelaćivanja ovog oštećenog. Optuženi se u tom kontekstu ne spominje niti u jednoj drugoj tački. Iako su brojni drugi svjedoci svjedočili o svojim i prelaćivanjima drugih oštećenih, optuženog Dautovića nikad nisu ni spomenuli. Odbrana nije vijeću ukazala na bilo koji način, zašto bi navedeni svjedoci imali specifičan motiv da inkriminiraju optuženog Dautovića za ove radnje, osim ako se to zaista i nije desilo upravo na način kako su i opisali.

137. Prelaćivanje Zelića je bilo toliko intenzivno, a što su detaljno opisali saslušani svjedoci. Oštećeni je bio modar, gotovo bez svijesti i trebala mu je pomoć drugih zarobljenika da se ne uguši. Da je brutalno pretučen i tretiran vidljivo je i iz toga što je vraćen u salon namještaja samo u gaćicama. Oštećeni Stipica Zelić pretučen je na opisani način, samo iz razloga što je hrvatske nacionalnosti, znači na diskriminatorskoj osnovi, evidentno sa namjerom nanošenja velikih tjelesnih patnji.

138. Da je ovo ponašanje optuženog u suprotnosti sa pravilima međunarodnog prava, jasno je vidljivo iz odredbi člana 130. III Ženevske konvencije⁸⁴ i člana 75. stav 2. Dopunskog protokola I⁸⁵. Navedene odredbe zabranjuju svako mučenje zarobljenika, pa je dovodeći u vezu utvrđeno činjenično stanje u vezu sa ovim blanketnim propisima, ovo vijeće utvrdilo da se u radnjama optuženog stekla obilježja krivičnog djela iz člana 144. KZ SFRJ.

2. Zatvaranje u SJB Bugojno i zgradi Gimnazije – tačke 2 i 4 izreke

(a) SJB Bugojno

139. Vijeće je na nesumnjiv i pouzdan način utvrdilo da su u SJB Bugojno od 19.07.1993. godine pa do 25.08.1993. godine, bili zatvoreni muškarci hrvatske nacionalnosti i to pripadnici civilne policije HZ HB, kao i pripadnici HVO-a koji su položili oružje i predali se pripadnicima Armije R BiH, kao i nekolicina muškaraca hrvatske nacionalnosti koji su dovedeni u prostorije za zatvaranje SJB Bugojno, a među kojima su bili i Kazimir Kaić, Zlatko Sušilović, Tomislav Turalija, Ivica Pavlović, ali i drugi.

140. Naime, u toku postupka je bilo nesporno da je nakon sukoba između Armije RBiH i HVO došlo do predaje pripadnika HVO-a i civilne policije HZ HB pripadnicima Armije RBiH, nakon čega su ta lica zarobljena i zatvorena u prostorije za zadržavanje SJB Bugojno. Međutim, sporno je bilo da li je optuženi Dautović, kao načelnik SJB Bugojno i kao član Ratnog predsjedništva Bugojno, imao nekog učešća u samom zatvaranju. Odbrana je institirala na tome da je Armija RBiH imala sve ingerencije nad zarobljenicima, pa tako i nad zarobljenicima koji su bili smješteni u neuslovnim prostorijama SJB Bugojno.

⁸⁴ **Član 130. III Ženevske konvencije:** Teške povrede koje se imaju u vidu u prethodnom članu jesu povrede koje obuhvataju jedno od sledećih dela, ako su ona izvršena protiv lica ili dobara koje štiti Konvencija: hotimično ubistvo, mučenje ili nečovečno postupanje, podrazumevajući tu i biološke opite, namerno prouzrokovanje velikih patnji ili nanošenje ozbiljnih povreda telu i zdravlju, prisiljavanje ratnog zarobljenika da služi u oružanim snagama neprijateljske Sile, ili njegovo lišavanje prava da bude redovno i nepristrasno suđen prema odredbama ove Konvencije.

⁸⁵ **Član 75. stav 2. Dopunskog protokola I glasi :** 2. Sledeća dela jesu i ostaju zabranjena u svako doba i na svakom mestu, bilo da su ih učinili civilni ili vojni predstavnici: (a) nasilje nad životom, zdravljem ili fizičkim ili mentalnim blagostanjem ljudi, naročito: (I) ubistvo; (II) mučenje svake vrste, fizičko ili mentalno; (III) telesna kazna; (IV) sakaćenje; (b) vređanje ljudskog dostojanstva, naročito ponižavajući i degradirajući postupak, prinudna prostitucija i svaki oblik nedoličnog napada; (c) uzimanje talaca; (d) kolektivne kazne; i (e) pretnje izvršenjem bilo kojeg od pomenutih dela.

141. Na okolnost zatvaranja u SJB Bugojno, kao i uslova u kojim su zarobljenici boravili u SJB Bugojno, svjedočilo je više svjedoka - oštećenih među kojima i Mirko Tomljenović, Dragan Nevjestić, Ivica Pavlović, Tomislav Turalija i Kazimir Kaić.

142. Svjedok Dragan Nevjestić u vrijeme izbijanja sukoba je bio pripadnik civilne policije Herceg Bosne, te je sa ostalim pripadnicima policije HZ HB dana 19.07.1993. godine zarobljen u prostorijama Pošte u Bugojnu, nakon što je došlo do predaje svih snaga policije i HVO-a koji su bili prisutni u Pošti. U Pošti su, nakon predaje, zarobljeni i svjedok Mirko Tomljenović, koji je bio pripadnik brigade „Eugen Kvaternik“ i u tom svojstvu držao stražu u Pošti, kao i svjedok Tomislav Turalija, također pripadnik HVO. Navedeni svjedoci su na saglasan način opisali kako je do predaje suprotstavljenim snagama došlo poslije borbi i nakon što je Pošta opkoljena sa svih strana te nakon što su pozvani na predaju. Svjedok Dragan Nevjestić, koji je i prije rata u BiH, radio kao policajac bio je izričit u tome da su se predali pripadnicima civilne policije stanice Bugojno, navodeći da je poznao ta lica, jer je sa njima radio petnaest godina, ali da se ne može sjetiti svih lica koja su tu bila. Svjedok je potvrdio i da su svi, osim njega, odvedeni u policijsku stanicu, a da je svjedoka odvela grupa vojnika – Šabićevih ljudi. Svjedoci Ivica Pavlović, Mikro Tomljenović, kao i Tomislav Turalija također su potvrdili da su se, nakon borbi i nakon što su pozvani na predaju, dana 19.7.1993. godine u prostorijama Pošte predali pripadnicima SJB Bugojno, odnosno Armije R BiH i da su odvedeni i zatvoreni u prostorije za zadržavanje SJB Bugojno. Svjedoci su također, potvrdili i da su iz prostorija za zadržavanje vođeni na saslušavanje, a svjedok Tomljenović navodi i da je o njegovom saslušanju sačinjen i zapisnik, koji je kako kaže, morao potpisati.

143. Svjedok Kazimir Kaić navodi da je uhapšen u svojoj kući 19.07.1993. godine, kada su pripadnici MUP-a došli do njegove kuće i odveli ga u MUP Bugojno bez ikakvog naloga ili opravdanja. Odveli su ga u podrum u zgradi MUP-a gdje je pritvoren. Svjedok je potvrdio da se osim njega, koji je tu prvi doveden, nastavilo dovođenje i drugih muškaraca hrvatske nacionalnosti, tako da su ubrzo popunjene tri podrumске prostorije.

144. Svi navedeni svjedoci potvrdili su da su u prostorijama za zadržavanje SJB Bugojno i podrumskim prostorijama boravili određeno vrijeme, nakon čega su bili prebačeni u zgradu Gimnazije, gdje se nalazila rezervna policija ili u Salon namještaja

„Slavonija DI“. Na osnovu iskaza navedenih svjedoka, kao i Dnevnog biltena SJB Bugojno od 25.08.1993. godine⁸⁶, koji ukazuje da su zatvorenici u SJB Bugojno bila lica hrvatske nacionalnosti i da su na taj dan premješteni u zgradu Gimnazije, utvrđeno je da su zarobljenici u SJB Bugojno bili smješteni oko tridesetpet dana.

145. Svjedoci su također saglasno naveli da su prostorije u SJB Bugojno bile neuslovne, da su zapravo bili smješteni u podrumu, nagurani, bez hrane i toaleta, bez osnovnih higijenskih potreština.

146. Vijeće je status zarobljenih lica u okviru ove tačke izreke, odnosno optužnice, već ispitalo i utvrdilo da se radi o licima koja imaju status ratnih zarobljenika. Naime, svjedoci Ivica Pavlović, Dragan Nevjestić, Tomislav Turalija i Mirko Tomljenović jasno su potvrdili da su bili u sastavu civilne policije HZ HB ili HVO-a, odnosno da su uzeli učešće u sukobu i u borbama oko Pošte, te da su se predali 19.07.1993. godine. Svjedok Kazimir Kaić potvrdio je da je odveden iz svog stana u SJB Bugojno, gdje je boravio skupa sa svim ostalim zarobljenim muškarcima hrvatske nacionalnosti. Vijeće se već ranije pozvalo na međunarodnu jurisprudenciju u pogledu razjašnjenja statusa civila, onda kada postoji sumnja da je oštećeno lice civil ili ne.

147. Iako bi prvi odgovor bio da, u slučaju kada postoji sumnja, smatraće se da je civil, ipak kada se radi o utvrđivanju nečije krivične odgovornosti mora se poći i od njegovog saznanja o takvom statusu, odnosno pretpostavci njegovog znanja i mogućnosti da do takvog saznanja dođe. Praktično govoreći, u SJB Bugojno dovođena su lica koja su se predala nakon borbi i to pripadnici civilne policije HZ HB i HVO-a. Među tim zarobljenicima našao se i svjedok Kaić, koji je slobode lišen u svom stanu. Ipak, tužilaštvo nije izvelo niti jedan dokaz na okolnost da je optuženi Dautović znao ili mogao znati da se među zarobljenim licima nalazi i lice koje nije imalo status vojnika.

(b) Zatvaranje u Gimnaziji u Bugojnu

148. O zatvaranju u Gimnaziji svjedočili su oštećeni Ivica Đikić, Božo Križanac, Kazimira Kaić, Dragan Boškić, Ozren Gvozdenović, Rade Marjanović, Stjepan Cvijanović, Damir Kolovrat, Berislav Džalta, Slaven Brajković, Dragan Kasalo, svjedok B, Željka Ištuk, Ivo Mršo, Gordan Raić, Frane Veić, Miroslav Zelić, Marko Gunjača, Ivica Klarić, Stipica Džapić, svjedok D, Berislav Jezidžić i Zoran Gvozden. Svjedoci su

⁸⁶ Dokaz T-579

potvrdili da su 19.7.1993. godine dovedeni u Gimnaziju, neki od svjedoka (svjedok B i Ivo Mršo) su odvedeni iz svog stana, neki su se predali i dovedeni su u Gimnaziju, a neki od svjedoka su dovedeni sa drugih lokacija na kojima su ranije bili zatvoreni (iz SJB Bugojno- T 579).

149. U Gimnaziji u Bugojnu je u inkriminirano vrijeme bila smještena Policijska stanica Centar Bugojno koja je pripadala SJB Bugojno. Svjedoci su potvrdili da je komandir u Gimnaziji dok je to bila Policijska stanica, bio Besim Hodžić, a načelnik je bio optuženi Dautović. O ovome je svjedočio svjedok Besim Hodžić koji je naveo da je u martu 1993. godine raspoređen u policijsku stanicu Bugojno, kao i cijela jedinica vojne policije TO Bugojno. Naveo je da mu je nadređeni bio Senad Dautović. Svjedok Jasmin Ivković je naveo da je na lični zahtjev, početkom 1993. godine, iz Armije BiH prešao u civilnu policiju. Ovaj svjedok je izjavio da je u Gimnaziji bila policija, a komandir te policije bio je Besim Hodžić. Kao jednog od pripadnika SJB Bugojno, ovaj svjedok navodi i Nijaza Bevrnju. Svjedok Semir Osmić, koji je bio pripadnik policije, navodi da je prvobitno bio pripadnik vojne policije pod komandom Besima Hodžića, te da je 20.3.1993. godine njegova vojna jedinica prešla u civilnu policiju. On je pojasnio da prelazak u civilnu policiju nije značio prelazak na drugu lokaciju, jer su i dalje ostali su u zgradi Gimnazije. Svjedok Enes Handžić je takođe naveo da je rezervni sastav civilne policije vršio osiguranje zgrade Gimnazije. Neposredno nadređeni tom sastavu bio je Besim Hodžić, a načelnik da je bio Senad Dautović. Svjedoci Kazimir Kaić, Jasmin Ivković i Bernes Gavranović izjavili su u svojim svjedočenjima da je u Gimnaziji jedan od stražara bio Nijaz Bevrnja, dok su svjedoci Bernes Gavranović i Sead Talić naveli da je Ferid Hota bio zamjenik Besima Hodžića u Gimnaziji.

150. Kada se analiziraju materijalni dokazi u smislu provjere status pomenutih lica, iz dokaza T-175 (Spisak pripadnika SJB Bugojno) može se vidjeti da su lica koja su svjedoci naviše spominjali kao rukovodni kadar u Gimnaziji, Mustafa Jusić, Ferid Hota i Nijaz Bevrnja bili policajci SJB Bugojno, te se nalaze na spisku, a navedeni spisak je dana 11.8.1993. godine potpisao optuženi Senad Dautović u svojstvu načelnika SJB Bugojno. Besim Hodžić je također bio komandir SJB Bugojno, a što je vidljivo iz O-328/4 Izvještaj o angažovanju Čete MUP-a SJB Bugojno od strane Komandir Besima Hodžića 26.07.1993. godine

151. Svi navedeni dokazi jasno dokazuju da je u Gimnaziji u Bugojnu bila smještena

civilna , a ne vojna policija.

152. Kada su u pitanju konkretne inkriminacije iz ove tačke, vijeće nalazi dokazanim van razumne sumnje da je u prostorijama Gimnazije, i to fiskulturnoj dvorani, podrumskim prostorijama i drugim prostorijama, bilo zatvoreno oko 100 lica hrvatske nacionalnosti. Ovo su potvrdili svjedoci Kazimir Kaić, Dragan Boškić, svjedoka B, Ivo Mršo i Ivica Klarić. Iz njihovih saglasnih iskaza moglo se zaključiti i kakvi su uslovi smještaja bili u Gimnaziji.

153. Svjedok Gordan Raić je naveo da su bili smješteni u tri ćelije, da je on bio u srednjoj i da je bilo tijesno. Svjedok Marko Gunjača naveo je da su u Gimnaziji bili smješteni jedan pored drugog, a onaj ko je htio ići u wc bivao bi premlaćen. Svjedok Rade Marjanović je potvrdio da su prisutni zatočenici u Gimnaziji bili smješteni u podrumске prostorije, da nije bilo svjetlosti, te da je visina stropa bila do 180 cm. To je potvrdio i svjedok Berislav Džalta koji je naveo da se u prostorijama Gimnazije zbog niskog stropa i njegove visine, nije mogao uspraviti. Svjedok Dragan Kasalo navodi da u prostorijama u kojima su bili zatvoreni, nisu imali dovoljno zraka ni svjetlosti, da su nuždu vršili u jednu kantu, a da je odlazak u toalet zavisio od dobre volje stražara. Takođe navodi da su izlazili iz svoje prostorije na obrok dva puta dnevno. Svjedok B je *naveo da od petka 23.07.1993. godine kada je zatvoren u Gimnaziju, pa do nedelje poslijepodne, nije ništa dobio da jede, a na 39. zatvorenika dobivali su po 4 litra vode koju su oni davali pretučenim i dijabetičarima.*

154. Svjedok Dragan Nevjestić je izjavio da su svi koji su bili tu, izmješteni na stadion „Iskra“ u oktobru. Svjedok Rade Marjanović navodi da je u Gimnaziji proveo oko 70 dana, svjedok Slaven Brajković naveo je da je izmješten na stadion nakon dva mjeseca zatočenja. Svjedok B navodi da je 1.10.1993. godine premješten na stadion. Vijeće je izmijenilo činjenični supstrat optužnice na način da je navelo da su u logor NK “Iskra” izmješteni zatočenici iz Gimnazije. Stoga, može se zaključiti da su zatvorenici bili smješteni u Gimnaziju počev od otprilike 19.07. 1993. godine, pa do polovine oktobra, jer iz dopisa koji je potpisan od strane optuženog Dautovića u svojstvu načelnika SJB-a, upućenog Sekretarijatu za društvene djelatnosti - Odsjek školstvo Općine od 14.10.1993. godine, proizilazi da je Gimnazija ispražnjena i vraćena za potrebe nastave (T- 194).

(c) Elementi nečovječnog postupanja

155. Članom 25. do 32. III Ženevske konvencije propisano je kakvi moraju biti uslovi smještaja za ratne zarobljenike, u pogledu samih prostorija u koje se smještaju, hrane i vode, te higijene. Minimalni zahtjevi koji su utvrđeni navedenim članovima ogledaju se u tome da uslovi smještaja ratnih zarobljenika ne smiju ni u kojem slučaju biti štetni po njihovo zdravlje. Ishrana bi trebala biti takva da se zarobljenici održavaju u zdravlju i da im se osigura pitka voda u dostatnoj količini. U pogledu higijene, sila koja drži ratne zarobljenike je dužna poduzeti sve mjere potrebne kako bi se osigurali čistoća i zdravlje i kako bi se spriječilo širenje zaraznih bolesti.

156. Da su uslovi u zgradi SJB Bugojno i zgradi Gimnazije bili potpuno neadekvatni za smještaj većeg broja zarobljenika, kao i da je to zatvaranje trajalo duži vremenski period, ovo je vijeće zaključilo na osnovu iskaza niza svjedoka.

157. Svjedoci Kazimir Kaić, Dragan Nevjestić, Berislav Džalto, svjedok B, Ivica Pavlović, Gordan Raić i drugi opisivali su uslove u kojima su boravili u zgradi SJB Bugojno i Gimnazije, navodeći da su prostorije bile pretrpane zarobljenicima, da nisu imali dovoljno prostora da legnu, da u prostorijama Gimnazije nije bilo dovoljno prostora niti da se isprave. Svjedok B je naveo da u Gimnaziji nisu bile dopuštene posjete, da su tu vladali stravični uvjeti, da su zarobljenici dobili dizenteriju, da se mokrilo i nužda vršila u vrećice, koje su se iznosile ujutro, prije prozivke. Zarobljenici su spavali na ciglama, na kojima je bilo nabacano nešto malo slame. Navedeni svjedoci su potvrdili i da nije bilo dovoljno hrane, vode, svijetla i zraka, da nisu imali minimum nužne osobne higijene. U pogledu uslova u kojima su zarobljenici boravili u SJB Bugojno, prema kazivanju svjedoka Ivica Pavlovića zarobljenici su bili zatvoreni u premalim prostorima, bili su "nagurani", nisu imali osnovne životne uslove, hranu, vodu i uslove za obavljanje higijenskih potreba, a što potvrđuje svjedok Mirko Tomljenović, kada navodi da su tek drugi ili treći dan po dovođenju u stanicu dobili hranu.

158. Nadalje, s obzirom na iskaze ovih svjedoka, moglo se zaključiti da je zatvaranje u ovih lica u podrumskim prostorijama SJB i Gimnazije trajalo preko tridesetpet dana. U svom tom periodu nema niti jednog dokaza ili naznake da su učinjeni bilo kakvi napori da se uslovi smještaja poboljšaju, da se obezbijedi hrana i voda ili da se podigne razina lične higijene zarobljenika ili barem pristup sanitarnim čvorovima. Ovako loši i teški uvjeti, koji traju duži vremenski period, kod oštećenih su prouzokovali teške duševne i fizičke patnje, o čemu su svjedočili Kazimir Kaić, Gordan Raić, Dragan Nevjestić i drugi. Postupanje optuženog, koje je dovelo do toga da se zarobljeni pripadnici HVO-a i

MUP-a HZ HB, drže pod takvim uvjetima i u takvim okolnostima, predstavljaju kršenje normi međunarodnog humanitarnog prava i dosežu standard nečovječnog postupanja.

(d) Odgovornost optuženog Dautovića

159. Odbrana optuženog nije sporila da su u zgradi SJB i Gimnazije bili smješteni zarobljenici hrvatske nacionalnosti. Odbrana međutim tvrdi da optuženi nije imao nikakva ovlaštenja u odnosu na zarobljena lica i da su smještanje zarobljenih izvršili pripadnici ARBiH. Međutim, na osnovu provedenih dokaza, ovo je vijeće van svake sumnje utvrdilo da bez saglasnosti i dozvole optuženog Dautovića, kao načelnika SJB Bugojno, zatvaranje i držanje zarobljenika u prostorijama SJB ne bi bilo moguće.

160. Naime, kako je i naprijed navedeno, u postupku nije ni bilo sporno da je optuženi Dautović u inkriminisano vrijeme obavljao funkciju načelnika SJB Bugojno, te da je u tom svojstvu bio i član Ratnog predsjedništva Opštine Bugojno. Obje ove funkcije su omogućavale optuženom da bude upoznat sa dešavanjima u gradu uopšte, sa svim borbenim dejstvima i rezultatima istih, pa tako i sa činjenicom da je došlo do predaje većeg broja pripadnika civilne policije HZ HB i HVO-a, kao i da postoji potreba da se isti negdje smjeste.

161. Odbrana nije ni sporila da je optuženi lično učestvovao u predaji dijela vojnika HVO-a. Pored toga, svjedoci Josip Kalajica, Sabahudin Gazić, Bahrija Milanović, Mario Glišić i Ivan Keškić saglasno su potvrdili da je dogovor o predaji vojnika I bojne HVO-a postignut između optuženog Dautovića, sa jedne strane i zapovjednika I bojne „Eugen Kvaternik“ Nike Džaje. Svjedoci Ante Kapetanović, Mario Franjić, Milan Brečić i Mario Glišić naveli su da su tada pozivani megafonom da se predaju, uz obećanja da im se ništa neće desiti i da će sa njima biti postupano u skladu sa ženevskim konvencijama. Navedeni svjedoci su potvrdili da su se tada, nakon postignutog dogovora, dana 19.07.1993. godine, predali vojnicima Armije BiH.

162. Činjenica da je optuženi uzeo učešće u dogovorima o predaji lica koja su se nalazila u krugu I bojne HVO-a, nesumnjivo govori u prilog zaključku da je optuženi znao i bio svjestan da se snagama Armije RBiH predao veći broj lica hrvatske nacionalnosti, nakon čega je uslijedilo interniranje ratnih zarobljenika, usljed čega je postojala potreba za smještajem zarobljenika.

163. Svjedok Dževad Mlačo, predsjednik Ratnog predsjedništva, u iskazu datom na glavnom pretresu je potvrdio da je Ratno predsjedništvo bilo obaviješteno o potrebi

iznalaska mjesta za zatvaranje, navodeći da je zatvor bio u stanici policije, a da se kasnije tražio način da se riješi pitanje smještaja zatvorenika, pa da su pojedini objekti dodjeljivani od strane predsjedništva za te potrebe i da je na kraju dodijeljen stadion. Optuženi je, s obzirom na svoju ulogu u osiguravanju predaje vojnika HVO-a, te položaj u Ratnom predsjedništvu, nesumnjivo bio upoznat sa potrebom da se zarobljenicima nađe neka vrsta smještaja.

164. Nadalje, optuženi je, kao načelnik SJB Bugojno, morao znati o kakvim se prostorijama radi, odnosno koji su kapaciteti zgrade SJB-a i naročito prostorija za zadržavanje. Također, da je zgrada Gimnazije bila pod kontrolom SJB-a i da se tu nije odvijala nastava, vidljivo je iz dokaza T-561, u zahtjevu od 06.09.1993. godine, službenik za obrazovanje obratio se Ratnom predsjedništvu sa zahtjevom za vraćanje prostorija Gimnazije za potrebe odvijanja nastave, nakon što jedinice Ministarstva unutrašnjih poslova (MUP) napuste te prostorije, a dokaz T 194 upućuje da je optuženi Senad Dautović u svojstvu načelnika policije obavijestio Sekretarijat za društvene djelatnosti, Odsjek školstva da ustupljene prostorije vraća Gimnaziji, jer su prestale potrebe MUP-a za korištenjem istih. Ovaj dokaz jasno ukazuje na to je Gimnazija korištena za potrebe MUP-a, a da se prostorije Gimnazije ne koriste kao učionice.

165. Nadalje, imajući u vidu odgovornosti optuženog, kao načelnika SJB Bugojno, o čemu je detaljan nalaz i mišljenje dao i vještak Matijević, iluzorno je i pretpostaviti da bi se bilo koja značajna odluka, poput one o smještanju zarobljenika u prostorije policijske stanice i Gimnazije mogle donijeti i realizovati bez dozvole optuženog kao načelnika SJB. Optuženi je odgovoran za zakonito poslovanje SJB u cijelini, svih sektora i svih uposlenika, a ujedno ovlašten je da donosi odluke koje se tiču funkcionisanja i obavljanja svih poslova iz nadležnosti SJB, pa tako i o mogućnosti da se internirana lica drže u prostorijama u zgradi SJB i zgradi Gimnazije. Da je optuženi bio svjestan u kakvim se uslovima zarobljenici drže jasno govori činjenica da je svakodnevno dolazio na posao u prostorije SJB, da su mu se pojedini zarobljenici obraćali i da su ga informisali o uslovima u kojima su smješteni. Optuženi je također, od svojih podređenih svakodnevno izvještavan o svemu što se dešava u SJB.

166. Svjedok Ivica Pavlović navodi da mu je stražar u SJB Bugojno rekao da je Dautović Senad "zapovjednik zatvora". Svjedok dalje navodi da je tražio da razgovara sa Dautovićem. Od optuženog je tražio da ga pusti, s obzirom na njegovo zdravstveno stanje i loše uslove zatočenja, ali i zato što jedinica kojom je zapovjedao svjedok nije

učestvovala u sukobu. Svjedok je sutradan pušten kući, gdje ga je odvezao vozač optuženog. Svjedok je naveo da je Dautovića poznavao od ranije i da su bili kućni prijatelji.

167. Radnje optuženog u odnosu na ove tačke izreke kvalifikovane su kao izvršilačke.

168. Imajući u vidu navedeno, ovo je vijeće utvrdilo da je optuženi, svjesno, znajući da su pripadnici HVO-a i MUP-a HZ HB zarobljeni i da isti trebaju biti smješteni, dozvoljava da se zatvore i drže zatvorenim u prostorijama za zadržavanje u SJB Bugojno, odnosno podrumskim prostorijama, kao i u zgradi Gimnazije, a koje prostorije koje nisu adekvatne za prihvrat i smještaj tolikog broja ljudi. Uslovi u kojima su zarobljenici bili držani optuženom su biti poznati, s obzirom na činjenicu da je kao načelnik SJB znao kakvim prostorijama za zadržavanje SJB Bugojno raspolaže, kao i da mu je bila poznata činjenica da podrumске prostorije SJB i Gimnazije, te fiskulturna dvorana Gimnazije nisu i ne mogu biti adekvatne da se u njima smjesti veći broj zarobljenih lica i tu drži duži vremenski period. Također, kako je već navedeno, optuženi je i od strane zarobljenika bio upoznat sa time kakvo je stanje u tim prostorijama bilo, a svakodnevno je izvještavan od strane podređenih o dešavanjima u SJB. Nadalje, u odnosu na biće predmetnog krivičnog djela, optuženi je dozvolivši da se zarobljenici drže u uvjetima, za koje je znao da ne ispunjavaju minimum standarda, preduzeo radnju izvršenja nečovječnog postupanja. Bez dozvole optuženog da se zarobljenici zatvore i drže u neuvjetnim prostorijama ne bi moglo doći do izvršenja djela

169. Stoga, na osnovu svega naprijed navedenog, ovo vijeće nalazi da je optuženi radnjama opisanim u tačkama 2. i 4. izreke presude počinio krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika-nečovječno postupanje iz člana 144. KZ SFRJ.

3. Nečovječno postupanje – uzimanje krvi u SJB Bugojno i Gimnaziji Bugojno

tačka 3 i 10 izreke

170. Vijeće je već u ranijim poglavljima obrazložilo ulogu optuženog u Ratnom predsjedništvu, kao i načine odlučivanja i donošenja odluka, te pitanja kojima se Ratno predsjedništvo bavilo.

171. U svojstvu člana Ratnog predsjedništva optuženi Dautović bio je upoznat sa svim relevantnim dešavanjima u samom gradu, kako sa aspekta bezbjednosti, tako i u pogledu organiziranja funkcionisanja grada. Između ostalog, jedno od pitanja o kojem je bilo raspravljano na Ratnom predsjedništvu, jeste i pitanje nedostatka krvi za potrebe

Ratne bolnice u Bugojnu. Iako u spisu nisu uloženi svi zapisnici sa sjednica Ratnog predsjedništva, dnevnik predsjednika Ratnog predsjedništva Dževada Mlače, čiju je autentičnost potvrdio sam Mlačo, daje uvid u način odlučivanja, kao i ono o čemu se na sjednicama predsjedništva raspravljalo. Iz dnevnika se tako, vidi da je na sjednici Ratnog predsjedništva od 25.07.1993. godine razmatrano pitanje obezbjeđenja krvi za Ratnu bolnicu i da je donesena odluka da se krv pribavi. Svjedok Dževad Mlačo je potvrdio da je takva odluka i donesena i da je preko Radio Bugojno vršena „agitacija“ stanovništva, odnosno da su pozivani dobrovoljci da daju krv za potrebe bolnice. Svjedok Mlačo je potvrdio da je postojala velika potreba za krvlju u bolnici, usljed velikog broja ranjenika, te da je ponovno, na sjednici od 14.08.1993. godine razmatrano pitanje obezbjeđenja krvi za bolnicu. Iz dnevnika Dževada Mlače proizlazi da je optuženi Dautović bio upoznat sa potrebom obezbjeđenja krvi za potrebe bolnice. Na ovaj zaključak upućuje zabilješka Mlače, gdje stoji *„Davaoci krvi da se mobilisu za darivanje krvi – Dautović“*.

172. Na osnovu svega naprijed navedenog, Vijeće je zaključilo da je optuženi Dautović u inkriminsano vrijeme bio upoznat sa problem manjka krvi u Ratnoj bolnici, kao i sa nastojanjima i naporima da se obezbijedi dodatna krv, pozivanjem dobrovoljnih davala krvi. Međutim, kada ni na taj način nije obezbijeđena potrebna količina krvi, evidentno je da se pristupilo drugim metodama, odnosno prisilnom uzimanju krvi od ratnih zarobljenika, koji su bili smješteni u prostorije SJB Bugojno, kao i Gimnazije.

173. Da je krv uzimana od zarobljenika potvrdio je svjedok Admir Slipac, kao i svjedoci – oštećeni Kazimir Kaić, Tomislav Turalija, Ivica Pavlović, Stjepan Radoš, Zoran Gvozden te svjedoci D i Dragan Nevjestić.

174. Svjedok Kazimir Kaić naveo je da je iz prostorija SJB Bugojno, zajedno sa Zlatkom Sušilovićem, odvođen na vađenje krvi u prostorije Ratne bolnice, ranije Doma zdravlja Bugojno. Svjedok je istakao da davanje krvi nije bilo dobrovoljno, već da im je naređeno da idu. Svjedok Turalija je također potvrdio da je odvođen na davanje krvi iz prostorija SJB Bugojno „prekoputa u Dom zdravlja“. Opisujući kako je do toga došlo, svjedok je naveo da su jednu noć došla tri pripadnika Armije RBiH i tražila zarobljenike koji su imali krvnu grupu „B“. Iako je svjedok znao da ima upravo tu krvnu grupu, jer je kako navodi i prije rata dobrovoljno davao krv, nije se želio javiti i sarađivati sa vojnicima, jer je zbog loših uslova zarobljeničtva, najprije neadekvatne ishrane, strahovao kako bi se uzimanje krvi odrazilo na njegovo zdravlje. Kako se niko od

zarobljenika nije javio, vojnici su otišli da bi kasnije, iste noći, došla grupa vojnika Armije RBiH i prijetila da će uzimanjem i ispitivanjem krvi svi zarobljenika utvrditi ko ima krvnu grupu „B“. Nakon takvih prijetnji, svjedok Turalija navodi da se ipak javio i da je skupa sa Ivicom Pavlovićem odveden u Dom zdravlja, gdje mu je uzeta krv. Svjedok Stjepan Radoš također je potvrdio da je, zajedno sa još deset zarobljenika, u pratnji stražara vođen iz SJB Bugojno u Dom zdravlja, gdje mu je izvađena krv. Također, svjedok Ivica Pavlović potvrdio je da je postojala inicijativa za uzimanje krvi od zarobljenika, kao i da su se zarobljenici dobrovoljno javljali da daju krv. Svjedok je precizirao ove navode, ističući da se sjeća da su dolazili pripadnici SJB Bugojno i tražili od zarobljenika da se da krv jer ima manjak krvi u bolnici, te da su četvorica ili petorica zarobljenika ustala i javila se.

175. Na okolnosti uzimanja krvi od zarobljenika u Gimnaziji, govorili su svjedoci Zoran Gvozen, svjedok D i Dragan Nevjestić. Svjedok Gvozden je naveo da je od zarobljenika tražena „0“ krvna grupa, ali da se niko nije javio. Nakon toga su pregledom kartona vidjeli da svjedok ima tu krvnu grupu, te je u pratnji dvojice pripadnika Armije BiH odveden u Dom zdravlja, gdje mu je izvađena dupla doza krvi. Objašnjavajući zašto mu je uzeta dupla doza, svjedok je naveo da je drugi zarobljenik, koji je odveden sa njim rekao da je prebolovao žuticu, pa stoga njemu nije vađena krv. Ove navode potvrdio je svjedok Dragan Nevjestić, koji je naveo da je prebolovao žuticu, pa da je stoga pošteđen.

176. Da je uzimana veća količina krvi od zarobljenika pored svjedoka Gvozdena, potvrdili su i svjedok Turalija i svjedok Radoš. Uzimajući u obzir da su zarobljenici bili smješteni u neuslovnim prostorijama, da im nije bila obezbijeđena adekvatna ishrana niti pošteta ili bilo kakva njega nakon davanja krvi, jasno je da je takvo postupanje bilo izrazito nehumano.

177. Na osnovu iskaza svih navedenih svjedoka, vijeće je van svake sumnje zaključilo da davanje krvi od strane zarobljenika u SJB Bugojno i Gimnaziji, nije bilo dobrovoljno. Naime, očito je da sami svjedoci Kaić, Turalija, Radoš i Gvozden ne ostavljaju mjesta sumnji da je od njih krv uzeta pod prisilom. Činjenica da se od zarobljenika traži krv od strane pripadnika snaga suprotstavljene strane, u objektu u kojem se ti zarobljenici drže, gdje su potpuno svjesni svoga položaja, isključuje svaki element dobrovoljnosti. Iz iskaza svjedoka jasno je vidljivo da su oni odvođeni na davanje krvi u pratnji stražara, da im je uzimana veća količina krvi, kao i da nisu imali nikakav bolji tretman zbog

navedene činjenice. Nadalje, vidljivo je i da su postojale određene prijetnje, kako je naveo svjedok Turalija, da će se od sviju uzimati krv dok se ne nađe odgovarajuća grupa, kao i da je onda kada niko nije potvrdio da ima „0“ krvnu grupu, na osnovu zdravstvenog kartona svjedok Radoš odveden na davanje krvi. Jasno je stoga, da se radi o prisili, a ne o dobrovoljnom davanju krvi, čak i onda kada su pojedini oštećeni istupali i javljali se na pozive o davanju krvi. Iako krv nije od njih vađena na nasilan način niti su isti fizički maltretirani da bi pristali na davanje krvi, evidentno je da prisila postoji, budući da kako i svjedok Turalija navodi, odbijanje nije bilo opcija.

178. Nadalje, ako se uzme da je samo jedan svjedok naveo da je krv uzimana samo od dobrovoljaca, naspram svjedočenja više svjedoka sa različitih lokacija gdje su bili zatvoreni, da su u prostorije SJB i Gimnazije ulazili naoružani vojnici i pod pratnjom ih vodili u Ratnu bolnicu, gdje su pri tom stražarili dok je ovima uzimana krv, zatim ako se sagledaju sveukupne okolnosti koje su vladale u Bugojnu u to vrijeme, da su se lica hrvatske nacionalnost zatvarala i držala u neuslovnim prostorijama, da su naoružani pripadnici vojske ARBiH upadali u prostore gdje su ovi bili zatvoreni, te da su ih premlaćivali, sasvim se osnovano i opravdano može sumnjati u tezu odbrane da je u takvim okolnostima pitanje uzimanja krvi od zatvorenih Hrvata bilo na dobrovoljnoj osnovi.

(i) Odgovornost optuženog Senada Dautovića – nečovječno postupanje

179. Imajući u vidu sve navedeno, prisilno vađenje krvi, kojim se narušava tjelesni integritet oštećenih, vršeno je u odnosu na veći broj zarobljenika, u više navrata i nije predstavljalo jednokratnu aktivnost. Prisilnom vađenju krvi je prethodio višednevni boravak zatvorenika u neuslovnim prostorima SJB i Gimnazije, bez dovoljno hrane, vode, i osnovnih higijenskih uslova. Nakon vađenja krvi zarobljenici su vraćani u iste uslove. Zarobljenici su pripadnici jedne strane koja je u sukobu sa stranom koja ih drži kao zarobljenike. Oduzeta krv se koristi mimo volje i znanja zarobljenika. Za cijelo to vrijeme zarobljenici su u strahu i neizvjesnosti za svoj život. Sve ove okolnosti vezane za prisilno uzimanje krvi, u svoj ukupnosti predstavljaju povredu tjelesnog integriteta i izazivaju tešku duševnu patnju zarobljenika i čine krivično djelo nečovječnog postupanja.

180. Kako je već ranije utvrđeno, optuženi Dautović je u inkriminisano vrijeme (20.3.1993. godine do 13.11.1993. godine) obnašao funkciju načelnika SJB Bugojno, po kojoj funkciji je bio i član Ratnog Predsjedništva. U prethodnim poglavljima ove

presude, vijeće je dalo obrazloženje u pogledu utvrđenja da je optuženi dozvolio zatvaranje zarobljenika u prostorije SJB Bugojno i Gimnazije, iz kojeg zaključka očigledno proizlazi i utvrđenje da je optuženi bio svjestan da se zarobljenici drže u tim prostorijama u inkriminisano vrijeme.

181. Optuženi je u dva navrata prisustvovao sjednicama Ratnog predsjedništva na kojima je ukazivano na nedostatak krvi u Ratnoj bolnici i naglašena potreba da se obezbjeđe potrebne količine krvi. Sve ovo zapravo ukazuje da uobičajene aktivnosti na obezbjeđenju krvi nisu u tom trenutku dale zadovoljavajući rezultat i da se moralo pristupiti i drugim aktivnostima koje bi dovele do dodatnih količina krvi za potrebe Ratne bolnice. U tom kontekstu i treba posmatrati ponašanje stražara ispred Ratne bolnice Admira Slipca na obezbjeđenju krvi za potrebe bolnice, o čemu će biti riječi u daljem tekstu (oslobađajući dio presude koji se odnosi tačku 5. c) izmjenjene optužnice).

182. Optuženi je kao načelnik SJB Bugojno upoznat sa svim dešavanjima u prostorijama koje se koriste za potrebe SJB Bugojno. Iz izvedenih dokaza proizilazi da zatvorenici u SJB i Gimnaziji, bez dozvole stražara, nisu mogli napustiti prostorije u kojima su bili zatvoreni, čak i prilikom odlaska u toalet. Stoga je sasvim očigledno i da izvođenje zatvorenika iz prostorija SJB i Gimnazije, radi uzimanja krvi nije moglo biti izvršeno bez dozvole stražara ili odgovornog lica u SJB Bugojno. Prisilno uzimanje krvi od strane zarobljenika iz navedenih prostorija dešavalo se u više navrata kada bi više zatvorenika u grupi bili odvođeni uz oružanu pratnju do prostorija Ratne bolnice, koja se nalazila u blizini SJB Bugojno. Sigurno je da ovakve aktivnost nisu bile skrivene i lako su se mogla oučiti. Iz navedenih činjenica, Vijeće zaključuje da navedene aktivnosti nisu bila nepoznanica optuženom Dautoviću i da on zapravo zna da se zarobljenici izvode iz ovih prostorija radi prisilnog uzimanja krvi, ali da ništa ne čini da to spriječi. Pasivnost optuženog i njegovo nespriječavanje odvođenja zatvorenika radi prisilnog uzimanja krvi je upravo u skladu sa nastojanjima da se obezbjeđe dodatne količine krvi za potrebe bolnice, sa kojom potrebom je optuženi bio upoznat kroz rad Ratnog predsjedništva.

183. Nadalje, kako je vidljivo iz iskaza svjedoka koji su dali iskaz u pogledu odvođenja na davanje krvi, ta su lica na davanje krvi odvođena iz prostorija iz SJB Bugojno i Gimnazije, u kojima su boravili duži vremenski period i tu su nakon vađenja krvi vraćani. Optuženi Dautović, je dakle imao obavezu da spriječi da se zarobljenici, koji su bili smješteni u prostorijama SJB Bugojno i Gimnaziji tretiraju na način koji prelazi granice nehumanog, kojima se povrijeđuje njihov tjelesni integritet i sasvim sigurno nanose

velike psihičke patnje. Kao načelnik SJB Bugojno imao je mogućnosti, ovlaštenja i pravnu dužnost da djeluje, da zabrani da se zarobljenici izvode iz prostorija za zadržavanje i fiskulturne sale, da postavi dodatno obezbjeđenje, kako bi spriječio odvođenja zarobljenika od strane pripadnika Armije R BiH koji su neometano ulazili među zarobljenike i odvodili ih na prisilno vađenje krvi. Pored svega navedenog, optuženi svjesno ne poduzima ništa da spriječi nezakonito ponašanje koje je trajalo duže vrijeme i koje se ne može smatrati samo jednim izolovanim incidentnom, kada se ima u vidu brojnost lica od kojih je krv prisilno oduzimana, saglašavajući se i pristajući da se zarobljenici tretiraju na takav nehuman način.

184. Ove radnje optuženog su kvalifikovane kao radnje saizvršioca, budući da optuženi ne poduzimanjem nužnih mjera da spriječi odovođenje zarobljenika i prisilno vađenje krvi, zapravo pridonosi tome da se ova praksa nečovječnog tretmana zarobljenika neometano provodi. Da su njegove radnje na značajan način doprinijele izvršenju krivičnog djela, jasno je vidljivo stoga što da je optuženi poduzeo samo jednu radnju u smislu zaštite zarobljenika, do izvršenja djela ne bi došlo.

185. Nadalje, ovakvo nehumano tretiranje zarobljenika sasvim sigurno predstavlja povredu pravila međurodnog prava i to odredbi člana 130. Ženevske konvencije i člana 75. stav 2. tačka a Dopunskog protokola I. Evidentno je da je zarobljenicima ugrožen tjelesni integritet i zdravlje, tretirani su na krajnje nehuman način, bez ikakvog obzira po njihovo zdravlje i život. Na temelju svega navedenog, ovo vijeće nalazi da je radnjama opisanim tačkama 3. i 10. izreke presude, optuženi počinio krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 144. KZ SFRJ, u vezi sa članom 22. i 30. stav 2. KZ SFRJ.

4. Mučenje - tačke 5, 6, 7, 8,9, i 11 izreke

186. Optuženi Dautović je oglašen krivim da je radnjama opisanim u tačkama 5,6,7,8,9 i 11 izreke počinio krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 144. KZ SFRJ - mučenje i to ne činjenjem. Budući da se u svim navedenim tačkama optuženi tereti po istom osnovu, odnosno da se njegova odgovornost temelji na propuštanju da poduzme dužne radnje i da spriječi mučenje za koje je znao da se odvija u prostorijama Gimnazije, vijeće će dati jedinstven osvrt u pogledu odgovornosti optuženog. Ipak, najprije će se osvrnuti na činjenična utvrđenja u pogledu pojedinih radnji, kako su opisane u navedenim tačkama izreke presude.

(a) Tačka 5 izreke – mučenje Gordana Raića

187. U prethodnom dijelu presude ovo vijeće utvrdilo je da je u zgradi Gimnazije u Bugojnu bila smještena Policijska stanica Centar – SJB Bugojno, kao i da su u fiskulturnoj sali držani zarobljenici, muškarci hrvatske nacionalnosti, te se stoga u ovom dijelu neće ponovno osvrnati na ta utvrđenja. U ovoj tački optužnice, odnosno izreke presude, optuženom se stavlja na teret da je značajno doprinosio mučenju Gordana Raića, nečinjenjem, odnosno ne poduzimanjem mjera koje bi spriječile već i samu mogućnost mučenja.

188. Na okolnosti iz ove tačke optuženja svjedočio je oštećeni Gordan Raić. Svjedok je najprije, pojasnio da je bio raspoređen kao policajac na osiguranju „Ljubljanske banke“, gdje je i zarobljen nakon borbi, u drugoj polovini jula, otprilike 23.7.1993. godine. Svjedok je naveo i da su ga prvo zarobili civili, koji su potom zovnuli brigadnu policiju, koja ga je odvela u nekoj *prostoriji*, „*dok nije došla policija sa Gimnazije od Bevrnja Nijaza i Beske ta policija*“⁸⁷. Svjedok je naveo da ga je uhapsila policija „od Bevrnje i Beska“ misleći na Besima Hodžića. Već je ranije utvrđeno da su i Besim Hodžić i Nijaz Bevrnja bili u sastavu SJB Bugojno⁸⁸, odnosno da je Besim Hodžić bio zamjenik komandira Policijske stanice Centar koja je bila smještena u Gimnaziji.

189. Svjedok Raić je detaljno opisao kako je izgledalo njegovo dovođenje u zgradu Gimnazije, navodeći da je tada nastao „džumbus“. Svjedok navodi da su ga vodili svezanog, a da je na ulazu u Gimnaziju formiran špalir od trideset ljudi, koji su ga počeli udarati, te su ga toliko tukli, da još uvijek ima ožiljak od kundaka. Imao je udarce po glavi, masnice po leđima, bio je sav modar i od udaraca je izgubio svijest te se tek probudio u ćeliji - podrumskoj prostoriji Gimnazije, ne znajući gdje se nalazi. Svjedok je potvrdio i da je u špaliru bio Nijaz Bevrnja, kojeg je kako kaže tada prepoznao i „*uvijek [će] ga prepoznati u životu*“. Nakon što se probudio, naveo je da nije poznavao nikoga osim svjedoka „B“, koji ga je masirao kako bi došao sebi. Naveo je i da je tri dana bio svezan lisicama u podrumu Gimnazije.

190. Iskaz ovog svjedoka potvrdio je i Rade Marjanović, koji je naveo da se sjeća da je Nijaz Bevrnja skakao po Gordanu Raiću. Pored ovog svjedoka, premlaćivanje Gordana Raića potvrdili su i svjedoci Berislav Džalto i svjedok B. Svjedok B je tako

⁸⁷ Gordan Raić (13.02.2008. godine)

⁸⁸ Paragraf 149 i 150. ove presude

naveo da se sjeća da je Raić bio toliko pretučen i isprebijan i da mu je glavu držao u svom krilu, dok se nije osvijestio. *Gordan Raić je u tom trenutku bio u jednom teškom stanju ja mislim da je to bio tipičan primjer kliničke smrti djeteta, mladića koji je ležao u jednom besvjesnom stanju pa su onda tih 39 momaka možete misliti 39 ljudi na 15 kvadrata napravili su malo mjesta i ovaj stavili su njegovu glavu u moje krilo, masirali smo grudi jer je bio sav modar i mislili smo da će umrijeti. Brojali smo mu puls srca, njegov puls u tom trenutku je bio negdje oko 150 jer je vjerovatno uslijedilo stravično lupanje srca nakon prebijanja koje je on doživio par sati ranije.*

191. U vezi sa ovom tačkom optuženja, odbrana osporava da su Besim Hodžić, Nijaz Bevrnja i Ferid Hota bili podređeni optuženom Dautoviću, odnosno da su bili u sastavu Specijalne jedinice Vojne policije. Međutim, da ovaj navod nije osnovan, potvrdili su svjedok Semir Osmić, koji je bio pripadnik policije i koji je naveo da je on prvobitno bio pripadnik vojne policije koja je bila pod komandom Besima Hodžića, ali da je 20.3.1993. godine njegova vojna jedinica prešla u civilnu policiju. Iz iskaza saslušanih svjedoka, vijeće je zaključilo da se u konkretnom slučaju radilo o transformaciji jedinica, vojne u civilnu i da je ova jedinica zapravo samo promijenila status, ali je i dalje ostala u Gimnaziji. Ovo je pojasnio i svjedok Sead Talić koji je izjavio da je bio raspoređen u vojnu policiju, ali da je cijela jedinica prešla u rezervni sastav civilne policije kojoj je načelnik bio Senad Dautović.

192. Svjedoci Kazimir Kaić, Jasmin Ivković i Bernes Gavranović su također potvrdili da je u Gimnaziji jedan od stražara bio Bevrnja Nijaz, dok su svjedoci Bernes Gavranović i Sead Talić naveli da je Ferid Hota bio zamjenik Besima Hodžića u Gimnaziji.

193. Stoga, ne može se prihvatiti teza odbrane da jedinica policije u Gimnaziji nije pripadala civilnoj policiji, a da optuženi Dautović nije bio nadređeni toj jedinici.

(b) Tačka 6 izreke – mučenje Gordana Raića

194. I o ovoj tački optuženja, svjedočio je oštećeni Gordan Raić. Oštećeni navodi da su ga drugi put pretukli u fiskulturnoj sali Gimnazije, stražari policajci koji su ga izveli iz podrumskih prostorija gdje je bio prethodno zatvoren. Svjedok je opisao da ga je udaralo više osoba i to nogama, rukama i bilijskim štapom, te da su ga htjeli zapaliti jer su ga polili benzinom. Potvrdio je da je od mučenja u Gimnaziji imao polomljena rebra, da ga je bilo strah da izađe iz podruma i da od svega preživljenog i danas ima

PTSP. Osim toga, vijeće je iz do sada ispitanih dokaza zaključilo da su se slični događaji dešavali u to vrijeme i na drugim lokacijama, te da je to bio uobičajen obrazac ponašanja spram lica koja su nakon sukoba zatvorena na različite lokalitete u Bugojnu.

195. Osim toga, odbrana nije osporila da se ovo zaista i desilo, ali isključuje svako mogućnost da je Tužilaštvo dokazalo da je optuženi Dautović znao za ova dešavanja i da bi mogao biti odgovoran po bilo kojem osnovu.

(c) Tačka 7 izreke – Mučenje svjedoka B

196. Na okolnosti iz ove tačke optužnice, odnosno izreke presude, svjedočio je oštećeni svjedok „B“, čiji je iskaz sud u cijelosti prihvatio i poklonio mu vjeru, nalazeći da je koncizan, precizan, bez suvišnih detalja, ali uz jasno pojašnjenje svega što mu se desilo. Pričajući u svemu što mu se dešavalo u periodu zatočenja svjedok je dovoljno precizan i koncizan, sjeća se dovoljno detalja, koji su mu se usljed izuzetno traumatičnih događaja urezali u svijest. Vijeće je također, imalo u vidu i da je svjedok, prilikom saslušanja u prvostepenom postupku istakao da je optuženi prema njemu bio veoma dobar, opisujući konkretnu situaciju kada ga je optuženi Dautović spasio od maltretiranja. Sve ovo opredijelilo je vijeće da upotpunosti prihvati iskaz svjedoka B, kao istinit.

197. Svjedok navodi da je da je bio pripadnik civilnog dijela HVO-a, te da je zarobljen 23.07.1993. godine u svom stanu, ali od strane pripadnika Armije BiH nakon čega je doveden u podrumске prostorije Gimnazije. Prilikom dovođenja u Gimnaziju, na ulazu u zgradu formiran je špalir, na način da su se vojnici poredali sa obje strane te je morao proći između njih, a oni su ga udarali „*čim su stigli, kolcima pušaka, nogama, rukama, svim...*“⁸⁹. Svjedok je dalje naveo da je od jačine udaraca dobio bruha, slomljena mu je ključna kost, oštećen bubreg, te je izgubio svijest, nakon čega je spušten stepenicama u podrumске prostorije Gimnazije. Iskaz ovog svjedoka je potvrdio i Gordan Raić.

(d) Tačka 8 izreke – mučenje Stjepana Cvijanovića

198. Na okolnosti iz ove tačke svjedočio je svjedok – oštećeni Stjepan Cvijanović, koji je potvrdio da je u vrijeme izbijanja sukoba bio angažovan u radnom vodu pri HVO, gdje se njegov posao mogao opisati kao posao ekonoma, radio je na nabavci hrane, utovaru i istovaru kamiona isl. Zarobljen je krajem sedmog mjeseca 1993. godine, kako kaže u

⁸⁹ Svjedok B (26.11.2008. godine)

„kafani“, kada su mu prišla dvojica i rekli da ide na ispitivanje i odveli su ga u zgradu Gimnazije. Kada je doveden u Gimnaziju, odmah su ga počeli tući, a on nije prepoznao ko ga tuče, jer su imali maske i nije ih mogao prepoznati. Svjedok je naveo da je nakon toga noć proveo u Gimnaziji, a da je sutradan odveden u Dom zdravlja, gdje je liječen i operisan. Doktor koji ga je liječio mu je rekao da su ga dovela dvojica vojnika. Svjedok je potvrdio da je od udaraca imao modrice po cijelom tijelu, da je nakon što se probudio u bolnici, vidio da je skopčan na infuziju, te da se od zadobijenih povreda liječio dugo, oko dva do tri mjeseca.

199. Iskaz ovog svjedoka djelomično je potvrđen i iskazom Milenka Kasala, koji se također nalazio na liječenju u bolnici. Svjedok je potvrdio da se sjeća da je u bolnici bio stariji čovjek, kojeg su zvali Stipe. Imajući u vidu da je oštećeni Cvijanović 1941. godište i da se vremenski period boravka u bolnici preklapa, vijeće je došlo do zaključka da se radi upravo o Stjepanu Cvijanoviću.

(e) Tačka 9 izreke – mučenje zarobljenika u Gimnaziji

200. Na okolnosti mučenja zarobljenika u zgradi Gimnazije od strane pripadnika SJB Bugojno, a među kojima i Josip Škaro, Mario Subašić, Vinko Ivković, Mijo Marijanović i drugi, svjedočili su Dragan Nevjestić, Dragan Kasalo, svjedok B, Ivo Mršo, Berislav Džalta, Željko Lozić i Kazimir Kaić.

201. Svjedok Ivica Klarić, potvrdio je da je bio vojno angažovan i to pri Drugoj bojnoj jedinici HVO-a, u kojem svojstvu je i zarobljen. Zarobljen je, odnosno predao se skupa sa ostalim vojnicima Druge i Treće bojne 25.07.1993. godine, nakon čega su odvedeni u zgradu Gimnazije. Potvrdio je da je pored njega u Gimnaziji bilo i drugih zarobljenika – pripadnika HVO, među kojima Ivo Lozančić, te Berislav Đalto. Svjedok je potvrdio da je su zarobljenici izvođeni iz fiskulturne sale u Gimnaziji i da su premlaćivani, a među njima i Josip Škaro. Potvrdio je i da su na zarobljenicima koji bi bili pretučeni jasno vidljive njihove povrede, da nisu imali nikakvu medicinsku pomoć, već da im je Stipica Đapić koji je također bio zarobljen a doktor, pomagao koliko je mogao sa onim što su imali. Svjedok Kazimir Kaić je također potvrdio da su zarobljenici izvođeni iz fiskulturne sale i premlaćivani, tako da Josipa Škaru uopšte nije mogao prepoznati od modrica koje je zadobio od udaraca. Svjedok Frano Veić je također potvrdio da je Josip Škaro pretučen odmah po dovođenju u zgradu Gimnazije.

202. Svjedok B je također potvrdio da su zarobljenici izvođeni i premlaćivani, da je to

bilo strašno za vidjeti, a da su neki od njih odvedeni i nikad se nisu vratili. Potvrdio je da su između ostalih, pretučeni i Mario Subašić i Vinko Ivković. Svjedok Željko Lozić, koji je također u vrijeme sukoba bio pripadnik HVO-a, potvrdio je da se predao snagama Armije RBiH i da je zarobljen te doveden u Gimnaziju. Potvrdio je i da je zajedno sa njim zarobljen Mario Subašić, te da je vidio kada je jedan vojnik udario Subašića po glavi kundakom od puške, te da ga je usljed toga oblila krv, da je počeo jaukati i vriskati od bolova i da je govorio da su mu izbili oko. Konačno, na osnovu izjave svjedoka Mije Marijanovića, koju je dao istražiteljima MKSJ⁹⁰, svjedok je opisao svoje zatočenje i okolnost da je bio pretučen za vrijeme boravka u Gimnaziji.

(f) Tačka 11 izreke –mučenje u Gimnaziji

203. Na okolnosti iz tačke 11 izreke presude, a koja se odnosi na mučenje Josipa Ćubele, Jozе Andžića, Drage Hrnkaša i Ivica Đikića detaljno su svjedočili upravo oštećeni. Ovi su svjedoci najprije potvrdili da su u momentu zarobljavanja bili pripadnici HVO-a, te da su nakon zarobljavanja odvedeni u zgradu Gimnazije.

204. Svjedok Ivica Đikić⁹¹ je potvrdio je da Nijaz Bevrnja pozvao njega, Josipa Ćubelu, Jozu Andžića i Dragu Hrnkaša u posebnu prostoriju u Gimnaziji, gdje su lisicama vezani za radijator. Tu su ih tukli, tjerali da pjevaju pjesme, prijetili da će ih ubiti i tako svezane ih držali tri dana. Saglasno ovome svjedočio je i oštećeni Ćubela⁹². On je naveo da su izveli njega, Jozu Andžića, Dragu Hrnkaša i Ivicu Džikića. Vezali su ih lisicama i odveli kroz fiskulturnu salu na gornji kat. Čim su tu došli, počeli su ih tući kablovima ili palicama, po leđima. Svjedok je opisao kako je kleknuo na beton i da je čuo da i ostale tuku. Tukli su ih od deset sati do jedan u noći i ujutro opet, oko 5,00 ili 6,00 sati. Tu su ostali vezani tri dana, za moje vrijeme nisu imali hrane. Svjedok je naveo i da su ih opet, narednih dana tukli, da su mu stavljalo nož na vrat, govorili da je „gotov“, da ga kolju.

205. Svjedok je potom detaljno opisao kako je uspio otključati lisice, jer je i prije rata radio kao policajac i kako kaže „stotinu puta“ je otključavao lisice. Potvrdio je i da Hrnkaš i Đikić nisu htjeli pobjeći. Kako Ivica Đikić navodi, oni nisu smjeli pobjeći jer je Drago Hrnkaš imao zdravstvenih tegoba, a svjedok Đikić se bojao za sigurnost svoje porodice. Nakon bjekstva Ćubele i Andžića, izrevoltirali tom činjenicom pripadnici SJB

⁹⁰ T-132

⁹¹ Ivica Đikić (17.12.2008.)

⁹² Josip Ćubela (15.10.2008.)

Bugojno su ponovno počeli tući Hrnkaša i Đikića, tjerajući ih da kažu ko je pomogao bjekstvu. Svjedok Đikić je naveo da su ih toliko tukli, da je poželio da slaže da im je neko pomogao, samo da bi mučenje prestalo.

206. Da su oštećeni Ćubela i Andžić zaista pobjegli iz zgrade Gimnazije jasno je vidljivo iz Dnevnog biltena SJB Bugojno od 05.08..1993. godine, za njima je organizovana i potjera, optuženi Dautović je o bjekstvu izvijestio i ratno predsjedništvo, a okolnost bjekstva potvrdili su i svjedoci Nevzudin Kero, Semir Osmić, Ivo Mršo, Bernes Gavranović, Marko Gunjača i svjedok B.

(g) Elementi mučenja i odgovornost optuženog Dautovića

207. Na temelju svega navedenog vijeće je utvrdilo da su opisanim radanjama, kršenjem normi međunarodnog humanitarog prava i to člana 130. III Ženevske konvencije i člana 75. Dopunskog protokola I, ostvarena obilježja krivičnog djela iz člana 144. KZ SFRJ.

208. Naime, u odnosu na tačke 5., 6., 7., 8., 9. i 11. izreke ove presude, vidljivo je prije svega, da su sve žrtve, odnosno oštećeni bili hrvatske nacionalnosti i da su upravo i samo zbog toga bili podvrgnuti maltretiranju od strane pripadnika SJB Bugojno, kao „javnih službenika“, odnosno lica koja su predstavljala državnu vlast u to vrijeme. Svi svjedoci su saglasno tvrdili da su premlaćivani od strane policajaca, odnosno pripadnika SJB Bugojno, prepoznavajući i imenujući neke od njih, a naročito Nijaza Bevrnju. Svjedok Josip Ćubela, koji je bio prijeratni policajac potvrdio je da je upravo Bevrnja, za kojeg je utvrđeno da je bio pripadnik SJB Bugojno u inkriminisano vrijeme, maltretirao njega i Jozu Andžića, Ivicu Đikića i Dragu Hrnkaša, a potvrdio je da je prepoznao i druge policajce u zgradi Gimnazije. Također, svjedok Gordan Radić, svjedok „B“, svjedok Marko Gunjača jasno identifikuju policajce, odnosno pripadnike SJB Bugojno kao lica koja su vršila premlaćivanje u prostorijama Gimnazije.

209. Nadalje, ta maltretiranja su bila takvog obima i intenziteta da su sasvim sigurno prouzrokovala velike fizičke i psihičke patnje kod oštećenih. Iskazi svjedoka Raića, Cvijanovića, Ćubele i svjedoka B potvrđuju izuzetnu okrutnost policajca SJB, činjenicu da su oštećeni toliko udarani da su gubili svijest, da su njihova tijela bila prekrivena modricama u cijelosti potvrđuju ovaj zaključak vijeća, naročito kada se ima u vidu iskaz Gordana Raića i svjedoka B, koji je opisao obim povreda nastalih kod Raića, činjenicu da je bio bez svijesti i sav modar, te da su se bojali da će umrijeti. Također, vijeće je u

odnosu na premlaćivanja u zgradi Gimnazije imalo u vidu i navode svjedoka Ivica Đikića, Kazimira Kaića, Stjepana Cvijanovića, Dragana Nevjestića i drugih, koji su detaljno govorili o dešavanjima u zgradi Gimnazije, opisujući intenzitet premlaćivanja i povrede kod onih koji su tome bili izloženi.

210. Na kraju, evidentno je da su sva dešavanja u Gimnaziji u direktnoj vezi sa oružanim sukobom koji je prethodio zarobljavanju muškaraca hrvatske nacionalnosti, odnosno da je samo zarobljavanje i posljedično mučenje, rezultat oružanih sukoba, o čemu se vijeće također ranije izjasnilo. Stoga, van svake sumnje je utvrđeno da su zarobljeni muškarci hrvatske nacionalnosti u zgradi Gimnazije u Bugojnu, gdje je bilo sjedište Policijske stanice Centar – SJB Bugojno, u periodu od 19.07.1993. godine do 08.10.1993. godine bili mučeni na naprijed opisani način.

211. Optuženi Dautović u navedenom je periodu, kako je već ranije konstatovano, bio načelnik SJB Bugojno i u tom smislu snosio odgovornost za zakonito postupanje svih pripadnika SJB Bugojno, ali i za dobrobit zarobljenika koji su bili pod kontrolom njegovih jedinica. Naime, optuženi Dautović, kao načelnik SJB Bugojno bio je obavezan da postupa u skladu sa Zakonom o unutrašnjim poslovima R BiH⁹³ i Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta MUP-a R BiH. Obim poslova, zaduženja i obaveza koje sa sobom nosi funkcija načelnika SJB detaljno je izložio vještak Mile Matijević u nalazu i mišljenju iz decembra 2010. godine⁹⁴, u kojem se navodi da je načelnik dužan da organizuje, usmjerava, rukovodi i kontroliše rad zaposlenih u SJB neposredno i preko rukovodilaca unutrašnjih organizacionih jedinica SJB (komandir policijske stanice, rukovodilac odjeljenja za suzbijanje kriminaliteta, rukovodilac opštih upravno-pravnih i zajedničkih poslova), a u skladu sa važećim zakonskim i podzakonskim aktima donesenim od strane nadležnih organa u skladu sa zakonom.

212. U skladu sa navedenim, optuženi je imao obavezu da poduzme sve potrebne mjere kako bi osigurao neometan i zakonit rad SJB –a i svih uposlenika. Također, činjenica da su zarobljenici bili smješteni u SJB Bugojno i Gimnaziji, odnosno da su bili pod ingerencijom policije govori i da je optuženi, kao načelnik SJB, imao obaveze i odgovornosti i spram tih lica i njihove sigurnosti. Optuženi je, dakle, kao garant

⁹³ Zakon o unutrašnjim poslovima (Sl.list R BiH br. 18 od 29.06.1990. godine)

⁹⁴ O-35/4

nepovredivosti zaštićenog dobra, imao pozitivnu obavezu na djelovanje, u smislu zaštite zarobljenika i poduzimanja mjera da bi se njihovo zlostavljanje spriječilo.

213. Optuženi je bio svjestan cjelokupne situacije u Bugojnu, imajući u vidu funkcije koje je u inkriminisanom periodu obnašao, te s obzirom na koje je redovno bivao izvještavan kako o stanju na ratištu, tako i o stanju u gradu, a kao načelnik SJB Bugojno svakodnevno je bivao izvještavan od strane podređenih o stanju u samoj SJB. Optuženi je također, bio svjestan međunacionalnih napetosti i netrpeljivosti, bio je svjedok događajima u kojima je takva napetost kulminirala i morao je znati i da postoji opasnost da do takve eskalacije netrpeljivosti dođe i u odnosu na zarobljenike u zgradi Gimnazije. Nadalje, iz samog optuženja je vidljivo da mučenje u Gimnaziji nije bilo pitanje incidenta ili izolovanog događaja, već nešto što se dešavalo gotovo svakodnevno, čemu je prisustvovao jako veliki broj ljudi i što nije činjeno potajno. Iz provedenih dokaza proizlazi da je mučenje zarobljenika vršeno po određenom obrascu, da su se premlaćivanja zarobljenika od strane pripadnika SJB Bugojno odvijala u zgradi Gimnazije. Iz iskaza svjedoka B i svjedoka Gordana Raića vidljivo je da je njihovo premlaćivanje izvršeno na gotovo identičan način, formiranjem špalira, udaranjem rukama, nogama, kundacima i drugim predmetima po cijelom tijelu. Također, radi se o većem broju lica koja su uzela učešća u tim premlaćivanjima, pa tako svjedoci navode da je u špaliru kada je premlaćen Gordan Raić bilo oko trideset ljudi i to na samom ulazu u zgradu Gimnazije. Optuženi je svakodnevno dolazio u zgradu SJB u kojoj su zarobljenici zatvoreni, dobijao je dnevne izvještaje – biltene i sasvim sigurno bio upoznat u cijelosti sa svime što se dešavalo u objektima za koje je on bio zadužen.

214. Ipak, i pored obaveze da poduzme sve mjere kako bi spriječio vršenje krivičnih djela i zaštitio sigurnost građana, optuženi nije poduzeo niti jednu radnju u cilju sprečavanja mučenja zarobljenika u Gimnaziji. S obzirom na sve navedeno, optuženi je evidentno propustio da poduzme dužnu radnju, odnosno nije djelovao onda kada je to bila njegova zakonska obaveza. Bivajući svjestan svih okolnosti, međunacionalne netrpeljivosti, sukoba i opšteg stanja u Bugojnu u inkriminisanom periodu, njegova odluka da ne djeluje, odnosno da ne poduzme mjere i spriječi mučenje zarobljenika, govori u prilog tvrdnji tužilaštva da je optuženi postupao svjesno i sa namjerom, kada se suzdržao od djelovanja onda kada je bio u obavezi da to čini. Onda kada je morao činiti, optuženi je stajao po strani, na koji način se saglasio sa onim što se dešava i pristao na posljedicu koja je rezultat takvog djelovanja.

215. Upravo u tome ogleda se doprinos optuženom izvršenju predmetnog krivičnog djela. Naime, da je optuženi djelovao onda kada je morao i kada je postojala takva obaveza, odnosno da je poduzeo neku radnju kojom bi na adekvatan način spriječio da se takva mučenja dešavaju, izvršenje predmetnog krivičnog djela ne bi bilo moguće. Optuženi svjesno, birajući da ne djeluje zapravo odobrava ponašanje svojih podređenih i prešutno se saglašava sa svime što isti čine. Iako optuženi lično ne učestvuje u premlaćivanjima i mučenjima, njegovo ne djelovanje zapravo doprinosi u značajnoj mjeri da do mučenja dođe. Optuženi je, u skladu sa svojim dužnostima i ovlaštenjima, mogao i morao da poduzme neke aktivnosti kako bi spriječio zlostavljanja zarobljenika. Ipak, potpuno svjestan te obaveze, optuženi onda kada postoji obaveza da djeluje, ne poduzima ništa kako bi zaštitio zarobljenike i spriječio mučenja.

216. Na osnovu navedenog, ovo vijeće je zaključilo da je optuženi u konkretnom slučaju postupao kao saizvršilac, pa iako nije uzeo u čuša u samom premlaćivanju, njegovim ne djelovanjem zapravo su stvoreni uslovi i omogućeno da do mučenja dođe. Optuženi zapravo ima vlast nad djelom, svjesno birajući da ne poduzme nužne aktivnosti u cilju sprečavanja mučenja, disponirajući tako sa samom radnjom izvršenja. Naime, da je optuženi djelovao kada je morao do izvršenja ovog krivičnog djela ne bi ni došlo.

217. Na osnovu svega navedenog, ovo je vijeće van svake sumnje zaključilo da je krivično djelo učinjeno umišljajno nečinjenjem, odnosno propuštanjem obaveze da djeluje koja je proizlazila iz funkcije optuženog kao načelnika SJB Bugojno. Takvo nečinjenje optuženog izjednačava sa licima koja su direktno učestvovala u premlaćivanju zarobljenika, jer kako je već navedeno, iako nije lično u tome uzeo učesća, optuženi je ne čineći ništa da to spriječi, zapravo odobravao takvo ponašanje svojih podređenih i saglasio se istim. Stoga, utvrđeno je da je radnjama optuženog počinjeno krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 144. u vezi sa članom 30. stav 2. i članom 22. KZ SFRJ.

5. Tačka 12 i 13 izreke – Logor Stadion NK „iskra“- optuženi Gasal i Kukavica

(a) Uopšteno o logoru

218. U ovom dijelu vijeće će se najprije, osvrnuti na uslove osnivanja logora Stadion NK „Iskra“ i tvrdnju tužilaštva da su u tom logoru bili smješteni zarobljenici hrvatske nacionalnosti. Pri tome je bitno naglasiti da odbrane nisu sporile da je logor egzistirao i da su tu držani zarobljenici hrvati, kao i da su uslovi u logoru bili loši, da je bilo

odvođenja na prisilne radove, kao i da je bilo zlostavljanja i mučenja. Međutim, odbrane optuženih su tvrdile da optuženi nisu odgovorni za takva dešavanja, s obzirom da nisu imali nikakvog utjecaja na stanje u logoru, odnosno da su pokušavali poboljšati uslove boravka, kao i da nisu oni određivali da se zarobljenici vode na prinudne radove i da nisu oni nikoga zlostavljali niti davali naredbe za takvo što. U nastavku će se vijeće detaljno izjasniti u odnosu na svaki od argumenata odbrane, no najprije će izložiti dokaze na osnovu kojih je utvrđen položaj optuženih i njihova uloga u odnosu na inkriminisane radnje, kao i činjenična utvrđenja u odnosu na pojedine tačke optuženja.

219. Logor na stadionu NK „Iskra“ formiran je odlukom Ratnog predsjedništva opštine Bugojno, broj 01-124-86/93 od 24.08.1993. godine⁹⁵, sa ciljem rješenja problema smještaja zarobljenih pripadnika vojnih formacija HVO-a i policije HZ HB. O problemu sa adekvatnim smještajem zarobljenika govorio je predsjednik Ratnog predsjedništva Dževad Mlačo, koji je potvrdio da je ovo pitanje bilo pokrenuto pred Ratnim predsjedništvom i da se tražilo od predsjedništva da dodijeli neki adekvatan prostor za smještaj zarobljenika. U samoj odluci stoji da je namjena prostorija pod tribinama fudbalskog stadiona prihvatanje civila i vojnih lica do obezbjeđenja prohodnosti prema KP Zenica i Vojnom zatvoru u Travniku.

220. Međutim, iz izvedenih materijalnih dokaza vidljivo je da su prostorije stadiona korištene u te svrhe i prije 24.08.1993. godine, budući da je još 01.07.1993. godine Ratno predsjedništvo dalo prijedlog da se stadion koristi u tu svrhu⁹⁶. Ratno predsjedništvo je i dna 28.07.1993. godine imenovalo Mehmeda Sadikovića za upravnika privremenog zatvora u Bugojnu, a što je vidljivo iz Rješenja o imenovanju⁹⁷. Iako svjedok Mlačo nije mogao da se sjeti detalja oko imenovanja upravnika zatvora, potvrdio je u iskazu na glavnom pretresu da je postojala potreba za zatvorom, da se o tome raspravljalo na sjednicama Ratnog predsjedništva, a sadržaj njegovog dnevnika potvrđuje da je na sjednici od 26.07.1993.godine razmatrano pitanje namjene zatvora, kao i postavljanje upravnika zatvora. Nadalje, činjenicu da su zarobljeni muškarci hrvatske nacionalnosti dovođeni u stadion i prije 24.08.1993. godine potvrdili su svjedoci Berislav Džalto, Svjedok A, Josip Kalajica, Dragan Boškić, Mario Franjić, Mario Glišić, Željko Ištuk, svjedok D i Božo Križana. Naime, ovi su svjedoci saglasni u svojim

⁹⁵ O-16/II

⁹⁶ T-178 Prijedlog odluke Izvršnog odbora Ratnog predsjedništva opštine Bugojno

⁹⁷ T - 177

iskazima, kada navode da su u stadion dovedeni početkom ili sredinom osmog mjeseca 1993. godine. Na osnovu svega naprijed navedenog utvrđeno je da je logor na stadionu NK „Iskra“ osnovan početkom osmog mjeseca 1993. godine, kada je u logor dovedena prva grupa zatočenika.

221. Logor je bio u funkciji sve do 19.03.1994. godine, koju činjenicu ni odbrane optuženih nisu sporile. Naime, navedenog dana došlo je do razmjene zarobljenika hrvatske nacionalnosti, a što su potvrdili i svjedoci Ljuban Živko, Vlatko Brnas, Dražen Vučak, Stipo Vučak, Berislav Džalto i mnogi drugi koji su razmijenjeni pomenutog dana⁹⁸, ali i optuženi Gasal. Također, u spis je uloženo više materijalnih dokaza koji potvrđuju da je obavljena razmjena zarobljenika i to Instrukcija OG Zapad, broj 03-1/144-1 od 18.03.1993. godine⁹⁹, u kojoj se navodi da je dogovorena razmjena zarobljenih lica između HVO-a i Armije RBiH. Također, iz dnevnog izvještava vojne policije OG „Zapad“ vidljivo je da je taj dan obezbjeđeno puštanje ratnih zarobljenika i da je obezbjeđenje razmjene vršilo dvadeset vojnih policajaca.

222. Nadalje, u postupku nije bilo sporno da su u logodu na stadionu NK „Iskra“ smješteni zarobljeni muškarci hrvatske nacionalnosti, a što je jasno vidljivo iz Spiska zatočenika Komande OG „Zapad“ od 24.02.1994. godine¹⁰⁰ i Spiska zatočenika Komande OG „Zapad“, Služba bezbjednosti, broj 03-3/41-1 od 23.01.1994. godine. Međutim, sporno je bilo da li je među zarobljenicima bilo i civila. Odbrane optuženih kontinuirano su tvrdile na stadionu nije bilo zarobljenih civila, dok je tužilaštvo ustrajavalo na tvrdnji da je među zarobljenicima bilo i civila. Iz iskaza saslušanih svjedoka proizlazi da je najveći dio njih bio vojno angažovan pri nekoj od jedinica HVO-a ili civilne policije HZ HB, poput Rade Marjanovića, Ivice Keškića, Ilije Udovičića, Milenka Kasala, Stjepana Radoša, Marka Gunjače, Željka Miloša, Berislava Džalte, Dragama Nevjestića i drugih. Pored toga, svjedoci koji nisu bili vojno angažovani prije počinjanja sukoba, potvrdili su da su u momentu izbijanja sukoba uzeli oružje i učestvovali u borbama, poput svjedoka Maria Franjića. Tužilaštvo, s druge strane, nije u optužnici jasno naznačilo o kojim civilima se radi, niti je na te okolnosti izvelo dokaze. Usljed takvog činjeničnog stanja, ovo je vijeće zaključilo da su na stadionu bili zarobljeni muškarci hrvatske nacionalnosti, koji su imali status ratnih zarobljenika.

⁹⁸ Vlatko Brnas (01.10.2008.), Ivo Kujundžić (16.04.2008.), Zijad Salkić (07.05.2008.)

⁹⁹ T-589

¹⁰⁰ T-590

223. U pogledu broja zarobljenika u logoru stadiona NK „Iskra“, isti se mijenjao tokom postojanja logora. U početku je broj zarobljenih prema iskazima svjedoka prelazio cifru od 300 lica.¹⁰¹ Optuženi Gasal Nisvet u svom svjedočenju navodi da je u početku bilo oko 350 lica.¹⁰² Međutim, uslijed puštanja pojedinaca na slobodu,¹⁰³ pojedinačnih razmjena,¹⁰⁴ te nestanka jednog broja zatvorenika, ovaj broj se na dan razmjene 19.03.1994.godine sveo na broj od 294 zarobljenika.

224. Optuženi Nisvet Gasal za upravnika logora imenovan je, na prijedlog optuženog Dautovića, odlukom Ratnog predsjedništva i na tu dužnost je stupio 22.09.1993. godine. Naime, iz vojne knjižice¹⁰⁵ optuženog Gasala vidljivo je da je njegov posljedni dan na dužnosti u MUP-u 21.09.1993. godine, a da je od 22.09.1993. godine pa do 01.04.1994. godine pripadnik Armije BiH. Također, u matičnom kartonu¹⁰⁶ optuženog Gasala navodi se isti vremenski okvir u odnosu na njegove pozicije. Konačno, iz Spiska SJB Bugojno od 30.09.1993. godine¹⁰⁷ koji je dostavljen Sekretarijatu odbrane Bugojno vidljivo je da se od 22.09.1993. godine Nisvet Gasal, Musajb Kukavica i Besim Cetin nalaze na otkomandi u zatvoru. Na ovom mjestu vijeće napominje da je usljed ovako utvrđenog činjeničnog stanja izvršeno preciziranje optužnice, u korist optuženog Gasala, na način da je kao datum početka obavljanja funkcije u logoru uzet 22.09.1993. godine, a ne 21.09.1993. godine, kako se navodi u optužnici.

225. Da je optuženi Musajb Kukavica bio na poziciji upravo komandira obezbjeđenja, proizilazi iz iskaza svjedoka Gasala, koji je potvrdio da je on preuzeo funkciju upravnika zatvora, Besim Cetin funkciju njegovog zamjenika, a optuženi Kukavica funkciju komandira obezbjeđenja.

226. Optuženi Musajb Kukavica na poziciju zapovjednika straže raspoređen je od osnivanja logora početkom osmog mjeseca 1994. godine, na kojoj poziciji je bio do otprilike kraja prve polovine 9. mjeseca 1993. godine te od 22.09.1993. godine pa do

¹⁰¹ Svjedoci: Brnas Vlatko (1.10.2008.); Ivo Kujundžić (16.04.2008.); Zijad Salkić (7.05.2008.).

¹⁰² Gasal Nisvet (17.02.2010.).

¹⁰³ Maros Viktor (17.12.2008.); Stjepan Radoš (27.08.2008.).

¹⁰⁴ Begić Milenko (02.02.2008.); Kezić Zdravko (02.07.2008.).

¹⁰⁵ T-526

¹⁰⁶ T-535

¹⁰⁷ T-553

prestanka rada logora¹⁰⁸. Odbrana optuženog, kako je već ranije navedeno, nije sporila da je optuženi bio raspođen na ovu funkciju u inkriminisano vrijeme.

227. Ratno predsjedništvo je dana 09.09.1993. godine donijelo odluku kojom se logor stadion NK „Iskra“ stavlja pod vojnu kontrolu¹⁰⁹, nakon čega je OG „Zapad“ donijela naredbu i istu uputila komandi 307. mb, u kojoj se navodi da je izvođenje sa stadiona moguće samo sa pismenim odobrenjem načelnika vojne bezbjednosti 307. m.b. i komandanta 307. mb Armije RBiH. Optuženi Gasal je također tokom svjedočenja na glavnom pretresu potvrdio da je Armija RBiH donosila sve naredbe vezano za stadion, pa tako i odobrenja o odvođenju zarobljenika na informativne razgovore i o otpuštanju zarobljenika. Dio tih naredbi i odobrenja odbrana optuženog Gasala je uvela u dokaze, među kojima su i odobrenja za odvođenje na prinudne radove, naredbe o otpuštanju, naredbe o dovođenju na informativne razgovore.¹¹⁰

228. Nadalje, u pogledu upravne strukture logora i uopšteno funkcionisanja, optuženi Gasal u izjavi na glavnom pretresu naveo je da je njegov zamjenik u inkriminisanom periodu bio Besim Cetin, a da je optuženi Kukavica obavljao dužnost komandira obezbjeđenja. Uprava logora stadiona NK „Iskra“, koja je bila smještena u sklopu jednog od poslovnih prostora u naselju Vrbas, na udaljenosti od oko 200 metara od stadion, imala je redovno radno vrijeme od 08:00 sati do 16:00 sati.

229. Ove navode potvrdio je i svjedok Besim Cetin, koji navodi da je krajem 9. mjeseca 1993. godine zajedno sa Gasal Nisvetom prešao iz SJB Bugojno u logor stadiona NK „Iskra“. Opisujući sastav uprave logora stadiona NK „Iskra“, Besim Cetin ističe da je Gasal bio predložen za upravnika logora, te da se on nakon konsultacije sa njim dogovorio da bude njegov zamjenik. Svjedok je potvrdio i da je optuženi Kukavica obavljao dužnost komandira obezbjeđenja logora stadiona NK „Iskra“, navodeći da je optuženi Kukavica „bio sve“ i da je dužnost komandira obavljao od osnivanja logora.

230. Nadalje, optuženi Gasal naveo je da su u logoru funkcionisale tri smjene stražara, te da je na čelu svake od njih bio šef smjene straže. Svaka pojedina smjena je radila u kontinuitetu 24 sata, a zatim odmarala 48 sati, tako da je svaki treći dan logor

¹⁰⁸ Status optuženih Gasala i Kukavice vijeće je utvrdilo u prethodnim poglavljima, u odnosu na optuženog Gasala u paragrafu 113 – 117 i optuženog Kukavicu u paragrafima 118 -122

¹⁰⁹ T - 180

¹¹⁰ Dokazi odbrane optuženog Gasala O-1/1 do O-1/13

stadiona NK „Iskra“ obezbjeđivala jedna smjena. Jednu smjenu straže su sačinjavali pripadnici Stanice javne bezbjednosti Bugojno koji su bili prepočinjeni logoru stadiona NK „Iskra“. Ova smjena imala je 13 pripadnika, a vođa te smjene je bio Sead Šečić i u njenom sastavu su bila još dva ili tri stražara koji su od ranije nalazili u logoru, tako da je ukupan broj stražara iz ove smjene bio od 15-17. Optuženi je potvrdio da su ovu smjenu svi zvali MUP-ova smjena. Naziv potiče od činjenice da je 13 policajaca SJB prepočinjeno Organu za bezbjednost – upravniku zatvora za obavljanje poslova obezbjeđenja gradskog zatvora i zatvorskih prostorija¹¹¹.

231. Drugu smjenu straže su sačinjavali pripadnici vojne policije 307. m.b. ARBiH, njih od 7 do 10 i oni su iz BH banke prekomandovani u logor stadiona NK „Iskra“. U sastav ove smjene ulazilo je i nekoliko stražara koji su tu funkciju u logoru obavljali od njegovog osnivanja, a vođa straže je bio Daudbegović Kemal. U prilog navedenom ide i dokaz T-502 (saglasnost izdata od strane prostorija za zadržavanje, OG Zapad) iz kojeg proizilazi da su pripadnici vojne policije OG Zapad od dana 01.10.1993. godine, bili u otkomandi u jedinici obezbjeđenja stadiona, te da od dana 21.03.1994. godine prestaju sa radom u ovoj službi¹¹².

232. Treću smjenu straže su sačinjavali stražari koji su tu bili od samog početka osnivanja logora stadiona NK „Iskra“. Vođa ove smjene straže se često mijenjao, a na početku je to bio Alibegović Mahmut, kasnije Čefo Sead i na kraju Delić Suvad.

233. Ovakvu strukturu logora i sastav pojedinih straža potvrdili su i svjedoci Besim Cetin¹¹³ i Hamid Đopa¹¹⁴.

234. Optuženi Gasal Nisvet navodi da je vođa smjene straže bio odgovoran za svoj rad u okviru smjene od 24 sata, a da je optuženi Kukavica Musajb, kao komandir obezbjeđenja, bio nadređeni vođama smjena i mogao im je izdavati naredbe. Ista ovlaštenja imao je i svjedok Besim Cetin, što je i potvrdio u svom iskazu na glavnom pretresu, a svjedok Hamid Đopa ističe da su stražari dobivali naredbe od vođa smjena straže.

¹¹¹ T-176-r T-176-r (Naredba Stanice javne bezbjednosti Bugojno broj 19-2/01-505/93 od 01.10.1993) i T-176-s (Spisak pripadnika policije koji se prepočinjavaju Organu za bezbjednost – upravniku zatvora za obavljanje poslova obezbjeđenja gradskog zatvora i zatvorskih prostorija).

¹¹² T-502 (Saglasnost Prostorija za pritvor, OG Zapad, broj 530-3/94 od 21.03.1994).

¹¹³ Besim Cetin (03.02.2010).

¹¹⁴ Đopa Hamid (13.01.2010).

235. Nadalje, Hamid Đopa i Suvad Delić potvrđuju da se Gasal Nisvet po dolasku na dužnost upravnika logora stadiona NK „Iskra“ postavio kao autoritet u ovom objektu, te da je zahtijevao disciplinu u radu. O dolasku optuženog Gasala na poziciju upravnika logora govorio je i svjedok B, ističući da *„[...] kada bi on trebao doći na stadion da je bila nekakva užurbanost da se to učini prividno dostojanstvenim prostorom čistio bi se snijeg, melo se.“* Optuženi Gasal je potvrdio da su mu vođe smjene straže podnosile izvještaje, kada je bilo promjena u brojčanom stanju zarobljenika, kao i da su mu podnošeni dnevni izvještaji o dešavanjima u logoru, te da je imao jutarnje kolegije sa optuženim Kukavicom i stražarima, kako bi bio informisan o svemu što se u logoru dešavalo. Optuženi je također potvrdio da je ponekad prisustvovao i smjeni straža, kada je vršena i primopredaja zarobljenika, a što su potvrdili i svjedoci Mario Franjić, Zoran Gvozden, Mirko Tomljenović, Kazimir Kaić i Marko Gunjača.

236. Nadalje, svjedok Hamid Đopa također ističe da je u periodu u kojem je obavljao dužnost šefa smjene straže, po završetku smjene vršio predaju smjene vođi naredne smjene, te potom podnosio izvještaj upravi logora – optuženima Kukavici i Gasalu i obavještavao ih o dešavanjima i brojčanom stanju zatočenika iz prethodnog dana. Da su vođe smjene podnosile izvještaj upravi logora, odnosno optuženima, potvrdio je svjedok Besim Cetin. Svjedok Zijad Salkić, koji je u inkriminisano vrijeme bio jedan od stražara u logoru potvrdio je da se optuženi Gasal nalazio na poziciji upravnika logora, nakon što je sa te pozicije otišao Meho Sadiković, a da je zapovjednik straže bio optuženi Kukavica.

237. Optuženog Kukavicu kao zapovjednika straže i lice koje se nalazilo u upravi logora identifikovali su i svjedoci A, Dražen Vučak, Božo Križanac, Viktor Maras, Gordan Raić i drugi. Svjedok Mirko Tomljenović, Gordan Raić, Ozren Gvozdenović, Miroslav Zelić, Dragan Nevjestić, Frano Veić, Zoran Pocrnja i svjedok B potvrdili su i da su optuženog redovno viđali u krugu logora, dok su svjedoci Berislav Džalto i Slaven Brajković potvrdili i da je optuženi prisustvovao jutarnjim prozivkama. Svjedoci Stjepan Radoš i Božo Križanac potvrdili su da im je optuženi Kukavica saopštio da su pušteni iz logora, a svjedok Viktor Maras navodi da je njegova supruga dolazila u upravu logora, kod Gasala i Kukavice, kada je molila da uđe u logor i da su je ponekad puštali, a nekada ne.

238. Iz svega naprijed navedenog, ovo vijeće je zaključilo da su optuženi, s obzirom na funkcije koje su u inkriminisanom periodu obavljali, imali nadzor nad

zarobljenicima u logoru i u skladu sa svojim funkcijama nosili određena prava i obaveze, u smislu zaštite tih lica i osiguranja njihove sigurnosti. Optuženi su imali nadređeni položaj u odnosu na stražare, bivali su od istih obaviješteni o svim dešavanjima u logoru u sklopu svakodnevnih izvještaja i shodno tome, imali mogućnost i obavezu da djeluju onda kada je to bilo neophodno.

(b) Prisilni radovi – nečovječno postupanje-

239. Optuženi nisu sporili da su zarobljenici iz logora vođeni na obavljanje prinudnih radova, no sporili su njihovu ulogu u tome. Optuženi Gasal je tvrdio da odvođenja na prinudne radove nije bilo nakon što je on došao na mjesto upravnika logora, dok je odbrana optuženog Kukavice ukazivala da je vojska ta koja je donosila odluke o odvođenju zarobljenika na prinudne radove, te da optuženi nije imao nikakvu mogućnost da ne postupi po nalogima koji su dolazili iz 307. Brigade.

240. Vijeće najprije smatra bitnim naglasiti da samo odvođenje na prinudne radove ratnih zarobljenika ne predstavlja kršenje odredbi III Ženevske konvencije samo po sebi, budući da je članom 49. pomenute konvencije propisano da se ratni zarobljenici mogu upotrebljavati kao radnici,¹¹⁵ dok član 50 pomenute konvencije propisuje radove koji su dopušteni ratnim zarobljenicima. Međutim, izričito je zabranjeno da se zarobljenici pri tome izlažu opasnosti i pogibelji, kako je propisano članom 23. stav 1. Konvencije:

Nijedan ratni zarobljenik ne sme ni u jednom trenutku biti poslan ili zadržan u nekoj oblasti u kojoj bi bio izložen vatri borbene zone, niti se sme upotrebljavati za to da svojim prisustvom zaštiti od vojnih dejstava izvesne tačke ili izvesne oblasti.

Član 52 III Ženevske konvencije propisuje: Nijedan ratni zarobljenik, ukoliko se za to sam dobrovoljno ne javi, ne sme biti upotrebljavan na radovima škodljivim po zdravlje i opasnim.; Nijedan ratni zarobljenik se ne sme određivati na neki posao koji bi se mogao smatrati ponižavajućim za pripadnika oružanih snaga Sile u čijem se zarobljeništvu nalazi.; Čišćenja mina ili drugih sličnih oruđa smatraće se opasnim poslom.

¹¹⁵ Član 49. Rad ratnih zarobljenika "Sila koja drži ratne zarobljenike može upotrebljavati zdrave ratne zarobljenike kao radnike, vodeći računa o njihovim godinama, njihovom polu, njihovom činu kao i o njihovim fizičkim sposobnostima, a naročito u cilju da ih održi u dobrom stanju fizičkog i duševnog zdravlja.; Podoficiri ratni zarobljenici mogu se upotrebljavati samo za nadzorne radove; Oni koji ne bi bili podvrgnuti tim radovima mogu tražiti neki drugi posao koji im odgovara i koji će im se pružiti u granicama mogućnosti. ;Ako oficiri ili njima ravni traže neki posao koji im odgovara, njima će se takav posao pružiti u granicama mogućnosti. Oni se ni u kom slučaju ne mogu primorati da rade.

241. Takve radove, koji nisu suprotni članu 50. i 52. III Ženevske konvencije, obavljali su Ivica Gunjača, Gordan Raić i Svjedok A, poput utovara uglja, nošenje drva, skidanje građe i slično.

242. Ono što odvođenje na prinudne radove smješta u kažnjivu zonu jeste činjenica da su zarobljenici vođeni na radove na prve borbene linije, gdje su bivali u velikoj opasnosti po život, izloženi unakrsnoj vatri i u konstantnom strahu za život. Mnogi od njih su na taj način ranjeni, a neki su i poginuli.

243. Odbrana optuženog Kukavice nastojala je prikazati da je optuženi zapravo samo izvršavao naređenja svojih pretpostavljenih, odnosno vojne policije. U toku postupka nije bilo sporno da je logor stadion NK „Iskra“ bio pod zapovjedništvom Armije RBiH, odnosno pod kontrolom 307. Motorizovane brigade, a od početka jedanaestog mjeseca 1993. godine, pod Službom bezbjednosti OG „Zapad“. Da je logor bio u nadležnosti vojske vidljivo je iz niza dokumenata koji svjedoče da je upravo 307. mb ili Služba bezbjednosti (zavisno od vremenskog perioda) bila ovlaštena za otpuštanja zarobljenika¹¹⁶, odvođenje istih na informativne razgovore¹¹⁷ ili korištenje zarobljenika za prinudne radove.

244. Odluku o korištenju zarobljenika za prinudne radove, donosila je upravo 307. mb ili služba bezbjednosti OG „Zapad“. Navedeno je jasno vidljivo iz Dopisa Komande 307. M.b., Organa bezbjednosti od 24.08.1993. godine¹¹⁸, u kojem se od upravnika zatvora traži da „*pusti iz pritvora*“, imenovane zarobljenike, radi obavljanja informativnog razgovora. Također, da je odluku o odvođenju zarobljenika na prinudne radove donio Organ bezbjednosti vidljivo je i iz Odobrenja od 20.08.1993. godine¹¹⁹ i Odobrenja od 04.09.1993. godine¹²⁰, u kojima se daje odobrenje za korištenje zarobljenika za prinudne radove za potrebe IV bataljona, odnosno OG „Zapad“ Gornji Vakuf. U odobrenjima je također navedeno da su zarobljenici potrebni „*radi izvođenja radova oko utvrđivanja*“. U potpisu oba dokumenta nalazi se Enes Handžić, pomoćnik komandanta za bezbjednost 307. mb, koji je u tom svojstvu bio nadređen optuženima Kukavici i

¹¹⁶ Dokazi O-2-1, O-3/1, O-10/1, O-11/1, O-12/1,

¹¹⁷ Dokazi O-1/1, O-4/1, O-5/1, O-6/1, O-7/1, O-8/1,

¹¹⁸ O-15/1

¹¹⁹ O-13/01

¹²⁰ O-9/1

Gasalu, nakon njihove otkomande, odnosno za vrijeme obavljanja funkcije u logoru „Iskra“.

245. Međutim, odgovornost optuženog Kukavica, a kasnije, nakon preuzimanja funkcije upravnika zatvora i optuženog Gasala, ne može se isključiti samo pozivanjem na činjenicu da su njihovi nadređeni odlučili o korištenju zarobljenika za poslove, koji ih očigledno dovode u životnu opasnost. Optuženi su, s obzirom na funkcije koje su obavljali, imali određene obaveze, a prije svega obavezu da se staraju o sigurnosti i životima zarobljenika u logoru, pa da shodno tome poduzmu adekvatne mjere, kako bi spriječili bilo kakvo ugrožavanje sigurnosti i života tih ljudi.

246. O odvođenju na prinudne radove iz logora svjedočio je veći broj svjedoka, među kojima Damir Kolovrat, Mario Franjić, svjedok A, svjedok B, Ivan Kapetanović, Dragan Nevjestić, Miroslav Zelić, Berislav Džalto, Drago Žulj i drugi. Mnogi svjedoci su potvrdili i ulogu optuženog Kukavice u njihovim odvođenjima na prinudne radove, izričito navodeći da je optuženi Kukavica bio taj koji ih je odabrao i učestvovao u odabiru zarobljenika koji bi obavljali prinudne radove.

247. Svjedok Damir Kolovrat potvrdio je da je vođen na prinudne radove, na više lokaliteta, među kojima i na prvu liniju prema Donjem Vakufu, a da je prilikom odabira ko ide na radove uvijek bio neko od stražara, ali i optuženi Kukavica u pojedinim prilikama. Svjedok Dragan Boškić također je više puta odvođen na prinudne radove. Svjedok se sjeća da je prvi put na radove vođen na Guvno, na prvu borbenu liniju, da je bilo granatiranja i da je od toga jedan pripadnik Armije BiH teže ranjen, a da je ranjen i jedan od zarobljenika, Santo Mate. Drugi put kada je vođen na prinudne radove, na lokalitet Gornjeg Vakufa, svjedok je naveo da je upravo optuženi Kukavica njega izabrao da ide. Naime, svjedok je pojasnio da su došli pripadnici Armije i tražili pedeset zarobljenika za radove, sa već pripremljenim spiskom. Međutim, kako svjedok navodi, nakon što je optuženi Kukavica imenom i prezimenom prozvao one sa spiska, a neki od njih nisu bili prisutni, onda je optuženi Kukavica lično vršio odabir zarobljenika koji trebaju ići na radove. Svjedok je potvrdio da on nije bio na spisku, sa kojega je optuženi Kukavica čitao, ali da ga je nakon toga optuženi pokazao prstom na njega i na druge, koji su popunili broj da idu na kopanje. Svjedok je dalje opisao kako su im tada svezane ruke žicom, da su potrpani u kamione i odveženi u pratnji vojnika na lokaciju u Gornjem Vakufu, na prve borbene linije. Smješteni su bili u nekom kafiću, odakle su vođeni na radove na prve borbene linije između Armije RBiH i HVO, na kopanje rovova. Na tim

radovima bilo je oko petnaest ranjenih i dvoje poginulih, Davor Jezidžić i Željko Tabaković.

248. Svjedok Živko Ljuban također je potvrdio da je optuženi Kukavica pravio spiskove za prinudne radove, navodeći još „Kukavica je bio pisar eto što je god ko išao gdje Kukavica je dolazio, treba dvojica sjeći drva, trojica, pet hajde ti, ti, ti e to je on je vodio, bilježio sve“. Svjedok je potvrdio da je više puta išao na prinudne radove, uvijek na prve borbene linije. Opisujući odlazak na radove na prve borbene linije prema Gornjem Vakufu, svjedok je naveo da je optuženi Kukavica odabrao pedeset zarobljenika da idu na radove, da ih je sve on prozvao i popisao. Svjedok je također potvrdio da su zarobljenicima ruke vezane žicom i da su kamionima preveženi do lokacije, a da im je rečeno prije toga da idu na prve linije između Armije RBiH i HVO-a prema Gornjem Vakufu. Potvrdio je i da je u toku obavljanja radova bila razmijenjivana unakrsna vatra, da se pucalo, ali da su njima vikali da i dalje kopaju. Svjedok se također sjećao da je na tim radovima ranjeno više zarobljenika, među kojima i Vlado Keškić, Stipica Džapić, a da je poginuo Željko Tabaković.

249. Svjedok Ivica Klarić također je odlazio na prinudne radove, te naveo da je početkom devetog mjeseca 1993. godine išao na prinudne radove, odnosno na kopanje rovova na lokaciju Duratbegov dolac, u grupi od dvadesetak ljudi. Svjedok je naveo da mu je poznato da je optuženi Kukavica pravio spisak i potvrdio da je nakon par dana, formiran spisak za radove na lokalitetu Gornji Vakuf, ali da oni koji su bili na spisku, oko dvadeset zarobljenika nisu bili tu jer su bili na radovima u Duratbegovom dolcu, pa da je optuženi Kukavica odabrao preostali broj zarobljenika.

250. Nadalje, svjedoci su dali detaljan opis tih prinudnih radova, kako je izgledalo samo odvođenje sa stadiona, uslove rada i činjenicu da su vođeni na prve borbene linije. Svjedok Kazimir Kaić potvrdio je da je vođen na prinudne radove, na kopanje rovova na prve borbene linije, dok se oko njih pucalo i padale granate. Rade Marjanović je također odvođen na prinudne radove, na prve borbene linije. Potvrdo je da je optuženi Kukavica prozivao zarobljenike koji trebaju ići na radove, ali i da su drugi stražari to ponekad činili. Svjedok Mario Franjić također je potvrdio je da je vođen na prinudne radove i to na kopanje rovova od Pajić polja prema Duratbegović dolcu, a opisao je i okolnost odvođenja zarobljenika na radove na reonu Gornjeg Vakufa. Svjedok Vlatko Brnas također je potvrdio je više puta vođen na kopanje rovova, na prve borbene linije, na lokalitetima Koš, Pajić polje i Duratbegović Dolac. Svjedok Ivan

Kapetanović potvrdio je da je kao maloljetnik vođen na kopanje rovova i to dva puta, u selo Guvna gdje je kopao rovove i tranšee te na Pajić polje na kopanje rovova i zemunica. Berislav Džalta je također bio na prinudnim radovima na kopanju rovova na lokalitetu Duratbegović Dolac te Podripac prema Donjem Vakufu. Svi navedeni svjedoci su saglasni u navodima da su vođeni upravo na prve borbene linije, gdje je opasnost po njihove živote nesumnjivo postojala.

251. Svjedok Stipica Džapić potvrdio je da je vođen na radove dva puta, prvi put na liniju razgraničenja između Armije RBiH i srpskih snaga, a drugi put na lokalitet Gornjeg Vakufa, u grupi od pedesetak zarobljenika. Svjedok je potvrdio da su zarobljenici tu proveli oko dva mjeseca, da su kopali rovove i pravili zemunice na prvoj liniji fronta, gdje se konstantno pucalo i bili su izloženi unakrsnoj vatri. Usljed toga svjedok je bio teško ranjen, a poginuo je Željko Tabaković. Svjedok A je također odveden na obavljanje prinudnih radova, odnosno kopanje rovova, na lokalitet Gornjeg Vakufa. Potvrdio je da su stalno bilo razmjene vatre, da su granatirani ti položaji, pa je tako i svjedok ranjen, a sjeća se da su ranjeni još i Mario Badušić, Dejan Bilušić i poginuli Davor Jezidžić i Željko Tabaković. Svjedok je potvrdio da je na prinudnim radovima bio dva mjeseca, te da ih je na povratku dočekaao optuženi Gasal i sa smiješkom pitao kako im je bilo.

252. Nadalje, s obzirom na to da je optuženi Gasal preuzeo funkciju upravnika logora 22.09.1993. godine, vijeće se, u odnosu na ovog optuženog, fokusiralo na one svjedoke koji su potvrdili da su na prinudne radove odvođeni nakon tog datuma.

253. Svjedoci Miroslav Zelić, Rade Marjanović, Berislav Jezidžić, Božo Križanac, svjedok B i drugi su potvrdili da su na prinudne radove vođeni u desetom mjesecu 1993. godine.

254. Naime, svjedok Miroslav Zelić potvrdio je naprije, da je grupa od trideset do četrdeset zarobljenika – pripadnika MUP-a HZ HB, koji su bili zatvoreni u prostorijama Gimnazije u Bugojnu, iz tog prostora prebačena na stadion početkom desetog mjeseca 1993. godine. Ovaj navod potvrdili su svjedoci Gordan Radić i Rade Marjanović, također pripadnici MUP-a HZ HB, koji su naveli da su iz Gimnazije na stadion prebačeni početkom desetog mjeseca 1993. godine, odnosno kada je optuženi Gasal već bio na poziciji upravnika logora. Da su zarobljenici iz Gimnazije prebačeni na stadion potvrđuju

i Obavještenje o ustupanju objekta SJB Bugojno od 12.10.1993. godine¹²¹, iz kojeg je vidljivo da je grupa zarobljenika iz prostora Gimnazije početkom desetog mjeseca prebačena na stadion. Svjedok Berislav Jezidžić također je potvrdio da je iz Gimnazije prebačen na stadion, ali navodi da je to bilo u dvanaestom mjesecu 1993. godine. Međutim, dovodeći iskaz ovog svjedoka u vezu sa iskazima drugih, ranije navedenih svjedoka, kao i sa objektivnom, materijalnom dokumentacijom, vijeće zaključuje da je i ovaj svjedok početkom oktobra 1993. godine prebačen na stadion.

255. Svjedok Berislav Jezidžić potvrdio je da je nakon dolaska na stadion, vođen na prinudne radove, odnosno kopanje rovova na lokalitet Hrasnice, na prvoj borbenoj liniji između Armije RBiH i neprijateljskih snaga. Svjedok Ivo Kujundžić je također naveo da je vođen na kopanje rovova i tranšea na prve borbene linije i to u Gornju i Donju Hrasnicu, Guvna i Pajić polje, a sjeća se i da je jedan zarobljenik, čije je prezime Lučić, tada ranjen. Svjedok Kolovrat potvrdio je da je vođen na prinudne radove sa grupom od još desetak zarobljenika na liniju prema Donjem Vakufu, na lokaciju „Sablari“, gdje su kopali rovove i gdje su se zadržali četrdeset dana. Svjedok Božo Križanac potvrdio je da je u drugoj polovini oktobra 1993. godine prozvan od strane optuženog Kukavice za prinudne radove. Svjedok je naveo da je na prinudne radove vođen u grupi od dvanaest zatočenika na područje Pajić Polja i Gornjeg Vakufa, na liniju razgraničenja između Armije RBiH i HVO-a, gdje su zadržani oko sedam dana. Potvrdio je i da je tada, usljed razmjene vatre, ranjen pripadnik Armije BiH zvani „Megi“ i zarobljenik Miroslav Zelić. Svjedoci Ivan Kapetanović i Kazimir Kaić su također bili na prinudnim radovima u istoj grupi sa Zelićem, Križancem i Kujundžićem i potvrdili su ranjavanje Zelića i pripadnika Armije RBiH.

256. Svjedok Miroslav Zelić potvrdio je da je išao na prinudne radove na prvoj borbenoj liniji prema Uskoplju/Gornjem Vakufu. Svjedok je detaljno opisao da su zaprežnim kolima dovedeni na lokalitet i smješteni u osnovnoj školi u Pajić Polju, odakle su u grupama vođeni na kopanje rovova, bunkera i tranšeja. Svjedok je naveo da je bilo opštepoznato da je linija između Armije RBiH i HVO-a na tom dijelu bila izuzetno jaka, da su česti bili okršaji i da je svakodnevno bilo razmjene vatre. Svjedok je opisao i da je jednom odveden sa Nedeljkom Prgomelja i Ivicom Menjakom na prvu liniju u pratnji vojnika Armije RBiH, kojeg su zvali „Megi“. Tokom obavljanja radova na prvoj liniji,

¹²¹ T-194 i T-194-a

uslijedio je napad HVO-a, bilo je jako granatiranje i pješadijsko djelovanje. Stražar im je tada rekao da ih vodi nazad u školu, ali je u povratku u školu, u njihovoj neposrednoj blizini pala minobacačka granata, od čega je svjedok ranjen u desnu nogu, lijevu ruku i desnu stranu vrata, a ranjen je i taj vojnik. Prgomelja i Menjak su odlučili da neće bježati, već su pomogli svjedoku i stražaru da dođu do baze Armije RBiH, gdje je im ukazana medicinska pomoć. Svjedok je odatle odvezen u bolnicu, gdje mu je pružena medicinska pomoć, ali je i pored preporuke ljekara da ostane na liječenju, vraćen u logor na stadionu. Svjedok je potvrdio i je više puta vođen na previjanje rana u Dom zdravlja u Bugojnu, ali ipak i pored mišljenja doktora da mora ostati u bolnici, vraćan je na stadion. Konačno, svjedok je naveo i da ga je optuženi Gasal pozvao par dana nakon ranjavanja, kada mu je svjedok rekao da je ranjen za vrijeme obavljanja prinudnih radova, nakon čega ga je optuženi Gasal, znajući da je spasio vojnika „Megija“ pitao da li želi da ga pusti kući, na što svjedok iz straha da ne nestane nije pristao.

257. Svjedok Enver Halilović, zvani „Megi“, koji je u inkriminisanom periodu bio pripadnik I bataljona 307. Mb Armije RBiH, potvrdio je da su na lokalitet Gornjeg Vakufa dovođeni zarobljeni hrvati, da je on imao zadatak da zarobljenike koji su bili u OŠ Pajić Polje vodi na radove, da prave zemunice te da ih je sproveo na prve borbene linije, oko 200-500 metara od linije razgraničenja sa HVO-om, nakon čega je počela pucanja. Svjedok je potvrdio da su prilikom povlačenja sa tog lokaliteta, usljed pucnjave, ranjeni on i Miroslav Zelić, a da su ih druga dvojica zarobljenika – Prgomelja i još jedan, spasili i odnijeli nazad u OŠ. Svjedok je nakon toga odveden u Bugojno na liječenje, te kasnije u Travnik.

258. Na lokalitetu Gornjeg Vakufa radove su obavljali i svjedoci Kazimir Kaić, Stješan Radoš, Božo Križanac i Ivan Kapetanović. Navedeni svjedoci su saglasno opisali odvođenje na radove u Pajić Polje, odnosno Gornji Vakuf, činjenicu da su bili smješteni u osnovnoj školi, kao i da je na tim radovima, radnjen Miroslav Zelić.

259. Svjedok B je također potvrdio je na radove vođen u desetom mjesecu 1993. godine, odnosno da je 26.10.1993. godine odveden na lokalitet Pajić Polje u grupi od dvanaest lica, da su bili smješteni u osnovnoj školi u Pajić Polju i da su odatle vođeni na područje Duratbegoviće dolca, koji je bio na prvoj liniji odbrane i da su tu kopali rovove i tranšeje. Da su u desetom mjesecu 1993. godine iz stadiona odvedeni na prinudne

radove na područje Gornjeg Vakufa, potvrdili su i svjedoci Ozren Gvozden i Berislav Jezidžić

260. Svjedok Vlatko Brnas naveo je da je od MKCK dobio kalendear, u koji je upisivao svaki odlazak na prinudne radove, pa je tako ukupno ubilježio stotinudvadesetjedan dan koji je proveo na prinudnim radovima, a posljedni upis je bio 15.12.1993. godine. Opisujući taj posljedni odlazak na prinudne radove, svjedok je naveo da se sjeća da su išli na područje Pajić Polja u grupi od petnaest zarobljenika, da je bilo dosta snijega, a što su u svojim iskazima potvrdili Rade Marjanović i Dragan Boškić.

261. Rade Marjanović, koji je na stadion prebačen početkom desetog mjeseca 1993. godine iz prostorija Gimnazije, navodi da je na prinudne radove na lokalitet Garačačkih podova odvođen početkom desetog mjeseca i da je tu proveo desetak dana. U istoj grupi su bili i Pemac, Keškić, Mario Glišić i svjedokov brat. Kopali su tranšeje i zemunice na prvoj liniji prema položijima vojske Republike Srpske. Konačno, Dragan Keškić je također potvrdio da je na radove odvođen u jedanaestom mjesecu 1993. godine, sa grupom od dvadesetak zarobljenika, da su išli na područje Guvna i da su kopali rovove.

(i) Elementi nečovječnog postupanje i odgovornost optuženih

262. Na osnovu svega naprijed navedenog, ovo je vijeće van svake sumnje utvrdilo da su zarobljenici iz logora stadion NK Iskra redovito odvođeni na obavljanje prinudnih radova, za potrebe Armije RBiH. Neki od tih radova spadaju u nekažnjive radnje, poput nošenja ogrjeva, cijepanja drva, skidanja građe, ospobljavanja prostorija za boravak i sl. Međutim, veliki dio prinudnih radova obavljan je na izuzetno rizičnim lokacijama, gdje su životi zarobljenika bili u konstantnoj opasnosti. Kopanje rovova i tranšeja i pravljenje zemunice za potrebe Armije RBiH, vršeno je na prvim borbenim linijama, zarobljenici su bili pri tome izloženi konstantnoj unakrsnoj vatri i granatiranju. Činjenica je da su usljed toga mnogi od zarobljenika ranjeni, a neki i poginuli. Sve navedeno kod zarobljenika izazivalo je veliki i trajan strah, uzorkovalo psihičke ali evidentno i fizičke posljedice.

263. Da li takva radnja ispunjava standard nečovječnog postupanja, ovo je vijeće utvrdilo na osnovu više faktora. Prije svega, kako je već ranije navedeno, samo prisiljavanje na rad ne predstavlja kršenje međunarodnog prava. Međutim, ono što čini razliku jeste koja vrsta radova se obavlja, pod kojim uslovima i na koji način, odnosno da li obavljanje takvih radova predstavljaju okrutno i nečovječno postupanje. MKSJ je u

predmetu *Tužilaštvo protiv Simića* utvrdio da „*određeni oblici prisilnog rada mogu predstavljati okrutno i nečovječno postupanje ukoliko su uslovi pod kojima se vrši rad opasni po život i zdravlje civila i mogu kod njih probuditi strah i osjećaj poniženja*“¹²². MKSJ je također zaključio da prisilni rad „*može se smatrati okrutnim ondje gdje to postupanje, zajedno s ostalim traženim elementima, ima za posljedicu tešku duševnu ili tjelesnu patnju ili se njime ostvaruje napad na ljudsko dostojanstvo*“. Nadalje, u presudi u predmetu *Blaškić* konstatuje se i da „*[s]vako naređenje kojim se zaštićene osobe prisiljavaju na kopanje rovova ili na pripremanje drugih vrsta vojnih objekata, naročito kad je takvim osobama naređeno da to čine protiv vlastitih snaga u oružanom sukobu, predstavlja okrutno postupanje*.“¹²³

264. Vijeće je također utvrdilo da u konkretnom slučaju, izvođenje radova nije bilo na dobrovoljnoj bazi. Iako je bilo navoda da su se pojedini zarobljenici dobrovoljno javili za obavljanje radova, vijeće je imalo u vidu specifičnu situaciju u kojoj su se zarobljenici u inkriminisanom momentu nalazili. Iako nije postojala fizička prisila ili jasno izgovorena prijetnja, činjenica je da su ti ljudi zarobljeni i u vlasti od onih koji od njih zahtijevaju takvo djelovanje. Strah od negativne reakcije i djelovanja time izazvanog je kontinuirano prisutan i sastavni je dio svijesti zarobljenih lica, usljed kojeg je svaka dobrovoljnost zapravo samo pokušaj da izbjegne neka teža posljedica, kolokvijanim riječnikom, bira se manje zlo. Pravi test dobrovoljnosti ogleda se u mogućnosti zarobljenika koji se vode na prinudni rad, da odbiju učešće u tim radovima, odnosno stvarna mogućnost izbora. Iz svih provedenih dokaza jasno proizlazi da zarobljenici takve mogućnost nisu imali, da su se morali povinovati naređenjima stražara u logoru i onda kada bi bili odabrani za radove, nisu imali mogućnost da odbiju.

265. Ipak, optuženi i pored toga što su znali da se zarobljenici odvođe na prinudne radove na lokacije u kojima im je život u opasnosti, znajući i da su neki od njih ranjeni i poginuli, odnosno znajući da se radi o nedozvoljenom i nečovječnom postupanju, dozvoljavaju i omogućavaju da se zarobljenici izvode iz logora i odvođe na takve radove, a optuženi Kukavica ponekad lično vrši odabir zarobljenika za prinudne radove.

266. Naime, optuženi Kukavica je bio angažovan u logoru kao komandir straže od njegovog osnivanja, sa kratkim prekidom u septembru 1993. godine. Svjedoci su

¹²² Tužilac protiv Simića, broj IT-95-9-T, Presuda pretresnog vijeća od 17.10.2003. godine, paragraf 91

¹²³ Blaškić, presuda žalbenog vijeća, paragraf 597

potvrdili da je optuženi bio prisutan svakodnevnim prozivkama, da je vodio evidenciju prisutnih u logoru, da je znao kada se odvođe na prinudne radove, odnosno da je lično birao zarobljenike koji idu na prinudne radove ili da je barem bio prisutan kada su zarobljenici prozivani i vođeni na radove. Optuženom Kukavici nije niti stavljeno na teret da je lično donio odluku o korištenju zarobljenika za prinudne radove na navedeni način, no njegova uloga u izvršenju predmetnog krivičnog djela je ipak značajna. Optuženom je kao komandiru straže, od strane nadležnih organa za logor i njegovih pretpostavljenih, dostavljano odobrenje za korištenje zarobljenika za prinudne radove. Povrh navedenog, na odobrenjima koja je izdao Enes Handžić jasno stoji da će se zarobljenici koristiti za kopanje rovova. Opštepoznata je činjenica da se rovovi i tranšeji kopaju na prvim borbenim linijama, a jednako tako, opštepoznato je i da se na prvoj borbenoj liniji razmjenjuje vatra i da je riječ o iznimno opasnom području, gdje dugotrajan fizički rad poput kopanja, sasvim sigurno vodi ka izlaganju pogibelji svih zarobljenika. Ipak i pored takvog saznanja i svijesti optuženi učestvuje u izvršenju krivičnog djela na način da bira zarobljenike koji odlaze na prinudne radove. Da se njegova uloga ne svodi samo na prenošenje naređenja 307. mb ili OG Zapad govori svjedočenje svjedoka Damira Kolovrata, koji je naveo da ga je upravo optuženi Kukavica odabrao za prinudne radove, a da nije bio na spisku. I svjedok Ljuban Živko potvrđuje da ga je lično optuženi Kukavica odredio za prinudne radove. Svjedoci Ivica Klarić, Ivica Keškić Zoran Gvozden, Boškić Dragan, Stjepan Radoš, Rade Marjanović, Božo Križanac, Drago Žulj, potvrđuju da je optuženi Kukavica pročitao njihova imena ili imena drugih zarobljenika za prinudne radove. Jednako tako, svjedok Viktor Maros je potvrdio da ga je optuženi skinuo sa spiska i tako ga spasio prinudnih radova. Optuženi je redovno izvještavan o brojnom stanju u logoru, prisustvovao je prozivkama, te je ako ne na drugi način, tada mogao vidjeti u kakvom se stanju nalaze zarobljenici. Pored toga, svjedoci su jasno naveli da su oba optužena bili upoznati sa njihovim zdravstvenim stanjem, na osnovu čega su mogli zaključiti da se radi o nedozvoljenim radnjama, o nečovječnom tretiranju zarobljenika.

267. Optuženi Gasal je u svom svjedočenju naveo da je bio upoznat sa činjenicom da su zarobljenici vođeni na prinudne radove, prije nego je preuzeo funkciju upravnika zatvora, ali da se sa takvom praksom nije nastavilo po njegovom dolasku¹²⁴. Vijeće je ipak došlo do drugačijeg zaključka. Naime, nesporno je da je optuženi prilikom

¹²⁴ Nisvet Gasal (17.02.2010. i 03.03.2010.)

preuzimanja pomenute funkcije izvješten da se dio zarobljenika nalazi na prinudnim radovima. Tačnije, optuženi je svakodnevno izvještavan o brojnom stanju zarobljenika, na osnovu jutarnje i noćne prozivke. Tako je u svakom momentu bio informisan o tome gdje se zarobljenici nalaze. Svjedok Zelić je optuženog obavijestio o ranjavanju i povredama koje je dobio na obavljanju prinudnih radova, svjedok Ivica Gunjača je potvrdio da je pravio spiskove zarobljenika kojima treba medicinska pomoć i o tome izvještavao optuženog Gasala. Svjedok Zelić je potvrdio i da mu je optuženi Gasal ponudio da ga pusti kući, kao nagradu jer je pomogao ranjenom vojniku Armije BiH „Megiju“. Nadalje, sam optuženi je naveo da je razgovarao sa nekim od ranjenih zarobljenika, na osnovu čega je mogao i biti upoznat sa pogibelnim situacijama kojima su zarobljenici izlagani. Ipak, i pored svih tih saznanja i njegove svijesti da su zarobljenici vođeni na prinudne radove na prve borbene linije i da je njihov život tako ugrožvan, optuženi Gasal nakon dolaska na mjesto upravnika zatvora ne poduzima ništa da tu praksu izmijeni.

268. Optuženi su dakle, bili svjesni da su naređenja o obavljanju prinudnih radova, na prvim borbenim linijama bila nezakonita, pa i pored toga što su bili na pozicijama koje sa sobom nose određenu odgovornost, dozvoljavaju da se zarobljenici iz logora stadion NK „Iskra“ odvođe na prinudne radove, na koji način omogućavaju da se takva praksa i dalje nastavi. Nedopustivo je da lica koja su ovlaštena i zadužena za pravilno i zakonito funkcionisanje logora, pa su time i staranje o životima zarobljenika u logoru u njihovoj odgovornosti, dozvoljavaju da se ti zarobljenici tretiraju na ovakav način, iako znaju da se zarobljenici sustavno vode na prinudne radove pod naprijed opisanim okolnostima. Pri tome optuženi Kukavica ponekad lično odabira određene zarobljenike za prinudne radove. Sve navedeno govori da su optuženi svjesni namjere i htijenja da se zarobljenici koriste za obavljanje prinudnih radova, na opisani način, pa su se svojom šutnjom i saglašavanjem da se zarobljenici u te svrhe izvode iz logora, zapravo saglasili sa takvim namjerama, na koji način i pomažu u izvršenju predmetnog krivičnog djela.

269. Optuženi Gasal opisao je na koji je su to način zarobljenici odvođeni na radove, navodeći da su odobrenje za odvođenje zarobljenika za radove dobivali od organa bezbjednosti 307. m.b., koji su navodili broj potrebnih zatočenika, kao i okolnost koliko dana će zatočenici ostati na ovim radovima. Iako optuženi Gasal ističe da je iz logora odvedena samo jedna grupa zatočenika na ove radove, a kojoj prilikom su ranjeni zatočeni Miroslav Zelić i pripadnik ARBiH, Enver Halilović nesumnjivo je utvrđeno da su

u periodu od 22.09.1993. godine, pa do 19.03.1994. godine prinudni radovi izvođeni i na drugim lokalitetima

270. U ranijim poglavljima ove presude iznesena je struktura logora, uprave i stražara, te izvještaja koje su vođe straže podnosile optuženim Kukavici i Gasalu, te se sada neće ponovno navoditi. Ipak, takva su utvrđenja značajna sa aspekta znanja optuženih o svemu što se u logoru dešava. Optuženi Kukavica je upravo u skladu sa svojim položajem, prisustvovao prozivkama i imao uvid u brojčano stanje zarobljenika, odnosno imao saznanja o tome ko je u logoru, a ko i iz kojeg razloga odsutan i onda o tome izvještavao svoje nadređene. Čak i ako naredbe za odvođenja zatočenika na ove radove, kako optuženi Gasal tvrdi, nisu uvijek išle preko uprave logora, već direktno od strane vojske na stražare ovog logora, iz prethodno navedenog, jasno proizilazi da je optuženi Gasal u inkriminisanoj periodu u svakom trenutku imao saznanja o brojčanom stanju zatvorenika i činjenici gdje se isti nalaze. Stoga, vijeće zaključuje da je Gasal Nisvet bio upoznat o svim radovima na koje su zatvorenici iz logora stadiona NK „Iskre“ odvedeni.

271. Doprinis optuženih u izvršenju ovog krivičnog djela ogleda se u ne poduzimanju radnji, koje su optuženi bili dužni poduzeti, na koji način je trećim licima omogućeno da djelo izvrše i ostvare. Naime, radnje optuženih u konkretnom slučaju kvalifikovane su kao radnje pomagača. Pomagačke radnje su sve one radnje kojima se „...*tuđe djelo potpomaže, kojima se unapređuje, podupire, podržava ili olakšava...*“¹²⁵ Pomaganje može biti izvršeno i ne činjenjem, kao što je u konkretnom slučaju riječ. Nečinjenje se sastoji u tome da optuženi propuštaju da djeluju u skladu sa svojim obavezama i dužnostima, na koji način su omogućili i potpomogli trećim licima – pripadnicima Armije R BiH da izvrše predmetno krivično djelo. Radnje optuženih, koje se sastoje u umišljajnom nečinjenju, prethode izvršenju djela, one zapravo omogućavaju da do izvršenja djela dođe. Optuženi ne poduzimaju mjere koje su bili dužni poduzeti kako bi spriječili odvođenje zarobljenika na prinudne radove na prve borbene linije, iako su znali gdje se isti odvođe i bili svjesni opasnosti koja po njih time nastaje, a naročito znajući za ranjavanja i pogibije pojedinih zarobljenika u tim okolnostima. Na taj način oni u suštini dijele namjeru izvršioca i saglašavaju se sa svim posljedicama koje mogu nastupiti.

¹²⁵ Komentar Krivičnog zakona SFRJ, Savremena administracija, Beograd 1982. godine

272. Pored navedenog, pomagački doprinos optuženog Kukavice se ogleda i u tome da on lično vrši odabir određenih zarobljenika, koji upravo zbog toga budu odvođeni na prinudne radove na prvu borbenu liniju.

273. Stoga, ovo vijeće zaključuje da su optuženi radnjama opisanim u tački 12. osuđujućeg dijela izreke presude počinili krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika-nečovječno postupanje iz člana 144. u vezi sa članovima 22. i 24. KZ SFRJ.

(c) Mučenja u logoru – prelaćivanje zarobljenika

274. Odbrane optuženih Gasala i Kukavice nisu osporavale činjenične navode tužilaštva u pogledu mučenja, odnosno prelaćivanja na stadionu. Međutim, odbrana je tvrdila da optuženi niti su znali niti su mogli spriječiti ulazak vojnika Armije BiH na stadion niti su znali da se takva prelaćivanja odvijaju. Tačnije, optuženi Gasal je potvrdio da je znao za prelaćivanja na stadionu, prije nego je došao na poziciju upravnika logora, ali da nakon njegovog dolaska takvih događaja više nije bilo.

275. Na osnovu iskaza svjedoka jasno je vidljivo da je prelaćivanje zarobljenika od osoba koje bi noću ulazile u logoru bilo nešto što se dešavalo jako često, gotovo svakodnevno i veliki broj zarobljenika bio je izložen takvom maltretiranju, poput Milenka Begića, Zdravka Kezića, Milena Kasala, Miroslava Zelića, Ilije Udovlića, Ilije Dujmovića, Kazimira Kaića, Ive Miloša, Nikice Miloša, Dragana Erkapića, Zdenka Mijatovića, Nike Vaskovića i drugih. Ono što je bilo bitno utvrditi u odnosu na ovu inkriminaciju jeste da li su optuženi Gasal i Kukavica znali da se u logoru, u kojem su obavljali funkcije koje su od njih tražile određeno djelovanje, dopušta ulazak trećim licima, vojnicima Armije RBiH i vrši prelaćivanje zarobljenika na travnatom dijelu stadiona, ispod tribina ili u hodnicima. Također, bitno je bilo utvrditi da li su se takva prelaćivanja dešavala i nakon što je optuženi Gasal došao na stadion.

276. Svjedok Milenko Kasalo je potvrdio da je kao pripadnik HVO zarobljen, nakon što se sa ostalim pripadnicima Prve bojne HVO-a predao vojnicima Armije RBiH. Svjedok je opisao sve lokacije na kojima je bio zatvoren, nakon zarobljavanja, te da je na stadion prebačen krajem osmog mjeseca 1993. godine. Potvrdio je da je u dolasku na stadion zatekao više zarobljenih muškaraca Hrvata, da se sjeća da su bile svakodnevne prozivke. Na okolnosti prelaćivanja, svjedok je naveo da se sjeća da je nekad u 10.-om mjesecu 1993. godine, jednu noć bio prozvan po imenu i prezimenu i tada je

pretučen. Svjedok je opisao da ga su ga prozvale osobe, koje su imale podkape, odnosno kape gdje se vide samo oči i ništa više, a jedna od tih osoba je bila u crnoj uniformi. Svjedok je naveo da su postavili par pitanja, nakon čega su ga tukli, usljed čega je pao u nesvijest i bila mu je potrebna medicinska pomoć. Međutim, kako svjedok navodi, bilo je jako kasno i noć, pa tek ujutro kada su došli stražari, odveden je u Dom zdravlja na pregled, gdje je ostao na liječenju. Svjedok je također potvrdio da je tu noć pretučeno još jedanaest zarobljenika, ali nije cijela grupa odvedena u Dom zdravlja. Opisujući zadobijene povrede svjedok je pojasnio je od zadobijenih udaraca povraćao, da mu je lijeva ruka bila gotovo deformisana od predmeta kojim je udaran, kao i da je udaran u kičmu.

277. Premlaćivanja ovih svjedoka potvrdio je i svjedok A, koji je potvrdio da su stražari puštali one koji su maltretirali zarobljenike da ulaze u stadion. Svjedok je naveo i da mu je poznato da su zarobljenike „prozivali i mlatili“, ali da njega nisu prozivali nakon povratka sa prislinih radova na području Gornjeg Vakufa. Među onima koji su maltretirani svjedok je naveo Milenka Kasala i Ivu Miloša. Svjedok je naveo i da je jednu noć došla grupa vojnika i onda su prozivali zarobljenike, među kojima i Milenka Kasala i Ivu Miloša, koji su tada i isprebijani, a da mu je Kasalo rekao da ga jedan zagriže za nos, a drugi tuče ¹²⁶. Svjedok Ljuban Živko¹²⁷ je također potvrdio da mu je poznato da s jednom izvedeni Ivo i Nikica Miloš i da su ih premlatili, kao i da je premlaćen bivši golman Škoro. Svjedok B je potvrdio da su premlaćeni Begić i Kezić. Svjedok je pojasnio da se nisu mogla vidjeti premlaćivanja, jer su to dešavalo u hodniku, ali da se čula dreka i jauci i da je poslije vidio te ljude sa ozljedama, a naročito Škoru, koji je ležao pored njega. Svjedok Vlatko Brnas je potvrdio i da su Zdenko Mijatović i Kazimir Kaić izvođeni i to Mijatović u dva navrata i pretučeni, navodeći da je bila noć, pa da se nije vidjelo ko ih je izveo. Svjedok Slaven Brajković je također naveo da je bilo premlaćivanja na stadionu, da su zarobljenici izvođeni iz prostorija i kasnije vraćani premlaćeni, pa je tako pretučen Spremo. Svjedok je pojasnio i da nije nikada vidio kada je neko tučen, jer nije smio gledati kroz prozor, ali da su se čuli jauci i vidjele su se povrede na zarobljenicima. Svjedok Frano Vejić je naveo da mu je poznato da je bilo premlaćivanja na stadionu, ali da ne zna ko je to radio. Međutim, svjedok je potvrdio da je vidio Spremu i Miloš Nikicu kada su vraćeni pretučeni, a i oni su pričali o tome.

¹²⁶ Svjedok A (05.11.2008)

¹²⁷ Ljuban Živko (17.12.2008)

Svjedok Ivica Gunjača je naveo da je bilo prelaćivanja na stadionu, da su se noću izvodili zarobljenici i da su se čuli jauči, a poznato mu je i da je jedan od tih pretučenih zarobljenika Dragan Erkapić. Svjedoci Josip Kalajica, Stjepan Radoš, Mirko Tomljenović, Marko Gunjača, Ivica Gunjača i Miroslav Zelić su također potvrdili da su pretučen Ivo i Nikica Miloš, te Dragan Erkapić.

278. Na osnovu iskaza ovih svjedoka, koje sud cijeni kao relevantne, utemeljene, realne i uzajamno saglasne, moguće je zaključiti da su se ova prelaćivanja dešavala gotovo odmah nakon što su ovi zarobljenici dovedeni na stadion, odnosno krajem osmog ili početkom devetog mjeseca 1993. godine.

279. Da su se prelaćivanja nastavila i nakon dolaska optuženog Gasala za upravnika, odnosno da su nakon 22.09.1993. godine mučeni Niko Vasković zvan „Koni“, Fabijan Lovrić, Kazimir Kaić, Ilija Udovčić, Željko Spremo, Mario Miloš, Zdravko Kezić, Milenko Begić, Ivica Lozančić, Ilija Dujmović i drugi vidljivo je iskaza niza svjedoka, poput Miroslava Zelića, Rade Marjanovića, Josipa Kalajice, Kazimira Kaića, Ilije Udovičića, Ilije Dujmovića, Zdravka Kezića, Milenka Begića, Radeta Marjanovića, Ivica Klarića i drugih.

280. Svjedoci Milenko Begić i Zdravko Kezić¹²⁸ su na gotovo istovjetan način u pogledu relevantnih činjenica, opisali okolnosti pod kojima su zarobljeni, zatim dolazak na stadion u augustu 1993. godine i izvođenja na travnati dio stadiona u toku noći. Svjedok Begić je naveo da je skupa sa Kezićem zarobljen u okolini Gornjeg Vakufa, odakle su prebačeni u Bugojno. Svjedok je opisao sve okolnosti zarobljavanja, kao i dolazak na stadion – u logor, gdje je sa Kezićem bio zatvoren u posebnoj prostoriji, bez kontakta sa ostalim zarobljenicima. Svjedok je dalje naveo da je četiri ili pet puta, za vrijeme njegovog boravka u logoru, a prije nego je 13.10.1993. godine razmijenjen, izvođen na travnati dio stadiona gdje je prelaćivan. Opisujući te događaje, svjedok je potvrdio da ga je iz prostorije izvelo više lica, koji su na glavi imali kapuljače, a i da je bio mrak, pa stoga nije mogao prepoznati o kome se radi. Potvrdio je da su ga tukli rukama i nogama, da je imao modrice po cijelom tijelu, da je imao povrede ruku, nogu i ramena, nakon čega bi ga samo vratili u prostoriju u kojoj je ranije boravio. Svjedok je naveo i da je kasnije, nakon razmijene bio liječen i da mu je ustavnoljen invaliditet od 70%. Svjedok Kezić je također potvrdio da je zarobljen skupa sa Begićem i da su na

¹²⁸ Milenko Begić i Zdravko Kezić (02.07.2008.)

posljedku dovedeni u logor na stadionu, gdje su držani u poseboj prostoriji. Svjedok je također naveo i da su izvođeni noću na travnati dio stadiona, gdje su prelaćivani i to četiri ili pet puta. Ovi su svjedoci naveli da su izvođeni na prelaćivanje uskoro po dolasku na stadion, ali i kasnije, prije razmjene, a nakon dolaska MKCK, koji je prvi put posjetio logor 28.09.1993. godine¹²⁹.

281. Svjedok B u svom iskazu potvrđuje prelaćivanje Zdravka Kezića i Milenka Begića.¹³⁰ Međutim ovaj svjedok navodi da se njihovo prelaćivanje dogodilo u 11. mjesecu 1993.godine. Apelaciono vijeće podsjeća da su Zdravko Kezić i Milenko Begić razmijenjeni dana 12.10.1993.godine.¹³¹ Stoga je vijeće poklonilo vjeru iskazu svjedoka B u pogledu činjenice da su ova lica prelaćena, ali ne i u pogledu kada se to desilo. Svjedok Kazimir Kaić detaljno je opisao prelaćivanje koje se odigralo 04.12.1993. godine, kada je zajedno sa Ilijom Udovičićem pretučen na travnatom dijelu stadiona. Svjedok je naveo da je tog dana odveden na ispitivanje u BH banku, skupa sa Udovičićem, gdje su sjedili par sati, bez da ih je iko ispitivao i vraćeni na stadion. Kasnije te noći po svjedoka su, u prostoriju u kojoj je bio u logoru, došla dvojica vojnih policajaca, koji su ga izveli iz svlačionice na stadion, gdje je bilo još četiri, pet osoba i naredili mu da se skine. Svjedok je naveo da je odbio da se skine, jer je bilo četiri do pet centimetara snijega na zemlji, a nakon što je odbio „pošlo je to izivljavanje, prelaćivanje“, koje je trajalo pola sata, uz stalno provociranje. Nakon toga je vraćen u svlačionicu, navodeći da ne zna šta je poslije bilo, sve dok se ujutro nije probudio. Svjedok je naveo i da se zna ko su bila lica koja su ga tukla, jer su imali kapljače na glavama, ali da je siguran da je jedan od njih bio stražar Mirsad Čefo, jer ga je poznavao od ranije i te noći ga je prepoznao po glasu. Svjedok je naveo i da je nakon njega tu noć prelaćen Ilija Udovičić.

282. Svjedok Ilija Udovičić je na saglasan način opisao odvođenje njega i Kazimira Kaića u prostorije BH banke, kao i njihovo vraćanje u logor, te činjenicu da je Kaić pretučen istu noć. Svjedok je naveo i da ga je navečer oko dvanaest sati iz prostorije izveo neki dečko, koji se nije ni skrivao, a da ostale nije smio da vidi. Nakon što je izveden iz prostorije, svjedok je odveden na kraj stadiona, preko tribina, do žičane ograde, gdje su mu rekli da digni ruke. Svjedok navodi da su tada krenuli udarci „svim

¹²⁹ T-20

¹³⁰ Svjedok B (26.11.2008.)

¹³¹ O1/1 (odobrenje organa bezbjednosti komande 307 m.b. od 11.10.1993.)

mogućim palicama...i čime sve ne“, po rukama, po genitalijama, po leđima i cijelom tijelu, ali su mu najprije zaprijetili da se ne okreće, jer će biti ubijen. Od zadobijenih udaraca svjedok je u više navrata gubio svijest, pa su ga poljevali vodom, pa navodi da je u jednom momentu, kada su ga ispravili jedan od tih koji su ga tukli, udario ga objema nogama u leđa. Svjedok je potvrdio i da se u tom trenutku uspio okrenuti i budući da je usred mjesečine bila svjetla noć, među pet, šest ljudi koji su ga tukli, prepoznao Šečka – stražara Šečića i vođu smjene Đopa.

283. Iskazi svjedoka Kaića i Udovičića saglasni su u bitnim dijelovima, o načinu njihovog odvođenja u BH banku, vraćanje na stadion te okolnost samog prelaćivanja. Međutim, njihovi se iskazu razlikuju u pogledu datuma, na način da svjedok Kaić navodi da je to bilo 04.12.1993. godine, dok svjedok Udovičić tvrdi da je bilo 29.11.1993. godine ili par dana ranije. Međutim, ovu činjenicu vijeće nije našlo dostatnom da bi dovelo u pitanje cjelokupne iskaze svjedoka, budući da su isti uvjerljivi, saglasni u relevantnim dijelovima te potkrijepljeni iskazima drugih svjedoka. Nadalje, svjedoci su bili izloženi izuzetno brutalnom i traumatičnom događaju, pa je posve opravdano da se detalji poput tačnog datuma, kada na stadionu borave mjesecima, nisu precizni. Također, nužno je imati u vidu i protek vremena od inkriminisanog događaja, usljed čega je ova nedosljednost mogla nastati. Bitno je imati na umu da se radi o subjektivnom doživljaju, o sjećanju koje blijedi i o različitoj mogućnosti da se svjedoci prisjete traumatičnih događaja i iste iznesu pred vijećem u sudskom postupku. Ono što je po ocjeni ovog vijeća bitno, jeste upravo činjenica da svjedoci sam tok događaja opisuju na gotovo identičan način, pa za vijeće nije bilo sumnje da se ovo prelaćivanje zaista desilo na opisani način i to u periodu nakon što je optuženi Gasal postao upravnik logora.

284. Prelaćivanje ovih zarobljenika potvrdili su u svojim iskazima Miroslav Zelić, Rade Marjanović i Gunjača Marko. Prije svega, ovi su svjedoci na stadion prebačeni početkom desetog mjeseca 1993. godine, dakle nakon što je optuženi Gasal postao upravnik logora, pa sama činjenica da su vidjeli da je svjedok Kaić izveden i pretučen, govori u prilog zaključku da se prelaćivanja dešavaju u inkriminisano vrijeme.

285. Svjedok Zelić potvrdio je da je nakon njegovog dolaska na stadion, jednu noć izveden Kazimir Kaić i pretučen, a svjedok Marjanović navodi i da je pomogao Kaiću, nakon što je prelaćen na centru stadiona i vraćen u prostoriju. Svjedok je naveo i da su mu zarobljenici koji su bili prelaćeni rekli da se to događalo na centru stadiona,

da su udarani „*pijeskom u čaparama*“ po bubrezima. Svjedok Marko Gunjača je također potvrdio da se sjeća da je Kazimir Kaić pretučen i da je bio sav crn od udaraca.

286. Naime, svjedok Rade Marjanović, koji je također u stadion doveden u oktobru 1993. godine, potvrđuje da je Kaić pretučen, kao i Niko Visković, Ilija Dujmović navodeći da im je pomagao i stavljao obloge od slane vode na rane. Svjedok Ivica Klarić je naveo da su se prelaćivanja uvijek dešavala noću, kada bi u stadion ulazila nepoznata lica, prozivala imenom i prezimenom zarobljenike, odvodila ih na travnati dio stadiona i tu prelaćivala. Sjeća se i da je tako prelaćen Niko Visković, zvani Koni, Željko Spremo, zvani Pemac i Ivica Lozančić. Nadalje, prelaćivanje Željka Spreme, zvanog Pemac, u periodu kada je optuženi Gasal bio na poziciji upravnika logora, potvrdili su također i svjedoci Miroslav Zelić, Slaven Brajković, Gordan Raić, Ivica Topić i svjedok D.

287. Svjedok Mario Franjić potvrdio je da je pretučen Mario Miloš, navodeći da je čuo krikove, jauke i molitve. Svjedok navodi da je Mario Miloš bio njegov prijatelj, koji je spavao nasuprot njega. Pozvali su ga da izađe na hodnik, nakon čega su samo čuli udarce, jauke, molitve, a nakon što je Miloš vraćen, svjedok mu je pomagao da se zaustavi krv. Svjedok je naveo i da se ovo desilo navečer, pa da stoga Miloš nije mogao prepoznati lica koja su ga izvela. Svjedok je bio siguran da se ovaj događaj desio u novembru 1993. godine.

288. Prelaćivanje Ivica Lozančića potvrdio je svjedok Stipo Vučak¹³². Naime, svjedok je naveo da je, kao pripadnik Druge bojne HVO-a, zarobljen i sproveden u Prusac, gdje je sa ostalim zarobljenicima kopao tranšeje i rovove i pravio zemunice. Na tom lokalitetu su bili do desetog mjeseca 1993. godine, kada je trebala biti neka razmjena, pa su prebačeni na stadion. Potvrdio je da mu je Ivica Lozančić rekao da je pretučen na stadionu, a i da je on vidio ozljede na njemu, navodeći da se vidjelo da je „malo pretučen“. Svjedok nije mogao iznijeti detalje kako je došlo do toga da je Lozančić pretučen, ali navodi da mu je povjerovao. Svjedok Ivica Topić je također potvrdio da je Lozančić pretučen, navodeći da je Lozančić „redovno dobijao batine“. Iako vijeće nije moglo sa sigurnošću utvrditi kada je Ivica Topić doveden na stadion, u cijelosti mu je poklonilo vjeru u odnosu na navode o prelaćivanju Ivica Lozančića. Iskaz svjedoka u ovom dijelu je uvjerljiv, siguran i u pogledu bitnih okolnosti saglasan je iskazu svjedoka Stipe Vučaka.

¹³² Stipo Vučak (09.07.2008.)

289. Da je Ivica Lozančić pretučen na stadionu potvrđuje i svjedok Drago Žulj, kao i svjedok D, koji navodi da se premlaćivanje Lozančića desilo nakon što su u logru napravljene dvije dodatne prostorije, a Lozančić je izveden baš iz te jedne nove prostorije. Optuženi Gasal je potvrdio da su nove prostorije u krugu logora napravljene nakon njegovog dolaska na položaj upravnika zatvora, pa je stoga vijeće van svake sumnje zaključilo da se premlaćivanje Lozančića dešava u vrijeme kada se optuženi Gasal nalazi na čelu uprave zatvora.

290. Nadalje, svjedok Ilija Dujmović¹³³ detaljno je opisao kako je izgledalo njegovo izvođenje i premlaćivanje. Svjedok je naime, potvrdio da je iz prostorija Gimnazije gdje je bio nakon zarobljavanja, prebačen na stadion u desetom mjesecu 1993. godine. Svjedok je naveo da su ga iz prostoriju u kojoj je bio smješten izveli stražari, vezali lisicama, a da je jedan stražar držao pušku uperenu u njega, dok ga je drugi više puta nogom udario u predjelu stomaka, što je izazvalo unutrašnje krvarenje i svjedok je proveo na liječenju više od mjesec dana usljed tih ozljeda. Navedeno potvrđuje i Procjena organa bezbjednosti 307 mb Armije RBiH od 23.10.1993. godine, iz koje se može zaključiti da je svjedok tog dana bio u Domu zdravlja Bugojno¹³⁴.

291. Svjedok Zoran Pocrnja¹³⁵ je potvrdio da je Dujmović izveden iz prostorije u kojoj su zajednički boravili, navodeći da je isti pretučen i vraćen u tu prostoriju, nakon čega je pao u kolaps, pa su ga zamotanog u ćebetu odnijeli u bolnicu.

292. Konačno, svjedok Miroslav zelić je naveo da mu je poznato da je Fabijan Lovrić pretučen noć prije razmjene, jer je izvrijeđao stražare logora, misleći da oni nemaju ključeve od prostorije u kojoj je oštećeni bio zatvoren. Međutim, ti su stražari pozvali pripadnike 307. mb, koji su ušli u tu prostoriju i pretukli Fabijana Lovrića. Delić Suvad¹³⁶, vođa jedne smjene straže u logoru stadiona NK „Iskra“, iako ne navodi ime oštećenog, ističe da mu je poznato da je noć uoči razmjene premlaćen jedan zatočenik u logoru stadiona NK „Iskra“. Delić Suvad je posljednju noć bio prisutan u kancelariji uprave logora stadiona NK „Iskra“ i kod njega su se nalazili ključevi prostorija gdje su bili smješteni zatočenici. Ističe da je posljednju noć u logor unesen alkohol, te da je oštećeni počeo da vrijeđa stražare, pjevajući uvrijedljive pjesme i psujući ih. Galama

¹³³ Ilija Dujmović (04.02.2009.)

¹³⁴ T-564

¹³⁵ Zoran Pocrnja (20.08.2008.)

¹³⁶ Suvad Delić (13.01.2010)

ovog zatočenika se čula i do kancelarije uprave logora stadiona NK „Iskra“. Nakon izvjesnog vremena došla je brigadna policija odvalila vrata gdje su bili smješteni zatočenici i premlatila ga.

293. Svjedok B je također potvrdio da je noć uoči razmjene jedan od zarobljenika pretučen, iako nije znao tačno ime, navodeći da se radi o Jovi Lovriću. Dovodeći iskaz ovog svjedoka u vezu sa svjedokom Miroslava Zelića, koji je bio uvjerljiv u pogledu identifikacije Fabijana Lovrića, ovo je vijeće zaključilo van svake sumnje da je upravo Lovrić lice koje je pretučeno noć uoči razmjene 19.03.1994. godine.

294. Premlaćivanje ovog svjedoka potvrdio je i optuženi Gasal, navodeći da je uoči razmjene zarobljenika, ujutro tek vidio šta se desilo, da je vladala „oputštajuća atmosfera“, da je bilo alkohola. Potvrdio je da zna da se jedan od zarobljenika napio, da je vrijeđao stražare i da je potom došlo do „*incidenta...[pa je] intervenisala vojna policija*“. Optuženi je tog zarobljenika zatekao u posebnoj prostoriji, u strahu da neće biti razmijenjen.

(i) Elementi mučenja i odgovornost optuženih

295. Iz naprijed navedenih iskaza svjedoka jasno je vidljivo da su zarobljenici u logoru stadion NK Iskra bili izlagani izuzetno brutalnom premlaćivanju, koji je uzrokovao veliku fizičku bol i patnju, a sasvim sigurno i visok nivo i intenzitet straha, kao oblika duševne boli. Svjedoci – oštećeni potvrdili su da su udarani nogama, rukama, palicama, po svim dijelovima tijela, po rukama, leđima, kičmi, bubrezima. Mnogi od njih su imali veoma ozbiljne i trajne posljedice, poput oštećenja bubrega, unutrašnjeg krvarenja, gubitka svijesti, modrica i hematoma po cijelom tijelu. Jedini razlog za ova premlaćivanja je činjenica da se radi o muškarcima hrvatske nacionalnosti.

296. Sve navedeno ukazuje da je došlo do kršenja odredbi člana 130. III Ženevske konvencije i člana 75. stav 2. tačka a/II Dopunskog protokla I, koji izričito zabranjuju mučenje u svim okolnostima.

297. U odnosu na odgovornost optuženih, vijeće je imalo u vidu niz činjenica i okolnosti na temelju kojih je utvrđeno da su optuženi, u cjelokupnom inkriminisanom periodu, bili svjesni i znali da se u krugu logora zarobljenici muče, na način da se izvode iz prostorija u kojima su boravili i premlaćuju od strane vojnika Armije BiH, ali i stražara u logoru. Optuženi i pored takvih saznanja nisu poduzeli niti jednu radnju kojom bi

spriječili mučenje zarobljenika, koji su bili pod njihovom zaštitom, na koji način su dali doprinos izvršenju predmetnog krivičnog djela.

298. Naime, optuženi Gasal je tokom davanja iskaza na glavnom pretresu, ali i u izjavi danoj u istrazi¹³⁷ potvrdio da je znao za prelaćivanja na stadionu još prije nego je preuzeo funkciju upravnika logora 22.09.1993. godine. Optuženi je također naveo, u izjavi danoj u istrazi, da su pojedini stražari nastavili sa istom praksom prelaćivanja i nakon njegovog dolaska, ali da je on činio sve što je u njegovoj mogućnosti da to spriječi. Iako je u toku postupka bilo navoda da se smanjio broj prelaćivanja nakon dolaska optuženog Gasala, ipak na osnovu iskaza svjedoka, vidljivo je da takva praska nije u cijelosti napuštena. Stoga, nameće se opravdan zaključak da optuženi ipak nije poduzeo nužne i adekvatne mjere kako bi zaštitio sigurnost zarobljenika u logoru. Optuženi Gasal je, tako, bio upoznat sa prelaćivanjem Kazimira Kaića, kao i Željka Spreme, te Ilije Dujmovića, ali nije poduzeo nikakve konkretne mjere niti da se kazne izvršitelji tih prelaćivanja niti da se nakon toga poduzmu nužne mjere kako bi se onemogućio ulazak trećih lica, naročito vojnika Armije BiH u krug stadiona i zlostavljanje zarobljenika. Nadalje, optuženi Gasal je potvrdio da ga je optuženi Kukavica izvjestio o prelaćivanju Kazimira Kaića. Nakon toga, odnosno nakon što je utvrđeno da je to prelaćivanje izvršeno od strane tzv. MUP-ove smjene straže, optuženi Gasal je sazvaio sastanak uprave i uputio prijedlog za smjenu te MUP-ove smjene. Međutim, svjedok Kaić je jasno potvrdio da je u njegovom prelaćivanju učestvovao stražar Mirsad Ćefo, no nema nikakvog dokaza da je ovaj stražar uklonjen iz zatvora. Upravo suprotno, ovo lice se nalazi na spiskovima imena pripadnika OG Zapad na dan 05.02.1994. i 04.03.1994. godine, što jasno govori da je i dalje obavljao dužnost stražara na stadionu¹³⁸.

299. Svjedok Ilija Dujmović je potvrdio da je optuženi bio upoznat sa zlostavljanima zarobljenika, navodeći da mu je Gasal prišao i pitao ga može li mu kako pomoći, pa je svjedok stekao utisak da mu je Gasal pomogao na način što je imao prioritet za odlazak u Dom zdravlja, kamo je išao zbog povreda zadobijenih od prelaćivanja na stadionu. Svjedok je teođer naveo da je bilo očito da se ljudi prelaćuju na stadionu, da su to svi znali, da se uopšte nije krilo. Svjedok je naveo i da su optuženi Gasal, Kukavica i ostali

¹³⁷ T- 631a i T-631b (Zapisnici o ispitivanju osumnjičenog pred TUžilaštvom BiH, broj KT-RZ-125/07 od 29.03.2007. i 13.09.2007. godine)

¹³⁸ T-511 i T 512

stražari mogli jasno primijetiti i povrede na pretučenim zarobljenicima, budući da su iste bile jasno vidljive a prozivke su vršene svakodnevno. Svjedoci Milenko Begić, Zdravko Kezić i Rade Marjanović, također su naveli da su povrede na zarobljenicima bile očigledne, da se dobro znalo da se zarobljenici maltretiraju, a svjedok Marjanović je dodao i da su Gasal i Kukavica morali znati za to, jer su zarobljenici bili zaključavani sa dva ključa, pa da bi neko sa strane ušao u logor, znači da ga je morao pustiti neko od stražara, odnosno podređenih optuženima.

300. Nadalje, optuženi Kukavica je svakodnevno bio na prozivkama zarobljenika i mogao se tako lično uvjeriti u povrede koje su kod njih nastajale, kao rezultat premlaćivanja u noći. Optuženi Kukavica je također, na osnovu prozivki podnosio izvještaj o brojčanom stanju zarobljenika, pa je tako bio upoznat i sa time ko je od zarobljenika nedostajao i ko je bio na liječenju. Nadalje, optuženi je svakodnevno dobijao izvještaje o stanju u logoru od stražara i dalje referisao svojim nadređenim. U tom smislu, optuženi Kukavica je i obavijestio optuženog Gasala o premlaćivanju Kaića.

301. Nadalje, svjedoci Hamid Đopa i Suvad Delić naveli su da su insistirali da imaju u svom posjedu ključ od prostorija, kako bi bili „sigurni“, odnosno da se tada zna „da ne može biti ničega, incidenta nikakvog“¹³⁹. Razmatrajući iskaze ovih svjedoka, koji su u inkriminisano vrijeme bili stražari, odnosno vođe straže u logoru, vijeće dolazi do zaključka da razlog zbog kojeg su insistirali da zadrže ključeve kod sebe, upravo govori u prilog tome da su treća lica ulazila u logor i mučila zarobljenike.

302. Više svjedoka je u iskazima istaklo da je najgora smjena bila ona u kojoj je bio stražar Đopa (Ilija Dujmović), a da je najmirnije bilo u smjeni Zijada Salkića. Svjedok A je jasno naveo da je Salkić jedini bio „baš čovjek“ da u njegovoj smjeni niko nije pretučen, kao i da se on nije slagao sa time što su zarobljenici maltretirani, a da su drugi puštali unutra druge ljude koji su mučili zarobljenike. Sve navedeno govori u prilog tome da su zlostavljana u logoru bila gotovo opšte poznata činjenica, kao i da su postojale mogućnosti da se spriječi ulazak lica sa strane i premlaćivanja. Ako u smjeni Zijada Salkića niti jednom nije došlo do premlaćivanja, evidentno je dakle, da je postojao efikasan način da se stvore uslovi u kojima ne bi ni dolazilo do mučenja zarobljenika.

¹³⁹ Hamid Đopa i Suvad Delić (13.01.2010.)

303. Svjedok Jozo Tomas je potvrdio da prostorija u kojoj su zarobljenici bili smješteni nije bila zaključavana, a Kazimir Kaić da nakon zaključivanja Washingtonskog sporazuma stražari više nisu imali ključeve od prostorija u kojima su zarobljenici boravili, već su ključevi bili kod zapovjednika straže.

304. Na osnovu svega navedenog, vijeće je utvrdilo znanje optuženih o dešavanjima u logoru. Optuženi su, ipak i pored takvih saznanja, odabrali da ne poduzmu nikakve mjere da bi spriječili zlostavljanje zarobljenika, koje nije bilo izolovani incident već praksa koja se provodila duže vrijeme. Optuženi su se nalazili na položajima koji su od njih zahtijevali djelovanje. Jedan od efikasnih metoda bila bi dodatno osiguranje, kako bi se spriječio ulazak trećih lica u krug stadiona i njihov pristup zarobljenima, kao i uklanjanje stražara u čijim je smjenama bilo zlostavljanja, a na što su svjedoci ukazivali. Međutim, kroz relativno duži vremenski period u kojem su se ova mučenja dešavala, optuženi i uprkos postojanju obaveze da se staraju o životima, zdravlju i bezbijednosti zarobljenika, nisu poduzimali nikakve radnje da spriječe zlo kojem su ovi bili izloženi, a za koje su optuženi znali.

305. . Optuženi Gasal kao upravnik, te optuženi Kukavica kao komandant cjelokupnog obezbjeđenja logora, ne poduzimaju mjere koje su bili dužni poduzeti kako bi spriječili mučenje zarobljenika na stadionu, u skladu sa ovlastima koje su im s obzirom na njihove funkcije pripadale. Optuženi se svojim nečinjenjem zapravo saglašavaju sa mučenjima zarobljenika. Radnje optuženih su kvalifikovane kao saizvršilačke budući da optuženi ne preduzimaju nužne mjere da spriječe mučenje zarobljenika u logoru. Optuženi su imali mogućnost da stražarima u logoru narede da ne puštaju druge pripadnike armije RBiH da noću ulaze u logor radi mučenja zarobljenika. Također su mogli staviti pod kontrolu ključeve od prostorija u kojima su boravili zarobljenici, ili preduzeti druge adekvatne mjere kako bi spriječili mučenje zarobljenika, koje se odvijalo u logoru. Da su optuženi preduzeli neku od ovih radnji, do izvršenja dijela nebi ni došlo. Nasuprot tome, optuženi su pasivni i ne preduzimaju nikakve mjere da se spriječi mučenje zarobljenika u logoru. Takvim svojim odnosom optuženi zapravo odobravaju ponašanje stražara i saglašavaju se sa nedozvoljenim postupanjem prema zarobljenicima.

306. Na osnovu svega naprijed iznesenog, ovo je vijeće zaključilo da su optuženi radnjama opisanim u tački 13. osuđujućeg dijela izreke presude počinili krivično djelo

Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika, nečinjem iz člana 144. u vezi sa članovima 22. i 30. stav 2. KZ SFRJ

B. PRIMJENA MATERIJALNOG PRAVA

307. Članom 3. KZ BiH propisano je načelo zakonitosti, kao jedno od osnovnih načela krivičnog postupka, koje glasi:

“(1) Krivična djela i krivičnopravne sankcije propisuju se samo zakonom.

(2) Nikome ne može biti izrečena kazna ili druga krivičnopravna sankcija za djelo koje, prije nego što je učinjeno, nije bilo zakonom ili međunarodnim pravom propisano kao krivično djelo i za koje zakonom nije bila propisana kazna.“

308. Nadalje, članom 4. KZ BiH propisan je princip vremenskog važenja krivičnog zakona, te isti glasi:

„(1) Na učinitelja krivičnog djela primjenjuje se zakon koji je bio na snazi u vrijeme učinjenja krivičnog djela.

(2) Ako se poslije učinjenja krivičnog djela jednom ili više puta izmijeni zakon, primijenit će se zakon koji je blaži za učinitelja.“

309. Zakon je u članu 4a) KZ BiH predvidio i izuzetak od primjene članova 3. i 4. KZ BiH, propisujući da:

„Članovi 3. i 4. ovog zakona ne sprečavaju **sudjenje ili kažnjavanje** bilo kojeg lica za bilo koje činjenje ili nečinjenje koje je u vrijeme kada je počinjeno predstavljalo krivično djelo u skladu s općim načelima međunarodnog prava.“

310. Dakle, iz navedenih zakonskih odredbi, proizilazi da se, po pravilu, na učinioca krivičnog djela prvenstveno primjenjuje zakon koji je bio na snazi u vrijeme učinjenja djela (*tempus regit actum*).

311. Od ovog je principa moguće odstupiti jedino u interesu optuženog, odnosno jedino ukoliko se nakon izvršenja djela zakon izmijenio na način da je izmijenjeni zakon blaži za učinitelja. Pitanje koji je zakon blaži za učinitelja rješava se *in concreto*, odnosno upoređivanjem starog i novog (ili novih) zakona u odnosu na svaki konkretni slučaj.

312. Upoređivanje tekstova zakona, međutim, može dati siguran odgovor samo u slučaju ako je novi zakon dekriminisao nešto što je po starom bilo krivično djelo, jer je

tada novi zakon očigledno blaži. U svim drugim slučajevima, kada je krivično djelo kažnjivo po oba zakona, potrebno je utvrditi sve okolnosti koje mogu biti relevantne u izboru blažeg zakona, odnosno zakona koji za optuženog daje povoljniji ishod. Koji je zakon blaži zavisi od relevantnih okolnosti. Te okolnosti se prvenstveno odnose na odredbe o kaznama, njihovom odmjeraivanju, odnosno ublažavanju (koji je zakon u tom smislu povoljniji), mjerama upozorenja, eventualnim sporednim kaznama, novim mjerama koje se primjenjuju kao zamjena za strožije kazne (npr. rad za opšte dobro na slobodi), mjerama bezbjednosti, pravnim posljedicama osude, da li novi zakon predviđa osnov za isključenje protivpravnosti, krivične odgovornosti ili kažnjivosti, itd.

313. U konkretnom slučaju i zakon koji je bio na snazi u vrijeme izvršenja djela (KZ SFRJ), jednako kao i zakon koji je trenutno na snazi (KZ BiH), propisuju krivičnopravne radnje za koje je optuženi oglašen krivim kao krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva.

314. S obzirom na navedeno, jasno je da postoje zakonski uvjeti za vođenje krivičnog postupka protiv počinioca za krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva i njegovo kažnjavanje, imajući u vidu da radnje koje je optuženi poduzeo predstavljaju krivično djelo, kako prema zakonu koji je ranije bio na snazi, odnosno zakonu vremena izvršenja krivičnog djela, tako i prema zakonu koji je trenutno na snazi, dakle zakonu po vremenu suđenja.

315. Dalja procjena koji je zakon blaži za učinitelja vrši se upoređivanjem zapriječenih kazni iz zakona koji je bio na snazi u vrijeme izvršenja krivičnog djela, sa zakonom koji je sada na snazi.

316. Za krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 175. KZ BiH, propisana je kazna zatvora od najmanje deset (10) godina ili dugotrajni zatvor. S druge strane, za krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 144. stav (1) Krivičnog zakona SFRJ, propisana je kazna zatvora najmanje pet (5) godina ili smrtna kazna. Procjena blažeg zakona se uvijek vrši *in concreto*, odnosno, procjenjujući sve okolnosti konkretnog predmeta.

317. Za pravilno razumjevanje ovog problema, bitno je naglasiti i praksu Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Maktouf/Damjanović protiv BiH¹⁴⁰ koji se bavio identičnim pitanjem. Paragrafi 68-70. navedene presude sadrže kriterije koji imaju direktne implikacije na postupanje Apelacionog vijeća u ovom predmetu.

318. Nesporno je da Tužilaštvo BiH podnijetom optužnicom optuženima na teret ne stavlja krivična djela koja su za posljedicu imala gubitak života. Kako nijedan od optuženih nije oglašen krivim za gubitak života, to zločini za koje su osuđeni ne spadaju u kategoriju najtežih oblika ratnih zločina za koje je bila zapriječena smrtna kazna prema članu 37. ZK SFRJ.

319. Stoga, u ovom slučaju, prilikom razmatranja koji je zakon blaži za optužene, sud mora izvršiti upoređivanje zapriječenih zakonskih minimuma kazne zatvora za isto krivično djelo i utvrditi koji od njih je blaži za počinioca. Naime, imajući u vidu radnje izvršenja krivičnog djela, oblik učešća optuženih i stepen njegove odgovornosti, ovo Vijeće cijeni da se kazna u konkretnom slučaju ima kretati prema zakonskom minimumu zapriječene kazne za navedeno krivično djelo. Kada se navedeno uzme u obzir prilikom upoređivanja zapriječenih kazni prema KZ SFRJ i KZ BiH, u pogledu zakonom propisanog minimuma kazne, lako je utvrditi da KZ BiH nije blaži za učinioca, jer za krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva propisuje kao zakonski minimum kaznu u trajanju od deset (10) godina. Iz gore navedenih razloga, a na osnovu člana 4. KZ BiH, Apelaciono vijeće nalazi da je u konkretnom slučaju nužno primijeniti KZ SFRJ, kao zakon koji je važio u vrijeme izvršenja krivičnog djela, budući da kasnije doneseni zakon, u konkretnom slučaju, nije blaži za optužene.

C. ISPUŠTENI DIO ČINJENIČNOG OPISA

320. U odnosu na tačke izreke presude, kojima se optuženi Senad Dautović oglašava krivim, vijeće je prilagodilo činječni opis iz optužnice, kako bi isti odgovarao utvrđenom činjeničnom stanju, a bez da se narušava subjektivni i objektivni identitet optužbe.

321. Najprije, vijeće je ispustilo iz činječnog opisa dio u kojem se navodi da je optuženi Dautović postupao u drugoj funkciji osim one načelnika SJB, zatim sve ono što nije dokazano, a u pogledu nadležnosti optuženog za zarobljenike koji su mu se predali, te funkciju optuženog kao komandanta Objedinjene komande grada. Vijeće je iz

¹⁴⁰ App.br.2312/08 i 34179/08, presuda od 18.jula 2013.godine

činjeničnog opisa isпустило sve ono što je našlo suvišnim, repetativnim i nedokazanim, a kako bi radnje optuženih bilo dovoljno jasne, precizne i razumljive.

322. Optužnicom se navodi da je optuženi Dautović u inkriminirano vrijeme bio i komadant Objedinjene komande AR BiH - Komande grada Bugojna, koja je bila specifična i mimo vojnih pravila formirana komanda, a kako je svjedok Jeleč pojasno, formirana je pored redovne Operativne komande. Cilj ove komande je da se uspostavi jedno starješinstvo, radi bolje organizacije odbrane grada, ali u okviru te komande svi su mogli da djeluju samostalno u zapovjedanju svojim jedinicama. Kada je u pitanju svojstvo i funkcija optuženog Dautovića, odbrana je sporila da je on bio komadant Objedinjene komande, te je osporavala i dokaz Tužilaštva T 514 - Naredbu o ovlaštenju za postupanje sa zarobljenim licima, a koja je potpisana od strane optuženog Dautovića ispred „komandanata“ Objedinjene komande ARBIH.

323. Svjedok Selmo Cikotić navodi da se ne sjeća ko je bio komadant objedinjene komande, ali navodi da je Dautović bio član i da je on bio zadužen da koordinira dejstva MUP-a, Armije i štaba u samom gradu. Svjedok Cikotić je naveo da je tokom sukoba Dautović imao zadatak da komanduje svim snagama odbrane, te je praktično postao *ad hoc* komadant. Dautović je imao pune kompetencije da komanduje operacijama u gradu.

324. Iz svih izvedenih dokaza, pa čak ni iz dokaza T 514 na kojem je Tužilaštvo insistiralo, ne proizilazi jasna činjenica da je upravo optuženi Dautović bio na čelu Objedinjene komande. Obzirom da u naredbi T 514 stoji u potpisu „Komandanti“, Tužilaštvo to pravda time da je u pitanju greška, te da je tu zapravo trebalo biti „komandant“.

325. U vezi sa Objedinjenom komandom, vještak Muslimović objašnjava da je takva organizacija bila jedinstvena u Armiji RBiH i nije bila propisana u armijskim strukturama. Nju nalazi izvjesnom improvizacijom u organizacijsko-formacijskom smislu, te da je nastala inicijativom na lokalnom nivou kako bi se formirala jedinstvena komandna struktura u cilju lakše i organizovanije odbrane grada Bugojna za vrijeme sukoba sa HVO-om, a što je prihvatljivo objašnjenje prema mišljenju ovog Vijeća, budući da je i postojala samo za vrijeme trajanja sukoba i objedinjavala je faktički 307. brigadu, Štab TO Bugojno i Stanicu javne bezbjednosti Bugojno.

326. Dakle, nije sporno da je optuženi Dautović, kao načelnik SJB Bugojno ulazio u sastav komandne strukture ove paralelne, samoformirane vojne formacije, ali to i dalje ne dokazuje da je bio lično zadužen i odgovoran za funkcionisanje ove netipične vojne formacije.

327. Dodatna objašnjenja koja je dao vještak Muslimović, ukazuju da je zapravo Objedinjena komanda bila na neki način povezana sa Ratnim Predsjedništvom ili je bar Ratno predsjedništvo koristilo kako bi imalo uticaj i na vojne strukture.

328. Što se uloge optuženog Dautovića tiče, a što je objašnjeno donekle i svjedočenjem svjedoka Cikotića, sasvim izvjesno je da je optuženi Dautović u kapacitetu načelnika SJB Bugojno imao određeni autoritet u gradu, dobro poznao prilike i odnose policije prije sukoba, te je logičan njegov izbor da rukovodi operacijama odbrane u gradu za vrijeme sukoba. Istovremeno nije moguće utvrditi da je samo i isključivo on bio odgovoran i zadužen za prihvatanje i tretman ratnih zarobljenika koji su se predali ili su zarobljeni tokom sukoba. Čak ni činjenica za koju Tužilaštvo tvrdi da je nepobitan dokaz uzročno posljedične veze sukoba i kapaciteta Dautovića sa onim što se desilo sa zarobljenicima i civilima u Bugojnu za vrijeme i nakon sukoba – činjenica da su se pripadnici I bojne predali na vlastito insistiranje upravo optuženom Dautoviću, mnogi od svjedoka su izjavili da su u njega imali povjerenja. Ovakvo objašnjenje je prihvatljivo, jer je upravo policija obezbjeđivala čitavo to vrijeme sve objekte u gradu, te je izgradila povjerenje građana, uključujući i građane hrvatske nacionalnosti koji su živjeli tu od ranije. Ali to i dalje ne znači njegovu de jure i de facto vlast nad pripadnicima vojske i Štaba odbrane tokom sukoba.

329. S druge strane, analizom dokaza, posebno nalaza i mišljenja vještaka Muslimovića, te Dnevnika Dževada Mlaće, može se zaključiti da je Ratno predsjedništvo uvijek pretendovalo da bude glavno komandujuće civilno, ali i vojno tijelo. I zaista ono to jeste bilo u izvjesnom smislu, jer se Ratno predsjedništvo pojavljuje kao koordinator uspostave i normalizacije civilnog života u gradu Bugojnu, ali i koordinator određenih vojnih operacija. Iz Dnevnika proizilazi da se na sjednicama redovno raspravljala vojnobezbjedonosna situacija u gradu i raspoređivali se zadaci prisutnima, a kojim sjednicama su prisustvovali i predstavnici vojnih vlasti, ali i civilnih među kojima nerijetko i optuženi Dautović.

330. Stoga, može se zaključiti da nema pouzdanih dokaza da je upravo Dautović bio

na čelu Objedinjene komande odbrane grada Bugojna, ali da je van razumne sumnje dokazano da je u kapacitetu načelnika SJB Bugojno, bio u sastavu te formacije, te se stoga može prihvatiti da je bio jedan od komadanata Objedinjene komande, ali ne i komandant. Nadalje, tužilaštvo nije do kraja razjasnilo koja su to tačno bila zaduženja Objedinjene komande niti je utvrđeno na temelju provedenih dokaza, da je optuženi u toj funkciji imao ma kakvu nadležnost u odnosu na radnje opisane u izreci presude. Međutim, na temelju provedenih dokaza, optužba nije jasno dovela u vezu status optuženog kao jednog od komandanata Objedinjene komande grada, sa izvršenim radnjama. Usljed navedenog, vijeće je iz činjeničnog opisa izostavilo navođenja da je optuženi postupao kao komandant objedinjene komande.

331. Nadalje, u činjeničnom opisu optužnice se npr. navodi da je na sjednicama Ratnog predsjedništva razmatrano i odlučeno da se zarobljenici koriste za prinudne radove ili za prisilno davanje krvi, kao i da se optuženi složio sa tim, no provedeni dokazi ne potvrđuju takve navode. Također, vijeće je ispustilo iz činjeničnog opisa one oblike izvršenja, koje nije našlo dokazanim. Tačnije, u činjeničnom opisu navedeno je više oblika krivnje i izvršenja inkriminiranih radnji, kroz UZP, komandnu odgovornost do individualne odgovornosti činjenjem ili ne činjenjem. Vijeće je nakon utvrđenog činjeničnog stanja i nakon utvrđivanja da su optuženi djelovali lično, bilo činjenjem ili ne činjenjem, našlo suvišnim da ispituje i utvrđuje dalje oblike odgovornosti, te su stoga iz činjeničnog opisa ispušteni navodi u tom dijelu. Konačno, vijeće nije našlo dokazanim da je optuženi djelovao i donosio odluke kao komandant Objedinjene komande grada, na način kako mu je to optužnicom stavljeno na teret.

332. Konačno, tužilaštvo je tvrdilo da činjenica da su se zarobljenici predali optuženom nakon niza pregovora, sama po sebi govori u prilog tome da je optuženi ujedno bio odgovoran za njih i da se u tome temelji i neki vid odgovornosti optuženog. Međutim, provedeni dokazi pokazuju da iako su se zarobljenici predali optuženom, isti su odmah predani u nadležnost Armije BiH i u tim se krugovima odlučivalo o zarobljavanju. Tužilaštvo nije provelo niti jedan konkretan dokaz koji bi ukazao na to da je optuženi imao neku vrstu nadležnosti u odnosu na zarobljenike i da je on, po nekoj od svojih funkcija, odlučivao o sudbini zarobljenika, da ih je na prevaru namamio da se predaju, svjesno i sa znanjem da se isti neće tretirati u skladu sa međunarodnim humanitarnim pravom. Ove tvrdnje tužilaštva ostale su na nivou pretpostavki, te su kao takve izostavljene iz činjeničnog opisa.

333. Stoga, iz činjeničnog opisa osuđujućeg dijela je izostavljeno sve što je bilo nedokazano i suvišno, repetativno.

IV. KAZNA

334. Svrha kažnjavanja određena je članom 33. KZ SFRJ i ona je (1) sprečavanje učinioca da čini krivična djela, (2) vaspitni uticaj na druge da ne čine krivična djela i (3) jačanje morala društva i uticaj na razvijanje društvene odgovornosti i discipline građana.

335. Rukovodeći se navedenim, Apelaciono vijeće je imalo u vodi i odredbe člana 41. KZ SFRJ, u kojem su iznesena opšta pravila o odmjeravanju kazne, odnosno sve one okolnosti koje utiču na to da kazna bude manja ili veća – olakšavajuće i otežavajuće okolnosti.

336. Prije svega, vijeće je uzelo u obzir same okolnosti izvršenja inkriminiranih radnji, težinu povrede zaštićenog dobra, nastupjele posljedice, te stepen krivične odgovornosti optuženih. Iako se radi o izuzetno teškom krivičnom djelu, kojim su povrijeđene vrijednosti zaštićene međunarodnim pravom, evidentno je da radnjama optuženih niko nije lišen života i nema smrtne posljedice. Nesumnjivo je da je izvršenje predmetnog krivičnog djela ostavilo trajne posljedice na žrtve, o čemu su mnogi od njih svjedočili. Dugotrajno zatvaranje i zlostavljanje ostavili su i psihološke i fizičke posljedice na preživjele zarobljenike, te mnogi od njih se i danas nerado i sa velikom poteškoćom prisjećaju i govore o onome što su preživjeli. Nesporno je da se radi o teškom krivičnom djelu, ostvarenom kroz dugotrajno i intenzivno zlostavljanje zarobljenika. Međutim, upravo to su radnje izvršenja djela, odnosno bitni elementi samog djela, te se te činjenice ne mogu posmatrati niti kao otežavajuće niti kao olakšavajuće. Vijeće je stoga, u cilju individualizacije kazne, u obzir uzelo sve one okolnosti koje se vežu za ličnost svakog od optuženih, njihov stepen krivnje i odnos prema djelu, pobude iz kojih je djelo počinjeno, raniji i kasniji život, kao i lične prilike.

337. U odnosu na optuženog Dautovića, vijeće je najprije imalo u vidu da je optuženi postupao kao direktni izvršilac, svjesno i sa znanjem naredivši premlaćivanje Stipice Zelića, te dozvolivši da se zarobljenici smjeste u neuslovne prostorije SJB Bugojno i Gimnazije u Bugojnu. Nadalje, optuženi je ne činjenjem, onda kada je bio dužan da s obzirom na ovlaštenja i obaveze koje je kao načelnik SJB Bugojno imao, doprinijeo izvršenju krivičnih djela, opisanih u tačkama 3., 5., 6., 7., 8., 9., 10. i 11. izreke ove

presude.

338. Nadalje, vijeće je imalo u vidu da je veći broj zarobljenika držan u neuslovnim prostorijama, te da je također veći broj zarobljenih bio izložen nečovječnom postupanju i mučenju. Stoga je veći broj oštećenih u radnjama za koje je optuženi Dautović oglašen krivim uzet kao otežavajuća okolnost.

339. S druge strane, vijeće je imalo u vidu i relativno mladu životnu dob optuženog Dautovića u inkriminisanom periodu, njegovo ponašanje prije izvršenja krivičnog djela (obavljao je odgovorne poslove i uživao povjerenje građana), kao i život nakon izvršenja krivičnih djela, činjenicu da je porodičan otac dvoje djece, kao i držanje u toku postupka. Sve ove okolnosti, vijeće je cijenilo kao olakšavajuće.

340. Na osnovu navedenog, vodeći se svrhom kažnjavanja – rehabilitacijom i generalnom prevencijom, ovo vijeće je utvrdilo da je kazna zatvora u trajanju od sedam godina adekvatna najprije, težini izvršenog krivičnog djela i nastupjeloj posljedici. Vijeće također nalazi da ova kazna odražava i društvenu osudu djela, te da će svrha kažnjavanja u cijelosti biti ostvarena.

341. Nadalje, u odnosu na optuženog Gasala, vijeće je imalo u vidu da sam optuženi nije inicirao bilo kakva nezakonita ponašanja u logoru na stadionu. Optuženi nije donosio odluku o odvođenju zarobljenika na prinudne radove na prve borbene linije niti je lično učestvovao ili naredio premlaćivanje ma kojeg zarobljenika na stadionu. Ipak, optuženi je, kao upravnik logora, bio odgovoran za živote i sigurnost zarobljenika, pa iako je znao da se takva nedozvoljene stvari dešavaju, nije poduzeo ono što je što je morao i što je od njega bilo očekivano, kako bi spriječio nezakonito djelovanje i zaštitio zarobljenike.

342. Apelaciono vijeće je veći broj oštećenih cijenilo kao otežavajuću okolnost na strani optuženog Gasala. Nasuprot tome, vijeće je utvrdilo niz olakšavajućih okolnosti, polazeći prije svega od činjenice da optuženi nije lično inicirao vršenje krivičnih djela, odnosno od njegovog stepena krivnje i doprinosa izvršenju krivičnog djela. Nadalje, mnogi svjedoci su potvrdili da je situacija u logoru bila bolja nakon dolaska optuženog na poziciju upravnika, a naročito da se broj premlaćivanja smanjio. Sud je također imao u vidu i relativno mladu životnu dob u inkriminisano vrijeme, te činjenicu da je porodičan. Sve ove okolnosti po mišljenju vijeća imaju karakter osobito olakšavajućih okolnosti koje ukazuju da se i sa ublaženom kaznom može postići svrha kažnjavanja.

136

Konačno, optuženi je za radnje opisane u tački 12. izreke presude oglašen krivim kao pomagač, a što predstavlja zakonsku mogućnost za ublažavanje kazne.

343. S obzirom na sve naprijed navedeno, primjenjujući član 42. stav 1. i 2. KZ SFRJ, u vezi sa članom 24. stav 1. KZ SFRJ, ocjena je Apelacionog vijeća da je kazna zatvora od četiri godine adekvatna, te da će se njome ostvariti svrha kažnjavanja, kako u odnosu na specijalnu prevenciju i rehabilitaciju, tako i u odnosu na društvenu osudu djela i generalnu prevenciju.

344. Konačno u odnosu na optuženog Kukavicu, vijeće je sagledalo sve okolnosti koje se vežu za optuženog i utvrdilo da je kazna zatvora od četiri godine adekvatna i srazmjerna jačini povrede zaštićenog dobra, kao i da će istom biti postignuta svrha kažnjavanja.

345. Vijeće je prilikom razmatranja i utvrđivanja kazne imalo u vidu prije svega položaj optuženog Kukavice u hijerarhijskom lancu i s obzirom na to, njegovu mogućnost da postupi drugačije. Vijeće je pri tome, imalo u vidu da je optuženi izvještavao pretpostavljene o pojedinim incidentima u logoru, poput onoga kada je na stadionu premlaćen Kazimir Kaić. Međutim, optuženi kao ovlašteno lice, na koje su se zarobljenici oslanjali da im pruži zaštitu od trećih lica sa vana, propušta da spriječi nezakonito postupanje, onda kada je znao da se takvo nešto dešava. Optuženi pored toga što sprovodi naređenja svojih pretpostavljenih o odvođenju zarobljenika na prinudne radove, iako zna da se vode na prve borbene linije, jer to piše u samoj naredbi/odobrenju, ne poduzima ništa da to spriječi već lično odabire neke zarobljenike za te radove. Ipak, vijeće je imalo u vidu i da su radnje optuženog, radnje saizvršioca, odnosno pomagača.

346. Vijeće na strani optuženog Kukavice veći broj oštećenih cijeno kao otežavajuću okolnost. Nasuprot tome vijeće je našlo niz olakšavajućih okolnosti : činjenicu da je u vrijeme izvršenja djela imao dvadesettri godine, da je porodičan, život prije i nakon izvršenja krivičnog djela, te korektno držanje u toku postupku. Nadalje optuženi Kukavica je učestvovao u radovima koji su se izvodili radi poboljšanja uslova u logoru koji su izvođeni po naredbi upravnika ili samoinicijativno. Sve ove okolnosti po mišljenju vijeća imaju karakter osobito olakšavajućih okolnosti koje ukazuju da se i sa ublaženom kaznom može ostvariti svrha kažnjavanja. Konačno optuženi je za radnje opisane u tački 12. izreke presude oglašen krivim kao pomagač, što predstavlja zakonsku

mogućnost za ublažavanje kazne.

347. S obzirom na sve naprijed navedeno, primjenjujući član 42. stav 1. i 2. KZ SFRJ, u vezi sa članom 24. stav 1. KZ SFRJ, ocjena je Apelacionog vijeća da je optuženom Kukavici kazna zatvora od četiri godine adekvatna, te da će se njome ostvariti svrha kažnjavanja, kako u odnosu na specijalnu prevenciju i rehabilitaciju, tako i u odnosu na društvenu osudu djela i generalnu prevenciju.

348. Na kraju, vijeće napominje da se u skladu sa članom 50. KZ SFRJ optuženima u kaznu ima uračunati ukupno provedeno vrijeme u pritvoru po rješenjima Suda BiH i to optuženom Dautović Senadu vrijeme od 16.04.2007. godine do 20.02.2009. godine i od 22.11.2011. godine do 07.12.2012. godine, optuženom Gasal Nisvetu vrijeme od 21.03.2007. godine do 13.05.2008. godine zatim od 31.05.2008. godine do 04.07.2008. godine, od 27.08.2008. godine do 19.02.2009. godine i od 12.12.2011. godine do 07.12.2012. godine, a optuženom Kukavica Musajbu vrijeme od 21.03.2007. godine do 14.05.2008. godine, od 29.05.2008. godine do 04.07.2008. godine, od 27.08.2008. godine do 19.02.2009. godine.

V. OSLOBAĐAJUĆI DIO

A. UDRUŽENI ZLOČINAČKI PODUH VAT

349. Tužilaštvo je optuženog Dautovića teretilo da je svjesno učestvovao u udruženom zločinačkom poduhvatu (UZP) i da je u namjeri ostvarivanja zajedničkog plana poduzimao radnje, kako su opisane u navedenim tačka druge izmijenjene optuženice.

350. Imajući u vidu da su u konkretnom slučaju primjenjene odredbe KZ SFRJ, Vijeće je najprije razmotrilo da li u takvom slučaju postoji mogućnost krivične odgovornosti optuženog Dautovića za učestvovanje u UZP-u, budući da odredbe KZ SFRJ ne propisuju koncept UZP-a. U vezi s tim, Vijeće ističe da je KZ SFRJ preuzet kao zakon u BiH, te da koncept UZP-a predstavlja utvrđeni princip u međunarodnom običajnom

pravu i to od prije aprila 1992.godine, pri čemu je međunarodno običajno pravo dio zakona BiH.¹⁴¹

351. Ovo pitanje je detaljno razmotreno u prvostepenoj presudi ovog suda u predmetu „Rašević-Todović“, gdje je zaključeno da je procesuiranje i osuda optuženih kao učesnika udruženog zločinačkog poduhvata u skladu sa načelom zakonitosti.¹⁴² Navedena pravna argumentacija u cijelosti je prihvatljiva i za ovo Vijeće, te je bilo neophodno ispitati da li su u konkretnom slučaju u odnosu na optuženog Dautovića ispunjeni elementi UZP-a.

352. Prema praksi međunarodnih krivičnih sudova (MKSR, MKSJ, Specijalni sud za Sierra Leone i Posebna vijeća za Istočni Timor), udruženi zločinački poduhvat predstavlja oblik odgovornosti za počinjenje krivičnih djela priznatih međunarodnim krivičnim pravom.¹⁴³ U predmetu MKSJ Tadić, žalbeno Žalbeno vijeće je definisalo elemente zajedničke svim oblicima UZP-a i to:

- i. Više osoba koje ne moraju biti organizirane u političku, vojnu ili upravnu strukturu (pluralitet osoba);
- ii. Postojanje zajedničkog plana, zamisli ili nakane koja predstavlja ili uključuje počinjenje kaznenog djela predviđenog Statutom;
- iii. Sudjelovanje optuženika u zajedničkom planu koji uključuje počinjenje jednog od kaznenih djela predviđenih Statutom.

353. Međutim, da bi se moglo ispitati postojanje UZP-a, odnosno zajedničkog plana i učešća optuženog u tome, neophodno je da se u optužnici jasno navede priroda UZP-a¹⁴⁴, vrijeme u kojem je UZP ostvarivan, identitet lica koja su učestvovala u tom

¹⁴¹ „Opšta načela međunarodnog prava su sastavni dio pravnog poretka BiH i entiteta,“ član III.3.b) Ustava BiH

¹⁴² Vidjeti poglavlje A. Opšte odredbe: Udruženi zločinački poduhvat i komandna odgovornost prema zakonu BiH i međunarodnom običajnom pravu- strana 113. i dalje, presuda broj X-KR 06/275 od 28.02.2008.godine

¹⁴³ Npr. Žalbeno vijeće je u predmetu Brđanin konstatovalo „Žalbeno vijeće je u predmetu *Tadić* zauzelo stav da je u vrijeme zbivanja u bivšoj Jugoslaviji udruženi zločinački poduhvat kao oblik odgovornosti postojao u međunarodnom običajnom pravu“, tačka 363 (presuda Žalbenog vijeća u predmetu *Tadić*, tačka 226), a poziva se i na presuda Žalbenog vijeća u predmetu *Vasiljević*, tačka 95.

¹⁴⁴ Žalbeno vijeće u predmetu *Tadić* je utvrdilo, a ovaj Sud usvojio, tri kategorije odgovornosti za UZP: Prvi ili osnovni oblik UZP-a odnosi se na predmete u kojima svi saoptuženi djeluju u skladu sa zajedničkim planom i posjeduju istu zločinačku namjeru. Da bi se utvrdila ova kategorija, mora se pokazati da je optuženi (i) dobrovoljno učestvovao u jednom od aspekata zajedničke zločinačke namjere i (ii) namjeravao rezultat krivičnog djela, čak i ako na to nije lično uticao. Drugi ili sistematski oblik UZP-a su tzv. predmeti

poduhvatu (mada nije nužno utvrditi imenom identitet svakog od tih lica) te prirodu učešća samog optuženog.

354. U optužnici se eksplicitno navodi da je optuženi postupao „*svjesno i sa namjerom ostvarenja zajedničkog cilja i plana udruženog zločinačkog poduhvata za koji je znao*“ .Stanje svijesti je relevantno za svaku pojedinu optužbu i svaki oblik odgovornosti, a isti se mora utvrditi za svako pojedino djelo za koje se osoba tereti i za svaki oblik odgovornosti koji se uzima u obzir. Ako tužilaštvo navodi da je zločin iz optužnice dio zajedničkog cilja, potrebno je bilo dokazati da je optuženi imao stanje svijesti potrebno za taj zločin.¹⁴⁵ Ako Tužilaštvo navodi da jedan ili više zločina iz optužnice nisu dio tog zajedničkog cilja, onda mora dokazati namjeru optuženog da učestvuje i sprovodi zajednički cilj, te da je svaki zločin za koji se tereti „*bio prirodna i predvidiva posljedica*“ tog plana i da je optuženi pristao na taj rizik.¹⁴⁶ To su psihička stanja optuženih koja se ili moraju *eksplicitno* navesti ili tužilaštvo mora navesti činjenice iz kojih se može izvući zaključak o tim psihičkim stanjima.

355. Nadalje, vijeće primjećuje da u optužnici nisu jasno navedena lica koja su, navodno pored optuženog, bila učesnici udruženog zločinačkog poduhvata. Također, sam cilj, odnosno plan, ovog UZP u optužnici nije u dovoljnoj mjeri jasno postavljen, niti je provedenim dokazima do kraja razjašnjeno, a potom i dokazano koji je bio zajednički plan, te kako je optuženi doprinio izvršenju tog plana.

356. Uloga optuženog u navodnom UZP-u temelji se na činjenici da je optuženi bio član Ratnog predsjedništva, kao i načelnik SJB te navodno komandant objedinjene komande grada. Međutim, takvi navodi sami po sebi, bez da je dokazano postojanje zajedničkog plana i uloge pojedinih učesnika UZP-a u izvršenju tog plana, samo po sebi nije dovoljno da bi se mogla održati teza tužilaštva.

“koncentracionih logora” u kojima je koncept zajedničkog cilja primijenjen u slučajevima u kojima su krivična djela iz optužnice navodno počinile grupe lica koja su djelovala u skladu sa zajedničkim planom. Tužilaštvo mora pokazati da je optuženi (i) lično znao za sistem zlostavljanja zatočenika i (ii) da je namjeravao da se taj sistem provodi. Posljednji, treći ili prošireni oblik UZP-a odnosi se na predmete kod kojih postoji zajednička namjera u kojima jedan od izvršilaca počinio djelo koje je, iako van zajedničke namjere, ipak prirodna i predvidiva posljedica realizacije tog zajedničkog cilja.

¹⁴⁵ *Tužilac protiv Radoslava Brđanina i Momira Talića*, IT-99-36-PT, Odluka o formi dodatno izmijenjene optužnice i zahtjevu Tužilaštva za izmjenu optužnice od 26. juna 2001. (“Druga odluka u predmetu *Brđanin*”), para. 41.

¹⁴⁶ Drugostepena presuda u predmetu *Tadić*, para 228; Drugostepena presuda u predmetu *Krnjelac*, para 32.

357. Optužba znanje optuženog za postojanje navodnog zajedničkog plana temelji na činjenici da je optuženi prisustvovao ili bio obaviješten o zaključcima sa sjednica Ratnog predsjedništva, pa da je onda djelovao u skladu sa tim zaključcima, u cilju ostvarivanja navodnog zajedničkog plana. Međutim, tužilaštvo zapravo nije dokazalo da je na sjednicama Ratnog predsjedništva ikada raspravljano o zarobljavanju ratnih zarobljenika, u formi navodnog plana da se isti zarobe i drže u neuvjetnim prostorijama, da se muče i da se prema njima nečovječno postupa. Iz provedenih dokaza proizilazi, a što se tvrdi i optužnicom da do zarobljavanja pripadnika HVO dolazi već 18.07.1993.godine. Iz iskaza svjedoka Mlaće i njegovog dnevnika da se zaključiti da je Ratno predsjedništvo svoju vanrednu sjednicu odražalo četiri dana nakon toga, tj 22.07.1993.godine, i da se zapravo radilo o prvoj sjednici koja je održana nakon što su započeli ratni sukobi HVO i ARBiH u Bugojnu.¹⁴⁷ Niti jedan provedeni dokaz govori da je na Ratnom predsjedništvu donesena odluka da se zarobljenici drže u neuvjetnim prostorijama. Upravo suprotno, na temelju iskaza Dževada Mlaće vidljivo je da je nakon zarobljavanja bila kontinuirana potreba za pronalaskom adekvatnog prostora i da se na tome radilo, sve dok nije formiran logor. Uslovi u logoru ali i u drugim mjestima gdje su zarobljenici držani, bili su veoma loši, ali tužilaštvo nije dokazalo da je optuženi imao ikakvu mogućnost da na to utiče, a niti je dokazano da su ti loši uslov bili rezultat ostvarenja zajedničkog plana UZP-a. Iako minorni, izvjesni naponi su poduzimani da bi se ti uslovi poboljšali.

358. Nadalje, tvrdnja tužilaštva da je optuženi učestvovao u UZP-u koji je imao za cilj prisilno uzimanje krvi ničim nije dokazana. Sama činjenica da je u dnevniku Dževada Mlaće ubilježeno „mobilizirati davaoce krvi – Dautović“ apsolutno ne može biti osnov za dokazivanje krivične odgovornosti optuženog. Da je zaista vršena mobilizacija davalaca krvi potvrđeno je iskazima saslušanih svjedoka, davalaca krvi: Kemala Sejfića, Kukić Nermina i Ivković Hidajeta,¹⁴⁸ koji potvrđuju da se na ulicama grada megafonom pozivalo na dobrovoljno davanje krvi za potrebe ratne bolnice. Ekstenzivno tumačenje ovakve zabilješke upisane u ličnom dnevniku svjedoka, bez postojanja ijednog drugog dokaza da je uopšte raspravljano o uzimanju krvi od zarobljenika, potpuno je neosnovano i predstavljalo bi teško kršenje principa *in dubio pro reo*. Ne postoji niti jedan dokaz da je na sjednici Ratnog predsjedništva dogovoreno da će se od

¹⁴⁷ Svjedok Dž. Mlaćo (24.03.2010.); dnevnik Dž. Mlaće (T-640)..

¹⁴⁸ Iskazi ovih svjedoka sa ročišta od 28.08.2013.godine

zarobljenika prisilno uzimati krv, da je optuženi Dautović time zadužen, kako na osnovu navedene zabilješke tvrdi tužilaštvo, te konačno da je optuženi zaista i ostvario ulogu u tom zajedničkom planu kako mu se optužnicom stavlja na teret.

359. Budući da je optuženi za tačke za koje je oslobođen krivnje u izreci ove presude, kao učesnik UZP-a, a kako vijeće nije našlo dokazanim postojanje takvog plana i poduhvata, nije bilo moguće niti utvrditi da je optuženi odgovoran za radnje opisane u pojedinim tačkama.

360. U nastavku vijeće će se osvrnuti na svaku pojedinu tačku druge izmijenjene optužnice, za koju je optuženi Dautović oslobođen od optužbe.

1. Naselje Donjići u Bugojnu

361. Apelaciono vijeće nalazi dokazanim da se zatvaranje osoba hrvatske nacionalnosti u garažu privatne kuće u naselju Donjići, dogodilo upravo u periodu i djelomično na način opisan u tački 1a) Izmjenjene optužnice (23.07 do 26.07), te da je grupa od oko 50 osoba, pretežno zarobljenih pripadnika I bojne HVO-a, ali i nekoliko civila hrvatske nacionalnosti (tačka 1.c. izmjenjene optužnice), nakon zarobljavanja sprovedena u garažu privatne kuće u naselju Donjići i da su tu držani zatvoreni nekoliko dana i gdje su mnogi od njih bili premlaćivani i na drugi način zlostavljani. Da je predaja bila ovog datuma potvrdio je svjedok Josip Kalajica, koji je bio u zapovjedništvu Prve bojne HVO-a. Naveo je da se tog dana predalo njih 40 – 50 pripadnika Prve bojne i da su svi smješteni u garažu u naselju Donjići, gdje su proveli dva dana, nakon čega su premješteni u Marksistički centar. Također, iz iskaza saslušanih svjedoka proizilazi da su u tom periodu i na ovom lokalitetu pripadnici Armije BiH zlostavljali zatvorene pripadnike HVO-a i muškarce hrvatske nacionalnosti, fizički i psihički, tukući ih u garaži i ispred garaže rukama, nogama, policijskim palicama-pendrecima, tupim predmetima, kundacima od pušaka, i dopuštajući civilima bošnjačke nacionalnosti i drugim pripadnicima Armije RBiH da ih tuku.

362. Svjedok Kalajica je naveo da je još dok su boravili u garaži, bilo premlaćivanja od strane pripadnika ARBiH i tu su bili zarobljeni, nisu mogli izaći. Naveo je da je bilo premlaćivanja u samoj garaži par ljudi bilo je izvođeno. Darko Jurić, Ivica Keškić su izvedeni, ali premlaćivanja su se dešavala većinom unutra u garaži. Svjedok je naveo da su tada pretučeni i Vlatko Kapetanović i nastavnik Fabulić. Ovo je potvrdio i svjedok

Mario Franjić, te svjedoci oštećeni Mario Glišić koji je izjavio da je tučen rukama, nogama, puškom i felgom od auta. On je potvrdio da su i drugi zatočenici premlaćivani u Donjićima i da je jedan od njih bio i Vlatko Kapetanović. Svjedok A je naveo da su u Donjićima pretučeni Vlatko Kapetanović, Dražen Pavlović i profesor Miroslav Fabulić. Svjedok Ivica Keškić je naveo da je i on također premlaćivan felgama od automobilskih guma koje su se nalazile u garaži. Svjedok Ivan Kapetanović je izjavio da su tučeni kundacima i gaženi čizmama, te opisuje da su zatočenici prozivani i izvođeni vani iz garaže i ispred premlaćivani. Također je potvrdio da su bili premlaćeni Ivica Keškić, Dražen Pavlović, Svjedok „A“, a posebno njegov brat Vlatko Kapetanović. Njegovo zlostavljanje je opisao je na način da je vidio kako je vezan lisicama i kako je polijevan vodom. Svjedok Ivan Kapetanović je također izjavio da su se prilikom lišenja slobode, prije dolaska u kuću u Donjićima, on i Miroslav Grljić, Dragan Kasalo i izvjesni Piplica, predali se pripadnicima Armije i onda je naređeno da se vode prema I bojni. Ovaj svjedok je također opisao mu je jedan pripadnik Armije htio odsjeći ruku, jer je na njoj imao istetoviranu „krunicu“. Na putu prema I Bojnoj, došli pred neku bolnicu i naređeno im je da legnu na zemlju, te su tada udarani kundacima, gaženi čizmama, te su nakon toga dovedeni su u garažu kuće u Donjićima gdje su bili zatvoreni sa ostalih 40-50 ljudi. Svjedok Bosiljka Kasalo je izjavila da je također bila zatvorena u kući u Donjićima, gdje je bilo pored vojnika I Bojne i civilnih lica zatvorenih zajedno sa njom. Navela je da su pripadnici HVO-a bili razdvojeni od civila i da su se nalazili u garaži.

363. Međutim, Apelaciono vijeće ne nalazi da je Tužilaštvo dokazalo učešće optuženog Dautovića u konkretnim radnjama, osim činjenice da su se pripadnici HVO-a iz Hotela Kalin predali optuženom Dautoviću. Mnogi od svjedoka pripadnika HVO koji su se predali, izjavili su da su putem megafona pozivani na predaju, jer su bili u okruženju snaga ARBiH i da su se sami odlučili na predaju, te da su oni lično tražili da se predaju Dautoviću kojeg su poznavali i vjerovali da im se ništa neće dogoditi, a što im je nesporno Dautović i garantirao.

364. Prema optužnici, jedinice odgovorne za premlaćivanje i zlostavljanje zatvorenih u kući u Donjićima, Tužilaštvo tereti i pripadnike ARBiH, te preipadnike Štaba odbrane i pripadnike SJB Policije. Međutim, vijeće ne nalazi da je Tužilaštvo dokazalo da su u premlaćivanjima zatvorenih učestvovala jedinice SJB Bugojno na čelu sa optuženim Dautovićem, kako je to navedeno u optužnici.

365. Svi svjedoci koji su se predali, naveli su da ih je nakon predaje zarobila vojska ARBiH i brigadna policija, koja ih je u čuvala zatvorene u kući u Donjićima. Svjedok Handžić je također izjavio da je stražu zatvorenih u Donjićima vršila posebna jedinica koja je dopunjavana pripadnicima vojne policije ARBiH. Svjedoci oštećeni koji su premlaćeni u kući i u garaži kuće u Donjićima (Mario Glišić, Ivica Keškić, Josip Lukić i dr.) naveli su da su ih premlaćivali pripadnici ARBiH. Dakle, niko od saslušanih svjedoka nije tvrdio da su pripadnici civilne policije (SJB Bugojno) također učestvovali u tim inkriminacijama. Svjedok Kasalo Milenko je izjavio da su kuću u kojoj su svi bili zatvoreni obezbjeđivali pripadnici Armije RBiH.

366. Dakle, sve navedeno ukazuje da su lica zatvorena u kući u Donjićima bila u neposrednoj odgovornosti pripadnika ARBiH, te da optuženi Dautović nije imao ingerencije u vezi sa ovim konkretnim dešavanjima.

367. Kako je ranije obrazloženo, Vijeće je utvrdilo da je optuženi bio jedan od komandanata objedinjene komande odbrane grada. Stoga je Vijeće umalo u vidu odredbu člana 280. ZKP BiH, po kojoj sud nije vezan za prijedlog tužioca u pogledu pravne ocjene djela, te činjenicu da u odnosu na optuženog Dautovića nije našao postojanje UZP-a. Polazeći od činjeničnog supstrata optuženja Vijeće je ispitalo da li su u konkretnom slučaju ispunjeni elementi komandne odgovornosti optuženog Dautovića, budući da izmjenjena optužnica tužilaštva sadrži činjenice iz kojih bi se moglo zaključiti da postoji komandna odgovornost optuženog Dautovića za navedenu tačku optuženja.

368. Vijeće podsjeća da je koncept komandne odgovornosti kao i koncept UZP-a predstavljao utvrđeni princip u međunarodnom običajnom pravu i prije počinjenja radnji koji su predmet ovog postupka.¹⁴⁹

369. Kako iz dokaznog postupka proizilazi da su u ovom događaju učestvovali pripadnici Armije RBiH koji su bili u ingerenciji ovlaštenih lica 307. brigade Armije RBiH i Štaba odbrane Bugojno i nad kojima optuženi Dautović nije imao efektivnu kontrolu, to Vijeće zaključuje da u konkretnom slučaju u odnosu na optuženog Dautovića nisu ispunjeni elementi komandne odgovornosti.

¹⁴⁹ Vidjeti paragrafe 350 i 351 ove presude.

2. Marksistički centar

370. Apelaciono vijeće je također utvrdilo da su u periodu otprilike od 25.07.1993. godine do polovine 08. mjeseca 1993. godine, nakon što su izmješteni iz privatne kuće i naselju Donjići, pretežno pripadnici I Bojne HVO-a, njih do 70 osoba, zatvoreni u Marksistički centar u Bugojnu, najprije u učionice centra, da bi potom bili prebačeni u podrum centra.

371. Prostorije centra bile su neuslovne za zatvaranje tolikog broja ljudi, o čemu su svjedočili svjedoci svjedok "A", Đapić Stipica, Mario Franjić, Ivica Đikić, Mario Franjić, Kapetanović Ivan, Glišić Mario, Keškić Ivan, Ivica Mršo koji su i sami bili zatvoreni najprije u prostorijama kuće u Donjićima da bi potom bili prebačeni u prostorije Marksističkog centra.

372. Svjedok Josip Kalajica je potvrdio da su on i ostali zarobljeni pripadnici Prve bojne premješteni u Marksistički centar, gdje su bili do premještanja na stadion oko 15.08.1993. Svjedok je naveo da ih je u Marksističkom centru bilo oko 80-90, sve uglavnom muškarci. Svjedok Ivica Đikić je opisao uslove u kojim su držani zatvoreni najprije u učionici, u kojoj je bilo zatvoreno njih oko 30, te je opisao da su uslovi u kojim su držani zatvoreni bilo jako loši, da su nuždu vršili svi u jednu kantu, da su ležali na kartonima i na uglju.

373. Svjedok Mario Franjić je opisao uslove zatvaranja u podrumu Marksističkog centra u kojem se on nalazio. Naveo je da je prethodno bio zatvoren u učionici, da bi potom bio prebačen u podrum. Opisao je taj podrum kao prostoriju sa malo svjetlosti od prozora na kojima su bile rešetke, da je bio vlažan i neuslovan, da je pod bio od zemlje.

374. Apelaciono vijeće je također našlo dokazanim da su u prostorijama Marksističkog centra pretučeni Vlatko Kapetanović i Ivan Keškić, (tačka 2b optužnice) a pretučenog Kapetanovića su pripadnici vojne policije ubacili u prtljažnik automobila i odveden je, ali je naknadno utvrđeno da je Vlatko Kapetanović ubijen. O ovome su svjedočili svjedoci Ivan Kapetanović, brat stradalog Vlatka, koji je vidio da su ga pretukli i u Marksističkom centru, te da su ga odveli pripadnici vojne policije Alija Osmić i Sijamija. Ovo su potvrdili i svjedoci Mario Glišić, Ivica Mršo i Ivan Keškić koji su naveli da je odveden u crnom putničkom automobilu, te svjedok Ivica Đikić koji je jedne prilike kad je iznosio kantu u koju su vršili nuždu, vidio Kapetanovića kako leži u prtljažniku crnog Mercedesa.

375. Svjedok Ivan Keškić je također opisao da je i on pretučen u prostorijama Marksističkog centra od strane Alije Osmića i drugih. Naveo je kako je jedne prilike pretučen skoro do smrti.

376. Vijeće je također utvrdilo da iz iskaza saslušanih svjedoka proizilazi da su zatvorenici iz Marksističkog centra odvođeni na prinudne radove (tačka 2c optužnice) na način opisan u optužnici.

377. Svjedoci Mario Franjić, Milenko Kasalo, Ivan Keškić, Dragan Kasalo, Ivan Kapetanović, Josip Lukić i drugi svjedoci, naveli su kako su za vrijeme svog boravka u Marksističkom centru bili prinuđeni obavljati radove u Bugojnu i okolini, naročito naseljima Vrbanja i Čipuljići. Pa je tako svjedok Franjić izjavio da je i on bio jedan od zatvorenika koji su odvedeni na radove u toku kojih su morali kupiti leševe životinja i ljudi na koje bi naišli. Svjedoci su opisali da se obavljanje ovih radova u tom periodu sastojalo od kupljenja ljudskih leševa, pretežno poginulih civila i pripadnika i HVO-a i ARBiH i njihovog ukopa.

378. Svjedok Franjić je opisao i da je u jednoj od grupa odveden iz centra i zatvorenik Mario Zrno i da nikada nije vraćen u centar. Svjedok je izjavio kako je čuo da je podlegao ranama koje je zadobio na kopanju grobnica na groblju u Crniću kod Vrbanje, a koje su nastale uslijed premlaćivanja drugih civila koji su ga pretukli jer je bio iznemogao od radova. Ovo je također potvrdio i svjedok Enes Handžić, ali i svjedok Ivan Keškić je naveo da su zatočenici iz Marksističkog centra odvođeni na radove, te da je čuo kako je na radove odveden Mario Zrno, ali zna da nikada nije vraćen, a svjedok Dragan Kasalo potvrdio je da je Maria Zrna odveo vojni policajac Alija Osmić.

379. Da je odvođenje na prinudne radove za zatvorene predstavljalo izuzetno težak fizički i psihički napor, te da su pored odvođenja, za vrijeme obavljanja radova trpjeli i različita zlostavljanja, potvrdio je također i svjedok Ivan Kapetanović koji je također naveo da su iz zatvorenici iz Marksističkog centra odvođeni na radove, a da su se u centar vraćali u jako lošem, skoro neprepoznatljivom stanju.

380. U vezi tačke II) optužnice optuženi Dautović se tereti da je kao član udruženog zločinačkog poduhvata Ratnog predsjedništva Općine Bugojno, poduzeo, odnosno propustio preduzeti radnje kojima bi spriječio nezakonito zatvaranje u neuvjetnim prostorijama i nečovječno postupanje prema zatvorenicima, mučenje i odvođenje na prinudne radove. Apelaciono vijeće međutim, nije iz izvedenih dokaza moglo na

pouzdan način utvrditi koje konkretne radnje je optuženi poduzeo, odnosno propustio poduzeti. Iz iskaza nabrojanih svjedoka koji su svjedočili na okolnosti iz ove tačke Optužnice, svi ovi svjedoci spominju da su ih odvodili i premlaćivali pripadnici vojne policije, a neke od njih su i poimenično imenovali. Pored toga i Enes Handžić u svom svjedočenju navodi da je zatvorenike na radovima obezbjeđivala Vojna policija.

381. Niko od saslušanih svjedoka na navedene okolnosti nije potvrdio da su pripadnici civilne policije (SJB Bugojno) kojima je optuženi Dautović bio načelnik, učestvovali u zatvaranju zarobljenika u neuvjetnim prostorijama Markstističkog centra, njihovom nečovječnom postupanju i mučenju, te odvođenju na prinudne radove.

382. Kako iz provedenog dokaznog postupka proizilazi da su u ovim događajima zapravo učestvovali pripadnici vojne policije a nema dokaza koji bi potvrdili da je optuženi Dautović imao efektivnu kontrolu nad pripadnicima vojne policije, to Vijeće zaključuje da u konkretnom slučaju u odnosu na optuženog Dautovića nisu ispunjeni elementi komandne odgovornosti.

3. O.Š Stipo Đerek u Bugojnu

383. Analizirajući iskaze svjedoka oštećenih, vijeće zaključuje da je Tužilaštvo dokazalo da su se događaji navedeni u tački III Izmjenjene optužnice (mučenje ratnih zarobljenika) dogodili, ali da optuženi Dautović i civilna policija (pripadnici SJB Bugojno) nisu učestvovali u ovim događajima.

384. Svjedok Ivica Klarić, u svom svjedočenju izjavio je da se njegova jedinica II Bojna HVO-a zajedno sa III Bojnom predala jedinicama Armije BiH 25.07. 1993. godine. Nakon predaje sprovedeni su u O.Š Stipo Đerek kada su prilikom sprovođenja doživjeli razne neugodnosti od strane građana i vojske. Nakon što su uvedeni u školu, smješteni su u fiskulturnu salu i tu su im oduzimate sve dragocjenosti koje su imali kod sebe. Ponovo su postrojeni i na izlazu iz škole udarani su po svim dijelovima tijela, te su sprovedeni u prostorije Gimnazije u Bugojnu gdje su konačno i zatvoreni.

385. I svjedok Božo Križanac, pripadnik III bojne u to vrijeme, naveo je da je nakon predaje Armiji BiH, sproveden zajedno sa ostalim do fiskulturne dvorane osnovne škole „Stipo Đerek“ gdje su zadržani određeno vrijeme nakon čega su sprovedeni do Gimnazije. vezano za događaje na putu prema Gimnaziji, svjedok je opisao da ih je tu dočekao „špalir“ pripadnika Armije i da su udarani raznim predmetima, kundacima,

palicama, lancima i sl. Nakon toga zatvoreni su u prostorijama Gimnazije, pa zatim prebačeni u Salon namještaja, te konačno u osnovnu školu „Vojin Paleksić“.

386. Također, i svjedoci Marko Gunjača, Frano Veljić, Dragan Boškić i Damir Kolovrat, potvrdili su svjedočenja gore navedenih svjedoka, da su pripadnici ovih jedinica prilikom predaje sprovedeni najprije do O.Š. Stipo Đerek, te da su prilikom tog sprovođenja i u fiskulturnoj Sali, te nakon izlaska iz Osnovne škole krećući se prema Gimnaziji, premlaćivani u udarani raznim predmetima. I ovi svjedoci su također pripadnici II i III Bojne HVO-a koji su se predali Armiji BiH.

387. Svjedok Franjo Vejić potvrđuje da su ih u osnovnu školu doveli i čuvali pripadnici Armije RBiH. Svjedoci Josip Škoro, Ivica Klarić i Dragan Boškić navode da su ih tukli vojnici u uniformama sa oznakama Armije RBiH.

388. Svjedok Boškić Dragan je opisao kako im je nakon predaje naređeno da legnu na trbuh i tada su premlaćivani od strane pripadnika Armije. U tom položaju su morali ostati 20tak minuta, kada su sprovedeni do škole. Po dolasku pred školu, naređeno im je da skinu uniforme, te su mnogi od njih ostali samo u donjem vešu. Svjedok je opisao da su nakon toga svi sprovedeni u fiskulturnu dvoranu škole Stipo Đerek, naređeno im je da legnu na pod sa rukama na potiljku kada su ih pripadnici Armije BiH počeli tući. Na izlazu iz škole, kada su krenuli prema Gimnaziji, u hodniku je bio formiran špalir od vojnika i kako je izjavio, udarani su nogama, rukama, kundacima. Po dolasku pred Gimnaziju, isto ih je dočekaš špalir vojske, kada su zatvorenici ponovno bili povrgnuti premlaćivanju od strane pripadnika Armije RBiH. Ovaj svjedok je vidio kada su pretukli Antu Akrapa i Franu Ribića. Svjedok Damir Kolovrat je potvrdio da je vidio da je zatvorenik Zvonim Tomas pretučen.

389. Zatim, da su zatvorenici tjerani da izgovaraju "Allahu Egber" nakon što bi vojnici rekli "Tekbir", potvrdio je svjedok Marko Gunjača, kojom prilikom su udarani. Svjedoci Ivica Klarić i Dragan Boškić izjavili su da su prilikom sprovođenja u Gimnaziju pješke ponovo premlaćeni. Svjedok Frano Vejić je izjavio da su udarani prilikom ulaska u Gimnaziju, te da su ih udarali civili koji su se tu zatekli. Svjedok Dragan Boškić, Marko Gunjača i Ivica Klarić naveli su da su uvedeni u salu Gimnazije i da su prilikom ulaska u Gimnaziju prolazili kroz špalir građana i vojnika koji su ih udarali.

390. Optuženi Dautović se u vezi sa ovom tačkom tereti da su civili hrvatske nacionalnosti i zarobljeni pripadnici HVO brigade Eugen Kvaternik i pripadnici II i III

Bojne HVO-a u skladu sa odobrenjem i znanjem i saglasnošću optuženog Dautovića, sprovedeni do O.Š Stipo Đerek u Bugojnu od strane pripadnika Armije RBiH, SJB Bugojno i Štaba odbrane Bugojno i gdje su ih ovi pripadnici zlostavljali i premlačivali.

391. Također istom tačkom optuženom Dautoviću stavlja se na teret da je bio neposredno nadređeni pripadnicima Policijske stanice SJB Bugojno koja stanica je bila smještena u Gimnaziji Bugojno gdje su ovi zarobljeni i dovedeni, te da su ih tu pripadnici policije ali i civili koji su se zatekli, zlostavljali i premlačivali, te na kraju zatvorili u fiskulturnu salu gimnazije. Optuženi Dautović se također tereti da je kao komadant Objedinjene komande svjesno i s namjerom izvršenja zajedničkog cilja i plana udruženog zločinačkog poduhvata udruženog zločinačkog poduhvata, značajno doprinosio mučenju nad osobama pomenutim u ovoj tački.

392. Vijeće je već ranije dalo svoju argumentaciju u pogledu optuženog Dautovića, zašto smatra da u ovim događajima nisu ispunjeni elementi UZP-a Svi događaji koji su tretirani ovom tačkom optuženja odnose se na dešavanja (mučenje zarobljenika) van prostorija zgrade Gimnazije u kojoj je tada bila smještena Policijska stanica Centar SJB Bugojno. Ono što je bitno istaći da niko od navedenih saslušanih svjedoka ne potvrđuje učešće civilne policije u tim događajima. Svi oni govore o učešću Armije RBiH u premlaćivanju zatvorenika.

393. Dešavanja unutar zgrade Gimnazije su predmet druge tačke optuženja (tačka VIII. izmjenjene optužnice) za koje je utvrđena krivična odgovornost optuženog Dautovića (izuzetak je tačka 8.g. izmjenjene optužnice).

394. Argumentacija koja je ranije navedena u pogledu neispunjenja elemenata komandne odgovornosti za optuženog Dautovića, odnosi se i na ovu tačku optuženja.

4. U zgradi Općine Bugojno

395. Na osnovu dokaza u spisu, pretežno izjava svjedoka koji su svjedočili u vezi okolnosti navedenih u IV. tački izmjenjene optužnice, apelaciono vijeće zaključuje da je u periodu druge polovine jula 1993. godine u zgradi općine Bugojno bilo zatvoreno oko pedeset lica, većinom zarobljenih pripadnika HVO-a, među kojima i lice Viktor Maros, te da postoje indicije da je bilo zatočeno i nekoliko civila hrvatske nacionalnosti.

396. Zaista, saglasno svjedočenjima svjedoka naročito svjedoka oštećenog, Viktora Marosa koji je naveo da je zarobljen 17.07.1993., pa najprije proveo 2-3 dana u KSC i

onda odveden u zgradu općine Bugojno gdje je proveo izvjesno vrijeme, može se zaključiti da su u naznačenom periodu lica hrvatske nacionalnosti zatvarana, između ostalog, i u prostorije Općine Bugojno. Svjedok Maros izjavio je da je za to vrijeme boravka u zgradi Opštine jednom saslušan od strane kako je naveo „osobe u civilu“. Svjedok je naveo da ih je na spratu Općine bilo zatvorenih oko 50. Najprije su bili zatvoreni u kristalnoj sali za prijeme, te potom prebačeni na sprat i smješteni po kancelarijama. Svjedok Zoran Pocrnja izjavio je tokom svjedočenja da je vidio prilikom odvođenja prema OŠ Vojin Paleksić iz kamiona u kojem se nalazio, da su se zaustavili ispred zgrade Općine gdje je ušlo nekoliko civila iz naselja preko puta bugojanske općine. Svjedok Janjko Ljubos, katolički sveštenik također je u svom svjedočenju izjavio da se sjeća da je u zgradi Općine Bugojno bilo zatvorenih Hrvata.

397. Optuženi Dautović se tereti u vezi sa ovom tačkom da je u skladu sa njegovim odobrenjem, znanjem i saglasnošću, u prostorijama Općine nezakonito zatvarano više civila hrvatske nacionalnosti i pripadnika HVO-a, te da je kao učesnik udruženog zločinačkog poduhvata značajno doprinio nezakonitom zatvaranju ovih osoba.

398. Međutim iz iskaza nabrojanih svjedoka, nije se moglo na pouzdan način utvrditi učešće i doprinos optuženog Dautovića na način opisan optužnicom. Ne postoji niti jedan dokaz da je optuženi na bilo koji način učestvovao u odluci da se civili zatoče i drže u prostorijama zgrade Opštine Bugojno. Iz iskaza svjedoka Viktora Marasa da se zaključiti da je do zatvaranja pripadnika HVO i određenih civila hrvatske nacionalnosti došlo već 20. jula 1993.godine. Vijeće podsjeća da je prva sjednica Ratnog predsjedništva opštine Bugojno, nakon početka sukoba u gradu, održana 22. jula 1993.godine, dakle najmanje dva dana nakon što se započelo sa zatvaranjem lica u zgradi opštine. Nadalje, tokom dokaznog postupka nisu prezentirani dokazi u učešću civilne policije (SJB Bugojno) u zatvaranju lica u zgradi opštine, nad kojom optuženi Dautović ima efektivnu kontrolu. Konačno, Vijeće zaključuje da je ranije navedana argumentacija, u pogledu nedostatka dokaza u vezi eventualne komandne odgovornosti optuženog Dautovića i u pogledu ovih dešavanja, u cijelosti prihvatljiva.

5. U salonu namještaja „Slavonija DI“ u Bugojnu

399. Apelaciono vijeće nalazi dokazanim van razumne sumnje da su na lokalitetu Salona namještaja „Slavonija DI“ u Bugojnu u periodu naznačenom u ovoj tački Izmjenjene optužnice, lica hrvatske nacionalnosti bila zatvorena u neuslovnim

prostorijama, u kojim su mnogi od njih pretučeni, a što proizilazi prvenstveno iz iskaza oštećenih.

400. Svjedok Viktor Maros je izjavio da je bio zatvoren u Salonu namještaja i da je tu proveo četiri do pet dana. Svjedok D je naveo da je tu ostao 15 dana, do polovine augusta 1993. godine. O ovim događajima saglasno su svjedočili i drugi svjedoci koji su u periodu od 24.7.1993. godine, pa u narednih sedam do petnaest dana dovedeni i zatočeni do otprilike sredine 8. mjeseca u Salon namještaja „Slavonija DI“ i to: Ilija Dujmović, Nikica Marković, Rade Marjanović, Damir Kolovrat, Damir Grgić, Vlatko Brnas, Ilija Udovičić, Zrinko Alvir, Zoran Pocrnja, Mirko Tomljenović, Tomislav Turalija, Božo Križanac, Ozren Gvozdenović, Željko Miloš, Marko Gunjača, Drago Žulj, Ivica Klarić, Frano Vejić, svjedok D i Miroslav Marijanović.

401. Da su prostorije bile neuvjetne za bilo kakav smještaj osoba, potvrdili su saglasno svjedoci Tužilaštva koji su bili zatvoreni u tim prostorijama. Svjedok Miroslav Zelić naveo je da prostorija nije imala svjetlosti. Svjedok Žulj opisujući uvjete u podrumu rekao je da podrum bio pod vodom. Svjedok Ilija Dujmović opisao je uslove boravka u Salonu namještaja kao katastrofalne, da je pod salona bio potpuno prekriven sa ustajalom vodom, te kako im nije bilo dozvoljeno da izlaze van da vrše nuždu, bili su primorani vršiti nuždu u tu vodu u prostoriji u kojoj su boravili, što je sve također potvrdio i svjedok Ozren Gvozdenović. Svjedok Nikica Marković naveo je da prvih par dana po zatvaranju nisu ništa jeli, te im je tek nakon nekoliko dana časna sestra donijela keks.

402. Svjedok Željko Miloš opisuje da nakon što su svi zarobljeni pripadnici HVO iz Hotela Kalin, uključujući i njega, dovedeni u Salon namještaja svi su stavljeni na spisak i oduzeto im je sve što su kod sebe imali. Svjedok Zoran Pocrnja je potvrdio da je njih oko 100 pripadnika HVO-a pod pratnjom sprovedeno do Salona gdje je on lično proveo oko sedam dana. Svjedok D je također naveo da ih je u podrumu Salona namještaja bilo zatvoreno oko stotinjak.

403. Da su zlostavljani Niko Džaja, Jozo Andžić, Mladen Havranek potvrdio je svjedok Miroslav Zelić, zatim oštećeni Zrinko Alvir koji je također izjavio da je bio pretučen, te je potvrdio isto za Stipicu Zelića, Miroslava Marijanovića, Dragana Brečića, Franu Košaka. Zatim oštećeni Miroslav Marjanović, Ilija Dujmović i Josip Čubela su lično potvrdili u svojem svjedočenju da su i oni također pretučeni u Salonu, a Josip

Čubela je potvrdio da je tada pretučen i Milenko Behara. Svjedok Slaven Brajković također je potvrdio da je u Salonu namještaja bilo premlaćivanja i da se on sjeća da su pretučeni Stipica Zelić, Josip Čubela i Ivica Jarčević.

404. Ozren Gvozdenović potvrdio je da je u Salonu pretučen, svjedok D također, a za Mladena Havraneka koji je podlegao, potvrdili su da je bio pretučen u Salonu i da je od posljedica premlaćivanja Havranek i preminuo. Svjedoci Miroslav Marjanović, Marko Gunjača, Miloš Željko i svjedok Maros naveli su da su za vrijeme njihovog boravka, zatvoreni prozivani na ispitivanje od strane uniformisanih lica, da bi se nakon ispitivanja vratili premlaćeni. Svjedok Gvozdenović navodi da se sjeća da je Mladen Havranek pretučen i da je u Salonu od povreda nastalih premlaćivanjem i podlegao. Svjedok je naveo da im nikada nije bila pružena nikakva medicinska pomoć. I svjedok D je potvrdio da kada su izvođeni na ispitivanje, da su svi pretučeni tokom tog saslušanja, te da je Mladen Havranek podlegao. Svjedok D navodi da je s njima bio zatvoreni i zapovjednik jedinice kojoj je svjedok D pripada, Stipica Zelić.

405. Vezano za navod Tužilaštva da je optuženi Dautović znao da su pripadnici HVO-a zatvoreni u neuslovne prostorije Salona namještaja, vijeće nalazi dokazanim da je ta činjenica optuženom bila poznata, budući da iz iskaza svjedoka Čubele proizilazi da su se pripadnici HVO-a iz hotela Kalin predali upravo Dautoviću i da ih je između ostalih upravo Dautović između ostalih sproveo do Salona namještaja, gdje su smješteni nakon predaje, kao i da je upravo Dautović došao u obilazak prostorija i zatvorenih lica sa predstavnicima UN-a i doktorom Strujićem i to na način koji je opisao svjedok Čubela, te da su se on i još nekolicina zatvorenih žalili doktoru Strujiću na loše uslove smještaja u Salonu.

406. Međutim, iz provedenih dokaza vidljivo je da su zarobljenici bili u nadležnosti Armije RBiH. Već ranije je obrazloženo da nije utvrđeno učešće optuženog kao člana UZP-a u događajima koji su navedenu u optužnici, uključujući i dešavanja u salonu namještaja.

407. Iako neki svjedoci¹⁵⁰ potvrđuju da su vidjeli da je prilikom predaje i zatvaranja u prostorije salona namještaja bilo prisutno par civilnih policajaca pripadnika SJB Bugojno, to i dalje ne dovodi u sumnju zaključak da su svi zarobljenici u nadležnosti

¹⁵⁰ Miroslav Zelić. Drago Žulj, Josip Čubela Ilija Dujmović.

Armije RBiH. Svi svjedoci zapravo potvrđuju da su nakon predaje sprovedeni do salona namještaja od strane naoružanih pripadnika u uniformama Armije RBiH. Također nema dokaza da su pripadnici civilne policije vršili obezbjeđenje salona namještaja, dok su se tu nalazili zarobljenici. Izuzev u odnosu na Stipicu Zelića, nema dokaza da su u premlaćivanju ostalih zarobljenika u salonu namještaja učestvovali civilni policajci.

408. Svjedok Čubela Josip povrđuje dešavanje iz tačke 5. b) izmjenjene optužnice, koje se odnosi na fiktivno strijeljanje zarobljenih lica, u kojem je učestvovao Bevrnja Nijaz, pripadnik SJB Bugojno. Ovaj događaj se desio treći dan po zatvaranju svjedoka. Nema drugih dokaza koji bi ukazivali na to da je Bevrnja Nijaz učestvovao u nekom drugom nečovječnom postupanju prema zarobljenicima u salonu namještaja. Također nisu izvedeni dokazi da je optuženi Dautović bio upoznat sa fiktivnim strijeljanjem zarobljenika u kojem je učestvovao Bevrnja Nijaz, stoga Vijeće zaključuje da nisu, u odnosu na ovu radnu izvršenja, ispunjeni elementi komandne odgovornosti optuženog Dautovića.

409. U vezi oslobađajućeg dijela koji se odnosi na tačku 5. c) izmjenjene optužnice, iz dokaza u predmetu proizilazi da je dokazano da je u inkriminiranom periodu, na sjednici Ratnog predsjedništva, razmatran nedostatak krvi u Ratnoj bolnici. Najprije, Vijeće je utvrdilo da je Odlukom Ratnog predsjedništva od 15.07. 1993. godine, oformljena Ratna bolnica u Bugojnu. Odlukom je propisano da se bolnica formira u prostorijama Doma zdravlja Bugojno i da je obezbjeđenje bolnice u nadležnosti MUP-a Bugojno.¹⁵¹

410. Da se bolnica nalazila prekoputa SJB Bugojno, potvrdio je svjedok Admir Slipac koji je obezbjeđivao ulaz u Dom zdravlja- bolnicu i naveo da je često dežurao za vrijeme obezbjeđivanja Doma zdravlja „prekoputa MUP-a u civilnoj bolnici.“

411. Iz iskaza više svjedoka oštećenih pouzdano se može zaključiti da se krv za Ratnu bolnicu sakupljala između ostalog i na način da je prisilno uzimana od zatvorenih pripadnika HVO-a iz Salona namještaja.

412. Nadalje, iz dnevnika Dževada Mlaće, predsjednika Ratnog Predsjedništva¹⁵² proizilazi da je problem nedostatka krvi za Ratnu bolnicu prvi put razmatran 25.07. 1993. godine kada se u bilješkama u Dnevniku pod planom rješavanja tekućih

¹⁵¹ Dokaz T 463;

¹⁵² Dokaz T 640;

problema, konstatuju „Krv za bolnicu - (radio Bugojno za agitaciju)“. Zatim, pitanje prikupljanja krvi također ponovo se spominje u bilješkama sa sastanka 14. 08. 2013. godine kada je evidentirano da se mobilišu davao krvi.

413. Da su oštećeni bili prinuđeni da daju krv za potrebe pripadnika A RBiH, potvrdili su svjedok Marko Gunjača, pripadnik II bojne HVO-a, koji opisuje da se u Salonu nasilno uzimala krv. Opisuje da se to vršilo na način da su dolazili u podrum Salona, te prozivali nasumice trojicu ili tražili krvnu grupu, na primjer A i onda odvodili i naknadno vraćali. Svjedok Ilija Udovčić je također potvrdio da je bilo uzimanja krvi pod prisilom. Navodi da su prozivali ko ima koju krvnu grupu da idu da vade krv. Vršene su prozivke po određenim krvnim grupama i ko sa tom krvnom grupom ne izađe, prijetili su da će biti pretučen, te navodi da su se ljudi iz straha javljali.

414. Svjedok Admir Slipac, rezervni pripadnik policije u vrijeme sukoba, navodi da je jedne prilike on lično dovodio osobe da daju krv. Te prilike je stizalo puno ranjenika iz Gornjeg Vakufa i doktor iz bolnice ga je poslao da nađe krv. Rekao je da mu je najbliži Salon namještaja da tamo pita hoće li neko dati krv. Došao je do Salona i na vratima stražarima rekao da dr. Hrvoje traži krv i da pitaju hoće li se neko javiti. Tri su se osobe pojavile i krenuli su sa svjedokom prema bolnici. Kad su došli vidio je kad su ih medicinske sestre pripremile za vađenje krvi. Nakon toga je došao neko po njih i odveo ih. Svjedok smatra da su ove osobe išle dobrovoljno jer kad ih je on vodio, mogli su u svakom trenutku pobjeći. Ali svjedok je također potvrdio da je u tom trenutku bio naoružan.

415. Ranije je obrazloženo zašto Vijeće smatra da u slučaju nasilnog uzimanja krvi zarobljenika nisu ispunjeni elementi UZP-a, uključujući i radnju u Salonu namještaja. Nadalje, u pogledu nasilnog uzimanja krvi u kojem je učestvovao civilni policajac Admir Slipac utvrđeno je da se radilo o jednom odlasku policajca do Salona namještaja te je do uzimanja krvi od zarobljenika došlo po nalogu doktora. Nije bilo drugih dokaza iz kojih bi se moglo utvrditi da je bilo još odvođenja zarobljenika iz ovih prostorija na uzimanje krvi, u kojima su učesvovali neki drugi pripadnici SJB Bugojno. Evidentno je ipak, da naredba za uzimanje krvi nije došla od optuženog niti njemu može biti stavljena na teret samo zato jer je pripadnik policije, koji je radio na obezbjeđenju bolnice i koji je postupao po nalogu doktora, ispratio zarobljenike do bolnice na davanje krvi. Tim prije, što u toku dokaznog postupka nisu prezentirani dokazi iz kojih bi se moglo pouzdano utvrditi da je optuženi Dautović upoznat sa činjenicom da će (da je) Admir Slipac

izvesti (izveo) zarobljenike iz Salona namještaja na prisilno uzimanje krvi za potrebe ranjenika.

416. U vezi oslobađajućeg dijela presude iz tačke 5. d) izmjenjene optužnice, iz dokaza u spisu, naročito Dnevnika predsjednika Ratnog predsjedništva ¹⁵³, na sjednici održanoj 22.07. 1993. godine konstatovano je da će se, u cilju normalizacije civilnog života u gradu „maksimalno animirati rad civilne zaštite, a u okviru nje rad službe za sanaciju bojišta i vatrogasne službe.“ Također je odlučeno da će „službe za sanaciju bojišta ostvariti maksimalnu saradnju sa Islamskom zajednicom radi ažurnosti sahrane mrtvih i obavljanja drugih poslova iz domena tih službi.“ Dana 25.07. 1993. godine na sjednici Ratnog predsjedništva između ostalog zaključuje se : „zarobljenici da čiste grad – uz angažovanje „Komunalnog“. Na istoj sjednici također zaključeno: *„Od njihovih zarobljenika(koji nisu zločinci) formirati radni vod za asanaciju terena. Ovo može samo uz pratnju policije.“* Nadalje, na zasjedanju Ratnog predsjedništva od 01.08.1993. godine konstatuje se : *„Svinja mnogo mrtvih po putu – da se pokupe i zakopaju ili zapale (ima zarobljenika, nek rade).“*

417. Svjedok Drago Žulj je u podrumu Salona bio zadržan oko 7 do 10 dana, naveo je da je izvođen na radove, kako navodi na kopanje grobnih raka na groblju Crnićima (koja je sastavni dio Vrbanje). Naveo je da su izvođeni po grupama, da ih je po deset u grupi išlo, a da su mrtve dovozili u kamionima, koje su oni morali uzimati sa kamiona i ukopavati. Čuvala su ih uniformisana lica i dok su izvlačili tijela s kamiona udarali su ih i civili koji su se tu našli i vojnici. Naveo je da je na kopanju s njim bio i Zdravko Jurišić i brat svjedoka.

418. Svjedok D je potvrdio da je i on odvođen na kopanje grobova u Vrbanju zajedno sa nekoliko oko deset ostalih iz Salona. Odveli su ih uniforisani pripadnici Armije RBiH iskopali su nekoliko grobova. Svjedok je naveo da su ih tukli vojnici i civili dok su kopali, stajali su iznad njih dok su oni kopali grobna mjesta i udarali ih. Svjedok je naveo da je jedna osoba od udaraca podlegla, on navodi da je to bio Mario Zrno.

419. Svjedok Željko Miloš također saglasno iskazu dva prethodna svjedoka, potvrđuje da su iz Salona odvođeni na kopanje grobnih mjesta u groblje Crniće u koja su kopali mrtvu stoku i leševe poginulih. Navodi da je s njim bio Tomo Mikulić i Mario Zrno. Tu su

¹⁵³ T 640;

cijeli dan proveli na kopanju, a doveli su ih pripadnici vojne policije. Svjedok navodi da su ih za vrijeme obavljanja tih radova tukli i izivljavali se na njima, a od posljedica da je preminuo Mario Zrno.

420. Vijeće podsjeća da je ranije dalo svoju argumentaciju u vezu nepostojanje elemenata UZP-a u kojem je učestvovao optuženi Dautović. U vezi prisilnih radova koji su se odvijali u mjestu Vrbanja, koji se odnose na ukopavanje mrtvih lica i stoke, bitno je istaći da se radi o radovima koji pripadaju kategoriji javne službe koja nema vojnu prirodu niti vojnu namjenu i koji radovi se smatraju dopuštenim u skladu sa članom 50. Ženevske konvencije o postupanju sa ratnim zarobljenicima. U odnosu na okolnosti koje su pratile obavljanje ovih radova (nanošenje tjelesne i duševne boli i patnje zarobljenicima), izvedeni dokazi pokazuju da su zarobljenike na radove u Vrbanju izvodili i pratili pripadnici Armije RBiH. Mučenje kojem su zarobljenici bili izloženi tokom obavljanja radova odvijalo se od strane pripadnika Armije RBiH i prisutnih civila. Nisu izvedeni dokazi koji potvrđuju učešće pripadnika SJB Bugojno u ovim dešavanjima.

421. Kako nema dokaza o učešću civilnih policajaca u dešavanjima tokom obavljanja radova iz ove tačke optuženja, to se ranije navedena argumentacija u pogledu nedostatka dokaza za eventualnu komandnu odgovornost optuženog Dautovića odnosi i na ova dešavanja..

6. U kulturno-sportskom centru - KSC Bugojno

422. Tužilaštvo optuženog Dautovića u tački 6. optužnice tereti da je odgovoran za zatvaranje preko 100 civila hrvatske nacionalnosti i to žene, djecu i starije osobe, gdje su ih vojni policajci 307. brigade ARBIH držali zatvorene u nehumanim uvjetima bez hrane i vode u periodu od 24.07. 1993. godine pa do početka 8. mjeseca 1993. godine.

423. Vijeće je našlo dokazanim da je u KSC Bugojno bilo zatvoreno preko 100 civila hrvatske nacionalnosti. Odbrana nije sporila da su civili bili zadržani samo 2 -3 dana, što je bilo legitimno zadržavanje, ali ne više od toga.

424. Svjedok Živko Ljuban pripadnik HVO brigade Eugen Kvaternik, naveo je da je u momentu predaje pripadnika HVO Armiji RBiH, bilo u hotelu Kalin oko 50- 60 pripadnika HVO-a i oko 150 civila. Pripadnici HVO- a su odvedeni u Salon namještaja uključujući i njega, a civili su ostali u Hotelu Kalin. Svjedok Slava Gvozden je potvrdila da je najprije bila u hotelu Kalin gdje se sa majkom i ocem nalazila do predaje pripadnika HVO-a, ali navela je da je nakon toga spovedena u KSC Bugojno gdje su prenoćili i sutra su

156

pušteni kući. I svjedok odbrane Pero Barišić je naveo da su ga sukobi zatekli u kući, da bi nakon toga sa ostalim mještanima hrvatske nacionalnosti iz naselja Gaj, otišao u hotel Kalin, nakon čega je po predaji HVO-a, otišao sa ostalim civilnim stanovništvom u KSC Bugojno, gdje je bio dva do tri dana, žene su puštene ranije. Svjedok vjeruje da su tu dovedene da se zaštite, jer je još vojske bilo na ulicama i nije bilo sigurno.

425. Nasuprot tome, svjedok Dražen Vučak pripadnik I bojne HVO-a, izjavio je da je najprije odveden sa civilima u KSC Bugojno jer je bio u civilu, ali da je tu proveo oko 10 dana. Naveo da je u KSC bilo zatvoreno oko 300 civila mještana naselja Gaj, hrvatske nacionalnosti.

426. Svjedok Jozo Tomas je bio pripadnik HVO ali je zarobljen kod svoje kuće zajedno sa majkom, nakon čega su odvedeni u KSC. Naveo je da je po njihovom dolasku u KSC bilo malo ljudi, ali da je svakom danom pristizalo sve više. Tu je proveo nekoliko dana. Naveo je da su uslovi u KSC bili jako loši.

427. Svjedok Vinko Pavić i Damir Grgić potvrdili su da su uhapšeni kod svoje kuće zajedno sa Ivicom Penava i da su odvedeni u KSC gdje su proveli nekoliko dana nakon čega su zatvoreni u podrum salona namještaja.

428. Međutim, Enes Šehić svjedok odbrane Enesa Handžića, tadašnji direktor KSC Bugojno navodi da je u inkriminiranom periodu u KSC bila Vojna policija ARBIH, te je Enes Handžić imao svoju kancelariju na srednjem spratu KSC-a.

429. Optuženi Dautović se za ovu tačku optuženja tereti da je kao član UZP-a učestvovao u nezakonitom zatvaranju i držanju u nehumanim uvjetima preko 100 civila hrvatske nacionalnosti u prostorijama KSC-a Bugojno. Vijeće podsjeća na svoju raniju argumentaciju u pogledu neispunjenja elemenata UZP-a u vezi optuženog Dautovića. Pri tome je bitno istaći da sprovedeni dokazi ne potvrđuju učešće optužeg Dautovića, kao ni pripadnika SJB Bugojno u zatvaranju civila u KSC Bugojno. Svi dokazi zapravo potvrđuju da su civili hrvatske nacionalnosti u ove prostorije zatvarani od strane pripadnika Armije RBiH na kojima optuženi Dautović nema ingerenciju i koji se nalaze u okviru komandne strukture 307. brigade i Štaba odbrane Bugojno. Kako nema dokaza da je optuženi Dautović imao efektivnu kontrolu nad pripadnicima Armije RBiH to im nije ni mogao narediti ili odobriti da se civili nezakonito zatvore i drže u prostorijama KSC Bugojno.

430. U pogledu držanja civila hrvatske nacionalnosti u nehumanim uvjetima u prostorijama KSC-a Bugojno izvedeni dokazi potvrđuju da su civili u tim prostorijama držani od strane pripadnika vojne policije 307. brigade Armije RBiH, koja činjenica se navodi i u optužnici. Svjedok Enes Handžić potvrđuje da je u tom vremenskom periodu bio na poziciji pomoćnika komandanta za bezbjednost 307. motorizovane brigade i da je komandovao vojnom policijom, te da je vojska i vojna policija obezbjeđivala prostorije KSC Bugojno¹⁵⁴. Optuženi Dautović kao načelnik SJB Bugojno je odgovoran samo za zakoniti rad pripadnika SJB Bugojno i nema nikakve ovlasti nad vojnom policijom koja je dio 307. brigade Armije RBiH. Stoga je ranije iznijeta argumentacija u pogledu nedostatka dokaza za eventualnu komandnu odgovornost optuženog Dautovića, prihvatljiva i za dešavanja u KSC Bugojno.

431. U pogledu statusa optuženog u vezi vojne policije, bitno je istaći da imenovanjem optuženog Dautovića na poziciju pomoćnika komandanta za bezbjednost operativne grupe „Zapad“ Armije RBiH, dana 13.11. 1993.godine optuženi Dautović između ostalog dobija ovlasti nad vojnom policijom. Međutim, ta pozicija nema nikakav značaj za utvrđivanje njegove krivične odgovornosti za dešavanja u KSC Bugojno, koja su se desila znatno ranije.

7. U Gimnaziji i Domu zdravlja

432. U odnosu na mučenja (tačka 8.e) izmjenjene optužnice) koja su se desila u Domu zdravlja, tužilaštvo nije ponudilo dokaze na osnovu kojih bi se mogla utvrditi odgovornost optuženog Dautovića.

433. Svjedoci Stjepan Cvijanović, Kasalo Milenko i Bosiljka Kasalo potvrđuju da su se mučenja u Domu zdravlja desila. Međutim izvedeni dokazi ne potvrđuju da su Stjepan Cvijanović i Milenko Kasalo mučeni od strane pripadnika SJB Bugojno čiji načelnik je bio optuženi Dautović.

434. Također, nije sporno da je civilna policija vršila osiguravanje zgrade bolnice, što potvrđuje i svjedok Admir Slipac koji je upravo bio raspoređen na te poslove. Međutim, iz izvedenih dokaza je nemoguće na pouzdan način utvrditi da li je Admir Slipac učestvovao u ovim dešavanjima i koji bi vid njegovog doprinosa mogao biti. U

¹⁵⁴ Svjedok Enes Handžić, 28.06.2011.godine

nedostatku takvih dokaza, nemoguće je bilo utvrditi odgovornost optuženog Dautovića, za eventualne propuste civilnog policajca prilikom osiguranja zgrade bolnice.

435. U vezi sa ovom tačkom, Vijeće podsjeća na ranije iznesenu argumentaciju koja se odnosi na neispunjenje elemenata UZP-a i eventualnu komandnu odgovornost optuženog Dautovića.

436. U odnosu na prisilne radove (tačka 8.g) izmjenjene optužnice), Vijeće podsjeća na ranije izneseni stav prema kojem je moguće koristiti ratne zarobljenike za radove u domenu javne službe koji nemaju vojnu prirodu niti vojnu namjenu, i ako njihov život time nije doveden u opasnost i da se ne smatraju ponižavajućim¹⁵⁵.

437. Nije sporno da su Slaven Brajković, Rade Marjanović, Ilija Dujmović, Tomislav Mikulić, Dragan Nevjestić, Dragan Kasalo i drugi (a koji su bili vojno angažovani u vrijeme sukoba i imali položaj ratnih zarobljenika) vođeni na prinudne radove iz prostorije Gimnazije, na način da su prikupljali leševe ubijenih pripadnika Armije RBiH i HVO-a, kopali grobna mjesta te obavljali druge poslove. Ovu činjenicu potvrđuje i Asim Balihodžić pripadnik SJB Bugojno. Radovi su se sastojali od prikupljanja, ukopa i identifikacije poginulih lica pripadnika Armije RBiH i HVO-a i civila, kao i drugih fizičkih poslova u gradu, koji nisu imali vojni karakter. Međutim, treba imati u vidu da su radovi obavljani u gradu, u toku jula mjeseca kada su prikupljanja tijela koja su više dana ležala na ulicama, neposredno nakon sukoba, pa se očigledno radilo o poslovima koji imaju značaj za čitav grad. Tužilaštvo nije prezentiralo dokaze da su prilikom obavljanja ovih radova zarobljenici bili izloženi poniženjima ili opasnostima po život. Skupljanje leševa i kopanje grobnica samo po sebi nosi određeni nivo neugodnosti, no ipak imajući u vidu ratne okolnosti u kojima se ovi radovi izvode i cjelokupnu situaciju u gradu, ne može se govoriti o ponižavajućem tretmanu zarobljenika ili njihovoj ugroženoj sigurnosti prilikom obavljanja ovih radova.

8. Logor stadion NK Iskra

(a) optuženi Senad Dautović

438. Tačkom 9a, 9b i 9c optuženi se u vezu sa dešavanjima na stadionu dovodio zapravo samo kao učesnik UZP-a. Vijeće je već utvrdilo da postojanje UZP-a nije dokazano, pa tako i odgovornost optuženog kao člana UZP-a nije dokazana. Pri tome je

¹⁵⁵ Član 50. i 52. Ženevske konvencije o postupanju sa ratnim zarobljenicima od 12.08.1949.godine

bitno istaći da se ovim tačkama optužnice optuženi Dautović tereti da je počinio krivično djelo kako u odnosu na civile, tako i u odnosu na ratne zarobljenike.

439. Vezano za oštećene koji su po tvrdnji tužilaštva imali status civila u logoru NK „Iskra“ u Bugojnu, Vijeće podsjeća na raniju argumentaciju u pogledu obaveze tužioca da dokaže civilni status oštećenih za koje se to optužbom tvrdi. Očigledno je da tužilac u konkretnom slučaju, u odnosu na civile, nije tako postupio.

440. U odnosu na ratne zarobljenike u logoru, tokom dokaznog postupka je utvrđeno da su počev od formiranja logora do konačne razmjene svih zarobljenika 19.03.1994.godine uslovi u logoru poboljšavani u okviru tadašnjih mogućnosti¹⁵⁶. Izvođeni su radovi na povećanju broja prostorija, radi rješavanja problema prenatrpanosti, dolazi do poboljšanja higijenskih uslova u logoru, dozvoljena je mogućnost kupanja po privatnim kućama. Zatvorenicima je bio obezbjeđen veliki broj ćebadi i spužvi.¹⁵⁷ Ista hrana je dijeljena zatvorenicima i i pripadnicima Armije RBiH koji su bili zatočeni u ovom logoru. Zatvorenicima je dozvoljeno da primaju pakete sa hranom.¹⁵⁸ Pravljeni su spiskovi najbolesnijih zatvorenika koji su odvođeni na liječenje u dom zdravlja.¹⁵⁹ Sve to je u suprotnosti sa tvrdnjom tužilaštva da je cilj UZP bio da se zarobljenci drže u nehumanim uslovima i da se ne preduzimaju mjere za poboljšanje uslova u logoru.

441. U odnosu na prinudne radove zarobljenika koji su obavljani na prvim borbenim linijama, Vijeće podsjeća da se optuženi Dautović do 13.11.1993.godine nalazio na poziciji načelnika SJB Bugojno i da on kao i civilna policija nisu učestvovali u ovim prinudnim radovima. Izvedeni dokazi pokazuju da su vojna bezbjednost, vojna policija i drugi pripadnici Armije RBiH uključujući i optužene Gasala i Kukavicu učestvovali u prinudnim radovima zarobljenika.

442. Također, nije sporno da je 13.11.1993.godine optuženi Dautović postavljen za pomoćnika komandanta za bezbjednost Operativne grupe „Zapad“ Armije RBiH. Međutim tužilaštvo, osim iskaza svjedoka Vlatka Brnasa, nije izvelo druge dokaze iz kojih bi se moglo utvrditi i da nakon tog datuma vojna policija i drugi pripadnici armije

¹⁵⁶ Svjedoci: Frano Veić, Marko Gunjača, Ivica Topić, Ivica Klarić, Ivo Kujundžić, Nikica Marković, Kazimir Kaić, Želko Lozić i dr.

¹⁵⁷ Iskaz svjedoka Besim Cetina

¹⁵⁸ Svjedoci: Ljuban Živko, Viktor Maras, Dražen Vučak, Stipo Vučak.

¹⁵⁹ Svjedoci: Ivica Gunjača, Jadranka Nikolić

RBiH odvođe određene zarobljenike iz logora NK „Iskra“ na prinudne radove na prve borbene linije.

443. Svjedok Brnas Vlatko potvrđuje da je 15.12.1993.godine u grupi od 15-ak zarobljenika odveden od strane pripadnika vojne policije iz Gornjeg Vakufa na radove iznad sela Pajić Polja. Čak i kada se ovaj datum uzme kao tačan, i kao datum kada su zadnji put prije razmjene zatvorenici vođeni na prinudne radove na prvu borbenu liniju, evidentno je da nema drugih dokaza iz kojih bi se utvrdilo da li je optuženi Dautović koji se u tom trenutku nalazio na poziciji pomoćnika komandanta za bezbjednost Operativne grupe „Zapad“ Armije RBiH izdao naredbu za odvođenje ove grupe zarobljenika na prinudne radove ili je pak znao ili mogao znati da će se odvesti ili da su odvedeni od strane pripadnika vojne policije na prinudne radove na prvu borbenu liniju, radi eventualnog preduzimanja određenih mjera iz svog djelokruga. Sve ove činjenice su bitne za utvrđivanje eventualne komandne odgovornosti optuženog Dautovića za navedene prinudne radove.

444. U pogledu mučenja zatvorenika u logoru, koja radnja se također stavlja na teret optuženom Dautoviću, Vijeće nalazi da izvedenim dokazima ni ova radnja nije dokazana. Vijeće podsjeća na svoj raniji zaključak da nisu dokazani elementi UZP-a u kojem je učestvovao optuženi Dautović, uključujući i radnje mučenja u logoru. Također nema dokaza da su pripadnici SJB Bugojno učestvovali u mučenjima zarobljenika u logoru NK „Iskra“. Dokazi potvrđuju da je logor bio pod kontrolom 307. Brigade ARBiH.¹⁶⁰ Tako da optuženi Dautović dok se nalazi na poziciji načelnika SJB Bugojno nema ovlasti nad logorom. Najveći broj mučenja u logoru desio se do dolaska optuženog Gasala na mjesto upravnika logora, da bi se ta praksa u manjoj mjeri nastavila i kasnije po njegovom dolasku.

445. Dana 13.11.1993.godine optuženi Dautović napušta civilnu policiju i postaje pripadnik ARBiH u svojstvu pomoćnika komandanta za bezbjednost Operativne grupe „Zapad“. Prema izvedenim dokazima, dana 4.12.1993.godine u prostorijama logora premlaćeni su Kazimir Kaić, Ilija Udovičić, Miroslav Zelić, Rade Marjanović i Marko Gunjača. Također, iz dokaza proizilazi da je i Fabijan Lovrić noć uoči razmjene svih zatvorenika, pijan, vrijeđao stražare u logoru, nakon čega je pretučen od strane pripadnika vojne policije 307. Brigade. Iz iskaza optuženog Gasala da se zaključiti da je

¹⁶⁰ T-180 i T-510.

u vrijeme dešavanja sa Kaić Kazimirom u kojem je učestvovala tkv. MUP-ova smjena, optuženi Dautović bio nadređeni optuženom Gasalu. Sačinjen je prijedlog za smjenu ove grupe stražara, koji je upućen optuženom Dautoviću koji se nalazio na dužnosti pomoćnika za bezbjednost OG „Zapad“, nakon toga je došlo do smjene ove straže. Iz navedenog, Vijeće zaključuje da je optuženi Dautović ispunio svoju komandnu obavezu i da nema elemenata njegove komandne odgovornosti za ova dešavanja.

446. U vezi premlaćivanja Fabija Lovrića, koje se se desilo noć uoči razmjene zarobljenika, evidentno je da se radi o događaju koji se desio poslije proteka više od tri mjeseca od prestanka mučenja zarobljenika u logoru. Vijeće zaključuje da se zapravo radi o incidentu uzrokavanom ponašanjem Fabijana Lovrića i da je vojna policija reagovala da bi uvela red u prostorijama logora. Slijedećeg dana svi zatvorenici su razmjenjeni. U toku dokaznog postupka nisu izvedeni dokazi iz kojih bi Vijeće na pouzdan način moglo utvrditi da je eventualno optuženi Dautović izdao naredbu za intervenciju vojne policije u logoru ili da je eventualno optuženi Dautović bio upoznat sa premlaćivanjem Fabijana Lovića u logoru. Usljed nedostatka ovih dokaza Vijeće nije moglo utvrditi komandnu odgovornost optuženog Dautovića za navedeni događaj.

(b) Optuženi Nisvet Gasal i Musajb Kukavica

447. Tačkom 9. c) izmjenjene optužnice Optužni Gasal i Kukavica se terete i za pomaganje u mučenju civila i zarobljenika u BH banci u Bugojnu. U vezi navoda o mučenju civila Vijeće ponovo ističe svoj stav da je na tužilaštvu obaveza da u samoj optužnici jasno naznači razliku između civila i ratnih zarobljenika, te da ponudi dokaze u cilju razrješenja dileme u pogledu statusa. U slučaju kada se radi o krivičnoj optužbi, teret dokazivanja da li je dotična osoba civil počiva na optužbi. Stoga, Vijeće ponovo podsjeća na svoj raniji zaključak da se u konkretnom slučaju radilo o ratnim zarobljenicima u logoru NK „Iskra“ u Bugojnu.

448. Nesumnjivo je da je u inkriminisanom periodu veliki broj zatočenika bio odvođen na informativne razgovore u BH banku.¹⁰¹ Svjedok Enes Handžić na poziciji pomoćnika komandanta za bezbjednost 307. brigade koji je po svojoj funkciji nadređen pripadnicim vojne policije, potvrđuje da su zatvorenici iz logora vođeni po nalogu vojne

¹⁰¹ T-152 (Dnevni izvještaj OG Zapad Vojne policije od 17.11.1993); T-162- (Dnevni izvještaj OG Zapad Vojne policije od 08.01.1994); T-166 (Dnevni izvještaj OG Zapad Vojne policije od 16.01.1994); T-182- (Komanda 307 brigade organ bezbjednosti od 03.09.1993).

policije na informativni razgovor u prostorije BH banke, gdje su bile prostorije vojne bezbjednosti. Nakon odvođenja zatočenika u BH banku radi obavljanja informativnih razgovora određeni broj zatočenika je pušten kući,¹⁰² dok su pojedini zatočenici ponovno vraćeni u logor bez ikakvih povreda.¹⁰³ Veći broj ispitanih svjedoka su potvrdili da su zatvorenici odvođeni na informativne razgovore u BH banku gdje su mučeni.

449. Izvedeni dokazi potvrđuju da je odvođenje zarobljenika na informativni razgovor u prostorije BH banke vršeno na osnovu naloga vojne bezbjednosti koji je realizovan od strane pripadnika vojne policije. Optuženi Gasal i Kukavica i čuvari zatvora, koji se također nalaze pod kontrolom vojne bezbjednosti, bili su u obavezi da postupe po nalogu za privođenje na informativni razgovor i dozvole izvođenje zarobljenika na informativni razgovor. Radilo se dakle o legalnoj radnji organa bezbjednosti na koji nisu mogli uticati optuženi Gasal i Kukavica. Oba optužena također nisu mogli uticati na način postupanja i izvršenja radnje ispitivanja privedenih zatvorenika uz prostorijama BH banke, koje je obavljeno od strane organa bezbjednosti. Za mučenja zarobljenika koja su se desila u prostorijama BH banke odgovorni su vojni policajci koji su učestvovali u tim radnjama, kao i nadređeni koji su imali efektivnu kontrolu nad ponašanjem vojnih policajaca, pod uslovom da su znali da pripadnici vojne policije muče zarobljenike u tim prostorijama.

450. Iz izvedenih dokaza da se zaključiti da je postojala različita praksa sa zarobljenicima koji su vođeni u BH banku. Neki od njih su po odvođenju poštani kućama, neki su vraćani natrag bez ikakvih povreda, jer nisu ni mučeni u prostorijama BH Banke. Čak iz iskaza Vlatka Brnasa, Josipa Kalajice, Ivice Klarića i Ivana Faletara proizilazi da su pojedini zarobljenici u prostorijama BH banke zadržavani duži vremenski period, usljed čega njihove povrede nisu bile vidljive po povratku u logor stadiona NK „Iskra“. Neko od zarobljenika je vraćen sa vidljivim ozljedama. Vijeće stoga zaključuje da nema dokaza da su optuženi Kukavica i Gasal mogli unaprijed znati, da će određeni zarobljenik za kojeg je predočena naredba organa bezbjednosti za privođenje u prostorije BH banke, biti mučen u tim prostorijama, radi utvrđivanja eventualne odgovornosti optuženih za dešavanja u prostorijama BH Banke.

¹⁰² Edin Ćorhusić (02.06.2010); Gasal Nisvet (03.03.2010); Besim Cetin (03.02.2010).

¹⁰³ Kaić Kazimir (08.04.2009); Ilija Udovičić (03.09.2008); Suvad Delić (13.01.2010); Lejla Mlaćo Gurbeta (23.6.2010).

451. Slijedom svega navedenog, vijeće je u nedostatku dokaza odlučilo osloboditi optužene Gasala i Kukavicu od optužbe za izvršenje ovog krivičnog djela.

VI. ODLUKA O TROŠKOVIMA POSTUPKA

452. Vijeće je optužene oslobodilo od obaveze da naknade troškove ovog krivičnog postupka, u odnosu na osuđujući dio presude, u skladu sa članom 188. stav 2. i 4. ZKP BiH, nalazeći da bi obaveza plaćanja troškova, dovela optužene i njihove porodice u težak položaj, te bilo dovedeno u pitanje njihovo izdržavanje. Vijeće je pri tome imalo u vidu da su optuženi u toku postupka proveli dosta vremena u pritvoru, što je sasvim sigurno utjecalo na njihove finansijske mogućnosti.

453. U odnosu na oslobađajući dio, u skladu sa članom 189. stav 1. ZKP BiH, troškovi padaju na teret budžetskih sredstava.

454. Budući da niko od oštećenih nije nije određeno označio svoj imovinskopравни zahtjev niti je podnio dokaze u tom pogledu, to Vijeće nije ni odlučivalo o tome. Oštećeni u svakom slučaju imaju mogućnost da eventualnu naknadu štete ostvaruju u parničnom postupku.

ZAPISNIČAR

Pravni savjetnik

Belma Čano – Sejfović

PREDJEDNIK VIJEĆA

SUDIJA

Hilmo Vučinić

POUKA O PRAVNOM LIJEKU: Protiv ove presude žalba nije dozvoljena, osim u odnosu na optuženog Musajba Kukavicu i to na osuđujući dio presude u roku od 15 (petnaest) dana od dana prijema pismenog otppravka ove presude, trećestepenom vijeću Suda BiH, u skladu sa članom 317.a ZKP BiH.

VII. ANEX I – DOKAZI IZ PRVOSTEPENOG POSTUPKA

A. LISTA MATERIJALNIH DOKAZA TUŽILAŠTVA BIH

Broj dokaza	Sadržaj dokaza
T1	Zapisnik o saslušanju svjedoka Gordana Rajića od 21.04.2006, broj 162/05
T2	Zapisnik o saslušanju svjedoka Frane Vejića od 15.06.2006. godine broj KT-RZ-162/05
T3	Zapisnik o saslušanju svjedoka Miroslava Zelića od 20.06.2006. godine, broj KT-RZ-162/05
T4	Zahtjev za priznanje svojstva ratnog vojnog invalida HVO na ime Miroslava Zelića od 28.3.1997. godine
T5	Ljekarski nalaz na ime Zelić Miroslav od 23.10.1993. godine
T6	Ljekarski nalaza na ime Zelić Miroslava od 7.11.1993. godine
T7	Certifikat MKCK na ime Zelić Miroslav od 27.4.1994. godine
T8	Nalaz i mišljenje liječničke komisije za pregled lica obuhvaćenih Zakonom o pravima branitelja i članova njihovih obitelji na ime Zelić Miroslava od 18.3.2005. godine, broj 1303/04
T9	Nalaz i mišljenje liječničke komisije za pregled lica obuhvaćenih Zakonom o pravima branitelja i članova njihovih obitelji na ime Zelić Miroslava u postupku revizije od 27.3.2006. godine, broj 835/05
T10	Rješenje Kantonalne uprave Srednjobosanskog kantona za pitanja branitelja i invalida domovinskog rata broj R-03-41-6654/06 od 20.3.2006. godine na ime Miroslava Zelića
T11	Uvjerenje Uprave za odbranu Travnik na ime Miroslava Zelića broj V21-41/1-10-03-219-234/04 od 03.12.2004. godine
T12	Zapisnik o saslušanju svjedoka Marka Gunjače od 14.06.2006. godine, broj KT-RZ-162/05
T13	Zapisnik o saslušanju svjedoka Ivice Klarića od 26.6.2006. godine, broj KT-RZ-162/05
T14	Zapisnik o saslušanju svjedoka Stipice Džapića od 23.6.2006. godine, broj KT-RZ-162/05

T15	Zapisnik o saslušanju svjedoka Drage Žulja od 15.6.2006. godine od KT-RZ-162/05
T16	Zapisnik o saslušanju svjedoka Ivica Topića od 22.6.2006. godine, broj KT-RZ-162/05
T17	Zapisnik o saslušanju svjedoka Maria Franjića od 21.06.2006. godine, broj KT-RZ-162/05
T18	Zahtjev za priznanje svojstva ratnog vojnog invalida HVO na ime Ivana Kapetanovića od 28.3.1997. godine
T19	Rješenje Kantonalne uprave Srednjobosanskog kantona za pitanja branitelja i invalida domovinskog rata broj 02-41-10637/06 od 30.8.2006. godine na ime Ivana Kapetanovića
T20	Certifikat MKCK na ime Ivana Kapetanovića od 04.04.2000. godine
T 21	Zapisnik o saslušanju svjedoka Ivana Kapetanovića od 09.04.2007. godine, broj KT-RZ-125/07
T22	Zapisnik o saslušanju svjedoka Milenka Kasala od 04.07.2006. godine, broj KT-RZ-162/05
T23	Zapisnik o saslušanju svjedoka Dragana Boškića od 07.08.2007. godine, broj KT-RZ-125/07, KT-RZ-162/05, KT-RZ-128/07
T24	Rješenje Općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice Općine Bugojno broj 02-41-3-1137/05 od 13.12.2005. godine na ime Dragan Boškić
T25	Zahtjev za priznavanje svojstva vojnog invalida HVO na ime Dragan Boškić od 28.8.1997. godine
T26	Zapisnik o saslušanju svjedoka Nikice Markovića od 09.08.2007. godine, broj KT-RZ-125/07, KT-RZ-162/05, KT-RZ-128/07
T27	Zahtjev za priznavanje svojstva ratnog vojnog invalida HVO od 11.7.1996. na ime Nikica Marković
T 28	Rješenje Općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice Općine Bugojno broj 02-41-3-2849/04 od 28.11.2005. godine na ime Nikica Marković
T29	Certifikat MKCK na ime Marković Nikica od 16.01.1995. godine
T30	Uvjerenje Uprave za odbranu Travnik na ime Nikica Marković broj V21-41/1-10-03-219-252/04 od 03.12.2004. godine

T31	Zapisnik o saslušanju svjedoka Ivo Kujundžić od 08.08.2007. godine, broj KT-RZ-125/07, KT-RZ-162/05, KT-RZ-128/07
T32	Uvjerenje Uprave za odbranu Travnik na ime Ivo Kujundžić broj V21-41/1-10-03-219-379/04 od 05.12.2004. godine
T33	Certifikat MKCK na ime Kujundžić Ivo od 11.04.1994. godine
T34	Rješenje Općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice Općine Bugojno broj 02-41-3-859/05 od 21.11.2005. godine na ime Ivo Kujundžić
T35	Zahtjev za priznavanje ratnog vojnog invalida HVO na ime Ive Kujundžića od 01.03.1996. godine
T36	Zapisnik o saslušanju svjedoka Jadranke Nikolić od 16.3.2007. godine, broj KT-RZ-162/05
T37	Zapisnik o saslušanju svjedoka Željka Ištuka od 30.07.2007. godine, broj KT-RZ-125/07, KT-RZ-162/05
T38a- T38d	Fotografije
T39	Zapisnik o saslušanju svjedoka Željka Miloša od 15.3.2007. godine, broj KT-RZ-162/05
T40	Zapisnik o saslušanju svjedoka Salkić Zijada od 10.4.2007. godine, broj KT-RZ-125/07
T41	Zapisnik o saslušanju svjedoka Maria Glišića od 29.6.2006. godine, broj KT-RZ-162/05
T42	Zapisnik o saslušanju svjedoka Ivana Keškića od 14.8.2007. godine, broj KT-RZ-125/07, KT-RZ-162/05
T43	Zapisnik o saslušanju svjedoka Jasminke Šečić od 22.8.2007. godine, broj KT-RZ-125/07, KT-RZ-162/05, KT-RZ-128/07
T44	Zapisnik o saslušanju svjedoka Josipa Lukića od 09.08.2007. godine, broj KT-RZ-125/07, KT-RZ-162/05, KT-RZ-128/07
T45	Zapisnik o saslušanju svjedoka Berislava Džalte od 26.6.2006. godine, broj KT-RZ-162/05
T46	Zapisnik o saslušanju svjedoka Milenka Begića od 24.4.2007. godine, broj KT-RZ-125/07, KT-RZ-162/05

T47	Zapisnik o saslušanju svjedoka Zdravka Kezića od 24.4.2007. godine, broj KT-RZ-125/07, KT-RZ-162/05
T48	Zapisnik o saslušanju svjedoka Miroslava Marjanovića od 30.07.2007. godine, broj KT-RZ-125/07, KT-RZ-162/05
T49	Zapisnik o saslušanju svjedoka Dražena Vučka od 30.07.2007. godine, broj KT-RZ-125/07, KT-RZ-162/05
T50	Zapisnik o saslušanju svjedoka Vučak Stipe od 30.07.2007. godine, broj KT-RZ-125/07, KT-RZ-162/05
T51	Zahtjev za priznavanje svojstva RVI na ime Stipo Vučak od 4.6.1996. godine
T52	Uvjerenje Uprave za odbrarnu Travnik, na ime Stipo Vučak od 03.12.2004. godine, broj V21-41/1-10-03-219-221/04
T53	Rješenje Općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice općine Bugojno na ime Stipo Vučak, broj 02-41-3-2796/04 od 22.11.2005. godine
T54	Nalaz i mišljenje liječničke komisije za pregled lica obuhvaćenih zakonom o pravima branitelja i članova njihovih obitelji na ime Stipo Vučak, broj 156/04 od 08.12.2004. godine
T55	Nalaz i mišljenje ljekarske komisije za apregled lica obuhvaćenih Zakonom o pravima branilaca i članova njihovih porodica u postpku revizije na ime Stipo Vučak od 03.04.2006. godine, broj 869/05.
T56	Nalaz i mišljenje vojno – invalidske komisije na ime Vučak Stipo od 21.12.1994. godine, broj 910/94
T57	Zapisnik o saslušanju svjedoka Zorana Pocrnje od 30.7.2007. godine, broj KT-RZ-162/05, KT-RZ-125/07
T58	Uvjerenje uprave za odbranu Travnik na ime Zoran Pocrnja, broj V21-41-/1-10-03-219-353/04 od 05.12.2004. godine
T59	Rješenje Općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice na ime Zoran Pocrnja, broj 02-41-3-1107/05 od 13.01.2006. godine
T60	Zapisnik o saslušanju svjedoka Mirka Tomljenovića od 13.8.2007. godine, broj KT-RZ-162/05, KT-RZ-125/07
T61	Uvjerenje uprave za odbranu Travnik na ime Mirko Tomljenović, broj V21-41/1-10-03-219-455/04 od 05.12.2004. godine
T62	Rješenje Općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice Općine Bugojno, broj 02-41-3-105/05 od 21.11.2005. godine

T63	Zapisnik o saslušanju svjedoka Stjepana Radoš od 03.04.2007. godine, broj KT-RZ-125/07
T64	Rješenje Općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice na ime Stjepan Radoš, broj 02-41-3-1289/05, od 09.11.2005. godine
T65	Uvjerenje Uprave za odbranu Travnik na ime Stjepna Radoša od 05.12.2004. godine, broj V21-41/1-10-03-219-409/04
T66	Zapisnik o saslušanju svjedoka Bosiljke Kasalo od 04.07.2006. godine, broj KT-RZ-162/05
T67	Zapisnik o saslušanju svjedoka Slavena Brajkovića od 29.6.2006. godine, broj KT-RZ-162/05
T68	Zapisnik o saslušanju svjedoka Udovičić Ilije od 10.09.2007. godine, broj KT-RZ-162/05, KT-RZ-125/07
T69	Zapisnik o saslušanju svjedoka Alvir Zrinka od 15.6.2007. godine, broj KT-RZ-125/07
T70	Zapisnik o saslušanju svjedoka Vlatka Brnasa od 13.8.2007. godine, broj KT-RZ-162/05 i KT-RZ-125/07
T71	Zapisnik o saslušanju svjedoka Josipa Čubele od 06.08.2007. godine, broj KT-RZ-128/07, KT-RZ-125/07, KT-RZ-162/05
T72	Zapisnik o saslušanju svjedoka Gunjača Ivica od 23.6.2006. godine, broj KT-RZ-162/05
T73	Certifikat MKCK od 26.4.1994. godine na ime Kalajica Josip
T74	Rješenje Općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice, broj 02-41-3-448/05 od 21.11.2005. godine
T75	Zapisnik o saslušanju svjedoka Kalajica Josip broj KT-RZ-162/05, KT-RZ-125/07, KT-RZ-128/07 od 07.08.2007. godine
T76	Dopis Ante Kapetanović
T77	Protokol za identifikaciju uz dvije fotografije
T78	Zapisnik o saslušanju svjedoka Kapetanović Anto od 22.5.2007. godine, broj KT-RZ-162/05, KT-RZ-125/07, KT-RZ-105/07
T79	Zapisnik o saslušanju svjedoka Ive Mrše od 21.6.2006. godine, broj KT-RZ-162/05
T 80	Rješenje općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjene zajednice od 20.02.2005. godine, broj 02-41-02-952/05

T81	Zapisnik o saslušanju svjedoka Gvozden Slave od 22.5.2007. broj KT-RZ-162/05, KT-RZ-125/07
T82	Kopije pisma iz 2003. godine
T83	Kopije pisama iz 2003. godine
T84	Zapisnik o saslušanju svjedoka A
T85	Rješenje federalnog ministarstva za pitanja branitelja i invalida domovinskog rata od 05.01.2006. godine, broj UP-II-04/1-41-4738/05 za svjedoka A
T86	Zapisnik o saslušanju svjedoka Dragana Kasala od 18.6.2007. godine, broj KT-RZ-125/07, KT-RZ-162/05, KT-RZ-128/07
T87	Zapisnik o saslušanju svjedoka Sabahudina Gazića od 11.5.2007. godine, broj KT-RZ-125/05, KT-RZ-162/05
T89	Zapisnik o saslušanju svjedoka Tomas Joze od 07.08.2007. godine, broj KT-RZ-125/07, KT-RZ-162/05, KT-RZ-128/07
T90	Zapisnik o saslušanju svjedoka Ozrena Gvozdenovića od 06.08.2007. godine, broj KT-RZ-125/07, KT-RZ-162/05, KT-RZ-125/07
T91	Zapisnik o saslušanju svjedoka Ivica Đikića od 13.8.2007. godine, broj KT-RZ-162/05, KT-RZ-125/07
T 92	Uvjerenje Uprave za odbranu Travnik od 19.10.2004. godine, broj V21-41/1-10-03-219-113/04 na ime Živko Ljuban
T93	Lična karta na ime Živko Ljuban od 18.10.1959. godine
T94	Zapisnik o saslušanju svjedoka Ljuban Živka od 05.10.2007. godine, broj KT-RZ-162/05
T95	Zapisnik o saslušanju svjedoka Viktora Marosa od 09.08.2007. godine, broj KT-RZ-125/07, KT-RZ-162/05, KT-RZ-128/07
T96	Zapisnik o saslušanju svjedoka Asima Balihodžića od 08.10.2007. godine, broj KT-RZ-162/05
T97	Zapisnik o saslušanju svjedoka D
T98	Zapisnik o saslušanju svjedoka Jezidžić Berislava od 25.10.2007. godine, broj KT-RZ-162/08
T 99	Zapisnik o saslušanju svjedoka Zorana Gvozdena od 25.10.2007. broj KT-RZ-162/05
T100	Zapisnik o saslušanju svjedoka Janjka Ljubosa od 12.12.2005. godine, broj KT-RZ-162/05

T 101	Zapisnik o saslušanju svjedoka Janjko Ljubosa od 15.3.2007. godine, broj KT-RZ-162/05
T 102	Zapisnik o saslušanju svjedoka Ilije Dujmovića od 18.10.2007. godine, broj KT-RZ-162/05
T103	Zapisnik o saslušanju svjedoka Turalija Tomislava od 05.11.2007. godine, broj KT-RZ-162/05
T104	Zapisnik o saslušanju svjedoka Božo Križanac od 26.10.2007. godine, broj KT-RZ-162/05
T 105	Zapisnik o saslušanju svjedoka Damira Kolovrata od 25.10.2007. godine, broj KT-RZ-162/05
T106	Rješenje Općinske službe za opću u pravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice od 16.02.2005. godine, broj 02/3-41-3-2603/04 na ime Damir Grgić
T107	Certifikat MKCK od 31.3.1994. godine na ime Grgić Damir
T108	Uvjerenje od 19.10.2004. godine, broj V21-41/1-10-03-219-139/04 na ime Damir Grgić
T109	Zapisnik o saslušanju svjedoka Damira Grgića od 25.10.2007. godine, broj KT-RZ-162/05
T110	Zapisnik o saslušanju svjedoka Semira Osmića, broj KT-RZ-162/05 od 22.11.2007. godine
T111	Zapisnik o saslušanju svjedoka Seada Talića, broj KT-RZ-162/05 od 28.11.2007. godine
T112	Zapisnik o saslušanju svjedoka Rade Marjanović, broj KT-RZ-162/05 od 29.11.2007. godine
T113	Zapisnik o saslušanju svjedoka Stjepana Cvijanovića, broj KT-RZ-162/05 od 16.10.2007. godine
T114	Zapisnik o saslušanju svjedoka Nevzudina Kere, broj KT-RZ-162/05 od 19.11.2007. godine
T115	Zapisnik o saslušanju svjedoka Zahida Karagića, broj KT-RZ-162/05 od 22.11.2007. godine
T116	Zapisnik o saslušanju svjedoka Dragana Nevjestića, broj KT-RZ-162/05 od 30.10.2007. godine
T117	Zapisnik o saslušanju svjedoka Bahrije Milanovića, broj KT-RZ-162/05 od 19.11.2007. godine

T118	Zapisnik o saslušanju svjedoka Admira Slipca, broj KT-RZ-162/05 od 27.11.2007. godine
T119	Zapisnik o saslušanju svjedoka Zahida Jusića, broj KT-RZ-162/05 od 16.11.2007. godine
T120	Zapisnik o saslušanju svjedoka Nijaza Habiba, broj KT-RZ-162/05 od 15.11.2007. godine
T121	Zapisnik o saslušanju svjedoka Kaić Kazimira, broj KT-RZ-162/05, KT-RZ-125/07 od 14.08.2007. godine
T122	Zapisnik o saslušanju svjedoka Mirsada Velića, broj KT-RZ-162/05 od 28.11.2007. godine
T123	Zapisnik o saslušanju svjedoka Nebić Sulje, broj KT-RZ-162/05 od 19.11.2007. godine
T124	Zapisnik o saslušanju svjedoka Vinka Pavića, broj KT-RZ-162/05 od 31.10.2007. godine
T125	Potvrda MKCK na ime Vinko Pavić od 31.3.1994. godine
T126	Uvjerenje uprave za odbranu Travnik na ime Vinko Pavić od 05.12.2004.
T 127	Zapisnik o saslušanju svjedoka Jasmina Ivkovića, broj KT-RZ-162/05 od 15.11.2007. godine
T128	Zapisnik o saslušanju svjedoka Bernesa Gavranovića, broj KT-RZ-162/05 od 12.11.2007. godine
T129	Zapisnik o saslušanju svjedoka Alena Slipca, broj KT-RZ-162/05 od 27.11.2007. godine
T130	Zapisnik o saslušanju svjedoka Željka Lozića, broj KT-RZ-162/05, KT-RZ-125/07 od 04.09.2007. godine
T131	Izjava svjedoka Mikulić Tomislava od 15. i 18.09.2001. godine
T132	Izjava svjedoka Marijanović Mije od 15.5. i 18.09.2001. godine
T133	Izjava svjedoka Krajinović Marka od 17.1. i 9.4.2001. godine
T134	Izjava svjedoka Keškić Dragana od 10.9.2001 i 27.6.2002. godine
T135	Odluka o ukidanju ratnog stanja, službene novine broj 50, 28.12.1995. godine
T136	Ustav Federacije BiH
T137	Karta Bugojna
T138	Karta Donjeg Vakufa
T139	Karta Gornjeg Vakufa

T140	Poziv na predaju od 20.7.1993. godine
T141	Zahtjev za ustupanje zatvorenika od 17.10.1993. godine
T142	Naređenje od 8.3.1993. godine, broj 02/33-628
T143	Redovni borbeni izvještaj od 19.7.1993. godine, broj 02/263-71
T144	Redovni borbeni izvještaj od 26.7.1993. godine, broj 02-263-80
T145	Redovni borbeni izvještaj od 27.7.1993. godine, broj 02-263-83
T146	Spisak zarobljenih pripadnika HVO – 104. brigade od 19/20.07.1993. godine, broj 01-151-599/93
T147	Spisak zarobljenih pripadnika HVO – 104. brigade od 09.08.1993. godine, broj 01-151-600/93
T148	Spisak zarobljenih pripadnika HVO – 104. brigade od 05.08.1993. godine, broj 01-151-601/93
T149	Redovni borbeni izvještaj od 01.12.1993. godine
T150	Redovni borebni izvještaj od 30.11.1993. godine
T151	Redovni borbeni izvještaj od 24.9.1993. godine
T152	Dnevni izvještaj od 17.11.1993. godine
T153	Dnevni izvještaj od 19.11.1993. godine
T154	Dnevni izvještaj od 22.11.1993. godine
T155	Dnevni izvještaj od 30.11.1993. godine
T156	Dnevni bilten od 31.12.1993. godine
T157	Odluka upravnika zatvora od 10.3.1994. godine
T158	Spisak stražara od 08.03.1994. godine
T159	Podaci o pripadnicima OG „Zapad“ od 19.1.1994. godine
T160	Potvrda od 11.2.1994. godine
T161	Obavještenje od 14.2.1994. godine
T162	Dnevni izvještaj od 08.01.1994. godine
T163	Dnevni izvještaj od 09.01.1994. godine
T164	Dnevni izvještaj od 13.01.1994. godine
T165	Dnevni izvještaj od 15.01.1994. godine
T166	Dnevni izvještaj od 16.01.1994. godine
T167	Dnevni izvještaj od 17.01.1994. godine
T168	Dnevni izvještaj od 19.01.1994. godine
T169	Dnevni izvještaj od 19.3.1994. godine

T170	Dnevni izvještaj od 19.3.1994. godine
T171-b	Nalaz na ime Miloš Nikica od 24.8.1993. godine
T172-a	Molba Miloš Franjke za puštanje iz pritvora
T172	Službena zabilješka od 27.8.1993. godine
T173	Zahtjev za angažovanje zatvorenika od 11.3.1994. godine
T174	Dopis od 09.05.1994. godine
T175	Spisak pripadnika stanice javne bezbjednosti Bugojno na dan 11.8.1993. godine
T176a-s	Dokumenti MUP SJB Bugojno
T177	Rješenje o imenovanju upravnika privremenog zatvora u Bugojnu od 28.7.1993. godine
T178	Prijedlog odluke o određivanju prostorija za privremeno zadržavanje građanskih lica, vojnih lica osuđeneih ili zadržanih od strane nadležnih organa
T179	Sastanak u štabu od 22.7.1993. godine
T180	Izvod iz zapisnika sa 21. vanredne sjednice Ratnog predsjedništva Općine Bugojno od 09.09.1993. godine
T181	Rješenje o razrješenju upravnika za privremeno zadržavanje u Bugojnu od 10.9.1993. godine
T182	Odobrenje od 30.9.1993. godine
T183	Nalog od 04.10.1993. godine
T184	Naredba od 23.10.1993. godine
T185	Naredba od 23.10.1993. godine
T186	Naređenje od 01.12.1993. godine
T187	Naređenje od 16.11.1993. godine
T188	Obavještenje od 27.7.1993. godine
T189	Obavještajni izvještaj od 12.12.1993. godine
T190	Rješenje na ime Kukavica Musjab od 18.5.1994. godine
T191	Rješenje na ime Gasal Nisvet od 18.5.1994. godine
T192	Molba SJB Bugojno od 21.3.1995. godine
T193	Referat odbrambenih priprema od 14.2.1995. godine
T194-a	Dopis opštinskog štaba Bugojno od 12.10.1993. godine (kopija ovjerena od strane ICTY)
T194	Dopis opštinskog štaba Bugojno od 12.10.1993. godine

T195	Rješenje na ime Milice Kovačević od 22.05.1997. godine
T196	Potvrda o okolnostima stradavanja na ime Perica Kovačević od 20.05.1997. godine
T197	Rješenje općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice Općine Bugojno na ime Drage Galić od 28.10.2005. godine
T198	Uvjerenje Uprave za odbranu Travnik od 23.11.2004. godine
T199	Rješenje Općinskog Suda Bugojno kojim se utvrđuje smrt Zoro Galić od 05.3.1999. godine
T200	Potvrda o okolnostima stradavanja na ime Zoro Galić od 27.06.1997. godine
T201	Uvjerenje Uprave za odbranu Travnika na ime Dragan Erkapić od 23.11.2004. godine
T202	Rješenje Općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice Općine Bugojno od 08.12.2006. godine
T203	Rješenje Općinskog Suda Bugojno kojim se proglašava umrlim Erkapić Dragan od 28.5.2001. godine
T204	Potvrda o okolnostima stradavanja na ime Dragan Erkapić od 05.04.1997. godine
T205	Rješenje Općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice Općine Bugojno, na ime Dragica Miloš od 15.5.2006. godine.
T206	Rješenje Općinskog Suda Bugojno kojim se proglašava umrlim Ivo Miloš od 29.3.2006. godine
T207	Uvjerenje Uprave za odbranu Travnik na ime Ivo Miloš od 21.4.2006. godine
T208	Potvrda o okolnostima stradavanja na ime Ivo Miloš od 30.01.1998. godine.
T209	Rješenje Općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice Općine Bugojno na ime Joze Miličević, od 22.01.2007. godine
T210	Uvjerenje uprave za odbranu Travnika na ime Dragan Miličević od 29.12.2006. godine
T211	Rješenje Općinskog Suda Bugojno kojim se proglašava umrlim Miličević Dragan od 07.02.2006. godine
T212	Potvrda o okolnostima stradavanja na ime Dragan Miličević od 30.01.1998. godine
T213	Rješenje Ureda za odbranu Bugojno na ime Pavo Markulja od 16.4.2007. godine

T214	Uvjerenje Uprave za odbranu Travnik na ime Anto Markulj od 23.11.2004. godine
T215	Potvrda o okolnostima stradavanja na ime Anto Markulj od 20.2.1997. godine
T216	Uvjerenje Uprave za odbranu Travnik na ime Zdravko Juričić od 23.11.2004. godine
T217	Rješenje Općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice Općine Bugojno na ime Olgica Juričić od 29.4.2005. godine
T 218	Rješenje o ispravci Općinskog Suda Bugojno od 09.11.2005. godine
T219	Rješenje Općinskog Suda Bugojno kojim se Juričić Zdravko proglašava umrlim od 20.12.2002. godine
T220	Potvrda o okolnostima stradavanja na ime Zdravko Juričić od 25.02.1997. godine
T221	Uvjerenje Uprave za odbranu Travnik na ime Miroslav Dilber od 23.11.2004. godine
T222	Rješenje Ureda za odbranu Bugojno na ime Ljuba Dilber od 16.3.1998. godine
T223	Rješenje Ministarstva obrane FBiH od 03.09.1998. godine
T224	Potvrda o okolnostima stradavanja na ime Miroslav Dilber od 30.01.1998. godine
T225	Uvjerenje Uprave za odbranu Travnik na ime Branko Crnjak od 23.11.2004. godine
T226	Rješenje Općinskog Suda Bugojno kojim se proglašava umrlim Perica Crnjak od 10.05.2006. godine
T227	Rješenje o ispravci Općinskog Suda Bugojno od 28.6.2006. godine
T228	Zaključak Općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice Općine Bugojno od 20.09.2005. godine
T229	Rješenje Općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice Općine Bugojno na ime Ankica Crnjak od 22.6.2006. godine
T230	Uvjerenje Uprave za odbranu Travnik na ime Perica Zvonimir od 08.06.2006. godine
T231	Rješenje Općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice Općine Bugojno na ime Ankica Crnjak od 24.9.2005. godine
T232	Potvrda o okolnostima stradavanja na ime Perica Crnjak od 13.3.1997. godine

T233	Rješenje Općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice Općine Bugojno na ime Mara Džaja od 29.2.2005. godine
T234	Uvjerenje uprave za odbranu Travnik na ime Niko Džaja od 23.11.2004. godine
T235	Rješenje Općinskog Suda Bugojno kojim se Niko Džaja proglašava umrlim od 31.3.2005. godine
T236	Potvrda o okolnostima stradavanja na ime Niko Džaja od 05.04.1997. godine
T237	Rješenje Općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice Općine Bugojno na ime Franjka Miloš od 14.01.2005. godine
T238	Uvjerenje Uprave za odbranu Travnika na ime Nikica Miloš od 23.11.2004. godine
T239	Rješenje Općinskog Suda Bugojno kojim se utvrđuje dan smrti za Nikicu Miloš od 31.12.2004. godine
T240	Potvrda o okolnostima stradavanja na ime Nikica Miloš od 04.11.1996. godine
T241	Uvjerenje Uprave za odbranu Travnik na ime Frano Jezidžić od 23.11.2004. godine
T242	
T243	Rješenje Općinskog Suda Bugojno kojim se proglašava umrlim Jezidžić Frano od 06.02.2000. godine
T244	Rješenje o ispravci Općinskog Suda Bugojno od 31.10.2005. godine
T245	Potvrda o okolnostima stradavanja na ime Franjo Jezidžić od 05.04.1997. godine
T246	Rješenje Općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice Općine Bugojno na ime Melanki Zelić od 14.01.2005. godine
T247	Uvjerenje Uprave za odbranu Travnika na ime Stipe Zelić od 23.11.2004. godine
T248	Rješenje općinskog Suda Bugojno kojim se proglašava umrlim Stipica Zelić od 20.01.2003. godine
T249	Rješenje Općinskog Suda Bugojno o ispravci od 29.11.2005. godine
T250	Potvrda o okolnostima stradavanja na ime Stipica Zelić od 13.2.1997. godine
T251	Rješenja Ureda za obranu Bugojno na ime Stjepan Strujić od 20.3.1997. godine
T252	Uvjerenje Uprave za odbranu Travnik od 23.11.2004. godine na ime Mihovil Strujić

T253	Potvrda o okolnostima stradavanja na ime Mihovil Strujić od 05.04.1997. godine
T254	Potvrda o okolnostima stradavanja na ime Zdenko Batarilo od 16.2.1996. godine
T255	Uvjerenje Uprave za odbranu Travnik na ime Zdenko Batarilo od 19.10.2004. godine
T256	Rješenje Općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice Općine Bugojno na ime Zdenko Batarilo od 09.12.2005. godine
T257	Nalaz i mišljenje liječničke komisije na ime Zdenko Batarilo od 06.12.2004. godine
T258	Nalaz i mišljenje liječničke komisije u postupku revizije na ime Zdenko Batarilo od 15.3.2006. godine
T259	Rješenje Kanonalne uprave za pitanja branitelja i invalida na ime Maria Bodrušića od 27.6.2006. godine
T260	Nalaz i mišljenje liječničke komisije u postupku revizije na ime Mario Bodrušić od 19.6.2006. godine
T261	Nalaz i mišljenje liječničke komisije na ime Mario Bodrušić od 17.3.2005. godinen
T262	Uvjerenje Uprave za odbranu Travnik na ime Mario Bodrušić od 05.10.2004. godine
T263	Rješenje Općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice Općine Bugojno na ime Mariu Bodrušić id 16.01.2006. godine
T264	Rješenje Općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice Općine Bugojno na ime Robert Bodružić od 27.11.2005. godine
T265	Nalaz i mišljenje liječničke komisije u postupku revizije na ime Robert Bodružić od 21.6.2006. godinen
T266	Uvjerenje Uprave za odbranu Travnik na ime Robert Bodružić od 05.10.2004. godine
T267	Nalaz i mišljenje vojno invalidske komisije na ime Robert Bodružić od 24.01.2003. godine
T268	Uvjerenje Uprave za odbranu Travnik na ime Slavko Brkanović, od 05.10.2004. godine
T269	Nalaz i mišljenje liječničke komisije na ime Slavko Brkanović od 18.3.2005. godine

T270	Nalaz i mišljenje liječničke komisije u postupku revizije na ime Slavko Brkanović 04.05.2005. godine
T271	Rješenje Općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice Općine Bugojno, od 13.12.2005. godine na ime Slavko Brkanović
T272	Potvrda MCK na ime Brkanović Slavko od 02.05.1994. godine
T273	Uvjerenje Uprave za obranu Travnik od 05.10.2004. godine na ime Vlado Brnada
T274	Nalaz i mišljenje liječničke komisije u postupku revizije na ime Brnada Vlado od 15.3.2006. godine
T275	Rješenje Općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice Općine Bugojno na ime Vlada Brnada od 09.12.2005. godine
T276	Nalaz i mišljenje liječničke komisije na ime Vlada Brnada od 01.12.2004. godine
T277	Potvrda MKCK na ime Brnada Vlado od 13.6.1995. godine
T278	Rješenje Općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice Općine Bugojno na ime Tomislav Knežević od 20.12.2005. godine
T279	Nalaz i mišljenje liječničke komisije u postupku revizije na ime Knežević Tomislav od 21.6.2006. godine
T280	Nalaz i mišljenje liječničke komisije na ime Knežević Tomislav od 29.6.2005. godine
T281	Potvrda MKCK na ime Knežević Tomislav od 27.4.1994. godine
T282	Uvjerenje Uprave za odbranu Travnik od 05.12.2004. godine na ime Tomislav Knežević
T283	Rješenje Općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice Općine Bugojno na ime Zdravko Ljubos od 22.06.2006. godine
T284	Uvjerenje Uprave za obranu Travnik na ime Zdravko Ljubas od 05.12.2004. godine
T285	Nalaz i mišljenje liječničke komisije od 19.6.2006. godine
T286	Nalaz i mišljenje liječničke komisije u postupku revizije na ime Ljubas Zdravko od 04.09.2006. godine
T287	Nalaz i mišljenje liječničke komisije na ime Ljubas Zdravko od 14.02.2005. godine

T288	Nalaz i mišljenje vojno invalidske komisije na ime Ljubas Zdravko od 30.11.1994. godine
T289	Certifikat MKCK na ime Ljubas Zdravko od 28.12.1994. godine
T290	Rješenje Općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice Općine Bugojno na ime Marija Lozić od 21.11.2005. godine
T291	Nalaz i mišljenje liječničke komisije na ime Marija Lozić od 04.01.2005. godine
T292	Uvjerenje Uprave za obranu Travnik na ime Marijo Lozić od 05.12.2004. godine
T293	Nalaz i mišljenje ljekarske komisije u postupku revizije na ime Marijo Lozić od 03.04.2006. godine
T294	Nalaz i mišljenje vojno invalidske komisije na ime Lozić Marijo od 07.12.1994. godine
T295	Rješenje Općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice Općine Bugojno na ime Hrvoje Lučić od 21.11.2005. godine
T296	Uvjerenje Uprave za obranu Travnik na ime Hrvoje Lučić od 05.12.2004. godine
T297	Nalaz i mišljenje liječničke komisije na ime Hrvoje Lučić od 07.02.2005. godine,
T298	Nalaz i mišljenje ljekarske komisije u postupku revizije na ime Hrvoje Lučić od 04.04.2006. godine
T299	Lična karta broj 368923 na ime Lučić Hrvoja
T300	Rješenje Kantonalne uprave za pitanja branitelja i invalida domovinskog rata na ime Maros Stipan od 24.4.2006. godine
T301	Nalaz i mišljenje ljekarske komisije na ime Stipan Maros od 04.04.2006. godine
T302	Uvjerenje uprave za obranu Travnik na ime Stipan Maros od 05.12.2004. godine
T303	Potvrda MKCK od 27.4.1994. godine na ime Maros Stipan
T304	Rješenje Općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice Općine Bugojno na ime Marko Mioč od 09.12.2005. godine
T305	Uvjerenje Uprave za obranu Travnik od 23.12.2004. godine na ime Marko Mioč
T306	Nalaz i mišljenje liječničke komisije na ime mario Mioč od 16.3.2005. godine
T307	Nalaz i mišljenje vojno invalidske komisije na ime Mioč Marko od 21.12.1994. godine

T308	Nalaz i mišljenje liječničke komisije u postupku revizije na ime Anto Pocrnja od 08.06.2006. godine
T309	Rješenje Općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice Općine Bugojno na ime Anto Pocrnja od 09.12.2005. godine
T310	Nalaz i mišljenje liječničke komisije na ime Anto Pocrnja od 17.3.2005. godine
T311	Uvjerenje Uprave za obranu Travnik od 23.12.2004. godine na ime Anto Pocrnja
T312	Nalaz i mišljenje vojno invalidske komisije na ime Pocrnja Ante od 21.12.1994. godine
T313	Nalaz i mišljenje liječničke komisije na ime Josip Pocrnja od 14.12.2004. godine
T314	Rješenje Općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice Općine Bugojno na ime Josip Pocrnja od 08.11.2005. godine
T315	Nalaz i mišljenje liječničke komisije u postupku revizije na ime Josip Pocrnja od 27.3.2006. godine
T316	Uvjerenje Uprave za obranu Travnik na ime Josip Pocrnja od 05.12.2004. godine
T317	Rješenje Općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice Općine Bugojno na ime Josip Rupnik od 09.12.2005. godine
T318	Uvjerenje Uprave za obranu Travnik od 05.12.2004. godine na ime Josip Rupnik
T319	Nalaz i mišljenje liječničke komisije u postupku revizije na ime Josip Rupnik od 27.3.2006. godine
T320	Nalaz i mišljenje liječničke komisije na ime Josip Rupnik od 18.3.2005. godine
T321	Izvadak iz protokola RB „Rama“ od 20.3.2003. godine
T322	Potvrda o okolnostima stradavanja na ime Josipi Rupnik od 07.06.1996. godine
T323	Nalaz i mišljenje liječničke komisije na ime Rupnik Ivica od 18.01.1995. godine
T324	Uvjerenje Uprave za obranu Travnik od 03.12.2004. godine na ime Darko Renjić
T325	Rješenje Općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice Općine Bugojno na ime Darko Renjić od 21.11.2005. godine
T326	Nalaz i mišljenje liječničke komisije u postupku revizije na ime Darko Renjić od 4.4.2006. godine

T327	Nalaz i mišljenje liječničke komisije na ime Darko Renjić od 12.01.2005. godine
T328	Nalaz i mišljenje liječničke komisije na ime Damir Šakić od 06.12.2004. godine
T329	Nalaz i mišljenje liječničke komisije u postpku revizije na ime Damir Šakić od 21.4.2006. godine
T330	Rješenje Kantonalne uprave za pitanja branitelja i invalida domovinskog rata od 28.6.2006. godine na ime Šakić Damir
T331	Uvjerenje Uprave za odbranu Travnik na ime Damir Šakić od 03.12.2004. godine
T332	Rješenje Općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice Općine Bugojno na ime Damir Šakić od 25.3.2005. godine
T333	Potvrda MCKK od 26.4.1994. godine na ime Šakić Damir
T334	Izvod iz protokola RB „Rama“ od dana 13.4.1994. godine na ime Šakić Damir
T335	Rješenje Općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice Općine Bugojno na ime Marko Vukadin od 9.12.2005. godine
T336	Rješenje Kantonalne uprave za pitanja boraca i invalida od 25.5.2006. godine na ime Marko Vukadin
T337	Nalaz i mišljenje liječničke komisije u postupku revizije na ime Marko Vukadin od 09.05.2006. godine
T338	Nalaz i mišljenje liječničke komisije na ime Marko Vukadin od 14.3.2005. godine
T339	Uvjerenje za odbranu Travnik od 23.12.2004. godine na ime Marko Vukadin
T340	Potvrda MKCK od 22.12.2003. godine na ime Marko Vukadin
T341	Izvod iz protokola ratne bolnice „Rama“ od 10.6.2004. godine na ime Marko Vukadin
T342	Rješenje Općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice Općine Bugojno na ime Anto Vukadin od 13.12.2005. godine
T343	Rješenje Kantonalne uprave za pitanja boraca i invalida rata od 14.7.2006. godine na ime Anto Vukadin
T344	Nalaz i mišljenje liječničke komisije na ime Anto Vukadin od 16.3.2005. godine
T345	Nalaz i mišljenje liječničke komisije u postupku revizije na ime Anto Vukadin od 23.5.2006. godine
T346	Uvjerenje Uprave za odbranu Travnik od 5.12.2004. godine na ime Anto Vukadin

T347	Potvrda MKCK od 31.3.1994. godine na ime Anto Vukadin
T348	Nalaz i mišljenje psihologa na ime Anto Vukadin od 17.10.1997. godine
T349	Izvadak iz protokola RB „Rama“ od 10.4.1994. godine na ime Anto Vukadin
T350	Nalaz i mišljenje vojno invalidske komisije od 30.11.1994. godine na ime Stipo Vukadin od 30.11.1994. godine
T351	Rješenje Općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice Općine Bugojno na ime Branko Dalić od 23.11.2005. godine
T352	Uvjerenje uprave za obranu Travnik na ime Branko Dalić od 5.10.2004. godine
T353	Nalaz i mišljenje liječničke komisije u postupku revizije na ime Branko Dalić od 13.3.2006. godine
T354	Potvrda MKCK od 26.4.1994. godine na ime Dalić Branko
T355	Rješenje Općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice Općine Bugojno na ime Vinko Filipović od 22.11.2005. godine
T356	Nalaz i mišljenje liječničke komisije u postupk revizije na ime Vinko Filipović od 03.04.2006. godine
T357	Uvjerenje uprave za obranu Travnik od 05.10.2004. godine na ime Vinko Filipović od 5.10.2004. godine
T358	Potvrda MKCK na ime Ivić Damir od 1.9.1994. godine
T359	Uvjerenje Uprave za obranu Travnik na ime Damir Ivić od 5.12.2004. godine
T360	Nalaz i mišljenje liječničke komisije u postupku revizije na ime Damir Ivić od 3.4.2006. godine
T361	Rješenje Općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice Općine Bugojno od 22.11.2005. godine na ime Damir Ivić.
T362	Rješenje Općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice Općine Bugojno na ime Zvonko Cvijanović od 22.11.2005. godine
T363	Nalaz i mišljenje liječničke komisije u postupku revizije od 27.3.2006. godine na ime Zvonko Cvijanović.
T364	Nalaz i mišljenje liječničke komisije na ime Zvonko Civjanović od 13.12.2004. godine
T365	Prijedlog za medicinsko vještačenje na ime Zvonko Civjanović od 02.05.1996. godine
T366	Nalaz i mišljenje liječničke komisije na ime Pero Ivandić od 9.2.2005. godine

T367	Nalaz i mišljenje liječničke komisije u postupku revizije na ime Pero Ivandić od 4.4.2006. godine
T368	Rješenje Općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice Općine Bugojno od 21.11.2005. godine na ime Pero Ivandić.
T369	Uvjerenje uprave za odbranu Travnik od 5.12.2004. godine na ime Pero Ivandić
T370	Potvrda MKCK na ime Ivandić Pero od 31.3.1994. godine
T371	Uvjerenje uprave za obranu Travnik od 5.10.2004. godine na ime Dejan Bilušić
T372	Nalaz i mišljenje liječničke komisije u postupku revizije na ime Dejan Bilušić od 6.4.2006. godine
T373	Nalaz i mišljenje liječničke komisije na ime Dejan Bilušić od 17.3.2005. godine
T374	Nalaz i mišljenje drugostepene liječničke komisije na ime Dejan Bilušić od 18.2.2000. godine
T375	Rješenje Općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice Općine Bugojno na ime Dejan Bilušić od 13.01.2005. godine
T376	Izjava svjedoka Crnjak Ankice od 05.10.2005. godine pred MKSJ
T377	Izjava svjedoka Crnjak Alešić Milice od 04.10.2005. godine pred MKSJ
T378	Izjava svjedoka Zelić Malenke od 11.04.2009. godine pred MKSJ
T379	Izjava svjedoka Subašić Pauline od 09.02.2006. godine pred MKSJ
T380	Izjava svjedoka Srujić Dijane od 06.10.2005. godine pred MKSJ
T381	Izjava svjedoka Miloš Slavke od 08.02.2006. godine pred MKSJ
T382	Izjava svjedoka Miloš Dragice od 09.02.2006. godine pred MKSJ
T383	Izjava svjedoka Jezidžić Marije od 17.9.2005. godine pred MKSJ
T384	Izjava svjedoka Džaja Mare od 16.2.2006. godine pred MKSJ
T385	Rješenje općinske službe za opću upravu općine Bugojno od 28.11.2005. godine na ime Ranko Domaćinović
T386	Uvjerenje uprave za obranu Travnik, Općina Bugojno od 05.10.2004. godine na ime Ranko Domaćinović
T387	Nalaz i mišljenje ljekarske komisije u postupku revizije od 01.08.2006. godine na ime Ranko Domaćinović
T388	Nalaz i mišljenje liječničke komisije od 14.12.2004. godine na ime Ranko Domaćinović

T389	Potvrda Republike Herceg Bosne, Crveni križ Bugojno od 29.3.1994. godine na ime Ranko Domaćinović
T390	Rješenje kantonalne uprave za pitanja boraca SBK od 27.10.2006. godine na ime Brnas Vlatko
T391	Nalaz i mišljenje ljekarske komisije u postupku revizije od 03.04.2006. godine na ime Brnas Vlatko
T392	Uvjerenje Uprave za odbranu Travnik od 05.10.2004. godine na ime Vlatko Brnas
T393	Nalaz i mišljenje liječničke komisije od 09.12.2004. godine na ime Vlatko Brnas
T394	Nalaz i mišljenje vojno invalidske ljekarske komisije Republike Herceg Bosna od 07.12.1994. godine na ime Vlatko Brnas
T395	Prijedlog za medicinsko vještačenje od 16.12.1996. godine na ime Vlatko Brnas
T396	Uvjerenje Uprave za obranu Travnik od 05.12.2004. godine na ime Josip Lukić
T397	Nalaz i mišljenje liječničke komisije od 09.02.2005. godine na ime Josip Lukić
T398	Rješenje općinske službe za opću upravu i društvene djelatnosti općine Bugojno od 21.11.2005. godine na ime Josip Lukić
T399	Nalaz i mišljenje liječničke komisije u postupku revizije na ime Josip Lukić od 08.05.2006. godine.
T400	Nalaz i mišljenje vojno invalidske komisije od 30.11.1994. godine na ime Lukić Josip
T401	Certifikat MKCK na ime Lukić Josip od 28.9.1993. godine
T402	Rješenje općinske službe za opću upravu i društvene djelatnosti općine Bugojno od 09.12.2005. godine na ime Mladenu Šistov
T403	Nalaz i mišljenje liječničke komisije za pregled lica od 07.12.2004. godine na ime Mladen Šistov
T404	Uvjerenje za odbranu Travnik od 03.12.2004. na ime Mladen Šistov
T405	Nalaz i mišljenje liječničke komisije u postupku revizije na ime Mladen Šistov od 27.3.2006. godine
T406	Certifikat MKCK na ime Šistov Mladen od 28.09.1993. godine
T407	Rješenje Federalnog ministarstva za pitanja branitelja i invalida domovinskog rata od 05.01.2006. godine na ime Željko Sajlović
T408	Nalaz i mišljenje liječničke komisije na ime Željko Sajlović od 08.12.2004. godine

T409	Nalaz i mišljenje ljekarske komisije na ime Željko Sajlović od 15.12.2005. godine
T410	Uvjerenje Uprave za obranu Travnik na ime Željko Sajlović od 05.12.2004. godine
T411	Rješenje općinske službe za opću upravu i društvene djelatnosti i mjesne zajednice Općine Bugojno na ime Miroslav Visković od 24.02.2005. godine
T412	Nalaz i mišljenje liječničke komisije u postupku revizije na ime Visković Miroslava od 31.5.2006. godine
T413	Nalaz i mišljenje liječničke komisije na ime Miroslava Viskovića od 01.12.2004. godine
T414	Rješenje kantonalne uprave za pitanja boraca KSB na ime Visković Miroslava od 17.7.2006. godine
T415	Rješenje Uprave za obranu Travnik od 23.11.2004. godine na ime Miroslav Visković
T416	Nalaz i mišljenje vojno invalidske komisije od 07.12.1994. godine na ime Visković Miroslav
T417	Rješenje općinske službe za upravu i mjesne zajednice općine Bugojno od 09.12.2005. godine na ime Zoran Pejak
T418	Nalaz i mišljenje liječničke komisije od 02.12.2004. godine na ime Zoran Pejak
T419	Uvjernje Uprave za odbranu Travnik na ime Zoran Pejak od 23.11.2004. godine
T420	Nalaz i mišljenje liječničke komisije u postupku revizije na ime Zoran Pejak od 206.2006. godine
T421	Nalaz i mišljenje vojno invalidske komisije hrvatske republike Herceg Bosne na ime Pejak Zoran od 21.12.1994. godine
T422	Potvrda MKCK na ime Pejak Zoran od 27.4.1994. godine
T423	Rješenje općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice općine Bugojno od 09.12.2005. godine na ime Dragan Keškić
T424	Uvjerenje uprave za odbranu Travnik od 05.12.2004. godine od 05.12.2004. godine na ime Dragan Keškić
T425	Nalaz i mišljenje liječničke komisije od 18.3.2005. godine na ime Dragan Keškić

T426	Nalaz i mišljenje liječničke komisije u postupku revizije na ime Dragan Keškić id 27.3.2006. godine
T427	Potvrda MKCK od 02.05.1994. godine na ime Keškić Dragan
T428	Rješenje općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice općine Bugojno na ime Josip Šimić na ime 22.11.2005. godine
T429	Nalaz i mišljenje liječničke komisije u postupku revizije na ime Josip Šimić od 17.7.2006. godine
T 430	Uvjerenje uprave za obranu Travnik od 05.12.2004. godine na ime Josip Šimić
T431	Nalaz i mišljenje liječničke komisije na ime Josip Šimić od 17.12.2004. godine
T432	Potvrda MKCK od 27.4.1994. godine na ime Šimić Josip
T433	Potvrda o okolnostima stradavanja na ime Josip Šimić od 08.05.1996. godine
T434	Nalaz i mišljenje vojno invalidske komisije Hrvatske republike Herceg Bosne od 30.11.1994. godine na ime Šimić Josip
T435	Rješenje općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice općine Bugojno na ime Mario Miloš od 14.12.2005. godine
T436	Uvjerenje uprave za obranu Travnik od 05.12.2004. godine na ime Mario Miloš
T437	Nalaz i mišljenje liječničke komisije u postupku revizije na ime Mario Miloš od 08.06.2006. godine
T438	Nalaz i mišljenje liječničke komisije na ime Mario Miloš od 14.7.2005. godine
T439	Nalaz i mišljenje vojno invalidske komisije hrvatske republike Herceg Bosna od 30.11.1994. godine na ime Miloš Mario
T440	Potvrda MKCK na ime Mario Miloš od 31.3.1994. godine
T441	Rješenje općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice općine Bugojno na ime Držane Kelava od 22.11.2005. godine
T442	Uvjernje Uprave za obranu Travnik od 23.12.2004. godine na ime Držane Kelava
T443	Nalaz i mišljenje liječničke komisije od 17.02.2005. godine na ime Dražen Kelava

T444	Rješenje općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice općine Bugojno na ime Ivica Vukadin od 13.01.2006. godine
T445	Rješenje kantonalne uprave za pitanja boraca i invalida odbrambeno oslobodilačkog rata od 21.6.2006. godine na ime Ivica Vukadin
T446	Nalaz i mišljenje liječničke komisije u postupku revizije na ime Ivica Vukadin od 27.3.2006. godine
T447	Uvjerenje uprave za obranu Travnik od 05.12.2004. godine na ime Ivica Vukadin
T448	Nalaz i mišljenje liječničke komisije od 16.3.2005. godine na ime Ivica Vukadin
T449	Potvrda MKCK na ime Ivica Vukadin od 31.3.1994. godine
T450	Izvadak iz protokola RB „Rama“ od 10.4.1994. godine na ime Vukadin Ivica
T451	Nalaz i mišljenje liječničke komisije na ime Ivo Lozančić od 07.02.2005. godine
T452	Rješenje općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice općine Bugojno na ime Ivo Lozančić od 21.11.2005. godine
T453	Nalaz i mišljenje liječničke komisije u postupku revizije na ime Ivo Lozančić od 03.04.2006. godine
T454	Uvjerenje uprave za odbranu Travnik od 19.10.2004. godine na ime Ivo Lozančić
T455	Rješenje općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice općine Bugojno na ime Miroslav Karlić od 14.12.2005. godine
T456	Nalaz i mišljenje liječničke komisije u postupku revizije na ime Karlić Miroslav od 21.6.2006. godine
T457	Uvjerenje uprave za obrane Travnik od 05.12.2004. godine na ime Miroslav Karlić
T458	Nalaz i mišljenje liječničke komisije na ime Miroslav Karlić od 04.07.2005. godine
T459	Rješenje općinske službe za opću upravu, društvene djelatnosti i mjesne zajednice općine Bugojno na ime Ozren Gvozdenović od 22.11.2005. godine

T460	Nalaz i mišljenje liječničke komisije u postupku revizije na ime Ozren Gvozdenović od 13.3.2006. godine
T461	Uvjerenje uprave za obranu Travnik od 03.12.2004. godine na ime Ozren Gvozdenović
T462	Potvrda o okolonostima stradavanja na ime Ozren Gvozdenović od 29.7.1997. godine
T463	Potvrda MKCK od 11.4.1994. godine na ime Gvozednocić Ozren
T464	Odluka o proglašenju ratnog stanja
T465	Depeša Fadila Jaganjca od 03.06.1994. godine
T466	Depeša odsjeka bezbjednosti komande 7.korpusa od 03.06.1994. godine
T467	Depeša Odsjeka bezbjednosti komande 3. korpusa od 09.6.1994. godinen
T468	Depeša o hapšenju novinara Frane Jezidžića od 28.5.1994. godine
T469	Depeša Odsjeka bezbjednosti komande 7, korpusa od 28.5.1994. godine
T470	Izjava Kukavica Musajba od 08.3.1994. godine
T471	Izveštaj organa bezbjednosti komande 307. motorizovane brigade od 17.7.1993. godine
T472	Izveštaj organa bezbjednosti 307. motorizovane brigade od 13.9.1993. godine
T473	Izveštaj organa bezbjednosti 307. motorizovane brigade od 13.9.1993. godinen
T474	Depeša organu bezbjednosti komandi 307. motorizovane brigade od 08.10.1993. godine
T475	Službena zabilješka Hadžić Ahmeda od 05.10.1993. godine
T476	Službena zabilješka Hadžić Ahmeta od 05.10.1993. godine
T477	Borbeni izvještaj vojne policije od 10.8.1993. godine
T478	Naredba komande 3. korpusa od 22.4.1993. godine
T479	Depeša komande 3. korpusa od 14.6.1993. godine
T480	Redovni operativni izvještaj od 10.7.1993. godine
T481	Dnevni operativni izvještaj komnde OG „Zapad“ od 18.7.1993. godine
T482	Vanredni izvještaj komande OG „Zapad“ od 18.7.1993. godine
T483	Vanredni operativni izvještaj komande OG „Zapad“ od 20.7.1993. godine
T484	Vanredni operativni izvještaj komande OG „Zapad“ od 20.7.1993. godine
T485	Operativni izvještaj komande OG „Zapad“ od 20.7.1993. godine
T486	Denvni operativni izvještaj komande OG 2Zapad“ od 21.7.1993. godine

T487	Dnevni operativni izvještaj komande OG „Zapad“ od 22.7.1993. godine
T488	Redovni operativni izvještaj komande OG „Zapad“ od 22.7.1993. godine
T489	Dnevni operativni izvještaj komande OG „Zapad“ od 23.7.1993. godine
T490	Dnevni operativni izvještaj komande OG „Zapad“ od 24.7.1993. godine
T491	Izvještaj o promjenama na ratištu od 25.7.1993. godine
T492	Vanredni izvještaj komande OG „Zapad“ od 26.7.1993. godine
T493	Vanredni izvještaj komande OG „Zapad“ od 27.7.1993. godine
T494	Redovni operativni izvještaj komande OG „Zapad“ od 27.7.1993. godine
T495	Redovni borbeni izvještaj štaba odbrane opštine Bugojno od 18.7.1993. godine
T496	Redovni operativni izvještaj komande OG „Zapad“ od 29.7.1993. godine
T497	Redovni borbeni izvještaj štaba odbrane opštine Bugojno od 10.9.1993. godinen
T498	Obilaza pritvorenih bojovnika od 14.9.1993. godine
T499	Izvještaj o pregovorima sa HVO od 14.10.1993. godine
T500	Prijedlog za postavljenja od 21.2.1993. godine
T501	Naredjenje od 04.10.1993. godine
T502	Saglasnost od 21.3.1994. godine
T503	Dopis upravnika zatvora Gasal Nisveta od 20.11.1993. godine
T504	Prijedlog za postavljenje komande OG „Zapad“ od 27.11.1993. godinen
T505	Obavještenje upravnika zatvora Nisveta Gasal od 17.12.1993. godine
T506	Dostava podataka o naoružanju od 08.2.1994. godine
T507	Prijedlog za postavljanje od 16.01.1994. godinen
T508	Dnevni izvještaj od 12.01.1994. godine
T509	Odobrenje za posjetu zarobljenom licu od 23.1.1993. godine
T510	Naređenje komande OG „Zapad“ od 11.9.1993. godinen
T511	Spisak pripadnika voda veze OG „Zapad“ od 05.02.1994. godine
T512	Spisak pripadnik voda veze OG „Zapad“ od 04.03.1994. godinen
T513	Dnevni biletu od 25.7.1993. godinen
T514	Naredba Senada Dautovića od 26.7.1999. godinen
T515	Vanredni izvještaj od 19.9.1993. godine
T516	Dostava informacija o zarobljenim ustašama od 03.01.1994. godine
T517	Sprovođenje zajedničke deklaracije od 14.10.1993. godine
T518	Zahtjev za provjere od 20.4.1994. godinen

T519	Specijalna informacija od 20.8.1993. godine
T520	Pregled zarobljenik civila od 01.08.1993. godinen
T521	Pregled zarobljenih članova stožera Hvo Bugojno od 01.08.1993. godine
T522	Pregled zarobljenih pripadnika Hvo postrojbi od 06.09.1993. godine
T523	Zahtjev za dostavu podataka od 02.05.1994. godine
T524	Dopis Ministarstva odbrane od 06.05.1994. godine
T525	obavijest o promjeni R/R od 31.3.1994. godine
T526	Vojna evidencija za Gasal Nisveta
T527	Fotografije uložene dana 07.10.2009. godine
T528	Uvjerjenje na ime Kukavica Musjab od 21.9.1991. godine
T529	Vojna evidencija na ime Kukavica Musajba
T530	Uvjerjenje uprave za obranu Travnik na ime Kukavica Musajba od 20.3.2006. godine
T531	Rješenje uprave za obranu Travnik na ime Kukavica Musajb od 10.3.2006. godinen
T532	Zapisnik o otvaranju i pregledu privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije od 29.3.2007. godine
T533	Zapisnik o otvaranju i pregledu privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije od 29.3.2007. godine
T534	Matični karton na ime Gasal Nisvet
T535	Jedinični karton na ime Gasal Nisvet
T536	Matični karton na ime Kukavica Musajba
T537	Jedinični karton na ime Kukavica Musajba
T538	Podaci iz kaznene evidencije na ime Gasal Nisvet od 13.8.2007. godinen
T539	Izvod iz kaznene evidencije od 07.08.2007. godinen
T540	Naređenje štaba odbrane od 24.7.1993. godinen
T541	Naredba o postavljanju od 9.11.1992. godinen
T542	Prijedlog Ratnom predsjedništvu i izvršnom odboru skupštine općine Bugojno od 15.9.1993. godinen
T543	Dopis o potrebnim objektima od 11.3.1993. godinen
T544	Ovlaštenje za policijske poslove prema pripadnicima štaba odbrane Bugojno od 09.08.1993. godine
T545	Dnevno izvještavanje od 05.03.1993. godinen

T546	Zahtjev upućen komandi OG „Zapad“ od 29.5.1993. godine
T547	Izvještaj organa bezbjednosti komande 307. motorizovane brigade od 09.06.1993. godine
T548	Zaduženje osnovnih indikatora narušavanja bezbjednosti od 11.6.1993. godinen
T549	Zaduženje pravila vojne bezbjednosti u oružanim snagama RbiH od 12.6.1993. godinen
T550	Obavijest i zahtjev za pokretanje disciplinskog postupka od 18.9.1993. godinen
T551	Odobrenje od 02.10.1993. godine
T552	Spisak zarobljenih i puštenih pripadnika 104. brigade od 20/21.7.1993. godinen
T553	Dostava spiska pripadnika Stanice javne bezbjednosti Bugojno od 30.9.1993. godinen
T554	Naređenje od 31.10.1993. godine, broj 01/736-93
T555	Naređenje od 31.10.1993. godine, broj 01/734-93
T556	Naređenje od 17.12.1993. godine
T557	Prijedlog od 16.01.1994. godinen
T558	Službena zabilješka od 07.07.1994. godinen
T559	Prijedlog organiziranog prikupljanja krvi za potrebe ratne bolnice od 19.8.1993. godine
T560	Ustupanje zatvorenika od 03.09.1993. godine
T561	Zahtjev ratnom predsjedništvu općine Bugojno od 06.09.1993. godinen
T562	Izvještaj od 25.9.1993. godinen
T563	Procjena bezbjednosne situacije od 10.10.1993. godinen
T564	Procjene bezbjednosti od 23.10.1993. godine
T565	Izvod iz zapisnika od 20.12.1993. godine
T566	Zaključak ratnog predsjedništva općine Bugojno od 28.12.1993. godinen
T567	Izricanje disciplinske mjere vojničkog zatvora od 31.12.1993. godinen
T568	Zaduženje pravila vojne bezbjednosti u oružanim snagama RbiH od 11.6.1993. godine
T568a	Knjižica – pravilo za rad službe vojne bezbjednosti u oružanim snagama RBiH
T569	Naređenje (sprečavanje iseljavanja građana srpske i hrvatske nacionalnosti iz Zenice) od 30.8.1993. godine
T570	Dnevni biletan stanice javne bezbjednosti od 04.08.1993. godine

T571	Dnevni bilten stanice javne bezbjednosti Bugojno od 05.08.1993. godine
T572	Dokaz je vraćen Tužilaštvu da se ovjeri dana 11.11.2009. godinen
T573	Dnevni bilten stanice javne bezbjednosti Bugojno od 09.08.1993. godinen
T574	Dnevni bilten Stanice javne bezbjednosti Bugojno od 11.8.1993. godine
T575	Dnevni bilten Stanice javne bezbjednosti Bugojno od 13.8.1993. godinen
T576	Dnevni bilten Stanice javne bezbjednosti od 14.8.1993. godinen
T577	Dnevni bilten stanice javne bezbjednosti Bugojno od 15.8.1993. godinen
T578	Dnevni bilten stanice javne bezbjednosti Bugojno od 20.8.1993. godine
T579	Dnevni bilten Stanice javne bezbjednosti od 25.8.1993. godinen
T580	Dnevni bilten Stanice javne bezbjednosti Bugojno od 09.09.1993. godinen
T581	Dnevni bilten Stanice javne bezbjednosti Bugojno od 17.9.1993. godinen
T582	Dokaz vraćen Tužilaštvu dana 11.11.2009. godine
T583	Dnevni bilten Stanice javne bezbjednosti od 04.10.1993. godinen
T584	Dokaz u rukopisu broj evidencije 148/1
T585	Zapisnik o primopredaji dokumenata organu bezbjednosti OG „Zapad“ od 02.12.1993. godinen
T586	Pismo
T587	Poruka crvenog krsta Dragana Erkapića
T588	Pismo od 03.09.1993. godine
T589	Instrukcija od 18.3.1994. godinen
T590	Spisak bojovnika koji se stavljaju na raspolaganje za razmjenu od 24.2.1994. godine
T591	Spisak zatvorenika pripadnika agresorske formacije koji se nalaze u zatočeništvu od 23.1.1994. godinen
T592	Pismo od 06.12.1993. godine (u potpisu Mehmed Alagić, Selmo Cikotić, Senad Dautović)
T593	Naredba komande OG „Zapad“ od 08.03.1994. godine
T594	Naredba pov. Br. 05/952-1 23.11.1992. godinen
T595	Naredba o postavljenju od 15.3.1994. godine
T596	Naredba broj 570-2/92 od 14.9.1992. godinen
T597	Prijedlog komadanta 307. motorizovane brigade na dan 20.2.1993. godine
T598	Spisak jedinice četa OG „Zapad“ od 27.01.1994. godinen
T599	Naredba pov. Br. 05/851-2/92 na dan 09.11.1992. godine

T600	Personalni karton na ime Dautović Senad
T601	Personalni karton na ime Handžić Enes
T602	Obavještenje o postavljenju od 17.3.1993. godinen
T603	Nalog za hapšenje od 04.08.1993. godine
T604	Naredba kojom se nalaže privođenje od 03.08.1993. godinen
T605	Naredba od 12.8.1993. godine
T606	Naredba od 10.9.1993. godine
T607	Nalog za privođenje od 30.9.1993. godine
T608	Naredba za privođenje od 18.9.1993. godinen
T609	Odobrenje za uređenje prostora od 08.10.1993. godinen
T610	Nalog za hapšenje Miloš Nikice od 29.9.1993. godinen
T611	Rokovnik
T612	Informacija vezana za zarobljenike pripadnike postrojbi HVO-a od 11.11.1993. godine
T613	Rješenje od 25.3.1993. godine
T614	Zahtjev za imenovanje od 30.10.1993. godine
T615	Zaključak od 13.3.1993. godine
T616	Prijedlog kadrova MUP-a od 12.3.1993. godinen
T617	Naredba Envera Hadžihasanovića od 01.12.1992. godine
T618	Zahtjev od 30.7.1993. godine
T619	Zbrinjavanje stanovništva upućeno komandi 3. korpusa od 27.7.1993. godine
T620	Odgovor na vanredni izvještaj od 19.9.1993. godine
T621	Obilazaka pritvorenih bojovnika od 14.9.1993. godine
T622	Pregovori sa HVO od 07.10.1993. godine
T623	Informacija u cilju provjere stanja od 20.8.1993. godine
T624	Odobrenje od 20.10.1993. godine
T625	Informacija od 18.8.1993. godine
T626	Naredba od 12.3.1993. godinen
T627	Naredba od 18.11.1992. godine
T628	Obavještenje komande OG „Zapad“ od 17.8.1993. godine
T629	Zapisnik o ispitivanju osumnjičenog Handžić Enesa od 16.4.2007. godine
T630a	Zapisnik o ispitivanju osumnjičenog Dautović Senada od 16.4.2007. godine
T630	Zapsinik o ispitivanju osumnjičenog Dautović Senada od 16.4.2007. godinen

T631b	Zapisnik o ispitivanju osumnjičenog Nisveta Gasal od 13.9.2007. godine
T631a	Zapisnik o ispitivanju osumnjičenog Nisveta Gasal od 29.3.2007. godine
T631	Zapisnik o ispitivanju osumnjičenog Nisveta Gasal od 22.3.2007. godine
T632b	Zapisnik o ispitivanju osumnjičenog Kukavica Musajba od 13.9.2007. godine
T632a	Zapisnik o ispitivanju osumnjičenog Kukavica Musajba od 20.4.2007. godine
T632	Zapisnik o ispitivanju osumnjičenog Kukavica Musajba od 22.3.2007. godinen
T633	Pregled zarobljenih policajaca MUP-a od 01.08.1993. godine
T634	Pregled zarobljenih domobrana i lica na radnoj obavezi od 01.08.1993. godinen
T635	Pregled zarobljenih bojovnika III bojne od 01.08.1993. godine
T636	Pregled zarobljenih bojovnika II bojne od 01.08.1993. godine
T637	Pregled zarobljenih bojovnika I bojne od 01.08.1993. godine
T638	Pregled zarobljenih lica različitih specijalnosti službi HVO od 01.08.1993. godine
T639	Pregled zarobljenih vojnih policajaca HVO Bugojno od 01.08.1993. godine
T640	Dnevnik Dževada Mlaće
T641	Zapisnik o saslušanju Handžić Enesa od 22.4. i 16.5.2011.
T642	Dnevnik Handžić Enesa
T643	Odluka o formiranju ratne bolnice od 15.7.1992. godine
T644	Naredba od 25.7.1992.
T645	Izveštaj o radu SJB Bugojno od 1993. godine
T646	Rješenje od 17.10.1993. godine
T647	Cd

B. LISTA MATERIJALNIH DOKAZA ODBRANE OPTUŽENIH GASAL NISVETA I KUKAVICA MUSAJBA

Broj dokaza	Sadržaj dokaza
O1/1	Odobrenje od 11.10.1993. godine
O2/1	Odobrenje od 25.12.1993. godine
O3/1	Obavijest od 29.9.1993. godine
O4/1	Naredba od 22.01.1994. godine
O5/1	Službena zabilješka od 27.8.1993. godine
O6/1	Otpust iz zatvora od 13.11.1993. godine
O7/1	Odobrenje od 7.10.1993. godine
O8/1	Odobrenje od 11.10.1993.

O9/1	Odobrenje od 4.9.1993.
O10/1	Naredba od 30.11.1993. godine
O11/1	Naredba od 27.11.1993. godine
O12/1	Odobrenje za otpust od 21.10.1993. godine
O13/1	Odobrenje od 20.8.1993. godine
O14/1	Spisak boraca za rad u Pavić polje od 30.01.1994. godine
O15/1	Molba za dovođenje pritvorenika na razgovor od 24.8.1993. godine
O16/1	Odluka broj 01-124-86/093 od 24.8.1993. godine
O17/1	Službena zabilješka broj 307-13-993/93 od 4.10.1993. godine
O18/1	Dopis broj 03/1-298-2 od 18.5.1994. godine
O19/1	Dnevni izvještaj broj 307-823/94 od 22.01.1994. godine
O20/1	Dnevni izvještaj broj 307-836/94 od 23.01.1994. godine
O21/1	Dnevni izvještaj broj 308-863/94 od 01.02.1994. godine
O22/1	Dopis broj KT-RZ-162/05 i KT-RZ-125/07 od 22.09.2010. godine
O23/1	Odobrenje Gasal Nisvetu od 21.10.1993. godine

C. LISTA DOKAZA ODBRANE OPTUŽENOG HANDŽIĆ ENESA

Broj dokaza	Sadržaj dokaza
O1/3	Jedinični karton na ime Gazić Sabahudin
O2/3	Prilog br. 1 Veze komandovanja i rukovođenja četama vojne policije i odsjecima bezbjednosti u OG Zapad
O3/3	Crtež koji je vještak Muslimović napravio prilikom saslušanja
O4/3	Crtež koji je vještak Muslimović napravio prilikom saslušanja
O5/3	Crtež koji je vještak Muslimović napravio prilikom saslušanja
O6/3	Crtež koji je vještak Muslimović napravio prilikom saslušanja
O7/3	Prilog br. 02/93 Struktura i veze komandovanja i rukovođenja „Objedinjene komande Armije BiH RbiH i Bugojno“
O8/3	Nalaz i mišljenje vještaka Fikreta Muslimović
O9/3	Zapisnik sa 16. vanredne sjednice Ratnog predsjedništva općine Bugojno od 26.7.1993.

O10/3	Zapisnik sa 17. vanredne sjednice Ratnog predsjedništva općine Bugojno od 28.7.1993. godine
O11/3	Zapisnik sa 18. vanredne sjednice Ratnog predsjedništva općine Bugojno od 29.7.1993. godine
O12/3	Zapisnik sa 19. vanredne sjednice Ratnog predsjedništva općine Bugojno od 10.8.1993. godine
O13/3	Zapisnik sa 84. sjednice Ratnog predsjedništva općine Bugojno od 17.8.1993. godine
O14/3	Zapisnik sa 80. sjednice Ratnog predsjedništva općine Bugojno od 01.08.1993. godine
O15/3	Zapisnik sa 86. sjednice Ratnog predsjedništva općine Bugojno od 25.8.1993. godine
O16/3	Zapisnik sa 87. sjednice Ratnog predsjedništva općine Bugojno od 8.9.1993. godine
O17/3	Naredba Ratnog predsjedništva – OK Armije BiH od 4.8.1993. godine
O18/3	Odluka općine Bugojno Ratnog predsjedništva i OK Armije Bugojno od 4.8.1993. godine
O19/3	Odluka Ratnog predsjedništva od 10.8.1993. godine
O20/3	Odluka Ratnog predsjedništva broj 01-119-19/93 od 16.8.1993. godine
O21/3	Odluka Ratnog predsjedništva broj 01-119-84/93 od 16.8.1993. godine
O22/3	Službena zabilješka komande 307. brigade, organ bezbjednosti br. 307-13-1063/93 od 18.10.1993. godine
O23/3	Službena zabilješka komande 307. brigade, organ bezbjednosti broj 307-13-1023/93 od 12.10.1993. godine

D. LISTA DOKAZA ODBRANE OPTUŽENOG DAUTOVIĆ SENADA

Broj dokaza	Sadržaj dokaza
O1/4	Mapa
O2/4	Dnevni bilten SJB Bugojno od 14.5.1993. godine
O3/4	Dnevni bilten SJB Bugojno broj 15/05
O4/4	Fotografije 22 komada
O5/4	Pismo svjedoka Gazić Sabahudina

06/4	Nalaz specijalističke službe JU medicinski centar Bugojno
07/4	Rješenje Odjela Obrane Herceg Bosne
08/4	Postavljanje Stipe Lučić na mjesto dozapovjednika I bojen domobranske pukovnije Bugojno od 6.3.1993. godine
09/4	Zapisnik Odjela obrane HVO od 3.9.1993. godine
O10/4	Dopis Armije BiH od 18.7.1993. godine
O11/4	Odluka Ratnog predsjedništva općine Bugojno od 4.8.1993. godine
O12/4	Cd
013/4	Spisak pregledanih leševa i njihova identifikacija
014/4	Službena zabilješka od 16.9.1993. godine
O15/4	Fotodokumentacija leševa
O16/4	Cd
O17/4	Obavijest CSB Zenica od 9.8.1993. godine
O18/4	Dnevni bilten SJb Bugojno od 12.8.1993. godine
O19/4	Obavijest Okružnog Vojnog suda u Travniku od 7.3.1995. godine
O20/4	Krivični upisnik 1993, 1994, 1995. godine
O21/4	Zabilješka od 25.4.1993. godine
O22/4	Deset potvrdi o oduzimanu motornih vozila
O23/4	Službena zabilješka od 26.5.1993. godine
O24/4	Naredba SJB Bugojno od 25.7.1993. godine
O25/4	Naredba SJB Bugojno od 26.7.1993. godine
O26/4	Amblem policije
O27/4	Cd
O28/4	Krivična prijava od 25.12.1993. godine
O29/4	Analitički pregled II od 24.12.1993. godine
029/4a	Analitički pregled I od 23.12.1993. godine
O30/4	Zahtjev za sprovođenje istrage Višeg javnog Tužilaštva od 17.8.1994. godine
O31/4	Dopuna krivične prijave broj KU-155/94 od 28.9.1994. godine
O32/4	Potjernica od 7.10.1994. godine
O33/4	Izjava SŠ od 19.1.1994. godine
O34/4	Obavijest broj 19-2/01-1-100/93 od 14.6.1993 godine
O35/4	Nalaz i mišlješnje vještaka Mileta Matijević, decembar 2010.
O36/4	Armija Bosne i Hercegovine od 02.07.1993. godine informacija -

	naređenje dostavlja se svim K-DAMA i jedinicama na teritoriji Bugojna
O37/4	Armija Bosne i Hercegovine OK ARMIJE Bugojno Str. Pov. Broj 02/788-4 od 02.07.1993.god. - redovni sedmični izvještaj dostavlja se KOMANDI OG ZAPAD
O38/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno br. 19-2/01-1-160/93 od 06.07.1993. god. Informacija
O39/4	OK ARMIJE BUGOJNO br. 02/788-6 od 11.07.1993.god. - vanredni izvještaj operativnog organa - dostavlja se OG ZAPAD
O40/4	Ratno predsjedništvo br. 87/93 od 08.09.1993.god - izvod iz zapisnika sa redovne 87. Sjednice ratnog predsjedništva općine Bugojno održane 06.09.1993. god.
O41/4	Rimokatolički župni ured Bugojno - načelniku MUP-a Bugojno - molba da se posjete zatvorenici na Stadionu - od 09.10.1993. god.
O42/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno br. 19-2/01-539/93 od 09.10.1993. god -obavještenje Rimokataoličkom župnom uredu
O43/4	ODLUKA o predpočinjavanju jedinica rezervnog sastava ministarstva unutrašnjih poslova jedinica Armije br.1204/92 od 27.07.1992. god.
O44/4	MUP - Centar službi bezbjednosti Zenica br. 19-I/N - od 16.08.1993. god. - zapisnik sa sastanka proširenog Kolegija CSB Zenica
O45/4	Komanda 3. Korpusa - MUP - Centar službi bezbjednosti Zenica - naređenje - instrukcija K3.K i CSB Zenica od 06.09.1993. god.
O46/4	Centar službi bezbjednosti Zenica br. 19-1/N-120-196/93 od 23.02.1993. god. - MUP-u R BiH - Uprava za pravne,upravne,strance i kadrovske poslove i zadatke - podaci o radnicima koji su prešli na stranu agresora
O47/4	Centar službi bezbjednosti Zenica - stanica javne bezbjednosti Bugojno br. 19-2/01-1 od 31.03.1993. god. - Izvršnom odboru općine Bugojno - informacija o radu SJB Bugojno u 1992. Godini sa prijedlogom mjera
O48/4	INFORMACIJA o radu SJB Bugojno u 1992. godini - mart 1193. God.
O49/4	Ratno predsjedništvo - Izvršni odbor - br. 02- /93 od 19.04.1993. god. – zaključak
O50/4	3. KORPUS Zenica - br. 04/28-2 od 29.11.1992. god. - obavještenje o finansiranju MUP-a

O51/4	Štab Vrhovne komande OS - Uprava bezbjednosti - br. 03/259-2 od 30.11./92 - indikativna saznanja o odnosu pripadnika HVO prema muslimanskom stanovništvu u Prozoru i Bugojnu -načelniku Štaba VK OS R BiH
O52/4	Hrvatska zajednica Herceg Bosna - Hrvatsko vijeće odbrane Bugojno - zapisnik sa sjednice Hrvatskog vijeća odbrane održane 22.04.1993. god
O53/4	Hrvatska zajednica Herceg Bosna - Hrvatsko vijeće odbrane Bugojno - zapisnik sa sjednice Hrvatskog vijeća odbrane održane 29.04.1993
O54/4	Hrvatska zajednica Herceg Bosna - Hrvatsko vijeća odbrane - zapisnik sa sjednice Hrvatskog vijeća odbrane održane 09.06.1993. god
O55/4	Hrvatska zajednica Herceg Bosne - Hrvatsko vijeće odbrane - zapisnik sa sjednice održane 15.06.1993. god
O-56/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - br. 19-2/02-230- od 03.04.1993. god. - službena zabilješka na okolnosti prijave građana
O-57/4	Stanica javne bezbjednosti Policija Bugojno - Dnevni bilten br. 17/04
O-58/4	Stanica javne bezbjednosti Policija Bugojno - Dnevni bilten br. 18/04
O-59/4	Stanica javne bezbjednosti Policija Bugojno - Dnevni bilten br. 19/04
O-60/4	Stanica javne bezbjednosti Policija Bugojno - Dnevni bilten br. 21/04
O-61/4	Stanica javne bezbjednosti Policija Bugojno - Dnevni bilten br. 22/04
O-62/4	Stanica javne bezbjednosti Policija Bugojno - Dnevni bilten br. 25/04
O-63/4	Armija BiH OG Zapad - pomoćnik K - danta za bezbjednost br. 04-134/93 od 19.04.1993. god. - Kontraobavjestajna procjena sa područja opštine Bugojno - odnosi sa HVO - Komanda 3. Korpusa
O-64/4	Komanda 307. MOT. Brigade - organ bezbjednosti - br. 307-13/168 Od 21.04.1993. god. - izvještaj, dostavlja se - OG Zapad
O-65/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br. 05/05
O 66/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br. 09/05
O-67/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br. 10/05
O 68/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br. 13/05
O-69/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br. 19/05
O-70/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br. 27/05
O-71/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br. 28/05

O-72/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br. 29/05
O-73/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br. 30/05
O-74/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten 31.03.1993. god
O-75/4	Komanda 307. MOT Brigade - Organ bezbjednosti - br. 307-13/213 od 06.05.1993. god. - Izvještaj,dostavlja se - Komanda 3. Korpusa
O-76/4	A BiH 307. Motorizovana brigada -Vojna policija,služba za opšte poslove i kriminal Br. 1100/418/93 od 06.05.1993. god. - Izjava
O-77/4	Komanda 307. MOT. Brigade - br. 02/777-26 od 12.05.1993. god. - Redovni borbeni izvještaj - Operativna grupa Zapad
O-78/4	Armija BiH OG Zapad - br. 04-170-3-96 od 24.05.1993. god. - Komandantu OG Zapad -izvještaj o licima koji izazivaju incidente
O-79/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - br. 19-2/01-1-153/93 od 26.05.1993. god - Službena zabilješka o oduzimanju službenog vozila i vatrenog oružja
O-80/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br.02/06
O-81/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br.04/06
O-82/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br.06/06
O-83/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br.07/06
O 84/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br.13/06
O-85/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br.15/06
O-86/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br.16/06
O-87/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br.18/06
O-88/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br.23/06
O-89/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br.07/07
O-90/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br.09/07
O-91/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br.10/07
O-92/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br.11/07
O-93/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br.12/07
O-94/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br.13/07
O-95/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br.14/07
O-96/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br.15/07
O-97/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br.16/07
O-98/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br.17/07
O-99/4	Komanda 307. MOT Brigade - br. 307-13/382 od 09.07.1993. god.

O-100/4	Komanda 307. MOT Brigade - Organ bezbjednosti - br.307-13/390 od 12.07.1993. god. - obavijest, dostavlja se - lišavanje slobode pripadnika Armije od strane HVO-a
O-101/4	Komanda 307. MOT Brigade, Vojna policija, Služba za suzbijanje kriminaliteta - br. 1100-943/93 od 17.07.1993. god. - okolnosti, incidenti koje je izazvao HVO sa ubistvima
O-102/4	Komanda 307. MOT Brigade, Vojna policija, služba za suzbijanje kriminaliteta - br. 1100-942/93 od 17.07.1993. god. - Izjava o ubistvu jednog pripadnika Vojne policije Armije u Bristovima i maltretiranju civila od strane HVO pripadnika
O-103/4	307. MOT Brigada-Služba za suzbijanje kriminaliteta - br. 1100-940/93 od 17.07.1993. god. - Izjava o maltretiranju i pljačkanju civila - Bristovi
O-104/4	Komanda 307. MOT Brigade - Služba za suzbijanje kriminaliteta br. 1100-939/93 od 17.07.1993. god. - Izjava - Bristovi
O-105/4	Kopija Vojne knjižice - DAUTOVIĆ SENAD
O-106/4	- Armija BiH - Komanda Sedmog korpusa - br. 05/14-200-8 - Odluka o proizvođenju -unapređenju u činove R BiH
O-107/4	Komanda 77. Vrbaske divizije - br. 05/2-2-111 od 02.05.1995. god. - Izvod naredbe o postavljenju
O-108/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - br. 19-2/01-1-275/93 od 19.08.1993. god. - 307. Motorizovanoj brigadi - Dostava izvještaja o borbenim dejstvima SJB Bugojno
O-109/4	Pismo koje je fra Janko uputio Slobodnoj Dalmaciji dana 19.08.1993. god. Posredstvom UN i EZ
O-110/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - br. 19-2/01-1-186/93 od 29.07.1993. god - Potvrda o zaštiti imovine pripadnika hrvatske nacionalnosti
O-111/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - br. 19-2/01-1-70/93 od 30.07.1993. god - potvrda
O-112/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - br. 19-2/01-1-190/93 od 31.07.1993. god, - potvrda za fra Brunu Batinića
O-113/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - br. 19-2/01-1-192/93 od 31.07.1993. god. - potvrda-
O-114/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno-br. 19-2/01-1-367/93 od

	03.09.1993. god.-odobrenje
O-115/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - br. 19-2/01-1-396/93 od 08.09.1993. god. - potvrda
O-116/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno -Dnevni bilten - okolnosti: prijave za otuđivanje imovine u sukobu,problemi u radu policije,povećan obim krivičnih djela od 03.08.1993. god
O-117/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten od 07.08.1993. god. - zbog silovanja zadržana 3 lica,poduzete mjere prije nego je dostavljen spisak Župnog ureda
O-118/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten ~ od 17.08.1993. god. - kriminalitet
O-119/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten -od 21.08.1993. god. - kriminalitet
O-120/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten - od 23.08.1993. god. - posjeta ministra Bakira Alispahića
O-121/4	86.Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten - od 24.08.1993. god. - kriminalitet
O-122/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten - od 26.08.1993. god. - kriminalitet
O-123/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten -od 27.08.1993. god. - kriminalitet
O-124/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten - od 29.08.1993. god. - kriminalitet
O-125/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten - od 30.08.1993. god. - kriminalitet
O-126/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten -od 02.09.1993. god. - kriminalitet
O-127/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - od 05.09.1993. god. - kriminalitet - mobilizacija sastava SJB zbog nastale situacije u G. Vakufu
O-128/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - od 07.09.1993. god. - kriminalitet - MJP se i dalje nalaze na zadatku na prvim borbenim linijama
O-129/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - od 11.09.1993. god. - kriminalitet - i dalje na borbenim linijama, ranjena dva policajca

O-130/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - od 12.09.1993. god. - kriminalitet - i dalje angažovanje na borbenim linijama
O-131/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br.20/09
O-132/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br. 21/09
O-133/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br. 22/09
O-134/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br. 30/09
O-135/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten- br.01/10
O-136/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten broj 02/10
O-137/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten - br. 03/10
O-138/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten - br. 05/10
O-139/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br. 05/10
O-140/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br. 07/10
O-141/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br. 08/10
O-142/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br. 13/10
O-143/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br.14/10
O-144/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br. 15/10
O-145/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br. 16/10
O-146/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br. 17/10
O-147/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br. 18/10
O-148/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br. 19/10
O-149/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno -D nevni bilten br. 23/10
O-150/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br. 24/10
O-151/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br. 29/10
O-152/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br. 30/10
O-153/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br. 31/10
O-154/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojnon - Dnevni bilten br. 01/11
O-155/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br. 02/11
O-156/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br. 04/11
O-157/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br. 05/11
O-158/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br. 06/11
O-159/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br. 12/11
O-160/4	Stanica javne bezbjednosti Bugojno - Dnevni bilten br. 20/11
O-161/4	SJB Bugojno - br.!9-2/02-230-KU-32/93 OD 06.08.1993. god. - Višem javnom Tužiocu -Krivična prijava protiv : 1. Čaluk Nijaza 2. Čaluk

	Senada 3. Jusić Esada
O-162/4	Nalaz i mišljenje ljekara specijaliste za Markić Jelenu i Pavić Pavku
O-163/4	Komanda 307. MTBR - ORGAN ZA RPPP br. 05./500-1941 od 07.09.1193. god. - obavijest o angažovanosti V/0,dostavlja se načelniku SJB Bugojno
O-164/4	CSB Zenica br.19-1/02-611/93 od 09.08.1993. god. - obavijest o privođenju lica za krivična djela
O-165/4	SJB Bugojno - Odjeljenje za suzbijanje kriminaliteta br. 19-2/02-230-KU:34/93 Višem javnom tužilaštvu Zenica - krivična prijava protiv Tanković Mehmeda, zapisnik o uviđaju,zapisnik o spoljnom pregledu leša
O-166/4	SJB Bugojno- br. 19-2/02-230KU:34/93 od 12.08.1993. god. - Izjava
O-167/4	SJB Bugojno br. 19-2/02-230-KU:36/93 OD 13.09.1993. god. - javnom tužiocu Bugojno
O-168/4	SJB Bugojno br.19-2/02-230-KU;36/93 od03.09.1993. god. - zapisnik o prijemu usmene i krivične prijave SJB Bugojnood strane Škaro Karmele
O-169/4	SJB Bugojno br. 19-2/02-230-KU:37/93 OD 13.09.1993. god. - Višem javnom tužiocu
O-170/4	SJB Bugojno br. 19-2/02-230~KU:37/93 OD 03.09.1993. god. - Zapisniko prijemu krivične prijave
O-171/4	SJB Bugojno br. 19-2/02-230-KU38/93 OD 21.09.1993. god. - Krivična prijava-Javnom tužiocu Zenica
O-172/4	SJB Bugojno br. 19-2/02-230-KU:40/93 OD 20.09.1993. god. -Krivična prijava - Višem javnom tužiocu
O-173/4	SJB Bugojno br. 19-02-230-KU:41/93 od 16.09.1993. god. - Zapisnik o prijemu usmene krivične prijave
O-174/4	SJB Bugojno br. 19-2/02-230-KU:42/93 od 24.09.1993. god. - Krivična prijava - Višem javnom tužiocu Zenica protiv nepoznatog počinioca
O-175/4	SJB Bugojno br 19-2/02-230-KU:43/93 OD 24.09.19963.god. - Krivična prijava - Višem javnom tužiocu - protiv nepoznatog počinioca
O-176/4	SJB Bugojno br.19-2/02-230-KU:44/93 OD 13.09.1993. god. - Krivična prijava - Višem javnom tužiocu Bugojno - protiv nepoznatog počinioca
O-177/4	SJB Bugojno br. 19-2/02-230-KU:45/93 OD 23.09.1993.god. - Krivična

	prijava - Višem javnom tužiocu Zenica - protiv nepoznatog izvršioca
O-178/4	SJB Bugojno br.19-2/02-230-KU:46/93 OD 23.09.1993. god. - Krivična prijava -Višem javnom tužiocu Zenica
O-179/4	SJB Bugojno br. 19-2/02-230-KU:78,83/92 I KU:4,7,8 I 23/93 od 29.09.1993. god. - Višem javnom tužiocu Zenica - Krivična prijava protiv nepoznatog počinioca
O-180/4	SJB Bugojno br. 19-2/02-230-KU:47/93 od 30.09.1993. god. - Krivična prijava -Višem tužiocu Zenica protiv nepoznatog izvršioca
O-181/4	Zapisnik o uviđaju od 19.09.1993. godine
O-182/4	SJB Bugojno br. 19-2/02-230-sl/93 od 17.09.1993. god. - Izjava o prepoznavanju lesa
O-183/4	SJB Bugojno br. 19-2/02-230- /96 od 03.10.1993. god. - Izjava Karaga Namira
O-184/4	SJB Bugojno br. 19-2/02-230-KU:50/93 OD 06.10.1993. god. - Krivična prijava -Višem javnom tužiocu Zenica
O-185/4	SJB Bugojno br. 19-2/02-230-20/93 od 06.10.1993. god. - Službena zabilješka - Vesela
O-186/4	SJB Bugojno br. 19-2/02-230-KU:53/93 OD 04.10.1993. god. - Krivična prijava protiv mld. Hajdarević Osmana - ubistvo- Višem javnom tužiocu Zenica
O-187/4	AR BiH, 307. Mtbr-vojna policija - služba za suzbijanje kriminaliteta br. 1100-1351/93 od 07.09.1993. god - dopis upućen SJB Bugojno službi za suzbijanje kriminaliteta
O-188/4	SJB Bugojno br.19-2/02-230-KU:51/93 od 06.10.1993. god. - Višem javnom tužiocu Zenica KRIVIČNA PRIJAVA PROTIV VELAGIĆ DŽEVATA zbog: postojanja sumnje da je počinio krivično djelo „ubistvo“ iz čl. 36 <u>st.lt.</u> 1. KZ R BiH počinjenog na štetu Grabovac Ive
O-189/4	SJB Bugojno br. 19-2/02-230-KO: OD06.10.1993.god - Višem javnom tužiocu Zenica - veza naše krivične prijave protiv nepoznatih učinilaca - br. 19-2/02-230-KU: 38,40,42,43,44,45,46,47,48 i 50/93 od 30.09.1993. god - POSEBAN IZVJEŠTAJ kao dopuna naših krivičnih prijava po NN učiniocu, br i datum veze
O-190/4	SJB Bugojno br. 19-2/02-230-KO:72/93 od 05.11.1993. god. - Zapisnik o prijemu usmene krivične prijave Budimir Dragutin

O-191/4	SJB Bugojno br. 19-2/02-230-KU:83/93 od 24.11.1993. god. - Osnovnom javnom tužiocu Bugojni - Krivična prijava protiv Čizmo Bahrudina, Morić Hajrudina, Daul Suada i Dervišić Halida zbog postojanja osnovane sumnje da su počinili KD „ krađa“ na štetu Čuljak Zvonko
O-192/4	SJB Bugojno br.19-2/02-230-3/93 od 24.09.1993. god. - Rješenje o određivanju pritvora protiv Manjgafić Islama SJB Bugojno br. 19-2/02-230-3a/93 od 27.09.1993. god - Rješenje o ukidanju pritvora Manjgafić Islamu
O-193/4	SJB Bugojno br.19-2/02-230-7/93 od 24.09.1993. godine - Rješenje protiv Hadžić Dževada - određivanje pritvora
O-194/4	SJB Bugojno br.19-2/02-230-7a/93 od 27. 9.1993. god. - Rješenje o ukidanju pritvora Hadžić Dževadu
O-195/4	SJB Bugojno br.19-2/02-230-10/93 od 25.09.1993. god. - Rješenje o određivanju pritvora za Habul Senada
O-196/4	SJB Bugojno br.19-2/02-230-10a/93 od 28.09.1993. god. ~ Rješenje o ukidanju pritvora za Habul Senada
O-197/4	SJB Bugojno br. 19-2/02-230-13/93 od 26.09.1993. god. - Rješenje o određivanju pritvora za Ajanić Hasana
O-198/4	SJB Bugojno br. 19-2/02-230-13a/93 od 29.09.1993. god. - Rješenje o ukidanju pritvora za Ajanić Hasana
O-199/4	SJB Bugojno br.19-2/02-230-14/93 od 26.09.1993. god. - Rješenje o određivanju pritvora za Mandžuka Reufa
O-200/4	SJB Bugojno br. 19-2/02-230-14a/93 od 29.09.1993. god. - Rješenje o ukidanju pritvora za Mandžuka Reufa
O-201/4	SJB Bugojno br. 19-2/02-230-15/93 od 26.09.1993. god. - Rješenje o određivanju pritvora za Mandžuka Đulage
O-202/4	SJB Bugojno br. 19-2/02-230-15a/93 od 29.09.1993. god. - Rješenje o ukidanju pritvora za Mandžuka Đulage
O-203/4	Osnovno Javno tužilaštvo Bugojno br. KTN-br.1/93 od 22.09.1993. god. - MUP-u Bugojno - prijavu dostaviti Višem Tužilaštvu u Zenicu
O-204/4	IZVOD IZ KRIVIČNOG UPISNIKA SJB BUGOJNO OD 30.10 - 06.11.1993. godine OVJERA MUP - POLICIJSKA UPRAVA BUGOJNO br. 02/4-04-2-2258/10 od 13.12.2010. god

O-205/4	Ratno predsjedništvo Bugojno br. 01-107-19/93 od 10.08.1993. god. - Odluka
O-206/4	Zbilješka sa radnog dogovora predstavnika MUP- SJS- Bugojno, Vojne policije 307, Mtbr, Suda za prekšaje i inspekcijske službe održanog 27.09.1993. god u kancelariji predsednika Izvršnog odbora opštine Bugojno
O-207/4	SJB Bugojno br. 19-2/02-230-138/93 od 29.11.1993. god. - dostavlja izjave lica Hrvatskae nacionalnosti - SDB (Službi državne bezbjednosti) - Detašman Bugojno
O-208/4	A R BiH Komanda 307.mtbr organ bezbjednosti br. 307-13-1094/93 od 21.10.1993. godine dostava službene zabilješke MUP-u Bugojno N/R načelnika a. Komanda 307 mtbr organ bezbjednosti br. 307-13-1093/93 od 21.10.1993. god
O-209/4	SJB Bugojno br. 19-2/01-1-808/93 od 30.11.1993. god. - informacija, dostavlja se Komand 307. Bbr (brdske brigade) - veza akt br. 307-13-1094/93 od 21.10.1993. god a.SJB Bugojno od 01.11.1993. god. - obavijest o uzetom oružju b.SJB Bugojno od 14.11.1993. god. - Izjava od Duraković Seada c. SJB Bugojno br. 19-2/01-1- /93 od 27.11.1993. god. - Izjava Šljivo Esada
O-210/4	HZ-HB Hrvatsko vijeće obrane Bugojno br. 02-129-1242/92 od 04.10.1992. god - zaključak 1. Zabranjuje se izdavanje odobrenja za put osobama muslimanske nacionalnosti dok se ne postigne dogovor u s vezi gospodarstva između HVO i TO Bugojno
O-211/4	HZ- HB HVO Bugojno br. 02-129-466/93 - Zapisnik sa sjednice HVO Bugojno održane dana 10.04.1993. god
O-212/4	Zapisnik sa sastanka održanog 16.04.1993. god. u prostorijama ŠPP „Koprivnica
O-213/4	R BiH HZ- Herceg Bosna brigada „Eugen Kvaternik“ Bugojno 16.07.1993. god. na temelju zapovjedi br. 01-1700/93 - dostavlja ciljeve

	OZ SZ /H IZM PROZOR (Operativna zona Sjeverozapadna Hercegovina istureno zapovjedno mjesto Prozor)puk. Željko Šiljeg
O-214/4	SJB Bugojno br. 19-2/01-1-220/93 od 10.08.1993. god. - Zahtjev Ratnoj bolnici - načelniku HES-u Bugojno
O-215/4	12. Novembar 1991. - Zaključci zajedničkog sastanka hercegovačke regionalne zajednice i travničke regionalne zajednice
O-216/4	13.Studenj 1991 godine- Odluka o uspostavi HZ-HB
O-217/4	Mart 1992. – HDZ, općinski odbor Bugojno, regionalni krizni štab Grude
O-218/4	10. April 1992. – HZHB, zapovjed svim općinskim stožerima hrvatskog vijeća odbrane
O-219/4	19. Maj 1992. – RH, zapovjedništvo južnog vojišta, zapovjedništvo OZ Split, ZM Ploče. Formiranje IZM – Srednja Bosna – Zapovjed
O-220/4	19. Maj 1992. – RH, zapovjedništvo južnog vojišta, zapovjedništvo OZ Split, IZM Ploče. Uput bojne „Frankopan“ u Srednju Bosnu, Zapovjed
O-221/4	23. Juni 1992. – Naredba predsjednika predsjedništva BiH Alija Izetbegović
O-222/4	7. Juli 1992. – Odluka o imenovanju općinskog HVO Bugojno
O-223/4	Izvešće HVO Bugojno
O-224/4	12. Juli 1992. – HZHB, HV Bugojno, Ovlaštenje Žulj Ivici
O-225/4	21. Juli 1992. – HZHB, HV Bugojno, Ovlaštenje Branku Šariću
O-226/4	14. Avgust 1992. – Zapisnik sa sjednice predsjedništva HZHB
O-227/4	Septembar 1992. – mostar – narodni list, službeno glasilo HZHB, Odluka o uspostavi HZHB
O-228/4	18. Septembar 1992. – Odluka sjednice HVO Bugojno- o imenovanju članova predsjedništva općine Bugojno od strane HVO Bugojno
O-229/4	22. Septembar 1992. – Izvod iz zapisnika sjednice čelnika HVO općina Srednje Bosne
O-230/4	18. Septembar 1992. - Službeni list RBiH - Poništava se odluka o uspostavi HZHB
O-231/4	11. Septembar 1992. - Vojna pošta 1114 Split – potvrda Mirka Šundova o izdavanju sredstava
O-232/4	24. Oktobar 1992. – Odluka za HVO Bugojno/ Kordić i Blaškić
O-233/4	16. Oktobar 1992. – HV traži podatke za časnike brigadama i

	općinskim stožerima HVO OZ sjeverozapadne hercegovine
O-234/4	9. Oktobar 1992. – Zapovjed Ivica Lučića o dostavi podataka za časnike HV
O-235/4	24. Oktobar 1992. – nalog za izdvajanje materijalnih sredstava za potrebe HVO Bugojno
O-236/4	Odlomak iz knjige – Mesud Hero
O-237/4	16 . Novembar 1992. – nalog za izdvajanje materijalnih sredstava za potrebe HVO Bugojno
O-238/4	28. Novembar 1992. – tehničko – prometna uprava; nalog za izdvajanje materijalnih sredstava HVO Bugojno
O-239/4	23. Novembar 1992. – svim operativnim zonama i samostalnim postrojbama- predmet popuna vozila HVO pogonskim gorivom
O-240/4	4. Novembar 1992. – izvješće o dva službena puta
O-241/4	Decembar 1992. – snimak govora Daria Kordića na polaganju „svečane prisege“ brigade HVO-a „Jure Francetić“ u podbrežju
O-242/4	7. Januar 1993. – uput postrojbi Bugojno – hitno- zapovjed Željko Šiljeg
O-243/4	Molba župnika Fra Janka general bojniku Slobodanu Praljku, Željku Šiljegu i Miri Andriću
O-244/4	20. Januar 1993. – novinski članak – oslobođenje – „HVO silom prejudicira pregovore
O-245/4	15. Januar 1993. – zapovjed brigadira Malivoja Petkovića
O-246/4	18. Januar 1993. – Novninski članak – Oslobođenje – „Otvoreni pokušaj aneksije“
O-247/4	20. Januar 1993. – zapisnik sa razgovora predsjednika RH, dr. Franje Tuđmana
O-248/4	25. Januar 1993. – saopštenje za javnost predsjedništva skupštine okruga Travnik
O-249/4	29. Januar 1993. – obavjest 3. Korpusa – odbrana republike, vojna tajna- strogo povjerljivo
O-250/4	10. februar 1993. – zapisnik sa sjednice HVO Bugojno
O-251/4	13. Februar 1993. - odluka o imenovanju zapovjednika Domobranskih postrojbi HVO

O-252/4	15. Februar 1993. – zapisnik sa sjednice HVO
O-253/4	26. Februar 1993. – izvješće o dostignutom stupnju organizacije domobranstva sa presjekom materijalno – tehničke popunjenosti i potrebnim sredstvima za dalji rad i konačni ustroj
O-254/4	8. Mart 1993. – obrasci za prijem u državljanstvo RH
O-255/4	8. Mart 1993. – zapisnik sa razgovora RH, dr. Franje Tuđmana
O-256/4	11. Mart 1993. – presjek situacije i prijedlog potrebnih mjera i aktivnosti na ustrojstvu stožera i postrojbi domobranstva u općini Bugojno
O-257/4	28. Mart 1993 Press Centar 3. Korpusa obavještava
O-258/4	29. Mart 1993.- personalna služba HVO Bugojno; predmet: informacija o mobilizaciji pripadnika V.P.
O-259/4	18. Mart 1993. - izvješće o dostignutom stupnju organizacije domobranstva sa presjekom materijalno – tehničke popunjenosti i potrebnim sredstvima za nastavak ustroja
O-260/4	26. Mart 1993. –postavka privremenog zapovjedništva domobranske bojne u općini Bugojno, HVO, Odjel odbrane
O-261/4	8. April 1993 HVO br. 04-03/93 od 8.travnja 93 Izvod iz zapisnika sa sastanka predsjedni općinski HVO predsjednika i Tajnika općinskih HDZ za BiH i Vojnih zapovjedi
O-262/4	16. April 1993. – HZHB, HVO, zapovjedništvo viteške brigade, izvješće pukovniku Tihomiru Blaš
O-263/4	24. April 1993. – zapisnik sa razgovora održanog u uredu predsjednika RH, dr Franje Tuđmana
O-264/4	10. Maj 1993. – urgentno pismo – zajedničko zapovjedništvo „srednja bosna“ HVO i A BiH Travnik
O-265/4	10. Maj 1993. – glavni stožer, zamjenik načelnika GS načelniku GS – izvještaj
O-266/4	11. Maj 1993. – izvještaj o incidentnim događanjima 9. 5. 1993.
O-267/4	13. Maj 1993. – saopštenje vlade R BiH
O-268/4	2. Juni 1993. – HZHB, HVO- zapovjed Frane Bodrušića
O-269/4	6. Juni 1993.- komanda 1. Krajiškog korpusa IKM- prijedlog za slanje upozorenja
O-270/4	6. Juni 1993. – analiza stanja popune općine Bugojno

O-271/4	HVO, Bugojno- Garavi -radna karta
O-272/4	14. Juni 1993. – postavljanje na časničku dužnost – Ivica Lučić
O-273/4	29. Juni 1993. – zapovjed Željka Šiljega- stavljanje pod zapovjedništvo
O-274/4	1. Juli 1993. – zapisnik sa sjednice HVO Bugojno (sigurnosna situacija u Bugojnu)
O-275/4	1. Juli 1993. – zapovjed o postavljenju u brigadi „Eugen Kvaternik“
O-276/4	6. Juli 1993. – Željko Šiljeg- zapovjed privođenja svih muškaraca muslimanske nacionalnosti
O-277/4	7. Juli 1993. – štab vrhovne komande OS R BiH, upozorenje komandi 2. I 3. Korpusa
O-278/4	9. Juli 1993. – zapovjed o osiguranju vatrenih položaja, Željko Šiljeg
O-279/4	11. Juli 1993. – komadni 3. Korpusa- redovni operativni izvještaj
O-280/4	12. Juli 1993. – redovni operativni izvještaj komandi 3. Korpusa – OG Zapad
O-281/4	15. Juli 1993. - redovni operativni izvještaj komandi 3. Korpusa – OG Zapad
O-282/4	16.7.1993. E.Kvaterik OZ/SZ/H IZM Prozor ciljevi
O-283/4	21. Juli 1993. – dnevni operativni izvještaj komandi 3. Korpusa
O-284/4	21. Juli 1993. – vanredni izvještaj komandi 3. Korpusa , štab odbrane opštine Bugojna
O-285/4	Juli 1993. – komanda 3. Korpusa štabu VK OS R BiH
O-286/4	23. Juli 1993.- HZHB, HVO, glavni stožer HVO Mostar
O-287/4	24. Juli 1993. – pripomoć postrojbama HVO, molba
O-288/4	25. Juli 1993. – izvještaj brigade eugen kvaternik
O-289/4	25. Juli 1993. – izveštaj- Ivica Lučić
O-290/4	25. Juli 1993. – HZHB, Tomislavgrad –Željku Šiljegu
O-291/4	upute za rad – marku stipiću, od Željko Šiljeg
O-292/4	26. Juli 1993. – redovni operativni izvještaj komandi 3. Korpusa
O-293/4	28. Juli 1993. –komanda OG zapad- procjena- komandi 3. Korpusa
O-294/4	28. Juli 1993. – izjava. Jeleč Abdulah
O-295/4	Juli 1993. – Vrbanja HVO, općina Bugojno, zločini HVO
O-296/4	Martin Bell „In Harm's Way“ , odlomak iz knjige
O-297/4	CSB 1 Banja Luka, službena zabilješka

O-298/4	7. Avgust 1993. – glavni štab vrhovne komande OS R BiH, dostava informacije
O-299/4	14. Avgust 1993.- odgovor na pitanja u svezi izvanrednog izvješća
O-300/4	17. Avgust 1993. – spisak vojnika za plaće
O-301/4	30. Avgust 1993.- podaci o ratnim zarobljenicima načelniku 3. Korpus
O-302/4	14. Septembar 1993. – HZHB, HVO, odjel odbrane – zapisnik
O-303/4	23. Septembar 1993. – R BiH, komanda 3. Korpusa, odobrenje MKCK
O-304/4	14. Oktobar 1993. – zapovjed svim brigadama i samostalnim postrojbama, mate boban
O-305/4	22. Oktobar 1993. – zapisnik razgovora predsjednika RH, dr. Franje Tuđmana sa ministarstvom odbrane
O-306/4	2. Novembar 1993. – općina Bugojno, ratno predsjedništvo-saopštenje za javnost
O-307/4	Novembar 1993. – HZHB, HVO – brigada „dr. Ante Starčević“ Uskoplje – izvanredno izvješće
O-308/4	6. Novembar 1993. – zapisnik sa razgovora predsjedništva RH dr. Franje Tuđmana
O-309/4	10. Novembar 1993. – zapisnik sa razgovora predsjedništva RH, dr. Franjo Tuđman
O-310/4	10. Novembar 1993. – HZHB, informacija – položaj muslimana u zoni odgovornosti centra SIS-a Rama
O-311/4	12. Novembar 1993. – molba za izdavanje odobrenja za nesmetano kretanje
O-312/4	Zapovjed za napad ZP Tomislavgrad IZM Prozor 13.11.93, 03:00 sati
O-313/4	14. Novembar 1993. – izvješće zbog nedostatka prostora za smještaj zatvorenika iz Prozora
O-314/4	ZP_Tomislavgrad-Zapovjedništvo-Bojeva zapovjed za napad 20.studeni.1993
O-315/4	23. Novembar 1993. – zapisnik sa razgovora predsjednika RH, dr. Franje Tuđmana
O-316/4	28. Novembar 1993. – zapisnik sa razgovora predsjednika RH, dr. Franje Tuđmana sa mr. Matom Bobanom
O-317/4	OK Armije Bugojno br. 01-094-1 od 10.7.1993. god. Naređenje za izviđanje – MUP Bugojno

O-318/4	SJB Bugojno br. 19-2-433/93 od 26.7.1993.god. Izveštaj o angažovanju čete MUP-a SJB Bugojno dana 26.7.1993 godine u vremenu od 08,00 –20,00 sati upućen komandantu opštinskog štaba odbrane Bugojno
O-319/4	Depeša CSB Zenica br . 19-1/n-514/93 OD 16.9.1993. god svim SJB na regiji naređuje o punoj borbenoj gotovosti
O-320/4	Depeša SJB Bugojno br. 19-2/01-1-75/93 upućena CSB Zenica prepotčinjavanju MJP OŠO G.Vakuf
O-321/4	SJB Bugojno br. Pov 19-2/01-1-171/93 od 10.7.1993.god . Naređenje Manevarskoj jedinici policije
O-322/4	SJB Bugojno br. 19-2/01-1-6/93 od 1.6.1993.god Izveštaj za mjesec MAJ 1993.godine o stanju i aktivnostima SJB Bugojno- upućen CSB-Zenica
O-323/4	SJB-Bugojno br 19-2/01-1-184/93 od 25.7.1993.god Naređenje K-danta Sektora o preduzimanju mjera na zaštiti ljudskih života i slobodnog kretanja civila
O-324/4	SJB Bugojno br : 19-2/01-1-48/93 od 16.8.1993.god. Depeša upućena MUP RbiH – 01,05 i CSB Zenica-01
O-325/4	SJB Bugojno br: 19-2/01-1-102/93 od 14.6.1993.god Naređenje načelnika SJB Bugojno o izgledu i ponašanju pripadnika policije SJB Bugojno
O-326/4	Općina Bugojno- Ratno predsjedništvo br. 49/93 Bugojno 30.4.1993.god. -Izvod iz Zapisnika sa 59. Sjednice Ratnog predsjedništva održane dana 28.4.1993.god
O-327/4	Općina Bugojno- Ratno predsjedništvo br 60/93 od 7.5.1993.god Izvod iz Zapisnika sa 60. Sjednice Ratnog predsjedništva održane dana 4.5.1993.god
O-328/4	Općina Bugojno Ratno predsjedništvo Bugojno 26.7.193.god Izvod iz Zapisnika sa 16.vanredne sjednice Ratnog predsjedništva održane dana 26.7.1993.god
O-329/4	Općina Bugojno Ratno predsjedništvo Bugojno 28.7.1993.god Izvod iz zapisnika sa 17. Vanredne sjednice Ratnog predsjedništva održane dana 28.7.1993. god

O-330/4	Općina Bugojno – Ratno predsjedništvo- br 80/93 od 1.8.1993.god -Izvod iz zapisnika sa 80. Sjednice ratnog predsjedništva održane 1.8.1993.god
O-331/4	Ustavnopravna analiza formiranja i djelovanja hrvatske zajednice (Republike) Herceg- Bosne Ciril Ribičić
O-332/4	Izveštaj o radu SJB Bugojno za mjesec septembar 1993. godine

VIII. ANEX II – UTVRĐENE ČINJENICE

A. ČINJENICE UTVRĐENE U PRESUDI PRETRESNOG VIJEĆA MKSJ U PREDMETU TUŽILAC PROTIV HADŽIHASANOVIĆA I KUBURE

455. Dana 23. juna 1992., odlukom Predsjedništva Republike BiH, osnovana je Armija Republike Bosne i Hercegovine (dalje u tekstu: "ABiH") radi odbrane RBiH od sukoba koj i se vodio na njenoj teritorij i. (par.312);

456. Između 8. aprila i 23. juna 1992., Predsjedništvo RBiH organiziralo je odbranu teritorije uz pomoć već postojećih jedinica TO. (par.312);

457. Dana 9. aprila 1992., odlukom Predsjedništva SVIm naoružanim sastavima pojedincima, osim pripadnika JNA i MUP-a, naređeno je da se jave u opštinske, regionalne (okružne) i gradske [Sarajevo] štabove TO, da bi se stavili pod jedinstvenu komandu. (par.313)

458. Kad se radi o Štabu Vrhovne komande ABiH, Vijeće se uvjerilo da su ga sačinjavale sljedeće uprave: Uprava za operacije i obuku u čijem je sklopu bio Centar za operativno komandovanje, Uprava rodova, Uprava za logistiku, Uprava za kadrove, Uprava za moral, informativno-propagandnu djelatnost i vjerska pitanja, Obavještajna uprava, Uprava vojne bezbjednosti i Pravna uprava. (par.317)

459. Odlukom Predsjedništva od 18. augusta 1992., teritorija Republike Bosne i Hercegovine trebala je biti podijeljena na zone odgovornosti pet vojnih korpusa potčinjenih Štabu Vrhovne komande ABiH.(par.319)

460. 6.Na osnovu te odluke na čitavoj teritorij i Bosne i Hercegovine osnovam su vojni korpusi. Prvobitno je zamišljeno da zona odgovornosti 3. korpusa obuhvata i Banja

Luku, u kojoj se trebalo nalaziti sjedište štaba; no odlukom od 18. augusta 1992. sjedište štaba 3. korpusa privremeno je smješteno je u Zenicu. (par.320)

461. Dana 29. septembra 1992, u skladu s odlukom Predsjedništva od 18. augusta 1992.,⁵²⁴ Štab Vrhovne komande naredio je da se Okružni štabovi TO (OkŠO) prepotčine korpusu. To je za 3. korpus značilo da će mu biti potčinjeni Opštinski štab odbrane (OpŠO) u Zenici i Banja Luci. (par.321)

462. U zonu odgovornosti 3. korpusa trebale su ući sljedeće opštine: Banja Luka, Bosanska

Dubica, Bosanska Gradiška, Bugojno. Busovača, Čelinac, Donji Vakuf, Gornji Vakuf, Jajce, Kakanj, Kotor Varoš, Kupres, Laktaši, Mrkonjić Grad, Novi Travnik, Prnjavor, Skender Vakuf, Srbac. Šipovo, Travnik, Vitez, Zavidovići, Zenica i Žepče. Zbog borbi, ta je zona donekle izmijenjena i smanjena. Međutim, naknadno je u tu zonu odgovornosti uključen i Vareš. (par.322)

463. Centar za operativno komandovanje je prikupljao sve informacije koje su se odnosile

na zonu odgovornosti 3. korpusa, a koje su pristizale od civilnih struktura, potčinjenih jedinica, nadređene komande i MUP-a, te je važne informacije prenosio Komandi korpusa. (par.325)

464. Krajem novembra 1992., 3. korpus je želio oformiti zajedničku vojnu policiju s HVO-om. no ta inicijativa nije nikada realizirana.(par.334)

465. Bataljon 3. korpusa vojne policije je osnovan u decembru 1992. Prvobitno se sastojao

od četiri čete, a u svakoj četi je bilo između 75 i 80 osoba. U drugoj polovici 1993., osnovana je jedna nova četa za borbu protiv terorističkog djelovanja. (par.334) Međutim, kao što će biti obrađeno kasnije u Presudi, bataljoni vojne policije i druge jedinice vojne policije bile su, između ostalog, zadužene za istragu disciplinskih prekršaja koje su počinili pripadnici ABiH, i za prosljeđivanje prijava o prekršajima nadležnom okružnom vojnom tuži ocu. (par.335)

466. 12.Što se tiče jedinica civilne policije, one nisu bile pod komandom ABiH, nego MUP-

a.(par.336)

467. Međutim, u nekoliko navrata, jedinice civilne policije su, u sklopu specijalnih zadataka, bile potčinjene vojnoj policiji. Odnosi između "dviju policija" sastojali su se prvenstveno u saradnji prilikom vođenja istraga. (par.336)

468. U februaru 1993., optuženi Hadžihasanović je predložio osnivanje operativnih grupa ("OG") kako bi se obezbijedilo bolje funkcionisanje komandnog lanca između jedinica i Komande 3. korpusa.(par.340)

469. Sjedište OG "Lašva", kojoj su bile počinjene 309., 325. i 333. Brigada nalazilo se u Kaknju; sjedište OG "Bosna". u čijem su sastavu bile 318. i 319. brigada, nalazilo se u Žepču ili Zavidovićima, a sjedište OG "Zapad", kojoj su bile potčinjene komande 306., 307., 308., 312. i 317. brigade, nalazilo se u Bugojnu. Selmo Cikotić postao je komandant OG "Zapad" 8. marta 1993. (par.341)

470. Od 18. novembra do kraja oktobra 1993 .. na čelu 307. brigade je bio Tahir Granić, zatim Faruk "Jupi" Aganović. Od 8. marta 1993., 307. brigada je bila potčinjena OG "Zapad". (par.394)

471. 18.Sredinom 1992. godine, u Bugojno su stigle hiljade izbjeglica Muslimana, protjeranih iz Donjeg Vakufa, Prozora i drugih područja. (par.400)

472. 19.Moglo se ipak dogoditi da za potrebe pojedinih zadataka pripadnici civilne policije budu prepotčinjeni vojnoj policiji, koja nije imala dovoljno ljudi. Tako su naređenjem Komande 3. korpusa od 18. juna 1993. jedinice MUP-a prepotčinjene 306. brigadi i zadužene da, zajedno s jedinicama vojne policije u sklopu 306. brigade, organizuju patrole i uspostave kontrolne punktove kako bi spriječile pljačku i palež. (par.887)

473. 20.Tako je prilikom istrage o nekom zločinu vojna policija morala tijesno sarađivati s MUP-om kad bi prekršaj iz nadležnosti okružnih vojnih sudova počinio civil, ili kad bi

474. civil bio umiješan u kriminalnu aktivnost zajedno s vojnim licem. Međutim, vojna policija mogla je djelovati samostalno kad je zločin iz nadležnosti okružnog vojnog suda počinio pripadnik ABiH. (par.888)

475. 21.Kad bi bilo počinjeno krivično djelo iz nadležnosti Okružnog vojnog suda, ovlašteni

pripadnici vojne policije bili su dužni da reaguju sakupljanjem svih nužnih informacija o krivičnom djelu i o njegovom počinocu. te da o tome sastave izvještaj. 1 824 Na temelju prikupljenih informacija ovlašteni pripadnici vojne policije morali su podnijeti izvještaj okružnom vojnom tužiocu i dostaviti informacije o pronađenim dokazima, kao i izložiti mjere i akcije koje su preduzeli. (par.892)

476. 22.U srednjoj Bosni su već 1992. osnovana dva vojna suda, koji su djelovali čitavo

vrijeme trajanja rata, a sudili su prije svega za nezakonita djela koja su počinili pripadnici ABiH: Okružni vojni sud u Zenici 1852 i Okružni vojni sud u Travniku. Okružni vojni sud sa sjedištem u Zenici osnovan je Uredbom sa zakonskom snagom o okružnim vojnim sudovima koju je donijelo Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine. Okružni vojni sud sa sjedištem u Travniku osnovan je Uredbom sa zakonskom snagom o izmjenama i dopunama Uredbe sa zakonskom snagom o obrazovanju i radu okruga od 7. oktobra 1992. (par.907)

477. 23.Okružni vojni sudovi su osnovani kako bi prije svega sudili za krivična djela koja su

počinila vojna lica. Pored te glavne fukcije. mogli su suditi i civilima zaposlenim u ABiH za krivična djela koja su počinili za vrijeme obavljanja dužnosti; za saučesništvo u krivičnim djelima koja su počinili pripadnici ABiH; ili pak civilima koji nisu bili zaposleni u ABiH, ali su počinili krivična djela navedena u članu 7 Uredbe sa zakonskom snagom o okružnim vojnim sudovima. (par.909)

478. 24.Teritorijalna nadležnost Okružnog Vojnog suda u Travniku i Okružnog VOjnog tužilaštva u Travniku obuhvatala je sljedeća mjesta: Bugojno, Busovaču, Donji Vakuf, Jajce, Novi Travnik, Travnik i Vitez.(par.912)

B. ČINJENICE UTVRĐENE U PRESUDI PRETRESNOG VIJEĆA MKSJ TUŽILAC PROTIV KORDIĆA I ČERKEZA (U RELEVANTNOM DIJELU POTVRĐENA OD STRANE ŽALBENOG VIJEĆA MKSJ):

218

479. Podrška Hrvatske bosanskim Hrvatima bila je od strateškog značaja za njihovu borbu

protiv bosanskih Muslimana, jer je pomoć data bosanskim Hrvatima njima omogućila da više svojih snaga upute protiv bosanskih Muslimana. (par.75)

480. U izvještaju PMEZ-a64 od 3. juna 1993. konstatuje se ta strateška veza: ... potvrđeni

dokazi koji dolaze malo po malo i konkretne okolnosti sve više podupiru saznanje da je Hrvatska vojska sve više umiješana u sukob između HVO-a i BiH, *ili u držanje linije prema Srbima dok na taj način oslobođene snage HVO-a idu na muslimanske ciljeve.* (par.75)

481. Svojim pismom od 28. januara 1994. upućenom predsjedniku Savjeta bezbjednosti,

stalni predstavnik Bosne i Hercegovine pri Ujedinjenim nacijama proslijedio je pismo predsjednika vlade Bosne i Hercegovine u kojem stoji zaključak da se u području Mostara, Prozora i Gornjeg Vakufa nalazi "12 brigada regularne Hrvatske vojske sa ljudstvom procijenjenim na između 15.000 i 18.000 ljudi koji su direktno uključeni u vojne operacije". (par.93)

482. Stalni predstavnik Hrvatske pri Ujedinjenim nacijama odgovorio je na to pismo da Hrvatska ne negira prisustvo regularnih trupa Hrvatske vojske u graničnom području u skladu sa sporazumom između Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske, i da su te trupe nužne kako bi se sačuvao teritorijalni integritet i sigurnost Hrvatske. (par. 94)

483. Naređenjem predsjednika Tuđmana od 10. aprila 1992. general Bobetko je dobio komandu nad svim jedinicama Hrvatske vojske na južnom frontu Hrvatske koji graniči sa Bosnom i Hercegovinom.(par.125)

484. 6. Dok je bio na tom položaju, imenovao je oficire u komandu odbrane Tomislavgrada "u cilju postizanja učinkovitog, operativnog i sigurnog zapovijedanja u postrojbama HVO Hrvatske zajednice Herceg-Bosna". (par. 125)

485. On je takođe osnovao izdvojena komandna mjesta, prvo u Grudama u Bosni Hercegovini na granici sa Hrvatskom, gdje je komandant bio general Petković, a

zatim u Gornjem Vakufu, susjednoj opštini najugu Srednje Bosne. (par. 125)

486. Za komandanta u Gornjem Vakufu imenovao je Žarka Tolu i dao mu "sve ovlasti koordiniranja i zapovijedanja snagama na području Srednje Bosne (Busovača, Vitez, N. Travnik, Travnik, Bugojno, Gornji Vakuf, Prozor, Tomislavgrad, Posušje)". (par. 125)

487. Formalno priznanje suverenosti i nezavisnosti Bosne i Hercegovine od strane predsjednika Tuđmana, čin koji odbrana jako naglašava, u kontrastu je sa mnogim izrazima njegovih teritorijalnih ambicija u Bosni.(par.134)

488. Stavu da je predsjednik Tuđman gajio teritorijalne pretenzije prema Bosni i Hercegovini, uprkos tome što mu je službeni stav bio suprotan, težinu daju i izvještaji o razgovorima održanim između Tuđmana i Miloševića u vrijeme raspada jugoslavenske federacije 1991. Postoje izvještaji o tome da su se dvojica vođa sastali i razmatrali podjelu Bosne u kojoj bi Milošević dobio kontrolu nad istočnom Hercegovinom, dok bi zapadni dio zemlje, u kojem živi većina bosanskih Hrvata, postao dijelom Hrvatske. (par. 136)

489. Veze između predsjednika Tuđmana, vođe HDZ-a u Hrvatskoj, i vođstva HZ HB i HDZ HB bile su jake tokom cijelog sukoba.(par.139)

490. Tuđmanove tijesne veze sa vođstvom bosanskih Hrvata prepoznao je i Savjet bezbjednosti koji je u svojoj rezoluciji od 10. maja 1993. pozvao Republiku Hrvatsku "da iskoristi sav svoj utjecaj na vođstvo bosanskih Hrvata i paravojne jedinice kako bi se odmah zaustavili njihovi napadi, osobito u području Mostara, Jablanice i Drežnice).